Cathalogus Stirp. et for. Silesiæ

Stirpium & Fossilium

 SILESIAE

CATALOGVS.

In quo præter etymon, natales, tempus; Natura & vires cum varijs experimentis assignantur:

 Concinnatus per

CASPARVM SCHVVENCKFELT,
Reip. Hirsbergensis Phys. Ordinar.

CVM INDICE REMEDIORVM.

PSAL. LXV. & CIV.

DOMINVS ditat Terram omnis generis
Frugum ac Terræ nascentium varietate
In cibum & Medicinam.

M. *DCI.*

LIPSIAE,
IMPENSIS DAVIDIS ALBERTI
Bibliopolæ Vratislauiensis.
Cum gratia & priuilegio Sacr. Cæs. Maiest.

Medicum vel maximè ſollicitum eſſe decet, vt ſimplicis materiæ medicæ ac ſtirpium notitiam ſibi paret, ne videlicet à Rhopopolis aut Pharmacopœis ipſi imponatur: deinde vt fieri poterit, ab externis abſtineat, domi verò natis vtatur, quæ & paratu facilia ſunt, & adulterari aut contaminari facilè nequeant.

ANTIQVA GENERIS NOBILITATE, ERVDITIONE AC OMNI VIRTVTVM LAVDE PRÆSTANT. VIRO, Dn.

CASPARO à VVARNSDORFF in GVSMANSDORFF,

EQVITI SILESIO, ET IVDIC. XIIVIR. DVCC. Suidnic.& Iaur. Aſſeſſori dignisſ. Domino ac compatri ſuo

S.

HOmo, Vir nobiliſsime, ad imaginem Dei ſumma in dignitate & nobilitate, mente purus, corpore ſanus à Creatore ſuo conditus; in ea perfectione & excellenti ſtatu ſaluus & incolumis in æternum perſtitiſſet, Opificiq́ ſuo deuinctus ac coniunctus manſiſſet, niſi de arbore ex mandato Conditoris ſui fugienda, dolo & aſtutia Serpentis ſeu Draconis veteris Diaboli deceptus deguſtaſſet, & à præcepto Diuino aberraſſet. Ex cuius eſu, ita ſe corrupit Adamus, vt non ſolùm Diuinæ Sapientiæ, Scientiæ, Bonitatis Imaginem, quæ in eo relucebat, miris modis obfuſcauerit, inquinaueritq́; verumetiam infinitas Corporis & Animæ ærumnas ac cruciatus Mortis prænuncios, Mortem deniq́ ipſam cùm corporalem tùm ſpiritualem in ſuum caput attraxerit, & per traducem in omnes poſteros ſuos propagârit ac deuoluerit. Mens enim lucis Diuinæ plena, non ſecus ac riuus ex puro fonte ſapientiæ cœleſtis emanans, fœdas cloacas Diaboli præ-

terlapsus, adeò inquinata ac defœdata fuit, vt non amplius aquæ limpidæ, sed lacunæ turpis nomen, i. e. Mentem tenebrarum plenam obtinuerit. Corpus etiam integrè & perfectè sanum, verbo & mandato Maiestatis supremæ non acquiescens, & salubri diæta summi ac verissimi Animi Corporisq; Medici neglecta, cibum, qui sua natura non conueniebat sed summè aduersabatur, appetens, comedensq;, adeò deprauatum & eneruatum fuit: vt, quod ante existebat purum, iam sordidum; quod erat robustum optumeq; valebat, iam infirmum ac νοσερὸν; quod deniq; integrum laudabili sanguine ac probis humoribus refertum, iam confractum & cacochymicum euaserit, milleq; morbis aptum ac obnoxium. Circundant hoc corpus imbecillum & fragile infiniti morbi & dolores cruciatusq; innumeri: Animum percellunt, & à sua sede dimouent curæ, metus, solicitudines, affectus inordinati & passiones infinitæ. Hinc tot tantæq; miseriæ, tot clades & calamitates in vniuersum genus humanum redundârunt.

Adamus miser & inobediens ob crimen læsæ Sacrosanctæ Maiestatis Diuinæ, nequissimi & atrocissimi hostis vinculis ac compedib. adeò irretitus, constrictus & horrenda naufragio quasi submersus, vt vi suapte, ex tanta ruina assurgere, & è tam horrendo emergere naufragio, conatu ac robore proprio, nunquam se extricare vel expedire posset; nisi Deus clementissimus ac summè misericors eum, in tenebris & vmbra mortis iacentem, prostratum, languidum, afflictum ac penè exanimem, facta promissione de Messia liberatore & seruatore, solatiũ recreasset, erexisset, subleuasset. Ob id Paradiso eiectus & propter inhærentes peccati reliquias in hanc terrenam patriam, spinam & carduum proferentem, vt eam coleret, collocatus fuit; quò nimirum toto huius miserabilis vitæ curriculo, tanquam in

stadia

ſtadio laborioſo perpetuis grauiſſimiſq; ærumnis diuexatus ad cœleſtem immortalitatem toto pectore aſpiraret & anhelaret.

Noluit tamen Maximus Rerum Opifex lapſum Hominem, in hoc Mundo prorſus deſerere, ſed in illum (promiſſione Meſſiæ, in quo Adam ac poſteri eius reconciliarentur & vitam æternam adipiſcerentur, recreatum) ſuæ bonitatis & clementiæ munera ad vitam conſeruandam, protegendam, defendendam copioſè ſtillauit, & rebus neceſſarijs abundè proſpexit, Creaturis ſeu operibus manuum ſuarum eum præfecit. Omnia ſub pedibus eius poſuit. Greges & armenta quotquot ſunt, etiamq; beſtias agreſtes, volatilia cœli & piſces maris. Omnes item herbas ſementantes ſemen & omnes arbores. Vnde Pſalm. 65. v. 10. 11. Viſitas, Iehoua, hanc terram & appetis eam, plurimùm ditas eam; riuo Dei pleno aqua, paras frumentum illorum; quum ita præparaueris, porcas eius irrigando, deprimendo liras eius. Imbribus diſſoluis eam, germini eius benedicis, &c. Veſtiuntur paſcua gregibus, & conualles obteguntur tritico. Præterea adeò gratioſè hominibus largitur altiſſimus, non ſolummodo vitam reſtituens & ſubſidia vitæ neceſſaria vtiliaq; veluti panem, vinum, &c. ſuppeditans: ſed etiam vt ſanè & iucundè viuerent, firmam valetudinem tuerentur, aduerſam ſeu lapſam recuperarent, ac morbos, qui ob peccatū innumeri irrepſerant propulſarent; Medicamenta & remedia è terra produxit varia, & hominibus ſcientiā dedit, quâ glorioſi efficerentur rebus admirabilib. ipſius. Tandem vt commodè viuerent, Metallicis eos carere noluit diuina benignitas: ob id Metalla, Metallica, ſuccos cùm liquidos tùm concretos, lapides & gemmas viſcerib. ac fibris terræ implantauit: partim ad quotidianum vſum neceſſaria; partim ad medicinam vtilia; partim etiam ad ornatum &

Pſalm. 8. v. 7. Sapient 9. v. 2. Geneſ. 1. v. 14. Eccl. 38. v. 4. 6

voluptatem pertinentia, eruenda, effodienda, excoquenda. Psalm. 104. *Quæ omnia Psaltes seipsum ad Deum laudandum concitans elegantissimè perstrinxit, narrans à rebus creatis laudes eius.* Iehoua, *inquit, Deus mi, magnus es valdè, &c. Irrigas montes è cœnaculis tuis, vt à fructu operum tuorū satietur terra. Faciens vt germinet fœnum ad iumentum & herba ad hominis vsum seu ministerium, vt depromant cibum è terra. Vino lætificas cor mortalis, nitidam efficis faciem oleo, & cibo cor mortalis fulcis.*

Hinc Philosophia naturalis & Medicinæ studium non ab Ethnicis, Aesculapio nimirum & eius patre Apolline primùm inuentum excogitatumq́ fuit, vt scriptis prodidit antiquitatis fabulositas, verùm à summo rerum opifice & conseruatore originem traxisse, sacra pagina refert. Is Genes. 2. *enim ex mera gratia Adamo primo generis humani propagatori, omnium rerum creatarum cognitionem infudit, & vt singulas ipsarum formas pro imperio suo & conditione ipsarum appellaret, vsumq́ earū posteros edoceret, concessit. Quamuis ante lapsum neq́ insalubre neq́ inhonestū fuit quicquam, quod postea propter peccatum & valetudini aduersum & probrosum effectum est. Tum enim amicti erant homines, ait Chrysostomus, admirabili gloria & quidem longè maiore, quàm vt vestitus vllus eam ornare posset, omniaq́ hominis valetudini, commoditati, vtilitati, honori & voluntati ancillabantur: deniq́ sic erant in terris homines, vt in cœlis Angeli; immunes à rerum istarum, quibus iam homo circumfluit, solicitudine.*

Huius iucundæ vtilis, summè necessariæ scientiæ posterorum industriâ auctæ & excultæ, antiquissimis temporibus apud omnes maxima fuit auctoritas & veneratio; vt & Reges potentissimos & magnanimos, illustresq́ heroas eius amœnitate allectos non puduerit rem herbariam studiosè

diosè excolere & stirpium naturam diligentiùs rimari: quod præter veterum historias sacra Biblia testantur.

Solomon *Regum amplissimus, qui præter immensas opes eam consecutus est à Deo sapientiam ac rerum cognitionem, vt omnes suæ ætatis homines doctrina antecelleret, in herbarum notitia mirificè excultus exactéq; versatus legitur: ac disseruisse non solùm de piscibus, alitibus, quadrupedibus, astris, sed de arboribus etiam & stirpibus à Cedro Libani vsq; ad Hyssopum, qui egreditur è pariete, h.e. à minutissima herba ad procerrimas celsissimasq; arbores vsq; omnia habuisse cognita & explorata.*

Inter Ethnicos, *præter belli gloriam, herbarum cognitione illustres fuerunt:* Gentius *Illyricorum Rex, Gentianæ herbæ appellationem indidit.* Lysimachus *Rex Macedoniæ inuentor herbæ Lysimachiæ, eam suo nomine insigniuit. Sic à* Teucrio *Teucrium, ab* Eupatore *Eupatoriũ, à* Telepho *Mysiæ Rege Telephium, à* Chirone Centauro *Centaurium, & alia ab aliis, plurima dicta fuerunt.* Artemisia *Halicarnassi Regina, Mausoli Regis Cariæ vxor, alioquin præclari nominis mulier, Artemisiam plantam proprio nomine insignitam posteritati commendauit.* Helenium *herba, ab* Helena, *quòd plantam primùm seuerit, appellationem mutuata est.* Circæam *à* Circe, *quàm Poëtæ Solis fingunt filiam, nomen accepisse, autores prodiderunt.* Mithridates *Ponti Rex, vi tanta & animi & corporis, vt sex iugis equos regeret, duarum & viginti gentium ore loqueretur, propter eximiam herbarum notitiam & singulare Antidotum contra venena morbosq; omnes contagiosos præsentaneum, illius nomine Mithridaticum dictum, immortale nomen est consecutus, à quo & Scordium Mithridatia herba dicta fuit.*

Hos imitati sunt inter Græcos pleriq; sapientes, cum

secul-

facultatis præstantiam, dignitatem & vsum intelligerent, in dignoscendis ac cognoscendis simplicibus multùm insudârunt, ac vt eorum veram legitimamq́ cognitionem assequerentur, permultas remotas regiones perlustrârunt, varijsq́ sese vitæ periculis commiserunt. Vnde stirpium & animantium historiam earumq́ vires longo ac multo vsu perceptas, vt posteritati inseruirent, literis memoriæq́ mandârunt. Supersunt hodie vtiles Aristotelis, quos de plantis conscripsit, libri duo; de animalibus verò complures; in quibus animantium naturas, partes, ortus, ratione & via est persecutus. Theophrastus *Aristotelis discipulus suam de stirpibus sententiam multis libris explicauit. Quorum studium secutus* Dioscorides, *arborum ac herbarum figuras & vires posteris reliquit.* Hippocrates *Cous, auditor Democratis, artem medicam in lucem reuocauit, sexaginta libris omnem medicinæ scientiam complectens. Cuius doctrinam omnis solidioris medendi artis fundamentum & vniuersam veterem medicinam* Galenus Pergamenus *Medicorum post Hippocratem facilè princeps, ordine, methodo preceptisq́ multifariam excoluit illustrauitq́ & argumentis disertissimè confirmauit, oratione verò diserta ac eleganti vberrimè exposuit, & remediorum simplicium compositorumq́ descriptionibus locupletauit copiosissimè.*

Græcorum sectatores fuerunt Arabes, *qui parum ad artis constitutionem contulerunt, & quicquid aut lectione aut imitatione dignũ habent, ex illorum libris hauserunt.*

Auicennam, *è stirpe regia natum & Bityniæ regem, eminentissimi ingenij virum, de arte medica benè mereri voluisse, monumenta ingenij, voluntatis speculum sunt.* Auerroys *Arabs, Auicennæ æmulus libro Colliget dicto, in quo totam fermè medicinam complectitur, de alimentarum & medicamentorum facultatibus quoq́ agit, & insignio-*

figniorum stirpium vires ex Galeni libris alphabetico ordine recenset. Iohannes Damascenus, *filius Mesue librum edidit de simplicibus pharmacis.* Rhazis *volumen de Re Medica in nouem libros digestum condidit, quorum tertius Alimentorũ & Simpliciũ medicamentorum facultates edocet.*

Cùm verò Ars medica nullis olim non seculis celebris tractata & exculta, Regnorum mutationibus, euersionib. & bellis tàm ciuilibus quàm externis, vel etiam Medicorum incuria, superiori nostro seculo splendorem suum dignitatemq́ amiserit, & multùm deformata ac neglecta iacuerit; complures ætatis nostræ clarißimi viri & Rei Medicæ diligentißimi indagatores (re animaduersa) strenuam nauârunt operam, vt tam præclaram diuinamq́ facultatẽ, deprauatam, incultam, discußâ superioris seculi caligine, è tenebris eriperent, suæ luci & pristinæ dignitati restituerent: Ea propter in materia medica, maximè in studio rei herbariæ iam ferè neglecto plurimùm laborarunt, & veterum scripta quasi sopita ac non tantùm extincta rursus accenderunt, excitârunt, auxerunt & illustriora reddiderunt. Inter quos excelluère Hermolaus Barbarus *patritius Venetus, vir eruditus & omni laude dignus, Dioscoridem nobis primus latinum reddidit elegantißima & Pliniana oratione. Antonius Musa Brassauolus: Iohannes Ruellius Gallus de natura stirpium libros tres elegantes, doctè & copiosè conscripsit: Amatus Lusitanus: Petrus Andreas Matthiolus: Nicolaus Monardus: Iohannes Fernelius: Otho Brunfelsius: Gualterus Ryfius: Euricius Cordus: Hieronymus Tragus: Leonhardus Fuchsius: Conradus Gesnerus: Adamus Lonicerus & alij plurimi.*

Nec recentiores deterruit maiorum diligentia, quò minus suam de Plantis ac Stirpibus, Animalib. ac Mineralib. sententiam scripto explicarent. Præ alijs nostra ætate clari

sunt: Rembertus Dodonæus Mechliniensis Medicus Cæsareus historiam plantarū elegantissimam triginta libris distinctam restaurauit. Iacobus Dalechampius præcipuus autor fertur vniuersalis historiæ plantarum Lugdunensis. Iohannes Costæus vniuersam stirpium naturam libris duobus comprehendit: item rariorum stirpium historiam conscripsit. Iacobus Theodorus Tabernæmontanus herbarium duplici volumine & Thesaurum aquarum medicatarum teutonicè excauauit. Carolus Clusius Atrebas plantas Hispaniæ & Pannoniæ publico scripto edidit: quas vero alias Aegyptius Prosper Alpinus edocuit. Matthias Lobelius aduersariam nouam & herbarium elegantissimè scripsit. Extant, Hortus medicus Ioachimi Camerarij medici Noribergensis, & Hercynia sylua Iohannis Thalij physici Northusani. Felix Platerus poliatros Basiliensis fabricam corporis humani, adiunctis aneis typis perspicuè euulgauit. Lucubrationes de plantis, animalibus, & morbis medendis eruditas sub manibus habet. Iohannis Bauhini Ducis VVirtebergensis Archiatri, de thermis Bolensibus Ducatus VVirtembergici scriptum prostat publicè: opus de consensu & dissensu stirpium iamdudum expectamus. Eius frater Gaspar Bauhinus medicus & professor in Basiliensi Rauracorum Academia, vir pietatis, eruditionis, humanitatis nomine nunquam satis laudatus, cui plurimum debent alumni Asclepiadei, ob insignem in arte medendi scientiam, rei anatomicæ & herbariæ peritiam celebris, & inprimis Italis, Gallis & Germanis notus, publici iuris fecit cùm anatomica tum Botanica opera. Plura propediem dabit.

Quandoquidem autem non omnis fert omnia tellus, & quæuis prouincia, quæuis regio sua peculiaria & singularia profert vel animalia, vel mineralia & simplicia: quæ ex varijs & remotissimis locis etiam colligere ac repetere

Deus

Deus voluit, vt inde creatoris mira erga genus humanum bonitas & clementia magis illucesceret, & quælibet gens seu natio haberet vnde se suosque aleret, ac Deum iugiter celebraret. Sic India orientalis *aromatum & gemmarum præ cæteris orbis regionibus ditissima est, adeò vt ijs vniuersum orbem explere videatur. Gignunt Bengala Cardamomum, costum, nardi spicam: Malauar Zingiber, Zedoariam, crocum, piper rotundum, longum vero in Bengala nascitur. Proueniunt in Guzarate Tamarindi, Cassia solutiua, Calamus aromaticus verus, costus cum Turpetho: in Iaua, Galanga: in Cambayia Myrobalanorũ quatuor genera, Cassia solutiua, Anacardium, Lycium & Hyacinthi. in Cunda & Iaua Cubebæ: in Banda nuces myristicæ: in Pegu Lacca & Sapphyri præstantissimi: in Calambar Agallochum, & in Sian Benzoinum.* Chinarum *regio Rhabarbarum, Chinam radicem, Rheumponticum, Galangam, Zedoariam, Moschũ, Camphoram, Margaritas, Sericum, Oryzam, vasa Murrhina, &c. abundè fert.* Moluccæ *insulæ hodie ob aromatum copiam celebres, piper, macis, nucem moschatam, caryophyllos, santalum, ambram, camphoram & alia mittunt. Aloe nascitur præstantissima in insula, quæ eam gignit Zacotora, vnde Socotorina dicta fuit.* Taprobana *seu Zeilan laudatissima totius orbis insula nucem moschatam, caryophyllos. Piper, ambarum, elephantes maximos, omnis generis præter Adamantem gemmas, rubinos, oculos catti, sapphyros, margaritas, auri, argenti magnam copiam gignit. Ex Corasone & Persia preciosissimus affertur lapis Bezoar dictus, aduersus omnia venena Mauritanorum testimonio antidotum omnium præstantissimum. Myrrham & thus, iuncumque odoratum largitur Arabia. Sola Iudæa & Aegyptus Balsamum ferâces. Tutia Alexandrina non Alexandriæ fit, sed ex Quiximon Ormuz defertur, dein Alexandriam deportatur,*

b 2 ex qua

ex qua tandem Italiæ, Galliæ & Germaniæ communicatur. Impertit Affrica, *Ebenum lignum, Cupressum, Myrrham, Mumiam, &c. Dat* Macedonia *Petroselinum Macedonicũ appellatum.* Cyprus *maris mediterranei inter Ciliciam & Syriam insula Metallorum & Gemmarum prouentu nobilis præstantissima habuit æris metalla, etiam Galeni testimonio.* Candia *olim Creta insula Vini nobilissimi multarumq́; herbarum ad vsum medicum vtilium feracissima, ad alias gentes mittit vinum Maluaticum, & Appianum, vuas Corinthias, Coccinea grana, Saccharum, Laudanum, Gossypium, Diptamnum, Scordium, Daucum & alia.* Lemnum *Aegæi maris insulam. Terra quæ Lemnia, hodie Sigillata seu Lemnium sigillum nuncupatur, nobilitauit:* Armeniam, *Bolus Armenus & lapis Armenius celebrant.* Italia *Mannam Calabrinam, Crocum, Gallas, Oryzam, vitra & specula Veneta, Sericum, Pannos Xylinos, holosericeos, &c.* Hispania *Oleum, Mala punica, Arantia, Lemonia, Citria, & alias merces ex vtraq; India Lusitanorum nauigationibus aduectas Europæis communicant. Aurum, Smaragdos, Margaritas, Bresilium lignum, Sassafrassum, Mechoacam, Balsamum Americanum, Takamahaca & alia plurima gignit* America *alias occidentalis India, ab Hispanis detecta. Abundè profert* Anglia *Gagatem, pannos laneos & Stannum præstantissimum:* Islandia *Sulphur & pumicem.* Gallia *Corallos, grana Coccinea seu Kermes, Glastum, Adianthum, Seseli exteris suppeditat. Mittunt* Dania, Suecia, Noruegia, Belgium, *pisces frigore induratos, Asellos, Passeres, Halleces sale conditos & infumatos, pisciumq́; axungiam. Abundat* Borussia *Alce & Succino, quod ad Pruttenica littora copiose legitur; Sale fossili petræo, Bobus* Poloniam, Lithuania *Melle & Cera.* Moscouia *in siluis vastis Animalia omnisq; generis feras alit. Ob id pelles nobilissimas & preciosissimas*

[illegible] Martarorum, Zibelinas, Luporum Ceruariorum, vulpium aliarumque nigrarum in vniuersam Europam transmittit. Bohemia *Tritici, Lupuli, Argenti, Gemmarum, Aluminis ferax.* Hungaria *nulli terrarum fœcunditate, soli vbertate, Metallorum copiâ cedit.* Germania *olim barbara, inexculta, hodie multis prouincijs præfertur. Præter omnes enim res ad vitæ conseruationem necessarias, Metalla etiam & lapillos preciosos, plurima simplicia, vt Daucum Creticum, Siler montanum, Meum, Phu Ponticum, Absinthium Romanum, Scordium verum, Gentianam & multa alia, quæ ad vsus Medicos ex peregrinis locis acquirere oportebat, hodie copiosè suggerit. Quid igitur de Elysiorum regione? Num hæc prorsus sterilis, nihil horum obtinet?* Silesia *prouincia quamuis exigua & Septentrionalior, cùm partim sit montosa Suditorum montibus & Carpathi iugis annexa, omnis certè Metalli gignendi commoda & ferax: partim plana & campestris, etiam segetibus [illegible] benigna & fœcunda mater. Reticeo summam commoditatem & quæstum quem habet ex Lino, quod præ cæteris nationibus satum adeò fœliciter & vbertim fundit ager Silesiorum, vt vix locum seu ædes reperias, siue arces Magnatum conscendas, siue oppida perlustres, siue agricolarum villas visites, siue denique Rusticolarum casas subeas, in quo [illegible] tractari non animaduertas.*

Hæc cùm attentius apud me meditarer, summi Creatoris ineffabilem potentiam & inscrutabilem sapientiam in tot tamque varijs Animantibus, Plantis, Metallis, Lapidibus considerans, ante annos amplius duodecim, cùm Basilea Rauracorum, vbi per aliquot tem[illegible] Medicis & Philosophicis operam dedi, in patriam Gryphibergam redirem, Terræ nascentia, Animalia, Fossilia Silesiæ, natiua quadam inclinatione ductus indagare cœpi, Eaque, post elapso triennio,

Hirschbergam regale & [illegible] ad Bebrum fl. situm oppidum, ab Amplissimo Senatu in Physicum ordinarium vocatus, commodiorem ob vicinos Sudetes & Riphæos nactus occasionem, diligentiùs scrutari perrexi: ac totum id tempus mihi à curandis ægris vacuum, in considerandis Animalibus, inquirendis & legendis Plantis ac Metallis nulli labori parcens consumsi. Quod sanè studium cùm plerique Medici & alij insigni doctrina & Rerum usu præstantes, Viri perspicerent, sæpiùs à me & verbis & literis efflagitarunt, ut in communem utilitatem & patriæ laudem, meas de Stirpibus ac Fossilibus obseruationes conscriberem & publici iuris facerem. Hoc, ingenij mei tenuitatem considerans cùm sæpè renuerem, tandem multoties admonitus, ipsorum petitionibus & desiderijs, ut saltem aliquo modo satisfacerem (illud Platonicum: Non solùm nobis natos esse in memoriam reuocans) Catalogum Rerum, *quæ vel in ipsis* Terræ visceribus *natæ effodiuntur seu effluunt; vel super Terram & radicibus infixæ germinant; vel in Aëre Aquisve liberè vagantur, non* Historiam, *sed solummodo* Enumerationem, *succinctiùs horum conscripsi, eo animo, ut inde mira bonitas & clementia Creatoris nostri manifesta fieret, qui (præter lucem verbi sui, discussis inscitia & ignorantiæ tenebris accensam) patriam nostram benignè respexit, secundum illud Tobiæ,* c.12.v.8. *Opera Dei reuelare gloriosum esse. Dein ut doctioribus me ulterius progrediendi, ac diligentius de his & alijs Naturæ arcanis [illegible] cogitandi occasionem & ansam præberem.*

Hoc meum de Plantis Opusculum, Vir Nobilissime, pro more recepto sub tuo nomine in lucem emittere volui, quod animaduerterim, Te Philosophicis & Medicis, inprimis Rei herbariæ studio summè delectari. Simul etiam ut aliquod mea gratitudinis testimonium redderem erga Te, propter singula-

gularem beneuolentiam, quâ me hactenus prosequuti estis, non solum Tu, Vir Nobiliss. & doctiss. sed nobiliss. & pientiss. piæ memoriæ Mæcen. tua; nobiliss. & doctiss. Fratres Tui Abrahamus & Iohannes à Warnsdorff eruditione & virtute præstantes, mihi amantissimi. Qui cum in cœlestem patriam translati sint, æquum esse duxi, T. N. hoc, qualecunq; est, offerre, dedicare, consecrare. Quod paruum & exiguum munusculum ex animo N. T. obseruantiss. profectum, sereno vultu & placido beneuoloq; animo accipere, & aduersus malignos Quorundam morsus patrocinio suo fideli tueri atq; defendere velit, demissè humiliterq; rogo. Vale & me meosq;, vt hactenus fecisti, Tibi cõmendatos habeas. Deus Optimus Max. T. N. cum tota familia in multos annos sospitem atq; incolumem seruet. Dabantur Ceruimontij, ex Musæo nostro, Anno 1600. Θεοφανίων, eo die, quo ante annos 974. Mieslaus *Polonorum Princeps primus Christianus, Gnesnæ, Christianismo per Baptismum vnà cum sua gente initiatus est, & idola ac simulacra Ethnicorum numinum confracta vbiq; & ex templis, mandato Regis eiecta sunt.*

N. V.

A.

Caspar Schvvenckfelt Med. D.

Auto-

Autorum, quorum in hoc opuſculo fit mentio, catalogus.

Adverſaria
Aetius
Amatus Luſitanus
Ambroſius [illegible]xus
Andreas Cæſalpinus
Andreas [illegible]
Andreas de Lacuna
An[illegible]a
A[illegible]s
A[illegible]s
A[illegible]a
C[illegible]s
Carolus Cluſius
Caſpar Bauhinus
Caſpar Peucerus
Chriſtophorus Rumbaum Med.
Cicero
[illegible]lla
Conradus Geſnerus
Cornelius Celſus
Cornelius Gemma
Cratena
D[illegible]itus
Dioſcorides
Dominicus Heintz Pharmac. Suidn.
[illegible]elius
Euricius Cordus
Gabriel Fallopius
Galenus
Georgius Agricola
Guilielmus Salicetus
Hermolaus Barbarus
H[illegible] G[illegible]nerus
Hieronymus Cardanus
Hieronymus Fracaſtorius
Hieronymus Mercurialis
Hieronymus Tragus
Hippocrates
Hollerius
Iacobus Dalechampius
Iacobus Sylvius
Iacobus Theodor. Tabernæmontan.
Iohannes Aicholtzius
Iohannes Bauhinus
Iohannes Cratus
Iohannes Fernelius
Iohannes Francus Phyſ. Camicenſis
Iohannes Iacobus VVeckerus
Iohannes Kentmannus
Iohannes Meſue
Iohannes Ruellius
Iohannes Thalius
Iulius Cæſar Scaliger
Laurentius Scholtzius
Leonhardus Fuchſ.
Lugdunenſium hiſtoria de ſtirpibus
Matthias Lobelius
Marantha
Melchior Guilandinus
Ottho Brunfelſius
Palladius
Petrus Andreas Matthiolus
Petrus Creſcentius
Petrus Bellonius
Rembertus Dodonæus
Rondeletius
Scribonius Largus
Sebaldus Laurea pharmac. Vrat.
Serapio
Servius
Theodorus Gaza
Theophraſtus Græcus
Theophraſtus Paracelſus
Tobias [illegible] Me[illegible]cenſis
Turnerus.

Dn. Ca-

Dn.

CASPARO SCHVVENCK-FELDIO PHIL. ET MEDIC. DO-CTORI, REIPVBL. HIRSBERGENSIS Medico, amico suo S.

NEc vero terræ ferre omnes omnia possunt,
Diversi arboribus patriæ

Vt recte & sapienter Maro noster ait, Vir clariss. ob idque Agricultoribus inprimis considerandos esse monet:

—— patrios cultusq; habitusq; locorum.
Et quid quæq; ferat regio, quid quæq; recuset,
Hic segetes, illic veniunt felicius vuæ.
Arborei fœtus alibi, atq; iniussa virescunt
Gramina: nonne vides, croceos vt Tmolus odores,
India mittit Ebur, molles sua thura Sabæi?
At Chalybes nudi ferrum, virosaq; Pontus
Castoria:

Cum enim cœlum terramq; IEHOVA condidisset,
Continuò has leges, æternaq; fœdera certis
Imposuit Natura locis. Vt poetæ eiusdem verbis vtar. Hinc tam vario & munifico luxu vnaquæq; Orbis pars plantas peculiares, stirpes, arbores, animantia, metalla produxit. Hinc Syriæ Iudæa Balsamum, Aromatum copiam Libya, aspalathum Rhodus, palmam Babylonia, Cedrum Libanus, Oleastrum Olympio, Cupressum & Dictamnum Creta, Petroselinum Macedonia, Lotum Euphrates, Papyrum Nilus, Colocasiam Aegyptus, aliæ partes alia. Aurum opt[illegible] & preciosos gemmarū thesauros, regiones suggerunt ad Meridiem orientemq; solem: cætera metalla illa quæ ad [illegible] & occidentem respectant, vt vniuscuiusq; illarum Incolæ notum faciunt, & rationibus confirmat Cardanus, quem a Scaligero ob id iniquius reprehensum antecessor illius & [illegible] metallicæ magister optimus, Georgius Agricola tueri potest. In Hispania Bætica & Aethiopia laudatissimum aurū, apud Succos & Ostrogothos ferrum, ad Islandiam sulphur,

Autorum, quorum in hoc opuſculo fit mentio, catalogus.

Adverſ[illegible]	Hollerius
A[illegible]	Iacobus Dalechampius
Amatus Luſitanus	Iacobus Sylvius
Ambroſius [illegible]ræus	Iacobus Theodor. Tabernæmontan.
Andreas [illegible]	Iohannes Aicholtzius
Andreas [illegible]	Iohannes Baſſinus
Andreas de Lacuna	Iohannes Coſtæus
A[illegible]a	Iohannes Fernelius
A[illegible]	Iohannes Francus Phyſ. Camicenſis
A[illegible]s	Iohannes Iacobus VVeckerus
A[illegible]a	Iohannes Kentmannus
C[illegible]	Iohannes Meſue
C[illegible]	Iohannes Ruellius
Caſpar [illegible]us	Iohannes Thalius
Caſpar P[illegible]cerus	Iulius Cæſar Scaliger
Chriſtophorus [illegible]umba[illegible] Med.	Laurentius Scholtzius
C[illegible]	Leonhardus Fuchſ.
C[illegible]ella	Lugdunenſium hiſtoria de ſtirpibus
Conradus Geſnerus	Matthias Lobelius
C[illegible]us Celſus	Maranthæa
Cornelius Gemma	Melchior Guilandinus
Crateua	Ottho Brunfelſius
D[illegible]s	Palladius
Dioſcorides	Petrus Andreas Matthiolus
Dominicus Hentz Pharmac. Suidn.	Petrus Creſcentius
E[illegible]ius	Petrus Bellonius
Euricius Cordus	Rembertus Dodonæus
Gabriel Fallopius	Rondeletius
G[illegible]	Scribonius Largus
Georgius Agricola	Sebaldus Laurea pharmac. V[illegible]
G[illegible] [illegible]ticelius	Serapio
Hermolaus Barbarus	Servius
H[illegible]s Geſnerus	Theodorus Gaza
Hieronymus Cardanus	Theophraſtus Græcus
Hieronymus Fracaſtorius	Theophraſtus Paracelſus
Hieronymus Mercurialis	Tobias F[illegible]chetus Med. [illegible]
Hieronymus Tragus	Turnerus.
Hippocrates	

Dn. Ca-

Dn.

CASPARO SCHVVENCK-FELDIO PHIL. ET MEDIC. DOCTORI, REIPVBL. HIRSBERGENSIS Medico, amico suo S.

NEc verò terræ ferre omnes omnia possunt,
Diversis arboribus patria.

Vt recte & sapienter Maro noster ait, Vir clariss. ob idque Agricultoribus inprimis considerandos esse monet:

—— patrios cultusq; habitusq; locorum.
Et quid quæq; ferat regio, quid quæq; recuset,
Hic segetes, illic veniunt felicius vuæ.
Arborei fœtus alibi, atq; iniussa virescunt
Gramina: nonne vides, croceos vt Tmolus odores,
India mittit Ebur, molles sua thura Sabæi?
At Chalybes nudi ferrum, virosaq; Pontus
Castoria:

Cum enim cœlum terramq; IEHOVA condidisset,
Continuò has leges, æternaq; fœdera certis
Imposuit Natura locis. Vt poetæ eiusdem verbis vtar. Hinc tam vario & munifico luxu vnaquæq; Orbis pars plantas peculiares, stirpes, arbores, animantia, metalla produxit. Hinc Syriæ Iudæa Balsamum, Aromatum copiam Libya, aspalathum Rhodus, palmam Babylonia, Cedrum Libanus, Oleastrum Olympio, Cupressum & Dictamnum Creta, Petroselinum Macedonia, Lotum Euphrates, Papyrum Nilus, Colocasiam Aegyptus, aliæ partes alia. Aurum primum & preciosos gemmarũ thesauros, regiones sugge[illegible] Meridiem orientemq; solem: cætera metalla illa quæ ad [illegible] & occidentem respectant, vt vniuscuiusq; illarum Incolæ notum faciunt, & rationibus confirmat Cardanus, quem a Scaligero ob id iniquius reprehensum antecessor [illegible] & [illegible] metallicæ magister optimus, Georgius Agricola tueri potest. In Hispania Bætica & Aethiopia laudatissimum auri, apud Sueccos & Ostrogothos ferrum, ad Islandiam sulphur,

Autorum, quorum in hoc opuſculo fit mentio, catalogus.

Adue[illegible]
A[illegible]us
A[illegible]tus Luſitanus
Ambr[illegible]us Paræus
A[illegible]us
A[illegible]
Andreas de Lacuna
A[illegible]ra
A[illegible]
A[illegible]s
A[illegible]a
C[illegible]lus
C[illegible]
C[illegible]us
C[illegible]rus
C[illegible] umb[illegible] Med.
C[illegible]
C[illegible]
C[illegible] Ge[illegible]erus
C[illegible] Ce[illegible]s
C[illegible] Gemma
C[illegible]a
D[illegible]
Di[illegible]es
D[illegible]cus He[illegible]z Pharmac. Suidn.
E[illegible]us
Eu[illegible] Cordus
G[illegible]el Fa[illegible]opius
G[illegible]us
Ge[illegible]us Agricola
Gu[illegible]
H[illegible] B[illegible]arus
H[illegible] Ge[illegible]nerus
H[illegible] Cardanus
H[illegible] Fraçaſtorius
H[illegible] Mercurialis
H[illegible] Tragus
Hippocrates

Hollerius
Iacobus Dalechampius
Iacobus Syluius
Iacobus Theodor. Tabernæmontan.
Iohannes Aicholtzius
Iohannes Bauhinus
Iohannes Coſtæus
Iohannes Fernelius
Iohannes Francus Phyſ. Camicenſis
Iohannes Iacobus VVeckerus
Iohannes Kentmannus
Iohannes Meſue
Iohannes Ruellius
Iohannes Thalius
Iulius Cæſar Scaliger
Laurentius Scholtzius
Leonhardus Fuchſ.
Lugdunenſium hiſtoria de ſtirpibus
Matthias Lobelius
Marantha
Melchior Guilandinus
Ottho Brunfelſius
Palladius
Petrus Andreas Matthiolus
Petrus Creſcentius
Petrus Bellonius
Rembertus Dodonæus
Rondeletius
Scribonius Largus
Sebaldus Laurea pharmac. Vratiſl.
Serapio
Seruius
Theodorus Gaza
Theophraſtus Græcus
Theophraſtus Paracelſus
Tobias Fiſcherus Med. Suidnicenſis
Turnerus.

Dn. Ca-

Dn.

CASPARO SCHVVENCKFELDIO PHIL. ET MEDIC. DOCTORI, REIPVBL. HIRSBERGENSIS Medico, amico suo S.

NEc vero terræ ferre omnes omnia possunt,
Diuersis arboribus patriæ.

Vt recte & sapienter Maro noster ait, Vir clariss. ob idque Agricultoribus inprimis considerandos esse monet:

—— patrios cultusq, habitusq, locorum.
Et quid quaq, ferat regio, quid quaq, recuset,
Hic segetes, illic veniunt felicius vuæ.
Arbores fœtus alibi, atq, iniussa virescunt
Gramina: nonne vides, croceos vt Tmolus odores,
India mittit Ebur, molles sua thura Sabæi?
At Chalybes nudi ferrum, virosaq, Pontus
Castoria:

Cum enim cœlum terramq; IEHOVA condidisset,

Continuò has leges, æternaq, fœdera certis
Imposuit Natura locis. Vt poetæ eiusdem verbis vtar.

Hinc tam vario & munifico luxu vnaquæq; Orbis pars plantas peculiares, stirpes, arbores, animantia, metalla produxit. Hinc Syriæ Iudæa Balsamum, Aromatum copiam Libya, aspalathum Rhodus, palmam Babylonia, Cedrum Libanus, Oleastrum Olympio, Cupressum & Dictamnum Creta, Petroselinum Macedonia, Lotum Euphrates, Papyrum Nilus, Colocasiam Aegyptus, aliæ partes alia. Aurum optimum & preciosos gemmarum thesauros, regiones suggerunt ad Meridiem orientemq; solem: cætera metalla illa quæ ad [illegible] & occidentem respectant, vt vniuscuiusq; illarum Incolæ notum faciunt, & rationibus confirmat Cardanus, quem a Scaligero ob id iniquius reprehensum antecessor illius & artis metallicæ magister optimus, Georgius Agricola tueri potest. In Hispania Bætica & Aethiopia laudatissimum aurum, apud Suecos & Ostrogothos ferrum, ad Islandiam sulphur,

alijsq; in locis alia [illegible] atq; è terræ visceribus eruit scribens. Verum vt hæc nonnullis peculiaria sunt, & proprio q. munere attributa: ita etiam contrà, certis quibusdam destitui ea cernimus. Sic Orienti Minium cum Argento viuo, Aeolis æs & Plumbum, Africæ apros, ceruos, capreas, vrsos denegatos esse constat. Arcades thymo, Ægyptum Cerasis, Cretenses lupis, herinaceis, attagenibus, Scythas & Pontum asinis carere & peregrinationibus & literarum monimentis proditum est. Ac quamuis interdum hominum industria quædam alio translata sunt: tamen tanquam à nouerca tellure [illegible] excepta, elanguerunt, vel contabuerunt, [illegible] eo, quod ex natali solo [illegible] fuerat, nomine retento. Sic ex Syria Vitellius attulit pistacia & zizypha, quæ Galenus σηρικὰ nominat. Sextus Papinius. Sic à Damasco [illegible] vrbe Damascena, a Thaso Thraciæ, nuces Thasiæ seu amygdala, à Castana Magnesiæ, Castaneæ, à Cretica Cydone Cydonia, à Carthagine Pœnorum, Punica mala, à Cerasunte Ponti Cerasia, nomen suum deduxerunt. Nec minus autores illi, hoc pacto, decus & memoriã sui consecrarunt immortalitati. Ab Alexandro rege, quæ prius Iouis dicebatur, nux regia appellari cœpit, ab Helena Helenium, à Mausoli vxore Arthemisia, à Gentio Illyriorum rege Gentiana, a Lysimacho Macedoniæ Lysimachia, à Telephio Mi[illegible]æ Telephium, ab Euphorbio Mauritaniæ Euphorbium, ab aliis aliæ suas nactæ sunt nomenclaturas. Neq; verò sine conditoris nostri consilio & prouidentia singulari, id accidisse [illegible] est, vt nempe arctior esset inter homines societas, & altera orbis pars, alterius ope atq; auxilio foueretur conseruareturq;. Galenũ artis nostræ Principem (Hippocratem excipio) non puduit, Palæstinam ipsam & Syriam atq; Cyprum adire, vt Lemnium sigillum, Bitumen Iudaicum, omnisq; generis metalla rectiùs perfectiusq; cognosceret, vt ipse fatetur libro 1. de Antidotis & 3 de comp. med. per genera, ob idq; Medico exactam medicamentorũ noticiam comparare volenti, necessario peregrinandum, variasq; Orbis partes atq; regiones perlustrandas esse censet. Quin & pari studio strenuissimus miles Dioscorides, remotissi-

tibi mas quasq; terras visere voluit, vt earum plantas, lapides, metalla, arbores, animalia, venena, & quæ medica ars requirit, indagaret & laboribus atq; scriptis suis posteritati, maiore commodo atq; fructu prodesse posset. At quid tu ista ad me? inquies. Ignosce obsecro Vir clarissime, audaciæ in scribendo, pro ea quæ in te est humanitate, Ignosce inquam & si pecco da veniam. Et literis & sermone quorundam nunciatum mihi est (immo ex Teipso, cum aliquando in cura nobilis Dn. Balthazari a Gersch in pago Langenau vna essemus, nec non cùm ad visitandæ vestræ officinæ Pharmaceuticæ munus ab amplissimo Reipubl. vestræ Senatu vocatus essem, coràm intellexi) Te hactenus magno labore, summo studio & industria singulari, plantas, radices, stirpes, metalla inquisiuisse omnis generis, quæ vel alibi non habentur, & quorum parens videtur nostra Silesia, vel de quibus veluti proprijs gloriantur alij, & tamen hisce nostris in locis extant, & certo volumine consignata propediem ea publicæ luci atq; vtilitati communicaturum. O facinus egregium, ô animum arti nostræ iuuandæ propensum. Crede mihi (noui enim ingenium tuum eruditionem studium & labores) rem præstiteris magnam, & patriæ decoram, Medicinæ deditis vtilem, & quæ Tibi nomen & decus perenne paritura est. Perge modo atq; opus hoc matura, atq; fœtu isto, Musis & Apolline propitio, quam primum nos bea. Neq; verére Momos, immò nec ipsam quæ summa petit & optima quæq; arrodit, Inuidiam. Perge & Dn. M. Pancratium Sussenbachium, M. Kretschmerum, viros Reipublicæ vestræ clarissimos & mihi carissimos, Dn. etiam pharmacopœum & Balthazarum Schvabsdorff Chirurgum, ac si quos mei amantes esse nosti, meis verbis saluta. Vale. Dab. Svidnicij, ex Museo nostro XII. die Decembr. Anno M. D. XCIIX. æræ Christianæ.

Tobias Fischerus Philosophiæ & Medicinæ Doctor.

In Catalogum

DE STIRPIBVS ET FOSSILIBVS SILESIAE

Clarissimi Viri

Dn. CASPARIS SCHVVENCKFELD PHIL. ET MEDIC. DOCTORIS ac Reipub. Hirsberg. Physici Ordinarij.

ITale quid [illegible] dotes, quid Galle, paternas,
Quæ quoque cum pari SLESIA laude tenet?
Ha dubitas? Mihi testis adest SCHVVENCKFELTIVS, ingens
Et Sophus, & medici Mystes honorus agri.
Hic etenim studio solerte, grauiq; labore
C[illegible]lit, El[illegible]sias quas habet Orbis, opes.
En tibi cum varijs mineralia plurima plantis;
En Thermas: fontes en medicantis aquæ:
Ac quæ præterea terrâ effodiuntur opertâ,
Et gemmæ, & lapides, & vario æra sono.
H[illegible] p[illegible] Promus felix hæc omnia libro
Explicat: hunc alacri volue, reuolue manu.
Dispeream si non mecum mirabere dona,
Quæ Silesiaci continet ora soli.
Ergo quid [illegible] p[illegible]s quæ sunt, medicamina grata?
Sp[illegible] at[illegible] quærimus illa loco
Non [illegible] situ sed sors peiora vetusto,
Ægrotum fallunt quæ Medicumq; simul.

Omnia

Omnia non omnis fert terra, fatemur: at unum
Num terræ proſit, quod locus vnus alit,
Ambigo. Nam Natura ſua ſic prouida nutu,
Cuique queat proprijs quo ſatis eſſe loco.
Dum modo Naturæ quæ ſint myſteria, cautâ
Ingenij Genij diſcutiamus ope.
Illud idem mecum ſentis, medicaminis Auctor
Eximie, & melior flos ſpecioſe chori.
Primus enim, primus Tu Sleſidos abdita noſtræ
Non ſine difficili lecta labore canis.
At labor haud facilis veluti: ſic gloria perpes,
Quæ Tibi, quæ patrio prouenit in ſolo.
O bene! nunc Gallis, Latijs nunc S L E S I A *certat,*
Atq; triumphales geſtat opima comas.
O bene! ceu ceptum, ſic fauſtiter ito: iuuabunt
Conamen celebres artis honore viri.
S L E S I A *ſic per Te clarabitur: artibus hanc per*
Præſtantes Clarijs: Tu per vtroſq; ſimul.

M. Caſpar Conradus
Vratisl. Med. Cand.

IN CATALOGVM

Plantarum Silesiæ viri clariss. Dn.

CASPARIS SCHVVENCKFELDII, PHILOS. ET MEDIC. D. & Hirsberg. Physici Ordinarij.

Non equidem dixim, nasci Tibi, Slesia flores,
Plantasq; nasci tot Tibi.
Nam Tibi flat raro Zephyrus: Tibi sæpius Auster
Caurusq; perdit flosculos.
Nunc video: Medica suboles Schuuenckfeldius illas
Dum monstrat hoc libellulo.
O felix Mea Slesia. vix certare videtur
Tecum Italis, vix India.
Vix tanto numero profert Hispania flores,
Vix Gallia & vix Belgium.
Hoc nemo nouit: solus Schuuenckfeldius illos
Inuenit vnus flosculos.
Ecce tibi dicit loca, dicit nomina, quiuq;
Nunc inuenire illas potest.
Tàm laudem Tibi conciliat Schuuenckfeldius amplam,
Nomenq; quærit splendidum,
Vt quæ culta minus dicta es, cultißima dici
Iam terra poßis, Slesia.
Ergóne debebis Medico plus, Slesia tanto,
Quàm debet hic vel debuit?
Tempus ad exiguum, Tu Slesia forte dedisti,
Vitam Tuo Schuuenckfeldio.
Sed Tibi perpetua dat viuere secula vita,
Debet quis ergò plura? quis?

Balthasar Exnerus Hirsbergius
Poëta Cæsar. & Philos. M.

SILE-

SILESIAE GEOGRAPHICA BREVIS DELINEATIO.

Origo.

SILESIA QUASI ELYSIA MUTATA voce in sonum elegantiorem, ab Elysa [illegible] seu Iouis filio Nonnullis dicta fuit. Alij à confluxu Populorum nomen accepisse Silesios, suspicantur. Hanc veteres incolas, Quados, dein Lygios, præcipuè verò Elysios & fortasse alijs ita ex parte ad ripam Viadi, Manimos fuisse, Historici referunt. Qui, cum perpetuis migrationibus Populorum, creberrimis bellis & Attila tyrannide pene exhausti essent; Post eius interitum, desertis sedibus veterum Lygiorum & vicinorum Germanorum, Gens Sarmatica Henetica originis, ex amplissimis illis Regionibus quæ nunc Russiæ vel Moscouia nomen habent, abipso Mari glaciali vsq; ad paludem Mæotidem se commouit, &, duce Lecho, has terras occupauit, reliquijs incolarum, vt ipsorum acciperent Imperium, coactis.

Poloniæ *Regno subiecta fuit, annis penè 860. Ante annos verò 250. circiter, propter discordiam Principum & ruinas Regni Poloniæ, auulsa à Polonis Silesia, facta est socia Regni Boiemiæ: quod olim ab eadem Gente Sarmatica, duce Zecho fuit constitutum, artibus ac consilio Iohannis Lucelburgensis Regis Boiemiæ, qui fuit filius Henrici VII. Imperatoris, & Caroli IV. pater.*

Situs seu Positus.

Ab ortu & septentrione Poloniam habet; à Meridie Morauiam & Boiemiam tangit; ab occasu Luzatia terminatur.

Figuram obtinet fermè tetragoni, sed laterum inæqualium. Longitudo eius, quæ est circiter milliarium 40. Germanic. valde superat latitudinem, quæ vix est milliarium viginti. Initium longitudinis est à gradu 32. ferme vsq; ad 36. & aliquot scrupula. Maxima latitudo est graduum fermè 52. Minima paulo minor quàm graduum 50.

Latus Orientale *est à fontibus Vistulæ, qui sunt ad radices Carpathi montis non procul ab oppido Teschina vsq; ad fontes Alteri[illegible] [illegible], non procul ab oppido Beuteno. Hoc latus ferme est milliarium 20.*

Occidentale *latus statuitur à Luza, Quisso, fluuijs, vsq; ad confluentem [illegible] & Viadri, quæ est ad oppidum Crossam. & [illegible] Silesiæ [illegible] Luzatiam & Marchiam Brandeburgensem, etiam milliarium fermè 20. & amplius.*

Meridio-

Meridionalis pars est a fontibus Vistulæ vsq; ad Montes Fagerum, Mumelam Iseramq; fluuios. Excurrit hoc latus in occasum ad iuga albentium Sudetorum, qui diuidunt Boemiam a Silesia. Horum ferme milliaria 40. videlicet ab oppido Teschena ad fines Lusatiæ.

Latus septentrionale, a fontibus Bredeniq & radicibus Carpathi vsq; ad confluentem, qui est Crosnæ & fermè est milliarium 40.

Exposita est ventu præcipuè Aquilonaribus & occidentalibus. Nam ad Austrum cingitur montibus Boemicis, ab ortu iugis Carpathi. Aquilones vero liberè ex Polonia in eam excurrunt & ex Marchia ac Lusatia occidentales.

Partitio.

Silesia vel est Superior, quæ ad Meridiem Sudetes montes & Carpathum attingit, & habet Ducatum Teschinensem, Troppauiensem, Ratiboriensem, Opeliensem.

Inferior vicina est Poloniæ Maiori & Marchiæ, vt sunt Ducatus Bregensis, Vratislauiensis, Nissensis, Suinnuensis, Iaurensis, Legnicensis, Glogouiensis, Saganensis, Olsnicensis, Munsterbergensis, Crosnensis.

Hodie in DUCATUS, vt nominant, distribuitur quindecim, ex quibus singulis sua nomina acceperunt à sua metropoli.

Vratislauiensis,	Nissensis,	Bregensis,
Legnicensis,	Teschinensis,	Olsnicensis.
Suinicensis,	Iaurensis,	Munsterbergensis,
Opeliensis,	Ratiboriensis,	Troppauiensis,
Saganensis,	Glogouiensis,	Crosnensis.

His addunt Alij Ducatum Iegendorffensem, Lulissensem, & Comitatum Glocensem.

Quilibet Ducatus rursus suas peculiares obtinet Diœceses, seu Districtus, qui vulgò Weichbilder vocantur.

BARONATUS LIBERI quatuor, Freyherrschafften/Stende.

1. VVartebergensis, 2. Milesius,
3. Plessensis, 4. Trachebergensis.

Abbatiæ.

Lubensis, in arena Vratisl.
Abbas S. Vincentium Vratisl. Heinrichouiensis.
Camencensis, Grissouiensis, Raudensis,
Crimmaliensis, Braunensis.

Collegia Canonicorum.

Canonici Vratislauienses ad D. Iohannem.
Glogouiensis, Nissensis.

Ratibo-

Hu...ense, Opelianu,
Glo...se.

Cœnobia.

Trebnicense, Sprottauiense, Naumburgense ad Quissum,
Lubensthalense, Singoniense, Legnicense,
Ratiborense.

Vrbes & Oppida numerantur, 120.

Omnia ferme populosa valde, Mercatoribus & ca... opificum referta. Primaria sunt:

VRATISLAVIA, Breßlaw/*metropolis & vmbilicus ferè Silesiæ in lata fertilißplanitie ad confluentem Viadi & Olauæ fl. sita mercatura celebris & cereuisiâ succulenta, quam vulgò* Schöps *vocant.*

Namslauia, Namslaw/ *oppidum diœceseos Vratislau. Ciues habet ex mercatura opulentos.*

Neoforum, Newmarckt/ *oppidulum cum burgo.*

Sinogra, *prima Silesiorum hic erecta schola, Anno 966. ab Vrbano I.*

NISSA, die Neisse/ *vrbs primaria ad Nissam fluu. sita. Sede Episcopali fulget.*

Grotka, *opp. mœnitum agro fertili non procul a Nissa fl. situm.*

Ottmochouium, Ottmachaw/ *oppidulum apertum.*

Zuckmantela, Zuckmantel/ *oppidum metallicum sub radicibus montium Morinorum positum, Ferri, Argenti, maximè Auri metallis clarum.*

Ziegenhals, *opp. officinis ferrarijs nitet.*

TESCHENA, Teschen/ *vrbs sui Ducatus primaria cum arce Principis ad radices Carpathi vulgò Iablunck a sita. Emporio nobilis. Alluit hanc Elsa fluuius.*

Freistadium, Freystettel/ *opp. mœnitum textoribus telarum linearum frequens.*

Skotzouia, Rotzoff/ *opp. muris cinctum.*

OPPELIA, Oppeln/ *vrbs Ducatus sui præcipua Canonicatum habet, Arcem anti... Oderam fluuium, qui vrbem præter...*

Bytonia, Bytom/ Beuten/ *opp. in confinijs Poloniæ ad Carpathum situm vetustis Argenti fodinis clarum.*

Tarnouitium, Tarnowitz/ *oppidulum metallicum, ad radices Carpathi positum. Metallis Argenti, maximè Plumbi hodie celeberrimum. Hic etiam Lithargyrium & Vitriolum ex scorijs Plumbi conflatur.*

RATIBORIA, Ratibor/ *vrbs lignea cum arce Regia Viado adiacens. A... ferè integra conflagrauit. Cœnobium habet virginum & ....*

Kosl..., Kosel/ *oppidulum ad Oderam cum arce.*

Glogouia Minor, Klein Glogaw / oppidum ad Nissam flumen, In arce residet præfectus Ducatus.

TROPPAVIA, Troppen / vrbs cum arce ad confluentem Moræ & Oppæ fluu. adiacens. Ducatus titulo insignis.

VVrochstadium, Wochstatt / opp. [illegible]um.

MVNSTERBERGA, Münsterberg / vrbs antiqua ducalis, olim Ducibus [illegible] parebat, hodie Regi [illegible] subiecta.

Frankosteina, Franckstein / oppidum ad Stellam fl. cum arce.

Reichensteina, Reichstein / ob metalla Auri & Argenti clarum & celebre oppidulum.

[illegible], [illegible]berg / opp. metallicum à venis Argenti nomen accepit.

SVIDNICIVM, Schweidnitz / vrbs primaria ampla & elegans cum [illegible] & Monasterio Monachorum, Incolis frequens. Ceram coquit duplicem: vnam ex Tritico, qua vulgo Stier vocatur; alteram hordeaceam Bitterbier / haud improbi succi. Mola nitet papyracea.

Strigonium, Stregomum, Striege / vrbs satis ampla loco fertili sita, ob Margam, quæ vulgo Sigillata Slesiaca seu Strigomiensis, ad montem acutum D. Georgij eruitur, celeberrima. Celebritatem auxit Cereuisia quæ illic paratur Triticea.

Reichenbachium, Reichebach / oppidulum textorũ officinis frequens.

Landeshuttum, Landshutte / id est, specula Regionis oppidulum montanum à [illegible]catoribus Grusys notissimum.

Fanum Balconis, Belckenhan / paruum oppidum. Castrum habet munitum alto monti insidens à Bulcone Duce extructum.

IAVRAVIVM, der Jauer / caput Ducatus sui, vrbs agro fertili sita, Monasterio & Arce, in qua residet Præfectus seu Capitaneus vtriusq; [illegible] & Iaurensis, excellit.

Boleslauia, Bunzlaw / vrbs fontium perennium scaturigine nobilis, amœnitate situs nimirum ad nemora inter campos & prata, Aerisq; salubritate nulli alteri cedens.

Leoberga, Lemberg / oppidum ad Boberum fluuium, agro fertili & [illegible] extructum. Aedificiorum elegantia & hortorum amœnitate & [illegible] multis præfertur. Olim Auri fodinis, In der Zeche / & [illegible] celeberrimum Latomijs nitet.

[illegible]mons, Greiffenberg / oppidum non ignorabile editiori loco ad [illegible] flu. situm te[illegible] lineis, textoribus ac Mercatorum frequentia [illegible]tatem opesq; conciliauit.

[illegible]a, Friedeberg / oppidulum montana versus [illegible] flu. sine [illegible]s annexum.

C[illegible], [illegible]schberg / à Ceruorum venatu, regale, non quidem

[illegible] *, [illegible] frequens oppidum [illegible] [illegible] lico amœno positum. [illegible] thermas [illegible] frequent [illegible]. Hic tela [illegible] candid[illegible], [illegible] magno numero conficiuntur, quæ in varias & remot[illegible] terras d[illegible] quibus texendis mirabil[illegible] [illegible]marum industria solert[illegible] [illegible]. Ingentes calamitates pertulit, anno 1549. 18. die May, cum ex im[illegible] subortis flammis præter templum & suburbia, tota conflagrasset. In[illegible] tamen, elegantiam potius quam singularem magnificentiam in ædificando præ se ferre videtur.*

Et LVstrat taVri fVLgentia CornVa phœbVs,
Vrbs à CerVIno Monte Vocata Iacet.

B R E G A, der Brieg / *vrbs pulcra & amœna ad Viadum extr[illegible]cta, cum arce, Principis sede & gymnasio spectabilis.*

Strel[illegible]num, Strelen/ *opp. agro fertilissimo & commodo situm. Hoc alluit Viadus. Meditullium regionis ferè obtinet.*

Olauia, die Olaw/ *oppidum pulcrum & elegans cum arce ducali.*

VVo[illegible]auia, Wolaw / *opp. loco vdo inter pis[illegible]inas situm. Vitr[illegible]olum hic excoquitur ex Melanteria cœruleum. Arcem habet.*

Nimitium, Nympsch/ *immœnitum oppidulum. Arx in monticulo ei adiacet pul[illegible]ra.*

O L S N A, der Oelse/ *vrbs ducalis primaria, ad Oderam fl[illegible]uium sita. Arcem habet, in qua Princeps residet.*

Trebnitium, Trebnitz / *oppidulum Cœnobio Virginum fu[illegible]gens.*

Streppauia, Streppen/ *oppidulum immœnitum.*

[illegible]ernstadium, Bernstadt/ *oppidulum ad VVeidam fl. cum arce.*

L I G N I C I V M, Liegnitz / *vrbs plano loco p[illegible]sita, ducalis, elegans & probè munita. Cui annectitur arx & palatium Ducis. Non procul ab vrbe fluit Cattus fl.*

Aurimontium, der Goldberg/ *ad Cattum fl. op[illegible], o[illegible] o[illegible] A[illegible] metalla celeberrimum. Præ[illegible]ateris scholis maxime fl[illegible] [illegible]ipem inter Silesiacas locum tenuit; ex qua ce[illegible] ex eq[illegible]o Troia[illegible]o plurimi v[illegible]i, doctrina & pietate præstantissimi Reipublicæ & E[illegible]lesiæ v[illegible] pro[illegible]dire. Ob cladem quam ex duplici incendio sensit maximam, multum de pri[illegible]na dignitate amisit.*

P[illegible], Parchwitz / *oppidulum sine mœ[illegible] ad Oderam, ar[illegible]cet.*

[illegible]anouia, Hanaw/ *oppidum mœnitum ad Cattum fl. cum arce. Ante a[illegible] 20 ingentes [illegible] pertulit, c[illegible]m suppositu [illegible] [illegible] magna ex parte d[illegible]grasset, sed à ciuibus iam re[illegible] est.*

Lubena, Luben, oppidum mœnitum.

SEGANVM, der Sagan/ vrbs ducatus titulo donata, e[illegible] loco vbi Boberus & Q[illegible] confluunt ad vastas [illegible] extructa. A[illegible], & o[illegible], in quibus ferrum cuditur [illegible] ex[illegible].

Naumbar[illegible] Naunburg an Bober, oppidulum exiguum.

GLOGOVIA, Gros Glogaw vrbs [illegible] sui princeps & collegio Canonicorum spectabilis, ampla, commodissimo loco sita. Agrorum circa vrbem magna fertilitas & Rei pecuariæ insignia studia.

Freistadium, [illegible], opp. est ligneum, positum quasi in valle. Cingitur [illegible] montibus & locis editioribus ad omnes plagas cœli, præter [illegible] proximum ortui solstitiali. Hic lineas telas ma[illegible] conficiunt.

Gura, der Gar, opp. non valde inæquale Freistadio, situm in limite [illegible], loco edito exposito omnibus ventis, præsertim Aquil[illegible]. Forum [illegible] habet locuples propter situs opportunitatem ad Poloniam.

Sprotta, Sprotte/ opp. Freistadio paulò minus, antiquissimum post G[illegible] & Beutenam, loco amœno & commodo extructum. Ad Meridiem Bobera fl. a[illegible]: ad alteram partem fluuius minor Sprotta dictus a[illegible]. Arx versus ortum situatur loco, qui circundatur a fluuijs & paludibus. Cœnobium hic virginum.

Grun[illegible], Prasia E[illegible]siorum, Grünberg/ opp. est recentissimum in valle [illegible] amœnissima situm, quæ egregijs ornata est commoditatibus.

S[illegible], Schwibesin/opp. vltra Viadum versus Aquilonem & Po[illegible], loco opportuno positum, vbi magna omnium rerum necessariarum copia.

C[illegible]NA, Crossen / vrbs Silesiæ extrema Marchiam versus, vbi confluunt [illegible] & Viadus, Ducatus nomine memorabilis. Olim ditionis [illegible] ante annos centum ex transactione in possessionem acceperunt Marchiones Brandeburgenses. Ager vicinus vini feracissimus.

Zul[illegible], Z[illegible]lich/oppidulum ad Oberum fl. trans Oderam fl.

IE[illegible]ENDORFF vrbs in valle sita cum arce pulcra. Comitatus, vel vt al[illegible] placet, Ducatus titulo memorabilis. Montes vicini Laricu feracissimi [illegible] Ma[illegible] ch[illegible] paret Anspacensi.

L[illegible]M. Lubschütz / vrbs pulchra in opimo fertili[illegible] [illegible] & [illegible].

VVART[illegible]BERGA, [illegible] oppidum Baronatus [illegible]rum, non longè à [illegible] VVeidæ fluuij distans. Anno 1441. [illegible] conflagrauit.

M[illegible]LESIVM [illegible] opp Baronatus gaudet titulo, ad e[illegible] Polon[illegible].

P[illegible]ES[illegible], [illegible] pal[illegible] oppidulum cum arce magna ad V[illegible] fluuium.

[illegible] *Bohemiæ* [illegible] *usque, ad limites Poloniæ* [illegible]

T [illegible] Trachenberg, *oppidulum Baron.* [illegible] *ad* [illegible] *Pisces abundat, maximè Lucius.*

G L O G [illegible] *urbs ampla & munita arce* [illegible] *donata,* [illegible] *amœnissimum & commodissimum* [illegible] *Omnium rerum ad vitæ usum necessariarum affluentia* [illegible] *Caput totius Comitatus.*

Land[illegible], [illegible] *opp. ad* [illegible] *celebratum.*

N[illegible], *oppidulum lini* [illegible] *commendatur.*

[illegible] *opp. mola papyracea excellit.*

VVundschelbarg, *oppidum.*

A R C E S Principum, Baronum, Equitum, Nobilium plurimæ.

P A G I *circiter sunt 19000. & plures.*

Montes

P R O P R I I *seu Regionis, ut Zabot*[illegible], [illegible]

LAT[illegible]RALES *ut Carpathi juga, & Su*[illegible]

A Meridie Silesiam claudunt montes S V [illegible] *qui* [illegible] *sylva ab Hermunduris progressi, ab occasu in ortum ad Carpat*[illegible] *currunt. Varia sortiuntur nomina. Tractus ille ab Isera fluvio seu* [illegible] *a Marcomannos usque, quod Boemiam respiciant, Boemici, Alys* Riphæi, *à R*[illegible] *Sarmatiæ populis, qui secuti Zechum in Boemiam* [illegible] [illegible] *suam appellationem ipsis montibus impresserunt: etiam* Gigant[illegible], *Boemis* Horkonoss, *vulgò* das Böhm[illegible] oder [illegible]rge: *ob* [illegible] *quibus ferè perpetuo obteguntur,* [illegible] Loca [illegible] præcipua sunt:

[illegible] G A N T E U S mons *propriè, Accolis* der Riesenberg *in* [illegible] *sum* [illegible], [illegible] *quòd præ alys gigantis instar emineat* [illegible] [illegible] *seu D*[illegible] *montanum plurimis notus: propter* [illegible] [illegible] *etiam ab Italis scripto celebratus, habens* [illegible] *Auri, Argenti,* [illegible] *magnum utilitatis fructum* [illegible] *præbuit. M*[illegible] *ex* [illegible] *terris Metall*[illegible] *venas* [illegible] *Metal*[illegible] *certo* [illegible] *cuniculis magnis impensis aper*[illegible] [illegible] *eadem desertis cuniculis abysse. Minera eius, licet Aeris, Argenti,* [illegible] *attamen cùm sint durissima & Cadmi*[illegible] [illegible] *in excoctione Metalla utilia igni depereunt.* [illegible] Ries[illegible]/ Teuffelsgrund/ Eeldgrund/ [illegible] *os annos Vitriolum ex Pyrite* [illegible] [illegible] *tempestatum & serenitatis* [illegible] : [illegible] [illegible] *quasi Index ac monstrator* [illegible]

d 3 De

De Spectris [illegible] Dæmonibus [illegible] præsertim [illegible] ter ad gigantem [illegible] multi [illegible] Georgius Agricola [illegible] Metallicorum [illegible] terraneis [illegible] ceterum [illegible] nis [illegible] illos [illegible] & terrenos [illegible] [illegible] Metallicis [illegible] ; [illegible] [illegible] in [illegible] Corona [illegible] appellatur. E [illegible] habentis proterum col[illegible]m & trus es oculos [illegible] Philosophi hos & similes Dæmones, qui [illegible] natura [illegible] vocant Brutos & Rationis expertes. Sunt [illegible] quos Germani [illegible] vocant Cobalos, quod [illegible] [illegible] gestientes videntur & multa [illegible] fecisse, [illegible] Quidam hos nominant Virunculos [illegible] Bergmännlein [illegible] Damnum hi dare non solent excisoribus Metallorum, sed vagantur in puteis & cuniculis, & cùm nihil agant, in omni laborum genere videntur se exercere. Non lædunt vnquam nisi prius ipsi cachinno [illegible] fuerint aut maledicto lacessiti. Ad hoc Dæmonum genus referri posse Gigantem [illegible] ex prædictis liquidò constat: quòd, quamuis varia forma & [illegible], modò Monachi cucullati, modò Senecionis metallicorum more vestiti, iam Equi generosi, iterũ Galli, Corui, Vlulæ, aut Bufonis maximi &c. [illegible] conspectum offerat, miriśq; gestibus sæpe Hominibus ea loca perlustrantibus illudere soleat; tamen nulli vnquam noxam aut damnum intulisse, nisi prius cachinno aut maledicto pronocatus fuerit, certò constat. Tunc enim cœlo iam prorsus sereno & aura silenti, in momento ingentia & horribilia tonitrua ac fulgura cum imbribus largis suborta esse, plerique experti sunt.

[illegible]NZBERG, die Abendburg / Mons inter Quißi & Zaci fontes situs [illegible] ingentem thesaurum illic reconditũ famosus. Quem cum Impostor quidam [illegible] Valdner à Greuffelſtein Pannonius magicis suis, vt ipse narrabat, virgulis, a Dæmone montano obsessum explorasset, multos ciues ex vicinis oppidis, lucri caussâ, vanâ spe enutriens, conuocauit: à quibus [illegible] thesaurum quem somniabat, characteribus, [illegible] cymbalis & alijs incantamentis aperire iam frustra aggressus, cum [illegible] dedecore ac ignominia, maximo verò Dominorum, qui symbolum dederant [illegible] clam se [illegible] re [illegible] fecerit, secundum [illegible]

I[illegible] VRATVM, die [illegible]wiese / locus ad fines Silesiæ in angulo occidentali [illegible] Q[illegible] & Luzam fl. instar prati planus ac herbidus, ab [illegible] qui per medium eius lento gradu fluit, denominatus, ob n[illegible] [illegible] Schierle &c per multos annos celebris [illegible] & [illegible].

Maivs

M[illegible] vulgò, die [illegible] Jserwise / est ex parte [illegible] ad [illegible] D. Christophorum Gellhorn [illegible] in castris [illegible] pertinet, alteram ex parte Bohemiæ, [illegible] die [illegible] [illegible] D. Melchiorus à Redern, [illegible] in F[illegible]land & Rei[illegible] [illegible] annexum. In hoc Auri [illegible], grana, Rubini, Granati [illegible], T[illegible], Sapphiri pulcerrimi [illegible].

FOVEÆ NIVALES, die Schnee[illegible] [illegible] sunt profundissima vndiq; montibus altissimis circumsepta. Æternæ [illegible] [illegible] ues [illegible] integrè liquefiunt, etiam ai [illegible] [illegible] candore [illegible] habitant. Plantis plurimis f[illegible]tiles sunt.

Fluuij ex his montibus oriuntur.

ALBIS, die Elbe/ Albe/ fluuius Germaniæ maximus, quem Gigantæus mons inter iuga alpium seu Suditorū ad fines Silesiæ, gremio suo fundit, nulli amnium claritate inferior, ex fonte vulgo, das weisse Wasser/ ob arenam & glaream quam superfluit, candidam, dicto scaturit. Hic mox assumto riuulo alio den Hirschbrunnen occasum versus tendens, paulò post meridiem versus reflectitur, & ex iugo summis deuolutus in [illegible] den Elbe grund, riuulis innumeris auctus, priori teutonico [illegible], Albis nomine dignatur; quod, lapsus per Boiemiam, Misniam, Saxoniam in Oceanum vsq; germanicum defert. [Albis quasi Alba, seu Alba aqua ab eius fontis colore qui albidus conspicitur, quò & teutonicum, Elbe/ Albe/ Alba/ & B[illegible] um Labez inuersa litera alludere videtur.]

OVPA, die Aup:/ ab Oupadem Sclau. hochfal[illegible] [illegible] sonat [illegible] ab Al[illegible] fonte caput tollit, recta ad orientē fluit, vbi ad [illegible] per-uenit præceps ex iugis montium deuoluitur, per vallem Gigan[illegible] & [illegible] [illegible] montium fauces elapsus Trutenouiam l[illegible] & sub Iaromirio Albi commiscetur.

ISERA, die Jser/ Giezera Boiemis q. fluuius ex paludibus [illegible], vel quod lento gradu fluat. Hic duplici fonte scaturit, & plurimis [illegible] [illegible] ad montem Fagorum coniunctus longo itinere [illegible] procedens, [illegible] ex montibus decurrit, Turnauium & [illegible] oppidula alluens, sub Brundusio ab Albi absorbetur.

BOBERVS, der Bober/ Sclauis Lutram sonat, quòd ad eius ripas frequenter capiatur. Nascitur iuxta Schatzlarium oppidulum [illegible] supra vicum Pober: Landeshutum, Cupferbergum, Hirsbergam, [illegible], Leo[illegible]rgam, B[illegible]leslauiam, Sprottam, Segauum: oppida alluit & ad Crossenum a [illegible]ado recipitur.

ZACVS, der Zacke/ à Sclau. Zak[illegible]ko, id est, riuulorum [illegible] supra m[illegible]tem [illegible] erg eluctens multis riuulis ad[illegible] Thermas præterfluit & ad Ceruimontium Bobero infertur. Trutarum optimarum admodum fœcundus.

QVISSVS, die [illegible] / [illegible] *fus immotans supra* [illegible]*en pagum* [illegible] *tus, Friteberg*[illegible], *Gr*[illegible]*tium, L*[illegible]*n, L*[illegible], [illegible] *oppida attingit, & prope Seganum Bobero in*[illegible]. *Margaritas gra*[illegible]*rat, &* [illegible] *abundat.*

CATTV[illegible], die Ra[illegible]ach / *initium sumit ad pagum Ketsch*[illegible] *& fluens Schœ*[illegible], *Gol*[illegible]*ergam, Leg*[illegible]*ium, Parchvvitium ad Steina*[illegible] *m*[illegible]*tur. Aureas vehit arenas.*

LACVS [illegible] *monti duo adiacent.* Prior, *occidu*[illegible] *maximus* [illegible] *alt*[illegible]*imis perpetuis ni*[illegible] [illegible] *opuli minus alti.* [illegible] *facie, immensa* [illegible] *fundoq; carens.* [illegible] *quam viuens.* Alt[illegible] *orien*[illegible]*ior & depres*[illegible] [illegible] Teich *vulgò, in quem multa aqua perpetua ex mon*[illegible] [illegible] *ingrediuntur. Trutis abundat maximis n*[illegible]*rican*[illegible] [illegible] *saporis ac probi succi. Ad septentrionem effu*[illegible] *tor*[illegible] [illegible] *perennem, qui sub Lomicio Bobero immittitur.*

[illegible]itorum tractu[illegible] *incipit à finibus montiū Gloce*[illegible]*sium, &* [illegible] *Teschinensi ad Carpathi iuga: dirimit Moravos à Silesijs, & varia sortitur nomina,* Monte[illegible] Mor[illegible]orum, Nisser[illegible], das Märi[illegible] [illegible] geb[illegible]rge/das Gesencke. *Et hi Metallis fertiles sunt, vt in* [illegible]*la & Z*[illegible]*genhals. Abundant Phyllitide herba.*

CARPATHI IVGA *ab orientali plaga Silesiam tangunt eamq; ab Hungaria & Polonia prope Teschenam & Bythoniam oppida, separant,* die Vngerischen gebürge / *Iabelunck*[illegible] *vulgò. Argenti & plumbi ni*[illegible] [illegible] *sunt. Fl*[illegible] *ex his oriuntur:*

VIADRVS, [illegible], *Ptol. Viadrus, Guttalus Plin.* Odera, die Oder/ [illegible]*do vel sp*[illegible]*liando, quòd inundationibus crebris latè vicinos campos va*[illegible]*t. Maximus Silesiæ fluuius, ex radicibus Carpathi prope vicum Adr*[illegible] *po*[illegible] *oppi*[illegible]*m* Ostrow *dimanat, irrigans Silesiam, Marchiam & Pomera*[illegible]*niam, tan*[illegible]*em apud Caminum in Mare Pomeranicum erumpit. Ciuitates* [illegible] *O*[illegible]*rburg*[illegible] *Koslam, Pyregam, Vratislauiam, Leu*[illegible]*sum, Steina*[illegible] [illegible]*am, Francofurtum, Grippenhagen & St*[illegible]*tinum.*

VISTVLA [illegible], *Ptol. Vistillus Plin.* Vistel od[illegible] [illegible]sel. *In Te*[illegible] [illegible] *procul à Viadi fontibus e*[illegible] *versus Boream* [illegible] *orientem cursu directo O*[illegible]*venc*[illegible], *Zatoriam, Cra*[illegible] [illegible] *ad Sani & Vistulæ confluentem, præterla*[illegible] [illegible] *flexus Var*[illegible]*am, Ploscum, Vlad*[illegible] [illegible] *& Po*[illegible]*nia sedem; deinceps in Boru*[illegible] [illegible], [illegible], *Meuam, Mariaburg*[illegible], *Der*[illegible] [illegible] *partim in Mare B*[illegible], *partim* [illegible]

in [illegible] *fontium aquæ dulcis, trium vel quatuor* [illegible] *se extendit.*

Montes Regionis proprij

Z[illegible] S mons, Zo[illegible] [illegible], mons Marmore variegato [illegible] *in planitie duobus milliaribus à* [illegible] *situs. In circuitu complectitur Pass. M. CCCC. Olim arcem* [illegible] *Zobtenbergam dictam rudera testantur. Subiacet Zobothum opp.* [illegible].

Mons D. GEORGII, S. Georgenberg / *Mons ad Strigam Auri fodinis vetustis & Terra quæ hodie S*[illegible] *appellatur,* [illegible].

ACVTVS mons, der Spitzberg / *mons in acutum tendens ad pagum Probsthan, multarum herbarum ferax.*

GRADICIVS seu GREZVS mons, der Gretzberg / *Huic insidet Castrum probè munitum in Lygijs.*

FVRSTENSTEIN, *arx vetusta & nobilis ad radices Sudetorum, P. M. CCC. à Stregomio à Bulcone Duce extructa, Hanc possidet Magnif. Dn. Cunradus ab Hobberg.*

KYNAST, *castrum intra Sudetes prope Zacum fluuium alto monti insidens, antiqua & nobili Dominorum Gotschiorum famil. a clarum.*

GREIFFENSTEIN, *arx Generos. Dn. Christoph. Gotschij non longe à Quisso fluuio in rupe dura extructa.*

KVNSBERG, *olim* Furstenberga *arx.*

BOBERSTEIN, *arx vetusta in rupe ad Boberum extructa.*

Fertilitas.

Regio hæc quamuis septentrionalior maiorem habeat Cœli inclementiam & terræ horriditatem, tamen adeo fertilis & benigna mater, vt larga cum vbertate fundat res, quibus vita nostra non potest carere. Agri meliores, quales ad Strelam & Lubischium, vbi quasi sumen Regionis, item ad Glogouiam, medimnos fert octonos, aut etiam denos: & tanta Deo dante frumentorum est copia, vt vicina etiam gentes sæpe numero [illegible].

Iumentorum *etiam optimorum copiam ad escam & laborem affatim educat & suppeditat vicina Polonia.*

Lacticinia tam sunt copiosa itaq; proba, vt etiam apud exteras gentes ea clara fiant multæq; fam[illegible] *nobiles inde ditescant. Nec desunt Syluæ quæ* [illegible] *feras ad* [illegible] *& delitias hominum crebriores quàm alibi.*

Flumina *piscosa maiora & minora sunt multa: præterea S*[illegible] *in*[illegible] *magnitudinis: insuper Piscinæ arte manuq; facta permultæ, quæ* [illegible] *Pisces eximiæ bonitatis & salubritatis ita vt hac in parte non cedat* [illegible] *ex prouincijs Germaniæ.* Metalla *item Aurea & Argentea Aes, Ferrum & Plumbum, Lapillosq; & Gemmas gignit. Nec desunt*

Thermæ multæ salutares. Montes & Campi gramina & herbas in pabulum [illegible] & ad Medicinam salutares [illegible]. Vinum plurimis in locis colitur, præsertim in Silesia [illegible], [illegible] quidem, sed non incommodum.

Cereuisia autem tam Hordeacea quàm Triticea magna [illegible] multiq; nutrimenti paßim coquitur: inter quas præcipuam habet laudem Vratislauiensis. In summa, omnia ad vitam necessaria viliori sunt precij quàm in regionibus finitimis.

Religio.

Sub Idolomania Ethnica, integra fuit periodus, anni circiter quingenti. Quæ deleta sub Othone I. Anno Christi 965. Religionem Christianam profiteri cepit. Nam in plerisq; vrbibus & pagis, cura Magistratus Ecclesiæ emendatæ sunt, & accensa lux doctrinæ purioris, quæ magna diligentia inter grauia pericula hactenus Dei beneficio conseruata est.

Scholæ.

In multis vrbibus fouentur. In quibus exculta sunt literis & disciplina multa præclara ingenia, quorum in Ecclesia & ciuili vita vsus est. Primariæ sunt

GOLDBERGENSIS, *multis annis fuit magistra nostræ Gentis, quam aluit beneficentia Principum Legnicensium, ibiq; ingenia multorum felicissime informauit vir æterna laude dignus Valentinus Trocedorfius, ex cuius ludo tanquã ex equo Troiano magna examina doctorum prodierũt.*

VRATISLAVIENSIS, *sumtibus amplißimi Senatus viget.*

BREGENSIS, *liberalitate Georgij Ducis Bregensis erecta.*

SVIDNICENSIS.

FREISTADIENSIS.

Mores.

Incolæ subrubicundi, valde sanis corporibus, humani & ciuiles, diuturnioris vitæ: sed crebrò & facilè inebriantur.

Ingenia Hominum multùm diuersa sunt, quæ vtplurimùm media sunt inter [illegible] & Melancholica. Ideo plerunq; in illis, qui doctrina & [illegible] non sunt, cernitur naturalis quædã tristitia, morositas, [illegible], vel [illegible] quidam pudor. verùm vbi accedit cultura ex liberali institutione & assuefactione apparet, ingenia Silesiorum non solum optimè esse omnium artium capacia, verùm etiam accipere ea elegantem quandam dexteritatem ad res magnas efficiendas, & plurimos [illegible] literis cum [illegible] & vbertate quadam Animi cogitata exprimere & proloqui [illegible].

Idio-

Idioma

Lingua magna ex parte est Germanica, quamuis in finibus Poloniæ etiam Polonice loquantur.

Viri docti Theologi.

Abrahamus Bucholtzerus Freistadiensis Pastor Grunberg.

Abrahamus Sculsetus Grunbergensis M. Pastor aulicus Heidelbergensis.

Adamus Curæus Pastor Vratislauiensis.

Amandus Polanus à Polansdorff Oppauiensis D. & Professor Basileæ.

Ambrosius Moibanus D. Vratislauiensis.

Andreas VVencelius Hainensis Pastor in Academia Francofurtensi.

Bartolomæus Pitiscus M. Pastor Heidelbergæ aulicus.

Christophorus Pelargus Suidnicensis Professor Francofurt.

Dauid Paræus Francosteinius D. & Professor Heidelbergensis.

Esaias Heidenreich Leoberg. D. & Pastor Vratislauiæ.

Franciscus Fierling Nissensis Vratislauiæ Archidiaconus.

Georgius VVeinrich Hirsbergius D.& Superattendens Lipsens.

Hieronymus Mencelius Suidnic. M. Superattendens Eislebian.

Iohannes Aurifaber Vratislau. D. & Pastor Vratislau.

Iohannes Fleischerus Vratislau. D. & Pastor.

Iohannes Hessus D. Vratislau.

Iohannes Scholtzius Vratisl. præpos. Ecclesiæ ad S.Bernhardū.

Iohannes Scholtzius Fil.M.Pastor Vratisl.ad Maria Magdalen.

Laurentius VVidemannus Seganensis.

Lucas Pollio Vratislau. Pastor ad D. Magdalenam.

Petrus VVirth Leoberg. D.Canonicus Vrati[illegible] & Lignicensis: Collegii B. virg. in Acad. Lipsens. collega.

Petrus Calaminus D & Professor Heidelbergæ.

Sigismundus Sueuus Freistadiensis præpositus Ecclesiæ ad S. Bernhardum.

Zacharias Polus Gryphibergensis M. Superattendens Be[illegible]ensis.

Zacharias Vrsinus Vratislau. D. & Professor N[illegible]ostadij.

Iure Consulti.

A[illegible]ertus Kindlerus Hirsbergius Cancell. inferioris Lu[illegible]æ.

A[illegible] Heugel à Polockvvitz Con[illegible]. & Cancellarius L[illegible]o-Breg[illegible]

 Andre-

[illegible] & Professor Francofurdensis.
[illegible] & Consil. Cæsar.
[illegible] & Consil. Cæsareus.
[illegible] D. & Consil. Olmicensis.
[illegible] D. Vratislauiensis.
[illegible] Vratislauiensis D. & Consil. Cæsareus.
[illegible] Suidnicensis D. Academiæ Francofurt.
[illegible] Treutlerus D. & Orator.
[illegible] Monauius Vratislau. Historicus & Consiliarius Ligio-Bregensis.
[illegible] Spechtius Glogou. D. & Consil. Ligio-Bregensis.
Iohannes Hessus Vratislau. D. & Consil. Cæsarius.
Iohannes Reiman Leobergens. D. & Consil. Ligio-Bregensis.
Michael VVirth Leoberg. D. Cancell. Coburgens. & dein Ordinarius Lipsensis.
Nicolaus Reusnerus Leoberg. D. & Professor Ielnensis.
Sebastianus Gerstmannus Boleslau. D. & Professor Francofurtensis.
Valentinus Thilo Lignicensis D.

Medici.

Andreas Aurifaber Vratislauiensis D.
Abraham Seylerus D. Medicus Vratisl.
Andreas Butnerus D. Medicus Vratislau.
Balthasar G[illegible]lerus Leobergensis D. & Collegij Medici in Acad. Lipsica Decanus & Professor P.
Caspar Hoffman. Leoberg. D.
Caspar [illegible] Freystad. D. Physicus Grunberg.
Caspar Pack[illegible] D. Vratislau. Physicus.
Christophorus Rumbaum Iaurensis D. Medicus Vratislau.
Daniel Rindfleisch Vratislau. vtriusq; Medic. D. Poliatros.
Daniel Sch[illegible]nsis D. Physicus Suidnicensis.
Fridericus S[illegible]bitius D. Ducis Bregensis Med.
Georgius VVirth Leobergens. D. Ludouici Vngariæ & Bohemiæ Regis Medicus, & Decanus Budissinensis.
Georgius VVirth Laubanus D. Carol. V. & Philippi F. Hispaniarum Regis per annos octo fere Medicus.
Georgius VVirth Leoberg. D. Viennensis Medicus.
Georgius Rumbaum D. Strelensis Physicus.
Iohannes Crato à Kraffheim Vratislau. III. Imppp. Cæss. Augg. Medicus intimus &c.

[illegible] D. Professor Vitebergensis [illegible] Vratislaviensis.

[illegible] à [illegible] Vratisl. D. & Professor Vite[illegible]

Iohannes Langius Leoberg. [illegible] Palatinorum Electorũ Medicus.

Iohannes Mancelius Glogou. D. patriæ Physicus.

Iohannes Montanus Med. Str[illegible]on.

Iohannes VVoyselius Vratislau. D. Medicus Cæsarius

Laurentius Scholtzius D. Medic. Vratisl.

Melchior Sebizius D. Physicus Argentinensis.

Nicolaus S.benhar D. Nissensis Phys.

Paulus Fridvvald D. Medic. Vratisl.

Paulus Heisus Vratisl. D. Olsnensis Physicus.

Petrus Monauius Vratislau. Medicus Cæsarius.

Sigismundus VVoyselius D. Vratisl. Physicus.

Tobias Fischerus D. Poliater Suidnicensis.

Historici.

Abrahamus Bucholtzerus Freistadiensis.

Elias Reusnerus Leorinus Historiar. Professor in Academia Ienensi.

Godefridus Bucholtzerus Grunberg. Notarius Gorlicensis.

Ioachimus Curæus Medicus.

Mathematici.

Dauid VVolckenstein Vratisl. Professor Argentinensis.

Martinus Heluigius Vratislauiensis.

Scholarchæ.

Laurentius Circlerus Goldbergensis Patriæ & Bregensis gymnasii Rector.

Laurentius Ludouicus Leoberg. Scholæ Gorlicensis Rector.

Martinus Heluigius Rector scholæ Vratisl. ad S. Elisabetham.

Martinus Taburnus M. Goldbergensis scholæ Rector.

Melchior Tilesius M. Hirsberg. Rector scholæ Bregensis.

Nicolaus Steinberger Vratislauiensis P. L. & Scholæ S. Elisabethæ Rector.

Petrus Vincentius Rector scholæ Vratislauiensis.

Valentinus Friedland Trocedorfius literas artesq́ue bonas in schola Goldbergensi summo studio, diligentia atq; fructu docuit.

Poëtæ.

Andreas Calagius Vratisl. P. L.

Balthazar [illegible] M. P. L. & [illegible]
Caspar Conradus Vratislau. M.
Elias Beutnerus [illegible]berg
[illegible] Sagan P. L
Georgius Martinus Sagan.
Georgius [illegible] Goldberg. M.
Georgius Tilenus A[illegible] I. D.
Iohannes Cyaneus Sylvanus P. L.
Martinus Kinnerus M.
Matthæus R[illegible]nger Fraustadiensis M.
Melchior Lau[illegible] M. & P. L. Prorector scholæ Goldberg.
Nicolaus Reusnerus I. D. Com. Pal. & Professor Iehnensis.
Salomon Frentzelius Vratislau. P.L. Rector Rig[illegible].
Samuel Latochius I I. Breg. P. L.
Simon Grunæus P. L. Diac. Lignicensis
[illegible] Velius Poeta D. Ferdinandi.

Pictores excellentes.

Iohannes Montanus Medici filius.

Martinus Koberus excellens pictor Sigismundi III. Poloniæ Regis.

Artes Mechanicæ.

Magna est vbiq; Opificum multitudo. Conficiuntur Panni maxima in copia cum lanei tum linei. Linum enim plurimum optimumq; legitur, ex quo subtilissima & candidissima tela conficiuntur.

Commercia.

Mercaturam crebrò exercent & in remotissimas terras peregrinantur. Magna sunt Mercimonia ex Lino quod tractatur à feminis nobilibus & aliis [illegible] Pecunia in hanc Regionem importatur ex precio Pannorum, Lini, Telarum tenuissimarum, Rubia tinctorum, Ferro, Plumbo, Lithargyrio, &c.

Oeconomia.

[illegible] sedentarii & certa faciendis necessarios labores, [illegible] Oeconomia, in [illegible] diligentius omnis [illegible] non [illegible] verum etiam a mulieribus usq; [illegible]. In [illegible] ca consuetudine ingens [illegible], [illegible] Oeconomiae præcipuè gubernant, [illegible] excellentes [illegible], & [illegible] Dei, ad bonos mores, ad [illegible] Oeconomicam a

cum a prima [illegible] ætate [illegible], colore & fuso, [illegible] operam impendant atque ad omnem honestatem erudiunt.

Victus.

Victus etiam mundior & elegantior est quam inter alias Gentes [illegible] quasdam mu[illegible]es, cum sit nutrix valetudinis & [illegible] virtutum, laude digna est.

Politia.

Summus Magistratus Boemiæ Rex seu Imperator.

Constituitur à Rege Præses totius Prouinciæ vir princeps plerumque, penes quem suprema in Regione est autoritas. Singulis dein Ducatibus sui tribuuntur Præfecti ex arbitrio Regis, quem tamen certæ leges circumscribunt.

Vratislauiæ supremum ex Statibus Prouinciæ conuocatur Tribunal, das Oberrecht, vbi etiam Rex lege agit in eos, qui [illegible] modo deliquisse visi sunt.

Nunc ex autoritate Cæsarum nostrorum in eadem vrbe constitutum est Consilium Cæsareum, vulgo Camera, ex viris magnæ d[illegible] & sapientiæ, qui ordinis & disciplinæ in hac Regione nomine [illegible] Cæsaris sunt custodes.

D. IOHANNES SITZCH, Episcopus Vratislauiensis & simul Cæsaris nomine Prouinciæ præses.

PRINCIPVM supersunt hodie tres familiæ.

BREGENSIS, quæ etiam tenet Ducatum Legnicensem. Dominatur nunc Ioachimus Fridericus Dux Bregensis & Lignicensis.

TESCHINENSIS, VVenceslaus Dux Teschinensis.

OLSNICENSIS, Carolus Dux Olsnicensis & Munsterbergensis.

Reliqui Ducatus, extinctis veteribus Dominis peruenerunt sub potestatem Regum Boemiæ. Vnum tamen tractum in Ducatu Tr[illegible]ensi & alterum in Op[illegible]ensi impetrauit à Ludouico Rege Georgius Marchio Brandeburgensis, qui Regi adolescenti fuit adiunctus tanquam pater, & optimè de toto Regno fuit meritus.

Crosnam etiam & Zulichiam oppida, quæ olim fuerunt d[illegible] Glogouiensis, ante annos 80. ex transactione in possessionem acceperunt Marchiones Brandeburgenses. Hodie per Capitaneum administratur.

Barones liberi.

C[illegible]adij,	Donauienses,	Gutschij,
[illegible],	Malzanij,	Opperdorffenses,
Pr[illegible],	Rederi.	

Nobi-

Nobiles ſunt innumeri.

Familiæ veteres, quæ per multa ſecula claruerunt:

Boc[illegible], Crekvvitij, Czedlitzij, Debſchitzij,
G[illegible]dorfij, Glaubitzij, G[illegible], Hockij,
Hohbergij, Hockij, Ienckvvitzij, Kalckreuteri,
Kanitzij, Knoblochij, Kotvvitzij, Laſſij,
Logij, Mulheimij, Noſtitij, Nympſchij,
Rauſendorfij, Rechenbergeri, Rederi, Reibnitzij,
Reichenbachij, Rotkirchij, Schellendorfij, Schindelij,
Schona[illegible], [illegible]pij, Schvveidnitzij, Seidelitzij,
S[illegible], Stangij, Tſchammeri, VVarnſdorfij,
Zeteritzij, &c.

GVBERNATIO *Politica iuſta eſt, & vbiq; in vrbibus* Senatus *bar[illegible]us legibus & Ariſtocratica gubernatione vitam Ciuium regit.*

CIVES, Patritij, Mercatores, Opifices, Agriculturam exercent.

RVSTICI, Agricolæ, Villici *extra vrbes in pagis habitant, & vt plurimum Agriculturæ dant operam.*

DE PLANTIS IN GENERE.

Stirpium summa genera.

Stirps, *φυτὸν à crescendo, est corpus viuum saeculitate vegeta constans. Huius summa genera quatuor sunt.*

- **Arbor**, *δένδρον est planta, quæ è sua radice stipitem habet ligneum, vnicum, crassum: ex quo rami nascuntur multi, brachiorum instar diffusi. Huius partes vel*
  - **Perpetuæ**, *quæ semper & perpetuò adsunt, vt*
    - *Radix*
    - *Caudex*
    - *Ram*
    - *Cortex*
    - *Lignum*
    - *Matrix*
    - *Succus.*
  - **Annuæ**, *quæ non perpetuò adsunt, sed subinde pereunt ac decidunt*
    - *Flores*
    - *Calyces*
    - *Iuli*
    - *Fructus*
    - *Semina*
    - *Capitula*
    - *Siliquæ*
    - *Valuulæ*
    - *Inuolucra*
    - *Vmbella*
    - *Pappi.*

  (A frutice tantùm diuturnitatis & magnitudinis ratione differt.)
- **Frutex**, *θάμνος, planta est, quæ ab radice, caule multiplici, lignoso, durabili, ramosoque se attollit, vt Corylus, Rhamnus.*
- **Suffrutex**, *φρύγανον, Cremium nonnullis, mediam inter herbam ac fruticem, naturam & consistentiã habet; quia lignosis cauliculis ad fruticem naturâ accedit, quatenus verò humile, herbas.*

  Partes habent, partim cum Arboribus: partim cum Plantis communes.
- **Herba**, *βοτάνη, πόα, est planta, quæ sine caudice à radice foliata prouenit, semenque caule fert molli haudquaquam lignoso. Huius partes*
  - **Necessariæ omninò**
    - **Internæ**
      - *Medulla*
      - *Succus.*
    - **Externæ**
      - *Radix*
      - *Caulis*
      - *Vena seu fibra.*
  - **Minus necessariæ**
    - *Pedunculi*
    - *Folia*
    - *Flores*
    - *Semina*
    - *Fructus.*

Differentiæ.

Plantarum Aliæ sunt

- *Terrestres, Aliæ*
  - *Montibus gaudent, vt*
    - *Fagus*
    - *Acer*
    - *Gentiana*
    - *Helleborus albus*
    - *Rhodia radix.*
  - *Planitiem adamant, vt*
    - *Triticum*
    - *Hordeum*
    - *Rubia tinctorum*
    - *Scabiosa.*
  - *Viuunt in terra*
    - *Pingui vt Triticum, Rubia tinctorum, Hordeū*
    - *Macra, Auena (Linū*
    - *Mediocri, Secale*
    - *Saxosa, Tigopyron*
    - *Arenosa.*
- *Aquosæ, delectantur Aquis vel*
  - *dulcibus*
    - *fluuijs, vt Fluuiatiles*
      - *Alsine fluuiatilis*
      - *Millefolium aquatile*
      - *Lysimachia flore roseo.*
    - *fonticulis limpidis vt Fontanæ*
      - *Nasturtium palustre*
      - *Berula*
      - *Sium aquaticum*
      - *Hepatica fontana.*
    - *paludibus, vt Lacustres*
      - *Nymphæa*
      - *Potamogeton*
      - *Morsus Ranæ*
      - *Lenticula palustris.*
  - *salsis, vt Maritimæ*
    - *Soldanella*
    - *Crithmum marinum*
    - *Corallium, Salicornia.*
- *Amphibiæ, quæ in vtrisq;, id est, quæ in lacubus, terra vel Mari & Montibus vel asperginosis locis & littoribus nascuntur.*

Vsus

Vsus.

- *Plantarum Alia*
  - *inseruiunt Gulæ, vt*
    - *Olera*
      - *Lactuca*
      - *Caules*
      - *Braßica*
      - *Spinachia.*
    - *Frumentacea*
      - *Frumenta*
        - *Triticum*
        - *Secale*
        - *Hordeum*
        - *Auena.*
      - *Legumina*
        - *Milium*
        - *Panicum*
        - *Manna.*
    - *Fructus* —
      - *Poma*
      - *Pyra*
      - *Nuces.*
  - *aspectu iucunda*
    - *Bellis pleno flore*
    - *Malua rosea multiplex*
    - *Blitum variegatum*
    - *Miraguiliosa*
    - *Aloë*
    - *Ricinus & pleraq; coronariæ.*
  - *Odoris ac spiramenti gratiæ placent*
    - *Viola*
    - *Rosæ*
    - *Ocymum caryophyllatum*
    - *Caryophylli domestici*
    - *Maiorana*
    - *Melissa.*
  - *Medico vsui destinantur*
    - *Angelica*
    - *Scordium.*
    - *Chamædrys*
    - *Centaurium minus*
    - *Helleborus & huiusmodi.*

Stirpium Silesiæ, Aliæ sunt,

Voluntariæ seu Insatiuæ, quæ sponte vel in montibus, campis, pratis, palustribus nascuntur. De his LIBER *I.*

In hortis cultura proueniunt, & vocantur Satiuæ. *De quibus* LIB. *II.*

Nihil tam vilissimum in Rerum natura, in quo mirabile aliquod non refulgeat.

Stigelius.

Aut mihi Planta suis Numen demonstrat in herbis,
Præsentemq́ refert vna vel Herba DEVM.
Aut operis series Autorem tota recenset,
Qui facit & læto cuncta vigore fouet.
Emicat ex ipsis Diuina potentia campis,
Et leuis est cespes, qui probet esse DEVM.

STIR-

STIRPIVM IN SILESIA SPONTE NASCENTIVM

Liber primus.

Abies.

Ἐλάτη Grecis.
Dannenbaum
Tanne Sil.

Arbor est excelsa montiũ & syluarum incola, perpetua fronde virescens vulgo nota. Strobili eius longi deorsum propendent.

Cortex exiccat Piceæ modo.

Resina ex tuberculis nouellarum Abietum colligitur gustu & odore Terebinthinæ persimilis.

Amaricans ei sapor Citrij. Calculosis, Artheticis, Asthmaticis, Gonorrhœa laborantibus miro vtilis. Vulnera glutinat, & à nonnullis in medicamentis vice Balsami additur.

Abrotanum campestre album.

Ἀρτεμίσια λεπτόφυλλος. Dioscor.

Abrotanum sylu. inodorũ coliculis ex viridi albicantib.

Artemisia tenuifolia.
Wilder Beyfuß. Sil.
Weiß Besemkraut.

In aggeribus & tumulis secus itinera passim occurrit.

Iulio & Augusto flosculos promit Artemisiæ, ad quam sapore & odore, qui tenuis aut propè nullus, accedit. Neglecti vsus.

Abrotanum campestre rubrum.

Abrotanum inodorum coliculis purpurascentibus.

Artemisia leptophyllos altera.

Artemisia tenuifolia rubens.

Roter wilder Beyfuß. Sil.
Rot Besemkraut.

Iisdem delectatur natalib.

Absinthium vulgatissimum.

Ἀψίνθιον *Diosc.*

Absinthium commune, rusticum.

Wermuth.

Grabekraut.

Hoc nihil vulgatius. Olim frequenter ad sepulchra in cœmiterijs plantabant, & feretris imponebant, vt & hodie multis locis.

Iulio, Augusto & Septembri floret & semen fert.

Amaram cum acri & adstrictoria vim possidet. Calefac. 2. siccat 3. ordine. Exterget, roborat, discutit.

Aduersus diuturnas & prorogatas febres, præsertim Tertianas magno sæpenumero præsidio est. Ventriculum confirmat, Cibi appetentiam excitat, Iecinori robur addit, ac ipsum ab obstructionibus liberat, Vitiosos humores per vrinas expurgat.

Vulgus recentes cymas cũ Matricaria & Rutâ aduersus fastidia, lumbricos ventris & acris contagia ieiuno stomacho deuorare solet.

Cereuisia & vinum ex eo parantur cõtra eosdẽ affect⁹.

il A[illegible] sudores mouet, H[illegible]dr[illegible]picis vtile.

Absinthium montanum.

Absinthium vulgare minus.

Bergwermuth.

Vulgari ad omnia simile, nisi quòd exilius sit, ad summum duorum dodrantum altitudinem attingens.

In ruderibus arcis Falkenstein, & alijs montosis: sed rarius.

Ob odorem & saporẽ gratiorem præfertur vulgari in compositionibus.

Absinthium Ponticum.

Absinthium Ponticum tenuifolium incanũ, *Casp. Bauh.*

Absinthium Romanũ. *Offic.*

Ἀψίνθιον ποντικόν. *Galeni.*

Pontischer Wermuth.

Römischer Wermuth.

Albkraut. AlbRaute. *Sil.*

Vulgatæ est notitiæ. Copiosissimè in Boiemiæ apricis ad Poidebradũ luxuriat. Radix mire serpit & sese propagat.

Autumno floret.

Medium inter Absinthium & Abrotanum.

Amarum est suauiter.

Ventriculo & Iecinori gratum ex vino haustũm: purgat sanguinem ex sero caprillo. Vulgus Infantibus supponit contra Incubum & alia veneficia arcenda.

Conserua ex foliolis tenerrimis, in frigidioribus Ventricu-

[illegible] Hepatis obstructione, Icteritia, Hydrope & Cachexia magni vsus.

Compositionibus vtiliter miscetur.

Acer maior.

Σφένδαμνος Theoph. Dod.

Platanus germanica. *Trag.*

Opulus montanus *Gesn.*

Acer montanum.

Ahorn.

Ein Urle Urlenbaum/ *Sil.*

Arbor est alta montibus propria.

Flores exponit Maio.

Materies ligni candidior ab Arcularijs ad Mensas & sedilia eligitur.

Acer crispa.

Acer bruscum, intortius, crispum.

σφένδαμνος Theoph. Bellonio.

Urlener Flader/ *Sil.*

Eius materies crispa ad opera lautiora eligitur.

In montibus celsis nascitur, non adeo frequens.

Acer simplicior.

Acer molluscum simplicius sparsum.

Schlechter Flader.

Plinius lib. 15. cap. 16.

Acer minor.

Κλινότροχος Antiquis

Opulus campestris *Gesn.*

Leinbaum/Milchbaum *Sil.*

Passim collitis & montanis locis, descendit tamen interdum & ad campestria.

Huius tuniones lacte scaturiunt instar Ficus.

Acetosa maior vulgatiss.

Ὀξαλὶς Diosc.

Ἀνάξυρις.

Acetosa pratensis *C. B.*

Acidus Rumex.

Lapathum oxalida.

Sauerampffer.

Sauerlamp.

Tritæ cognitionis herba, hortis & pratis lætioribus familiaris.

Refrigerat, siccat ord. 2. Digerit, aperit, incidit nonnihil humores lentos.

Ventriculum æstuantē refrigerat, appetitum Ciborum excitat, Iecinoris calorem contemperat.

Biliosis ac pestilentibus Febribus aduersatur.

Radix Hepatis ac Mesaraicarum soluit obstructiones, in febribus vtilis.

Semen medicamentis additur Cordialibus.

Aqua-

Aqua destillata & succus in frequenti sunt vsu febrientibus contra æstum, sitim & lapsam appetentiam.

Aestiuis Mensibus Acetosa ciborum multorum vtile cōdimentum.

Acetosa alpina.

Acetosa maior montana.
Oxalis Montium.
Bergsauerampffer.

Vulgari est similis præter folia, quæ latiora & magis succulenta; nonnihil amaricantia.

Plurima ad riuulos Montium altissimorum locis herbidis.

Acetosa lanceolata maior.

'Οξαλις μικρά.
Acetosa minor nobilior.
Oxalis tenuifolia sinuata vernecina. *Lob.*
Schaffampffer / Spießampffer.
Klein edler Sauerampffer / *Sil.*

In hortis & pratis graminosis. Sata longè felicius & pinguius prouenit.

Palato gratior est quàm vulgaris

Acetosa minima.

Acetosa lanceolata minor.
Oxalis aruensis.
Feldtampffer.
Ackersauerampffer.

Agris incultis & collibus squallidis ac macilentis multa.

Semine cum prægnat, tota rubra apparet.

Acetosa triphylla.

'Οξυτρίφυλλον.
Oxys Pliniana. *Lobel.*
Trifolium acetosum vulgare, *C. B.*
Buschsauerampffer / *Sil.*
Buchampffer / Gauchampffer.
Hasenklee / Sauerklee.

Sectatur opaca & vmbrosa loca syluarum & Montium, ad radices truncosque Arborum antiquarum frequens.

Flos Aprili & Maio emicat lacteus & purpurascens.

Sitim arcet, Iecur refrigerat, Cor roborat: putridis ac fœtidis Oris vlceribus, & eadem quæ Oxalis præstat.

Succus cum saccharo Stomacho dissoluto gratiss. & febricitantibus pestilentialibus vtilis.

Aconitum luteum maius.

'Ακόνι-

'Ακόνιτον λυκόκτονον.

Aconitum lycoctonon luteum.

Luparia I. *Tragi.*

Napellus luteus, *Nonn.*

Geele Wolffswurtz.

Geele Narrenkappen.

In Montium saltib. quandoq; reperitur. Iunio & Iulio flores ostendit.

Homini & reliquis Animantibus exitiale.

Aconitum cæruleum.

Aconitum lycoctonon cæruleum maius.

Luparia cœruleo flore.

Blaue Wolffswurtz.

Ramosum est & ad trium cubitorum altitudinem assurgit.

In pratis ad Boberum agri Hirschbergij.

Aconitum racemosum.

Napellus racemosus, *Dod. Lugdunensib.*

Christophoriana, *Dod.*

Helleborus niger, *Rhizotomis.*

Schwartzwurtz/ *Sil.*

S. Christoffels kraut.

Heidnisch wundkraut/Tonsoribus.

Salientibus montosis frequentissimum, floret Iunio, Augusto: Septembri baccas fert in racemis nigras.

Radix amara Hellebori modo purgat, colore nigra. Exitialis fertur ac non minus noxia quam Aconitum. Ab hoc caueant sibi pharmacopœi.

Aconitum salutiferum.

B. Cοάνιον.

Aconitum monococcon, *Cordi.*

Aconitum quadrifolium bacciferum.

Herba paris.

Vua lupina.

Einbeer/ Augenkraut.

Gut blatter kraut.

In syluis Montium opacis pingui ac læto solo frequens. Baccæ Iunio maturitatem assequuntur.

Herba tota refrigerat & siccat, facultate Solano proxima.

Baccarum puluis eos iuuare creditur drachmæ semis pondere viginti diebus potus, qui aut ex Morborum diuturnitate aut veneficijs amentiâ tenentur.

Antidotis adduntur, quæ contra deleteria pharmaca parantur.

Vulgato experimento baccæ tritæ cum folijs, pustulis nigricantibus, etiam pestilentialibus vtiliter imponuntur.

Acorus palustris nothus.

Lilium aquaticum luteum, *Lob.*

Acorum falsum, *Matthiol.*

Iris lutea palustris.

Ψευδάκορον.

Geel wasser Lilgen.

Drachenwurtz.

Tropffwurtz/ *Sil.*

Maio & Iunio in palustribus & piscinis floret.

Radix vere & Autumno legitur, & in vmbra, scissa exiccatur.

Exiccat, calefacit parum dum sicca est, acrimonia exigua pollet. Attenuat, roborat, adstringit, resoluit.

Dysenterias, Alui fluxiones, Menstrua & sanguinis profluuia sistit.

Adianthum album.

Ἀδίαντον, quod folium aqua non madescat.

Adianthum candidum Theoph. *Dod.*

Capillus Veneris Offic.

Belg.

Ruta muralis.

Mauer Rautte.

Stein Rautte.

Locis saxeis & è scissuris iuncturisque Murorum antiquorum lubens prosilit; cuius folia non prius, quam noua emergant, marcescunt.

Adiantho gallico temperamento haud absimile. Tenuium est partium. Excalefacit & siccat sine morsu. Ciet. vrinas, calculum pellit: viscerum obstructiones tollit: ad tussim infestam & hydropem vtile. Venenatorum Animalium morsibus medetur.

In defectu commodè pro capillis Veneris Gallicis substituitur.

Adianthum album crispum alpinum.

Krauspen Frawenhaar.

Krause Steinfärrlin.

E radice plurib. tenuibus capillamentis implicita, Coliculi plures, graciles, iuncei, læues, in summo brachiati nascuntur, foliolis Adiantho albo similibus, magis virentibus, crassioribus, crispis, ac veluti punctis Ledi insignitis, absq; flore & semine, aspectu iucunda plantula.

Raris-

Rarisſimum inuentu: non niſi altiſsimorum Montium petroſis oritur, Im Rauſchengrundt.

Eiuſdem cum Adiantho facultatis.

Adianthum nigrum.

Adianthum folio Filicis.
Dryopteris nigra, *Dodon.*
Schwartz Frawenhaar.
Groß Frawenhaar.

Adnaſcitur petris & ſcopulis Montium.

Pares cum prædictis habet vires.

Adianthum rubrum.

Polytrichon, *Officin.*
Saxifragia rubra.
τετχομανὲς Dioſc. *Lob.* παρὰ ψιλαὶ τρίχας à raſis capillis.
καλλίτριχον.
Rote Steinrautte.
Schwartz Steinbrech.
Jungfrawhaar.
SchwartzerWiederthō/*Sil.*

Vbiuis in ſyluis & montibus ad petras & ſaxa plurimum. Amat opaca.

In caliditate & frigiditate ſymmetrum eſt. Verum deſiccat, extenuat, digerit.

Calculos è corpore mirè pellit frangitque. Ad vrinæ deſtillationes vnice facit.

Artheticis commendatur, & lixiuio additur in defluxionibus.

Aduerſus veneficia & incantationes tàm hominū quā iumentorum à vetulis ſuperſtitioſis paſsim vſurpatur.

Adianthum furcatum.

Ἀδίαντον ἀκρόσχιστον, *Ioh. Thalij.*
Saxifragia montis Salcoæ, *Lob.*
Filix ſaxatilis, *Tragi.*
Holoſtium petræum Tabernæmont.
Filicula petræa.
Kleiner Wiederthon/*Sil.*
Steinfärrlin.
Stein Schlangenzwang.

Saxoſos & incultos ſteriles colles ſequitur, in territorio Hirsbergenſi frequens.

Guſtu exiccat & adſtringit; gratum ſatis, & cuiuſdam lentoris non immune.

Aegopogon pratenſe.

Μιλισσόφυλλον Theoph. *Nonn.*
Regina prati, *Dodon.*
Vlmaria Cluſ. *Dalechampio.*
Potentilla maior, *Anguillaræ.*
Barbicapra, Muſcarium D. Iohannis.
Schwulſtkraut } *Sil.*
Mālkraut }

S. Johannis wadel/*Sil.*
Mätkraut Borussis.

Copiosissimè marginensibus herbidis, pratis vmbrosis vdis lætioribus Montium luxuriat, Iulio & Augusto flores in vmbella odoratos ostentans.

Pimpinellam odore refert. Refrigerat, siccat, coniuncta adstringendi facultate; nec tamen calore destituitur. Resoluit, discutit, anodynũ est.

Pota herba Colicis doloribus & Dysentericis vtilis. Sanguinem sistit, fistulas vlceraq; maligna sanat.

Tusa cum floribus additâ farinâ hordeaceâ instar Cataplasmatis imposita exiccat, discutit aquosos pedum tumores, surculos extrahit, cuspides & tela.

Aqua ex herba & floribus Iulio elicitur odorata, ad calidos Podagricorum tumores, dolores, Erysipelata, aliasq; externarum partium inflammationes. Pota sudores elicit, Hydropicis vsui.

Aegopogon syluarum.

Αἰγοπώγων *Tabern.*
Regina syluarum.
Vlmaria maior, *Thal.*
Medesusium, *Cordi.*
Argentilla maior.
Waldbart.
Wald Geißbart.
Wald S. Johannis Wadel.

Obscuris syluis & conuallibus Montium ad Zacum & Quissum fluuios nascitur, non ita frequens vt prius, Iulio fl. & Augusto.

Calefacit & siccat, saporis amari & adstringentis.

Radix bilem purgat, Aluum soluit Vino & Melle decocta.

Folia tumores resoluunt, extrahunt sagittas & aculeos.

Aqua seu decoctio vlcera curat gallica.

Aegylops I.

Αἰγίλωψ Galen. Diosc. *Tabern.*
Aegylops, *Mattiol.*
Festuca graminea, *C. B.*
Festuca 2. *Dod.*
Bromos sterilis 2. *Lob.*
Trespe/ *Sil.*
Lülch/ Gauchhaber.

Propriè Secalis est vitium apud nos.

Cum alijs enim frumentis aut non, aut rarissimè reperitur. Succrescit per imbres frequentes & pluuiosam Aestatis constitutionem.

In ci-

In cibum venit cum Secali aliq. nocumento. Minus tamen nutrit.

Aegylops II.

Aegylops bromoides Belgarum, *Lob.*
Festuca prior, *Dodon.*
Haber Twalch.
Taub Haber.
Non modò inter Hordeũ, sed etiã cum Secali enascitur.

Aegylops III.

Βρῶμος πόα, *Diosc.*
Bromus herba, *Dod.*
Festuca siue Aegylops 2. *Tabern.*
Gramen Aegylops, *Iohan. Bauh.*
Auena sterilis.
Taubhaber / *Sil.*
Habergraß/Haberkraut.
In pratis aridiorib. & aggeribus secus vias & agrorum margines: neglecti vsus.

Aegylops IV.

Aegylops 3. *Tabern.*
Hordeum spontaneũ spurium Herbariorum.
Hordeum murinum.
Holcus Plinij, *Anguill.*
Gramen Hordeaceum minus, C. B.
Taub Gersten/ *Sil.*
Meuse Gerste.

In aggeribus & ad vrbium mœnia passim oritur.

Straminis cineres Oedematis Podagricorum conferunt.

Alchimilla.

Λεόντιον seu λεοντοπόδιον, *Cordi.*
Pes Leonis, *Fuchs.*
Sanicula maior.
Sinnaw/Syndaw } *Sil.*
Aschmitz }
Genselgrün.
In pratis æditioribus & riguis Maio floret.
Subamara est, sicca & adstringens. Ad internas exulcerationes Viscerum & Hernias ex vino bibitur. Decoctis vulnerarijs vtiliter additur. Chirurgis nota.

Alliaria.

Alliaris, Alliastrum, *Gesn.*
Thlaspidium cornutum, *Cratera.*
Pes Asini Pandectarum.
Knoblauchskraut/ *Sil.*
Leuchel/ Salsekraut.
Iuxta sepes locis incultis: in hortis etiam vmbrosis locis. Ad ripas etiam Boberi Salicetis & alnetis caeduis. Maio flosculi vigent. Aprili folia recentia ad intinctus & salsamenta adhibentur.
Calefacit & sicc. remissiùs

 multò

multò, quàm Allium, Aperit, digerit, prouocat.

Decoctum Asthmaticis succurrit.

Succus febribus malignis conuenit.

Allium alpinum.

Allium alpinum, *Matthiol.*
Allium serpentinum, *Lob.*
Victorialis longa aut maior, *Cl. P.*
Mandragora montana falsò Quibusdam.
ὀφιοσκόροδον.
Alpen Knoblauch.
Lange Siegwurtz.
Aller Mann harnisch
Wilder Alraun } *Sil.*
Berg Alraun

Luxuriat ubertim humidis & herbidis Suditorum recessibus, veluti in Schneegruben/ Riesengrund/ & alijs multis locis, Iulio floret. Duplex est, Mas vnica radice constat.

Alraun Männlin.

Fœmina, binis coniunctis.

Alraun Weiblin.

Excalefacit, siccat perinde ac Allium agreste.

Aquas corruptas emendat. Serpentes abigit odore, Bestiarum omnium ictibus medetur potu, cibo, illitu.

Alpium incolæ vescuntur folijs aduersus corrupti Aeris & nebularū exhalationes.

Agyrtæ radices syndone rubro inuolutas pro Mandragora credulæ plebeculæ obtrudunt, multa de earum viribus, nescio quæ vana & ridicula, garrientes.

Allium caninum.

Σκόροδον ἄγριον.
Allium syluestre vulgare caninum tenuifolium.
Allium junceum aruense.
Acker knoblauch.
Wilder knoblauch.

Aruis oritur macilentis & frumentaceis. Aprili prodit.

Sapore & odore Allium refert, calidum & siccum.

Venenis aduersatur.

Vrinam ciet & Menses elicit potenter.

Allium Vrsinum.

Allium syluestre bifolium *Gesn.*
Ampeloprason, *Dod.*
Moly Hippocratis, *Aduersaria.*
Allium nemorense.
Μῶλυ παρὰ τὸ μωλύειν τὰς νόσους.
Waldknoblauch.
Beerknoblauch.
Ramseren/ Rauserícht/ *Sil.*

Zigeuner Knoblauch.

In syluis vmbrosis montium. Ad arcē Greiffenstein/ sub fagis & fraxinis.

Flores Maio lactei stellati complures Ornithogali conspiciuntur.

Contra venena efficacius satiuo censetur.

Folia recentia cum piscium salsamento in condimentum veniunt.

Alnus.

Κλῆθρα, *Theophrasti.*

Erle.

Erlenbaum.

Arbor vliginosis ac humectis locis notissima. Iuli erumpunt Vere, semen Autumno excidit.

Folia resoluunt, restringunt, delassatosq; recreant: illita tumores discutiunt & inflammationes restinguūt: Plantis pedum supposita fatigatos viatores iuuant, ob idTabellarij folia calceis imponunt. Pulices necant Rore matutino aspersa & in cubiculis sparsa.

Interioris corticis decoctum Dentes mobiles confirmat cum modico Alumine & dolorem cohibet.

E cortice & fructu color ater conficitur

Alsine media.

Ἀλσινη, *Dioscor.*

Μύος ὦς.

Alsine vulgatissima.

Hippia minor, *Lob.*

Auricula Muris, *Antiquor.*

Morsus gallinæ.

Hünerdarm.

Weisser Meyer/ *Sil.*

Alsiosis non modò, sed etiam parietinis & imbricamentis oblectatur. In hortis oleraceis sæpe integras areas cooperit.

Frigidæ & aqueæ est essentiæ. Citra adstrictionem refrigerat & humectat.

Herba in iure pingui decocta & deuorata Hecticis prodest.

Stillatitius liquor infantibus tabe ferè absumtis vtiliter propinatur.

Alsine minima.

Morsus gallinæ minimus.

Passerina, *Ruellij.*

Kleiner Meyer.

Vogel Meyer.

Locis asperis & ruderatis.

Auiculæ caueis inclusæ, cum escam fastidiunt hac recreantur.

Alsine maxima.

Alsine palustris.

Alsine

Alsine maior, *Dod.*
Grosser weisser Meyer.
Groß Vogelkraut.
Riuulorum & torrentium marginibus opacis ac humectis gaudet. Maio flosculos promit lacteos stellatos.

Alsine petræa.

Alsine omnium minima.
Stein Meyerlin.
Petrosis Iunio & Iulio reperitur.

Alsine spuria I.

Alsine hederacea *Tabern.*
Alsine spuria prior *Dod.*
Morsus gallinæ foliq Hederulæ *Lob.*
Roter Meyer.
Roter Hünerdarm.
Iuxta sepes reptat. Primo vere flosculos edit purpurascentes.
Insipida est & odoris expers.

Alsine spuria II.

Alsine folijs Trissaginis, *Lob*
Alsine cœrulea.
Blawer Meyer.
Blaw Hünerbiß.
In hortis oleraceis, etiam in agris demessa segete.
Plantula est vix vnciam alta, cui flosculi cœrulei Chamædryos pratensis, Aprili Mense.

Alsine folijs Veronicæ.

Hünerdarm mit Ehrenpreis blettern.
Ijsdem fruitur natalitijs.

Alsine erecta Rutafolia.

Alsine parua recta folio Alsines hederaceæ, sed Rutæ modo, diuiso *Lob.*
Veronica pratensis, *Dod.*
Hüner Rautte.
Secus vias locis graminosis, & in pratis humentibus Maio flosculos obsoleti coloris explicat.

Alsine fontana.

Brunnen Meyer.
In riuulis limpidis pigrè labentibus, folia pinguia, crassiora, Portulacæ fere insipida habet.

Alsine palustris.

Alsine aquatica, *Lugdun.*
Alga facie Alsines.
Wasser Meyer.
In palustribus & aquis residibus.

Alsine fluuiatilis.

Alsine aquis innatans.
Flutt

Flutt Meyer.
Fluß Vogelkraut.
Aquis innatat longißimis coliculis & folijs Alsines vulgaris.

Alsine muscosa.

Alsine tenuifolia muscosa, C. B.
Moß Meyer.
Vdis Montium inter Muscum nascitur.

Alsine alpina.

Alsinanthemon Ioh. Thal.
Pyrolæ species peculiaris Nonnullis.
Radix candida multis fibris gracilis coliculum promit singularem, rectum, teretem, gracilem, palmarem, inferna parte nudum, superius verò per ambitum, quinis, senis, septenisúe oblongiusculis, sescuncialibus, læuibus, viridib⁹, fibratis folijs donatum, è quorum medio pediculus tenuissimus vnicus vt plurimum, nonnunquam bini aut terni, quadrantali ferè longitudine exurgunt, in cacumine suo singuli sustinentes lacteum Alsines floribus æmulum, quem capitulum sequitur rotundũ, Coriandri semine minus, intus semina nigra tenui candidaque membrana inuoluta concludens.
Aprili, Maio, Iunio, Iulio flosculi conspiciuntur lactei.
Gaudet locis perpetua vligine irriguis, in iugis Montium vnterm Knickholtz / in syluis item herbidis iuxta truncos arborum occurrit.
Siccandi vi pollet.

Anagallis rubra.

Ἀναγαλλίς, *Dioscor.*
Anagallis mas Phœnicia, *Lobel.*
Corcorus Plin. *Nonnull.*
Corallia.
Roter Meyer / *Sil.*
Roter Gauchheil / Grundheil.
Tota æstate florem fert in Autumnum vsque in agris, hortis oleraceis, solo ac læto cultu.
Calidæ est naturæ & siccæ. Extergit, mundat, expellit, attrahit, mitigat.
Succus Naribus inditus aut gargarizatus Caput purgat eliciendo pituitam.
Duros abscessus trita & imposita maturat, rumpit Vulgi experimento.
Aduersus pestem commendatur & rabidis Canibus medetur.

Anagallis lutea montana.

Anagallis lutea, *Lob.*

Nummularia ſyluatica vel mas, *Geſn.*

Gelber Wald Meyer/ *Sil.*

Geel Grundheil.

Floribus aureis Iunio & Iulio nemoribus montoſis, vmbroſis conſpicua.

Vulneraria eſt. Potionibus vulnerarijs additur.

Anagallis aquatica I.

Σίον, Dioſcoridis, *Trag.*

Ἀνογάλλις ἔνυδρος.

Anagallis aquatica maior rotundifolia.

Sion vulgare & mai⁹, *Trag.*

Berula maior.

Becabunga *Germanis.*

Waſſer Gauchеil.

Bachpungen.

Pfunde/ *Sil.*

Sectatur pratenſes riuulos, in pigris aquis aut ſubſtillijs.

Guſtu tota acrior Naſturtij, facultate tamen & viribus inferior. Scorbutum ſanat, Calculos rumpit, & vrinam ciet.

Ad acetaria verno tempore colligitur.

Sæpe reperitur tota inſipida.

Anagallis aquatica II.

Anagallis aquatica anguſtiore folio.

Schmalbletterichte Pfunde.

Gaudet paluſtribus & riuulis, in quibus tota hyeme viret.

Omni odore & ſapore deſtituitur.

Anagallis aquatica III.

Anagallis aquatica minor.

Kleine Pfunde.

Locis ijſdem: ſed rarior.

Angelica alpina I.

Angelica Sleſiaca maxima.

Archangelica, *Dod.*

Groſſe Berg Angelica auff der Iſerwieſe.

Caulem fert brachij craſſitudine tricubitalem. Radix longior craſſa, paucioribus fibris donata.

Ad ripam Iſeræ fluuij maioris oritur.

Contra venena vſurpatur, & eadem quæ ſatiua præſtat.

Angelica alpina II.

Angelica vera alpina.

Angelica alpina nobilior.

Angelica montana *C. Bauh.*

Bruſtwurtzel.

Lufft-

Lufftwurtzel/ Rhizotomis *Sil.*

Satiuæ Angelicæ similis est; at tota minor: Folia ex atro virent: Radix in pauciores, sed crassiusculas fibras diuaricatur.

In præruptis Montium iugis & saxorum fissuris oritur.

Magnæ, in Pectoris affectibus, commendationis. Expurgat, abstergit, attenuat lentos & viscidos pectoris humores: Ob id Asthmaticis, & quibus Pulmones crassa & viscida pituita infarcti sunt, saluberrima. Tussi inueteratæ opitulatur & venenis resistit.

Angelica alpina III.

Angelica montana Slesiaca vulgatior.

Angelica syluestris montana, *Camer.*

Angelicæ varietas, *Aduers.*

Berg Angelick.

Geistwurtzel/ *Sil.*

Hæc in montibus frequentior, solo pingui inter saxa herbidis locis.

Acerrimi est gustus Radix, luteo & lento turgens succo: ideo cæteris omnibus valentior.

Mansa os, linguam & fauces maximè vrit & inflammat, Calida & sicca ad quartum fere gradum.

Corrigitur aceto macerata radix, quæ ore mansa, aëris maligni arcet contagia.

Angelica aquatica.

an μαγύδαρις, *Theoph?*

Angelica syluestris, *Thal.*

Angelica minor aquatica, *Tabern.*

Wild Angelick *Sil.*

Wasser Angelica.

Wild Geistwurtzel.

Passim in pratis, secus fluenta occurrit.

Ob acrimoniam minorem cibis condiendis aptior. Corrigit prouentum saburramq; crassorum & viscidorum humorum, atque fœtidum halitum emendat tetri spiritus ex praua concoctione manantis.

Angelica erratica.

Αἰγοπόδιον, *Tabern.*

Angelicæ vitium, *Trag.*

Herba D. Gerardi, *Dodon.*

Podagraria Germanis, *Aduers.*

Giersig/ Gierisch/ *Sil.*

Zipperlinkraut.

Adeo restibili & importuno pro-

no prouentu iuxta sepes hortorum & parietes vdis vmbrosisq; locis pinguibus luxuriat, vt vix inde poßit radicitus deleri.

Odor ei satis fortis, multò tamen imbecillior Angelica.

Adduntur folia recentia tenera oleribus, Radix aliquot diebus ex vino pota febres putridas sanat.

Vulneraria est: Podagricis optimè facit.

Anthyllis leguminosa.

Λαγωπόδιον, *Tabern.*
Anthyllis vulneraria, *Gesn.*
Arthetica Saxonum, *Thalij.*
Beruffkraut/ } *Sil.*
Hendelweis/ }
Geel Hasenklee.

In collibus apricis & pratensibus locis nascitur. Flos ei Iulio & Augusto albus & luteus. Vulneraria est. Manus dealbat vi abstersoria. Contra effascinationes cunis Infantium imponitur anili superstitione.

Antirrhinum medium.

Φύτευμα, Diosc. *Dodon.*
Antirrhinum syl. maius.
Antirrhinum, *Plinij.*
Orontium, *Archigenis.*
Wilder Orant.
Wilder Hundskopff.
Brackenheubt.

Locis cultis circa margines, & in ipsis agris. Iulio & Augusto floret: hyeme perit.

Auriginem morbum seu Icterum potu discutit.

Antirrhinum minimum.

Antirrhinum minimum repens, *Lob.*
Klein Beruffkraut.
Hundsschädel.

In aruis & incultis prouenit agris.

Ad philtra accōmodatur.

Aphaca.

Ἀφάκη, Diosc. *Aduers.*
Pitina Theoph. *Anguillarae.*
Orobanche, *Lugdunensib.*
Feldwicken.
Wildewicken.
Vogelwicken.

Herba tenera capreolis se sustinens.

In campis inter Legumina, Triticum, Secale & alias fruges enascitur.

Semē adstringendi vi pollet: torrefactum Stomachi aliasque fluxiones sistit.

Apium montanum.

Ὀρ-

Ὀρεοσέλινον Diosc. *Clus.P.*
ὀρεοσέλινον ἔγχυλον seu ὄρειον, *Gesn.*
Polychrestum *Cordi.*
Polytmetum *Gesn.*
Montapium.
Vielgutt/ } *Sil.*
Augenwurtzel/ }
Berg Peterlin.

Amat montosos arenososque tractus. Abundè propè Gryphibergum in pratis ad Quissum fl.

Iulio & Augusto flores in vmbella, cum semine Anethi nigricante, ostendit.

Radix longißima calida & sicca tertio recessu. Extenuat, aperit, incidit, vrinas mouet. Calculos dissoluit, Menses prouocat, Iecinoris & Lienis obstructiones soluit, Regio morbo auxiliatur. Manducata Dentium dolores mitigat ac saliuam ciet, Torminibus ventris succurrit, Visum exacuit, & alios multos vsus præstat.

Apium Cicutarium.

Petroselinum caninum, *Tabern.*
Cicuta minor, *Dodon.*
Apij vitium, *Gesner.*
Hunds Peterlin.
Stinckender Peterlin.
Gleisse Sil. à splendore.

Abundè luxuriat in hortis oleraceis, maximè cum Petroselino, cuius est vitium.

Venenosa & perniciosa est planta.

Aquilina.

Πόθος, Theoph. *Costeo & Tabern.*
Ἀνεμοσπέρμον.
Aquilegia, *Matthiol.*
Aquileia, *Dodon.*
Ackeley/ Agley.
Glockenblumen/ *Sil.*

In montibus, collibus apricis & pinguibus pratis. Maio floret & Iunio.

Temperatæ ex calore siccitatis, gustu dulci, tantillum adstringēte. Corroborat Hepar, aperit, conducit pectori, Pulmoni, eosq́; purgat.

Decoctum ex vino & aqua addito Diacaryo instar gargarismatis, ad Faucium Laryngis & Tracheæ incendium & vlcuscula valet.

Flores Cordiales sunt. Omnibus medicamentis cum vsu misceri possunt.

Radix cum semine ex vino pota ἀδυναμίαν veneream corrigit.

Semen Ictericis, Lienis obstructionib. Vertiginosis cō-

 petit,

petit. Venenis resistit, prouocat variolas & Morbillos.

Succus instillatus, vulnera mundat & commodè sanat, Naribus inditur aduersus fistulas & vlcera Narium Fauciumq; putredines.

Artemisia candida.

Ἀρτεμισία πανάφυλλος ab Artemisia Mausoli Cariæ Regis vxore, quæ sibi hanc herbam adoptauit, *ἀπὸ τῆς ἀρτεμίδος*, id est, Diana; quoniã medetur Mulierum malis, quibus Diana præest.

Ἀρτεμισία πολύκλωνος Diosc.

Παρθένιον, Apulei.

Artemisia latioris folij, *Dod.*

Artemisia fœmina.

Weisser Beyfuß.

Weisse Buck.

S. Johannis Gürtel/ *Sil.*

Paßim circa vrbes, ad pagos, arces, muros, in conuallibus & montibus.

Caulis ex viridi albicat; floret Augusto.

Excalefacit 3. siccat 2. gradu, modicè tenuium partiũ. Attenuat, penetrat, aperit, prouocat.

Pectus expurgat à crassis & tenacibus humoribus, tussim lenit, difficultati anhelitus succurrit. Locos muliebres calefacit, Menses suppressos ciet, secundas, partus detrahit, Puerperas purgat.

Venenis resistit, medetur morsui Animalium venenatorum & canis rabidi. Aërem pestilentem emendat.

Insessibus pro Calculosis & Hystericis commodè miscetur.

Artemisia rubra.

Artemisia vulgaris rubra.

Artemisia mas.

Roter Beyfuß.

Roter Buck.

Iisdem prouenit locis.

Summitates ex vino rubro decoctæ Dysentericis vtiliter imponuntur & bibuntur.

Per se, vel cum verbasco vino rubro aut aqua chalybeata incocta Tenesmum sanat.

Sal Artemisiæ sudores & Menses retentos elicit, aduersus pestem efficacissimũ remedium multo facto experimento.

Arundo palustris.

κάλαμος φραγμίτης, Diosc.

Χαρακίας, Theophr.

Arundo vallatoria seu phragmitis Dioscoridis *Lobel.*

Harundo vulgaris *Dod.*

Cala-

Calamus, Canna paluſtris.
Rohr/ Teichrohr.
Weyher Ried.

Piſcinis, lacubus & cæteris ſtagnantibus familiaris.

Iulio profert iubam ſeu paniculas aliquantum purpureas, quæ maturæ in pappos auolant.

Folia recentia Cubiculis inſperguntur, ad æſtum febrium mitigandum.

Radix per ſe, aut cum bulbis ſuis illita ſpicula aculeoſque extrahit. Luxata Lumborumque dolores cum aceto mulcet.

'Ανθήλη paniculæ lanugo, ſi aures intrauerit, exurdat. Adeo enim tenaciter adhærens affigitur, vt auelli non poſsit.

Aſarum.

Ἄσαρον, Dioſcor.
Νάρδος ἀγρία.
Aſarum Baccharis ſeu Baccharus, *Aduerſ.*
Nardus montana, *Cordi.*
Auricula leporis.
Haſelwurtz.
Haſenöhrlein/ *Sil.*

Delectatur Montium conuallibus iiſq; humentibus & vmbroſis, ſolo limoſo.

Maio & Autumno floret perpetuò virens.

Acris eſt radix, ſubamara & valde odora non vacans adſtrictione. Aperit, attenuat, reſoluit, prouocat, incidit, calefacit & ſiccat 3. gradu Aluum & vomitiones ciet, vrinam elicit, Menſes mouet. Craſſos pituitoſos bilioſoſq; humores educit, Iecinoris, Fellis ac Lienis infarctus ſcirrhoſoſque tumores ſoluit.

Confert Febribus diuturnis & inueteratis, Aſthmaticis, tuſsientibus, Hydropicis, Iſchiadicis. Secundas & fœtus pellit.

Lixiuio inditur ad roborandum Cerebrum & Memoriam.

Aſclepias.

'Ασκληπιάς, Dioſcoridis *Aduerſ.*
Νικητοξικόν, quaſi *vince τοξικόν.*
Vincetoxicum, *Dod.*
Hirundinaria, *Tragi.*
Aſclepias vulgaris flore albo.
Schwalbenwurtz.
Schwalbenkraut/ quoniã cum ſemen matureſcit in ſiliquis, ſiliquæ dehiſcunt & Hirundinibus volantibus ſimiles ſunt.

Colles & ſaxoſos ſectatur tractus, velut ad Goldbergam

gam & montem Acutum, Zabothum & alia loca. Iulio floret.

Radix excalefacit, ſiccat primo ordine, digerit, aperit, reſoluit. Venenis aduerſatur totius ſubſtantiæ ſimilitudine; Hydropicos iuuat, Tormina mulcet, Tuſsi, pectoris vitijs auxiliatur. Aduerſus Peſtis ſæuitiam venenoſorumq; Animalium ictus ex vino bibitur.

Herba cum floribus tuſa Mammis à partu turgentibus cataplaſmate imponitur.

Vulneraria eſt. Sordida & putrida vlcera purgat, & ad cicatricem perducit. Genitalium vitijs & Rupturis egregiè medetur.

Aſperula I.

Aſperula flore albo odorata.

Aſperula flore odorato, *Cluſ. P.*

Matriſylua, *Trag.*

Hepatica ſtellata, *Tab.*

Gliedegenge/Gliedekraut/ *Sil.*

Waldmeiſter/Weiß Steinleberkraut.

Maio, Iunio & Iulio in ſyluis altis Montium frequens.

Tota planta odorem ſuauem Lilij Conuallij ſpirat.

Calidæ eſt & ſiccæ naturæ. Cor exhilarat: vitijs Hepatis ſuccurrit. Duros abſceſſus tuſa ac extrinſecus impoſita emollit ac diſcutit. Eius decoctum fotu Articulos firmat. vulg. experimēto.

Vulneraria eſt cephalica, ad capitis vulnera efficaciſſima.

Aſperula II.

Ἀπαρίνη *Dioſcor.* ἀπὸ τοῦ ἅμα παρὰ ἰέναι à ſimul prætereundo.

Φιλάνθρωπος, Plin.

ὀμφαλόκαρπος.

Aſperula Plin. *Dod.*

Aparine, *Lob.*

Kleber.

Klebkraut.

Aeſtiuis menſibus viget. Vbiuis ferè obuiam prope ſepes, ſcrobes, inter ſentes, in agris maximè Lini & hortis oleraceis, inuitis Hortulanis.

Abſtergit & ſiccat modicè, nonnihil habens ſubtilium partium.

Sanguinis abundantiā ex vulnere impoſita, folia reprimunt. Cum axungiā trita ſtrumas diſcutiunt.

Succus Aurium doloribus medetur, vulnera recentia gluti-

glutinat & papularum rimas.

Aqua ſtillaticia Calculos frangit & Renes à ſaburra liberat.

Aſter Atticus.

Ἀςὴρ ἀττικὸς, Dioſcor.

Βουβώνιον, quòd inguinum tumoribus medeatur.

Aſter Attic? flore cœruleo.

Inguinaria ſeu Inguinalis.

Blaw Scharten kraut.

Stern kraut/Bruchkraut.

Naſcitur circa Opeliã aſperis & incultis, Auguſto floret.

Sapor foliorum aſper ac ſubamarus. Miſtæ facultates vti Roſa. Modicè calefacit, digerit & reſiccat.

Herba tuſa rabioſi canis morſib. auxiliatur. Turgentia guttura diſcutit & Inguinibus illinitur.

Aſter Conyzoides.

Aſter Atticus purpureus minor.

Conyza cœrulea.

Conyzoides cœrulea *Geſn.*

Blaw Dürrwurtz.

Beruffkraut/*Sil.*

Floſculi Iunio, Iulio & Autumno emicant purpurocœrulei, aſperis ſiccis & apricis locis ſecus itinera, montoſis locis.

Calefacit, ſiccat, digerit, diſcutit.

Contra effaſcinationes à vetulis ſuperſtitioſè vſurpatur.

Aſter luteus montanus.

Aſter flore luteo, *Mattiol.*

Aſter Italorũ, *Lob. & Cluſ.P.*

Aſter Atticus, *Dod.*

Bubonium luteum, *Tabern.*

Geel Sternkraut.

Geel Bruchkraut.

In dumetis & collibus ſaxoſis.

Radix odorata ſubadſtringens & ſiccans amarore aromatico modicè ad Cinnamomi ſaporem accedit, ſubacri.

Hernijs & Inguinum tumoribus vtilis.

Aſtragalus aruenſis.

Ἀςράγαλος à radicum cum talis conuenientia.

Pſeudapios *Matt. Cam.*

Terræ glandes, *Dod.*

Chamæbalanus, quod in glandis effigiem radicis extremum turbinetur.

Erdnüſſe/Ackernüſſe.

Sewbrod/Schweinßbrod *Sil.*

Acker / GrundEicheln / Knollenwurtz.

In agris frumentaceis ſub Zabotho monte. Sapor illi

 ſubdul-

subdulcis, glandis aut Castaneæ adstringens.

Ad fluxus Mulierum immodicos, & sanguinis profluuium ex Vesica efficax.

Post messem eruuntur ac colliguntur.

Atriplex caninus.

Χρυσολάχανον, *Nonn.*

Bonus Heinricus, *Tabern.*

Tota bona Spinaciæ facie, *Aduers.*

Rumex vnctuosus.

Hackenschar/ } *Sil.*
Lungwurtz/ }

Schmerbel.

Guter Heinrich.

Incultis & ruderatis secus vias, veteres muros & agrorum sepimenta luxuriat. Viget tota æstate.

Excalefacit, siccat, aperit; detergit magis quàm Mercurialis, resoluit, digerit.

Quam proximè ad Spinaciæ naturā accedere videtur, in cibo Mercuriali gratior.

Cocta cum oleribus esitata lubricam Aluum reddit.

Bibitur tabidis & phthisicis plebeculæ experimento.

Vulneraria est & ad Animaliū venenosorū ictus commendatur. Vlcera recentia, sordida & vetera expurgat & vermes in ipsis interimit.

Fabris ad Equorum apostemata in vsu.

Atriplex syluestris I.

Ἀτράφαξις ἀγρία, *Diosc.*

Atriplex agrestis, *Trag.*

Atriplex syl. sinuata, *Lob.*

Wilde Molten.

Scheiß/Schißmolten/ *Sil.*

In hortis oleraceis & circum mœnia vrbiū plurima.

Minus refrigerat & humectat satiuâ, aliquanto plus digerens.

In cibum venit vt satiua.

Folia recentia tusa Podagricos dolores leniunt.

Atriplex sylu. II.

Χηνόπους, *Plin.*

Atriplex sylu. latifolia laceris lacinijs, *Lob.*

Atriplex fimetaria maior, *Thal.*

Atriplex syl I. *Mattiol.*

Chenopodium, *Tabern.*

Mistmolten/ *Sil.*

Sewtod/Gensefuß.

Circa vrbium, pagorum, hortorum fimeta enascitur.

Hanc Tragus lethalem asserit & pestiferam. Sues interimere creditur.

Atriplex sylu. III.

Atriplex fimetaria minor, *Thal.*

Atri-

Atriplex syl. 3. *Mattiol.*
Atriplex olida, pusilla, hircina & Vuluaria garum olens, *Aduers.*
Garosmos *Cord. & Dodon.*
Kleine Mistmölten/ *Sil.*
Bocksmölten.
Schamkraut.
Loca amat habitata, vt plurimum vbi lotium effunditur.
Tota vehementer fœtet instar putridi Halecum gari.

Atriplex syl. IV.

Atriplex sylu. Polygoni aut Helxines folijs, *Lob.*
Atriplex sylu. 2. *Dod.*
Kleine wilde Mölten.

Atriplex sylu. V.

Atriplex palustris polycaulis.
Wasser Mölten.
In fossis ad oppida Iulio & Augusto conspicua.

Auricula Vrsi.

Vide Sanicula.

Balsamina spuria.

Mercurialis sylu. 2. &
Esula sylu. *Tragi.*
Persicaria siliquosa, *Lob.*
Delphinium, *Craten.*
Noli me tangere, *Vulgo.*
Scorpioides, Saltarella.
an Aeschinomene, *Plin?*
Wild Balsamkraut.
Hirschmölten/ } *Sil.*
Springkraut/ }
Tota facies & virgulta Balsaminam alterâ exprimunt. Flores lutei penduli, quos sequuntur siliquæ teretes, graciles longæ, pendulæ Galegæ: semina parua subrotunda Balsaminæ claudentes, quibus turget simul: ac tantillum tangitur in vultum proximi cuiusq; quasi impetu vindicabunda & se tangi queribunda excluditur.
Oritur frigidis, humidis, vmbrosis Montium locis. Ad riuulos ex montibus decurrentes multa.
Vulneraria est, Vomitiones prouocat, vrinas ciet & calculum pellit.
Artus luxatos cum Agrimonia Agricolarum vsu restituit.
Liquor stillaticius Podagricis & pedibus tumentibus competit.

Bardana maior.

Arction, Diosc.
Πρoσώπιον ἢ προσωπίς.
Personata *Aduers. & Mattiol.*
Lappa maior vulgaris.

Grosse Kletten, } Sil.
Ohmbletter/ }
Butzen Kletten.
Roß Kletten.

Nimis quam frequens & vulgaris, secus vias & vrbium pomeria.

Iulio Mense caulis assurgit altero ex quo nata est anno: flores purpurei Iulio conspicui cum lappulis.

Folia moderatè resiccant, discutiunt, nonnihil adstringunt.

Radix nonnullæ caliditatis particeps; pota ad Calculum & dysenteriam vtilissima, purulenta & cruenta extussientibus auxiliatur trita cum modico salis, morsui canis rabidi medetur.

Folia inueteratis vlceribus vtiliter imponuntur. Luxatis & contractis membris prosunt.

Bardana montana.

Arctium montanũ, *Aduers.*
Lappa maior, *Dod.*
Bergkletten Waldkletten.

Celsis & syluosis Montium opacis familiaris.

Eiusdem cũ priori naturæ.

Bardana minor.

Ξάνθιον *Diosc.* παρὰ τὸ ξανθίζειν, quòd flauos reddat Capillos.

Φασγάνιον, *Galen.*
Xanthium *Fuchs. Mattol.*
Lappa minor, *Offic.*
Lappa inuersa.
Strumaria.
Kleine Kletten.
Igel Kletten.
Bettlers Leuse.

Iuxta loca habitata secus vrbes, mœnia & scrobes arefactas solo læto & pingui gignitur.

Iulio & Augusto lappæ vigent.

Gustu est amaro & subacri. Calefac. siccat, digerit.

Radix vti & semen tumorum strumarumque pertinaciã frequenti admotu delet.

FructusCapillos luteos efficit ex aqua tepida madefactus & illitus.

Herba Cancrorum ardori extinguendo efficax.

Bellis maior.

Bellis maior candida.
Primula veris maior.
Consolida media Herbarior. *Lob.*
Weisse S. Johanns blume.
Gense blumen.
Grosse Maßlieben.

Vbiuis obuiam, pratis aridioribus,

dioribus,pafcuis,agris incultis, collibus, cognitu facilis. Vulneraria eſt Folia commanſa ſanant cùm Oris tum linguæ exulcerationes puſtuláſque exulceratas.

Flores præſtant ad ſtrumas & Caluariæ fracturas: item ad Thoracis vlcera quæ in eius cauitatem penetrarunt. In quem vſum potionibus additur.

Bellis maxima.

Bellis montana maxima.
Groſſe S. Johannis bluu.
Hæc duplo maior: ſed inuentu rarior.

Bellis minor.

Bellis media, *Cl. P.*
Bellis ſylu. *Dod.*
Conſolida minor, *Offic.*
Primula Veris, *Trag.*
Angerblûmlein.
Sommerthierlein.
Weiſſe Frůeblůmlein.
Kleine Maßlieben.

In paſcuis pratis & hortis graminoſis max. primo verè conſpicitur flore albo, rubro, variegato.

Herba adhuc tenera Veris initio cum ſale, oleo & aceto aluum ſtrictam lubricam reddit.

Decoctum collutu fauciũ ardorem in febribus ardentibus temperat.

Cum ſymphyto pota ſanguinẽ excreantibus prodeſt.

Inditur Clyſterib non ſine fructu in calida intemperie.

Betonica purpurea.

Κέστρον, *Dioſc.*
Βετονικὴ.
Ψυχότροφον παρὰ τὸ τρέφεσθαι ἐν ψυχροῖς τόποις, quòd in frigidis locis naſcatur.
Betonica nemoralis.
Vetonica.
Braun Betonien.
Battenien/ } *Sil.*
Zehrkraut/ }

Vulgatiſsima in pratis & alijs herbidis Montium, Maio folia leguntur & Iunio. Iulio præcipuè floret.

Amarinſcula eſt, ſubacris & odorata. Incidit, aperit. Calefacit & ſicc. 2. ordine. Multi vſus. Pulmonem, Thoracem, Hepar expurgat, abſtergit, à putridis & vitioſis humoribus liberat; vnde Tabidis & Hæmoptoicis conueniens remedium. Icterum ſanat: faſtidia abſtergit & Stomachicos recreat. Vrinas ciet, Calculos Renum frangit. Vteri ſtrangulatui me-

detur. Ex vino veteri ruptis & ab alto deuolutis succurrit. Alui & Intestinorum tormina remouet.

Acidum ructantibus, Ischiadicis, Epilepticis & cæteris Capitis affectibus frigidis vtilissima. Vulneraria est.

Viatoribus longo itinere defatigatis vires mirificè reficit.

Aduersatur venenis, venenosorum rabidorumq; Animaliũ quorumcunq; morsibus sumta & imposita.

Lixiuio induntur folia ad Cerebrum roborandum.

Betonica alba.

Betonica candido flore.
Weisse Battenic.
Pari pollet facultate.

Betula.

Σημὸς ϖάπυρος, *Theoph.*
Betulla.
Bircke / Birckbaum.
In montib. frequens, Pueris nota.

Semen paleaceum in iulis, Iulio à vento dispergitur, siccantis naturæ.

Folia amara sunt, Excalefaciunt, siccant, resoluunt, attenuant, abstergunt, aperiũt. Adduntur lotionibus contra scabiem. Cum alumine & aqua decocta colorem luteum dant Pictoribus.

Succus coagulo admistus Caseum à teredine & vermibus præseruat.

Liquor verno tempore elicitur vulnerato cortice limpidissimus. Potus Renum & Vesicæ Calculos eijcit, & Regium curat: illitus faciei nitorem conciliat & maculas delet scabiemq; sanat. Gargarizatu Oris, faucium vlceribus medetur.

Ex trunci medij substantia aliquando nascũtur Fungi flaui, Rhabarbaro similes.

Adstrictoria vi pollent, ad sanguinis fluxus compescendos vtiles.

Cremati ligni emanans liquor oculorum albugines & cicatrices delet.

Bifolium maius.

Ophris, *Plin.*
Ophris bifolia maior.
Pseudorchis bifolium *Dod.*
Groß Zweyblat.
Wild Durchwachs.
Zweyblat / *Sil.*
In montibus & conuallibus, Vdis & opacis locis.
Maio & Iunio reperitur.
Calidæ & humidæ est naturæ. Ad fracturas sanandas & vulnera glutinanda.

Bifolium minus.

Ophris bifolia minor.
Pseudorchis, *Dod.*
Alisma Diosc. *Cordi.*
Perfoliata syluestris.
Jjsdem natalibus gaudet.
Vulneraria est.

Bifolium III.

Ophris trifolia.
Dreyblatt.
Tribus interdum folijs, sed rariùs, deprehendere licet.

Bistorta maior.

Βιστορτα Diosc. *Aduers.*
Britannica, *Lob.*
Serpentaria, *Mattiol.*
Colubrina, *Trag.*
Dracunculus Plin. *Dod.*
Natterwurtz.
Schlangenwurtz.

Maio & Iunio flores spicatos erigit, in pratis & pascuis frigidis humectis Montium.

Radix veluti contorti introque reflexi pollicis digiti Manus, intus ruffescit, saporis perquam austeri, adstringentis quadantenus Tormentillæ.

Refrigerat, siccat, cohibet, roborat, adstringit, sanguinem sistit, Venenis aduersatur: vulneraria est.

Pota fluxiones Alui, Dysenterias, sanguinis eruptiones, Menses inmodicos cohibet; Abortum reprimit, Vermes puerorum enecat.

Contra Pestilentiam febresq; pestilentes vtiliter bibitur.

Sanguinis grumos ex casu, contusione aut alia caussa discutit.

Additur vulnerarijs potionibus.

Puluis Melle affrixus, scorbutum sanat.

Bistorta minor.

Serpentaria mas, *Fuchs.*
Bistorta vulgaris, *Clus. P.*
Klein Natterwurtz.

Radix minor & nullis penè fibrillis, formâ serpentem aut vermem imitatur.

Succus aceto permixtus linteo circa collũ impositus, Narium hæmorrhagiã sistit.

Dentium dolores mulcet recens admota vel cum Alumine & pyrethro decocta, fluxionesque eò decurrentes sistit, Agricolarũ vulgato vsu.

Bistorta alpina maxima.

Grosse Berg Natterwurtz.

Quadruplo maior vulgari Radix, Caulis ad duorum cubitorũ assurgit altitudinẽ.

Secta-

Sectatur altissima, Suditorum iuga, velut ad Gigantæum, Albis fontes Schneegruben.

Pari cum prædictis pollet facultate.

Blattaria lutea.

Χρυσόγονον Diosc. *Aduers.*
Blattaria Plin. *Lob.*
Verbascum leptophyllon. *Cordi.*
Schabenkraut.
Goldknöpfflin.
Wilder wöllig/ *Sil.*

In marginibus campestribus lutosisque aggeribus. floret Iunio.

Amara est calidaq; & sicca gustanti.

Blitum album.

Βλίτον λευκὸν, *Diosc.*
Blitum maius, *Dod.*
Beta insipida seu fatua.
Weisser Meyer.

In campis, hortis & areis secus itinera. Sine sapore & acrimonia vlla, frigidæ & humidæ naturæ, Stomacho inutile.

Blitum rubrum.

Blitum minus rubrũ, *Mattiol.*
Blitum rubens, *Dod.*
Blitum rubrum supinum, *Lob.*
Olus rubrum.
Blutt Kraut/ *Sil.*
Roter Meyer.

Sponte in hortis oleraceis.

Refrigerat, humectat, emollit. In cibum venit Nonnullis instar Atriplicis: sed nullum dat nutrimentum.

Suffitus herbæ Menses remorantes prouocat, Molas & Secundas educit.

Ad Pecorum hæmorrhagiam vulgi medela.

Blitum syluestre.

Βλίτον ἄγριον.
Πολύσπορον.
Polyspermon, *Anguil.*
Fischmölten.
Wild Meyer.
Wild Traubenkraut.

Passim secus vrbes, etiam in hortis oleraceis oritur.

Brassica syl. Napifolia.

Brassica syl. 2. *Dod.*
Brassica campestris 1. *Clus. H.*
Perfoliata siliquosa, *Aduers.*
Perfoliata Napifolia, *Tabern.*
Wilder Durchwachs.
Durchwachs mit steckrüben blettern.

Inter

Inter segetes in Gußmansdorff.

Oleracea est gustu neutiquam acris.

Brassica syl. Glastifolia.

Brassica syluestris virgata, *Cord.*

Sinapi album, *Lugdun.*

Turrita, *Clus.P.*

Glastifolia siliquosa, *I. B.*

Wilder Kohl.

Thurnkraut.

Passim ad muros & secus itinera montosis occurrit.

Iunio floret, semine in siliquis longis succrescente.

Bryonia.

Ἄμπελος λευκὴ, *Dioscor.*

Βρυωνία, *Galen.*

Bryonia alba baccis nigricantibus.

Vitis alba Fuchs. *Aduers.*

Stickwurtz.

ZaunRüben/ GichtRüben/ *Sil.*

Propter sepes & secus itinera. Aestate floret.

Radix moderatè calida desiccat & abstergit cum partiũ tenuitate. Purgat bilem & serosos humores, vrinam trahit, Cerebrum mundat, Pectus & Neruos à pituitosis putridisque excrementis liberat. Viscerum obstructiones aperit. Renes à Calculo expedit. Comitialibus, Attonitis, Vertiginosis, Paralyticis vtiliter datur. Corrigitur Mastice, Cydonijs, &c.

Ex vino pota vtero suffocatas mirificè restituit.

Corpus abstergit, Cutim erugat, vitia Cutis in facie emendat, suppurationes rumpit, sugillata tollit, & reduuias committit.

Folia, fructus vlcerũ phagœdenis, Cancrenis, putrentium tibiarum tædio efficaciter cum sale illinuntur.

Buglossum germanicum.

Buglossa maior, *Trag.*

Buglossa vulgaris, *Dod.*

Buglossum angustifolium germanicum.

Buglossum vulgare, *Officin.*

Deutsch Ochsenzunge.

Gemeine Ochsenzunge.

In agris frumentaceis & secus itinera circa Vratislauiam.

Flores purpurei, aliquando rubri, rarò candidi à Maio vsque in Æstatis finem visuntur.

Cordiales sunt, tristitiam depellunt, mœrorem excutiunt, hilaritatem excitant,

voluptatem afferunt & Corroborant.

Buglossum syl. spinosum.

Buglossum erraticum asperum Echioides, *Aduers.*

Echium germanicum spinosum, *Fuchs.*

Wild Ochsenzung.

LiebEugelin / *Sil.*

Folijs est asperis oblongis, at multò minoribus, flosculis eleganter cæruleis, sed exiguis.

Per totam æstatem in agris tam cultis quàm incultis reperitur.

Flores Cordiales sunt & primo aspectu suaui colore oculos exhilarant.

Buglossum syl. nothum.

Buglossæ sylu. species, *Thal.*

Alysson germanicum Echioides, *Lob.*

Aparine, *Plin.*

Blaw Kleber.

Groß Klebekraut.

Locis apricis asperis iuxta ædificia areas & pagos.

Bursa pastoris maior.

Pastoria bursa. *Dodon.*

Thlaspi fatuum, *Gesn.*

Sanguinaria, Capsella.

Teschelkraut/ }
Sackenkraut/ } *Sil.*
Blutkraut.

Vbiuis obuiam & vulgo nota herba. Locis incultis, secus vias, sepes & in Oppidorum areis.

Aprili, Maio & Autumno floret.

Inodora saporisq; expers, præter leuem adstrictionem & siccitatem. Refrigerat, exiccat, adstringit, reprimit.

Aduersus Dysenteriā, cruentas excreationes, vrinam sanguinolentam, Menstruorum profluuia, omnesq; internorum viscerum quasuis erosiones ex vino rubro pota seu admota efficacissima.

Trita & illita inflammationibus & ignibus sacris prodest.

Succus vulnera glutinat recentia & Auribus purulentis infusus medetur.

Pesso hæmorrhagiam vteri & Mensium abundantiam sistit.

Pedibus nudis pressa auriginem tollit.

Bursa pastoris minor.

Bursa pastoris folio perfoliato.

Thlaspi pumilum.

Klein Teschelkraut.

Montosis apricis & aridioribus agri Hirsbergensis.

Bursa pastoris minima.

Paronychia vulgaris, *Dod.*

Paronychia Alsinifolia, *Lob.*

Pilosella siliquata minima, *Thal.*

Genßkraut.

Hungerblümlein/ *Sil.*

Aprili floret in multam æstatem succrescente interim semine.

Arenosis agris & hortis plurima.

Vulgus credit eius vberem prouentum annonæ caritatem denotare.

Bursa pastoris Myagrifolia.

Pilosella siliquata maior, *Thal.*

Paronychia Myagrifolia, *Camer.*

Nagelkraut.

Agris prouenit aridiorib.

Calendula agrestis.

CAlthuia.

Acker Ringelblumen.

Ringelblumen.

In agris & ruderatis locis.

Flos ex vino potus cit Menses, & secundas etiam educit, & arida suffitibus admota.

Succus mira proprietate ad Carbones pestilentesque Bubones valet.

Caltha alpina.

Alisma alpinum, *Thal.*

Nardus Celtica 2. *Lob.*

Doronicum 4. *Clus.*

Solidago buphthalmica.

Geel S. Johannisblumen.

Schmerblumen.

Laugenkraut.

Mutterwurtz.

Marientranck.

Luxuriat passim in pratis humidioribus Montium. Circa solstitium floret.

Sapore Radix constat nōnihil amaro, acri, penetrante, sed aromatico. Calefacit, siccat, vrinam pellit, Menstrua ducit; decocta ex vino demorsis à Bufonibus potu prodest.

Ciet sternutamenta & pituitam è capite elicit.

Lixiuio flores vulgo incoquūtur aduersus Capitis dolorem, Capillosque fractos, quibus etiam flauum seu aureum conciliant colorem.

Caltha palustris.

Chamæleuce, *Plinij.*

Populago, *Tabern.*

Amellus Virgilij putatus, *Thalij*.

Schmirgeln / Kühschmirgeln / *Sil.*

Schmaltzblum.

Dotterblum.

Flos verno tempore vliginosa prata riuulosque luteus decorat, quibus nihil notius aut frequentius.

Apum ictui foliorum succus illitus succurrit. Infantium torminibus decocta, insessu, Muliercularum experimento medetur.

Camelina I.

Μύαγρον Diosc. παρὰ τὸ μύας ἀγρεύειν, à Murium captura.

Cameline Myagrum, *Lob.*

Sesama, *Trag.*

PseudoMyagrum, Matt. *Cam.*

Leindotter.

Dotterkraut.

Finckensamen.

In campis inter Linum & frumenta nascitur.

Herba inflammationibus & doloribus oculorum prodest imposita.

Semen modicè calefacit & humectat. Cibus auiculis gratus.

Camelina II.

Myagrum Turcicum, *Hortulanis.*

PseudoMyagrum 2. Matt. *Camer.*

Paronychia 2. *Tabern.*

Wild Dotter.

Knöpflin Dotter / *Sil.*

FingerNagelkraut.

Multa inter segetes arenosas Hirsbergensis agri.

Iunio & Iulio flosculi in summo scintillant lutei, semen in capitulis rotundis, Milij magnitudine relinquentes.

Campanula angustifolia cœrulea maior.

Φύτευμα, Diosc. *Mattiol.*

Campanula Persicifolia nostras, *Lob.*

Waldglöcklin / Wald Cymbeln.

Taube glocken.

Grosse Schellen.

In collibus apricis & frutetis Iunio & Iulio floret. Vsus neglecti.

Campanula minor angustifolia flore albo.

Weisse Waldglöcklin.

Campanula minor rotundifolia.

Campanula sylu. minima, *Dod.*

Campanula minor alpina, *Clus. P.*

Rapun-

Rapunculus syl. minor 2. *Tabern.*
Kleine Milchglöcklin.
Kleine wilde Rapuntzeln.
In rupibus & præcipitijs. Ad mœnia item vrbium, Iulio & Augusto flosculos exponit.
Tota lactescit.

Campanula minor rotundifolia niueo flore.

Kleine weisse Milchglöcklin.

Campanula minor pratensis.

Campanula minor 2. *Casp. Bauh.*
Wiesenglöcklin.
Schellen.
Hæc integra sæpe tegit prata.
Succus ex flore cœruleo expressus viridem efficit colorem.

Cannabis syl. spuria I.

Cannabis spuria facie Vrticæ, *Lobel.*
Cannabina alba, *Tabern.*
Wilder Hanff.
Weiß Hanff kraut.
Wilde Taubnessel.
Ackernessel.
Inter segetes enascitur.

Cannabis syl. spuria II.

Cannabis syluest. spuria 2. *Lobel.*
Vrtica fatua syl. aculeata, seu ἀκανθωδήςγαλίοψις, *Thal.*
Sideritis 2. *Mattiol.*
Stachelichte wilde Taubnesseln.
Stachlichte Ackernesseln.
Segetum pernicies.
Lamij vires imitatur.

Cannabis syl. spuria III.

Vrtica fatua syl. aculeata minor.
Kleine wilde Taubnesseln.

Cardiaca.

Sideritis 1. *Dod.*
Marrubium mas, *Brunfelj.*
Palma Christi, *Parisiens.*
Melissæ species, *Nonn.*
Hertzgesperr.
Hertzgespan.
Wolffstope.
Prouenit passim prope vrbium mœnia iuxta sepes & veteres muros, in pagorum areis.
A Iunio in multum vsque Autumnum durat, floret ac semen perfert.
Amara est, Calidæ & siccæ naturæ. Vires Melissophyllo suppares.
Omnibus Cordis affectibus amica & familiaris, vt Palpitationi, Cardiacæ, item pecto-

pectoris, vt Asthmati, Tussi. Præstat ad conuulsos & resolutos.

Aqua destillata ægrè parturientibus opem fert, & Ictéritiam discutit.

Ad pecorum morbos vulgò adhibetur.

Carduus viarum vulgatior.

Carduus spinosissim⁹ vulgatis, *Lob.*

Onopordeum 1. *Tabern.*

Distel/ Wegedistel.

Secus itinera & in areis pagorum nihil vulgatius.

Semen potum Laterũ doloribus remedio est. Carduelles eo delectantur.

Interdum etiam albo conspicitur flore.

Carduus palustris fruticans.

Carduus palustris procerus tricubitalis, *Franci.*

Grosse Wasserdistel.

Humectis montium locis, pratisque syluosis vdis. Iulio floret.

Carduus palustris minor.

Kleine Wasserdistel.

Flores in summo caulium ostentat purpurascentes Augusto & Septembri, humidis secus fluenta locis.

Carduus leucanthemus.

Ἄκανθα λευκὴ, *Dioscor.*

Leucacantha.

Spina alba, *Aduers.*

Acanthium vulgare.

Weisse Distel.

Weisse Wegdistel.

In montibus & syluis Iunio & Iulio floret.

Radix desiccat & modicè adstringit.

Stomachicis & cruēta expuentibus competit. Semen aduersatur venenis, maximè à serpente demorsis, conuulsisq́; infantibus auxiliatur.

Carduus lanceolatus.

Spina lanceam referens.

Sperdistel.

Radix fibrosa, Caulis spinosus ramosus capitulis in summo rotundis aculeis paruis detortis; è quibus molles bombycini purpurantes flores cum semine paruo enascuntur. Folia lancem referunt. In montibus & rariùs quidem occurrit.

Carduus aruensis.

Carduus auenarius, *Thal.*

Carduus segetalis.

Aculeo-

Aculeosa Gazæ, *Aduers.*
Ackerdistel / Haberdistel.
Klein Margendistel.
In campestribus inter segetes, Auenam maximè. Æstate floret.

Carduus pratensis.

Ἄκανθα ἀγρία, Dioscor.
Acanthus syluestris.
Carduus Acanthi facie, *Aduersaria.*
Carduus sylu. Dioscor. *Tabern.*
Geele Disteln/ *Sil.*
Wiesen köl/ Graseköl.
Carduus omnium ferè tenerrimus.
In pratis montosis nonnihil humectis. Iulio & Augusto floret.
Folia tenerrima à Mulieribus in Cibis vt reliqua olera expetuntur.

Carduus fullonum.

Δίψακον Diosc. à διψᾶν quasi siticulosa.
Dipsacus syl. *Dod.*
Virga pastoris, *Offic.*
Lauacrum Veneris à concinnato foliorum ambitu, quæ anfractuosa ambage peluis seu labri figuram exprimit.
Kartendistel.
Weberdistel.
Weberkarten.
Tuchmacherkarten.
Nascitur humectis locis secus itinera & prope sepes in pagorum areis ac scrobium marginibus.
Iunio ac Iulio florent echinata capitula, Autumno leguntur.
Radix impensè amara est, calida 2. recessu: siccat, abstergit nonnihil. Viscera infarctu liberat. Tertianis nothis decocta medetur.
Folia capiti imposita Phrenesin mitigant.
Aqua foliorũ concauis reperta, caliginosis & rubentibus oculis prodest. Eadem maculas faciei maximè oculorum emendat.
Echinorũ vermiculi è collo contra Quartanas suspenduntur.

Carduus fullonum minor.

Virga pastoris minor.
Dipsacus minor, fatuus.
Wild kleine Weberkart.
Prouenit vmbrosis & humidis ad sepes.

Carlina maior.

Χαμαιλέων λευκός, Diosc. *Lob.*
Carlina *Herbarior.*
Cardopa-

Cardopatium *Officin.*
Chamæleon albus.
Eberwurtz.
Weisse Eberwurtz.

Asperis & incultis montosis, arido solo oritur ad vias & margines agrorum, florem promit Iulio & Augusto.

Excalefac. 2. sicc. 3. gradu, cum partium ac substantiæ tenuitate, sudores mouet, ventris lumbricos ac tineas pellit; venenis omnibus resistit, Pestis contagia arcet, Iecinoris ac Lienis obstructiones aperit, vrinas ciet, Menses prouocat. Datur & ex alto deuolutis lapsis ac cæsis. Dysenteriæ populari, torminibusq; Intestinorum vulgatum remedium.

Occidit Canes & Sues, Mures item necat subacta cum polenta.

Vulgo persuasum est, eam gestantibus vires augere, comitibus verò adimere.

Carlina minor.

Carlina syl. *Dod.*
Scolym⁹ syluestris, *Matthiol.*
Attractylis vulgaris minor, *Fuchs.*
Heracantha, *Tabern.*
Dreydistel.
Sewdistel.
Schönhärle.

In asperis & aggeribus secus itinera montosis integra æstate conspicua.

Capitula fœminæ lixiuio indunt ad capillos abluendos, qui inde flauescunt & pulcriores efficiuntur, & à pediculis & lendibus immunes redduntur.

Carum.

Κάρον καὶ κάρος.
Κάρειον, Aëtij.
Careum.
Carui, *Officin.*
Cyminum pratense.
Feldkümel.
Wiesenkümel.
Fischkümel.
Carwi.

Integra prata camposque montium sæpe conuestire solet. Iunio floribus & semine prægnans.

Optimum est Semen, non pauperum modò sed & diuitum, in cibis condimentum.

Semen modicè acre. Calefacit, exiccat 3. recessu. Aperit, incidit, digerit, concoquit, prouocat, flatus pellit, corroborat.

Stomacho & ori gratum accommodumq;, concoctionem iuuat. Colicæ flatuosæ ventrisque torminibus inprimis vtile.

Lotium

Lotium euocat, & Renes ab arenulis liberat. Antidotis & oxyporis vtiliter miſcetur.

Radix elixa Paſtinacæ modo cibo vtiliſsima.

Caryophyllata vulgaris.

Caryophyllata, *Trag.*
Herba Benedicti, *Offic.*
Benedix.
Benedicten wurtz.
Neglinkraut.

Gaudet magis opacis ac vmbroſis, quàm patentibus & apricis, iuxta vias in dumetis & ſyluulis nonnullis.

Floret Maio & Iunio.

Radix ſuauiſsimum Caryophylli ſpirat odorē, Cordi amicum & gratum.

In vino pota Cor exhilarat, Cerebrum roborat, ſpiritus cum animales tum vitales recreans. Hepatis obſtructiones aperit, Ventriculi, inteſtinorumq; dolores à flatibus ſubortos lenit, concoctionem prouocat, & contra omnia venena plurimum vtilis.

Puluis epotus prodeſt Cœliacis, Dyſentericis, ſanguinem expuentibus, ab alto deuolutis.

Tam intus ſumta quàm foris adhibita Enterocelis auxiliatur.

Caryophyllata alpina lutea.

Caryophyllata alpina aureo flore, *Cluſ.*
Caryophyllata montana, *Dodon.*
Caryophyllata maior rotundifolia, *Lob.*
Groſſe Benedicten wurtz.
Berg Neglinkraut.
Alp Benedix wurtz.

In ſummis duntaxat Suditorum iugis herbidis, ſolo læto: veluti ad Gigantæum & alijs alpinis tractibus humidioribus. Iulio flos aureus erigitur, ſemen Auguſto maturum.

Radix ſæpe ſeſquicubitum longa, digitum craſſa, odorata & adſtringens.

Eiuſdem cum vulgari naturæ & vſus.

Menſtruorū profluuia immodica in puluere ſumtā cohibet.

Caryophyllata montana purpureo flore.

Caryophyllata alpina nutante flore, *Cl. P.*
Benedicta ſylueſtris, *Trag.*
Berg Benedicten wurtz.
Waſſer Benedictenwurtz.

 Vdis

Vdis Montium recelsibus, detorum conuallibus.

Iulio floret.

Radix crassa longa inodora, gustanti adstrictionem imprimit.

Dysentericis opitulatur.

Caryophyllata alpina minor.

Caryophyllata Veronensium flore Saniculæ vrsinæ, *Aduers.*

Sanicula alpina siue montana 2. *Cl. P.*

Sanicula alpina, *Taberu.*

Cortusa, *Mattiol.*

Campanula vulneraria.

Wandglöcklin.

Heilglöcklin.

Berg Sanickel.

Folia huic Maluæ pumilæ, sed duriora ex atro virentia, per extremum serrata, hirsuta, gustu adstringentia. Pediculi è medio foliorum prodeunt dodrantales, singulares, nudi vnicum florem sustinentes candidum ex sex, septenúe foliolis, luteis intus instar Rosarum staminibus, quibus capitula succrescunt trifida exiguum nigricans semen claudentia. Radiculæ tenues oblongæ per terram sparsæ.

Humidis & vmbrosis Sudetorum conuallibus.

Tota recẽs gratissimo fragrat odore.

Radix gustu adstringit cũ partium tenuitate. Ad vulnera vtilis.

Caryophyllus syluestris I.

Garyophyllea sylu. *Thalij.*

Betonica altilis sylu. *Fuchs.*

Armerius flos 1. *Dodon.*

Feld Negeln.

Donnert Negelin.

Wilde Negeln.

Vbiuis sponte prouenit in petræis, montosis & syluosis marginibus.

Satiuo calidior censetur. Succus cum aq. Ononidis & flor. Lilij Conuallij calculum atterit & Comitialibus prodest.

Caryophyllus sylu. II.

Caryophyll? πολυσχιδὴς *Gesn.*

Superba maior, *Lob.*

Feder Negeln.

Pflaum Negln.

Mannwellen.

Hohmut.

Variat colore. Candido aliquando, interdum purpurascente reperitur.

In monte D. Georgij ad Stregomium.

Caryophyllus syl. III.

Caryo-

Caryophyllus pratensis, *Tabern.*

Armerius sylu. *Dod.*

Armeria pratensis syl. *Lob.*

Flos Cuculi, *Cl.P.*

Ἰξόκαυλον 2. *Thal.*

Pechblumen.

Pech Negelin.

Kuckuckblumen.

In pratis nihil vulgatius Maio & Iunio. Veneris cō-mendatur.

Caryophyllus syl. IV.

Caryophyllus viscosus.

Lychnis syl. purpurea, *Tabern.*

Ἰξόκαυλον rubrum, *Thal.*

Kleber Negelin.

Pech Negelin.

Wilde Purpur roth/ Marienrößlin.

Apricis & aridis delectatur collibus. Iunio floret.

Caryophyllus syl. V.

Caryophyllus petræus albo flore.

Lychnis syl. 1. *Clus.*

Cuculi flos 2. *Trag.*

Polemonium petræum.

Weisse Stein Negelin.

Weisse Kleber Negelin.

Petrosis & asperis in Gußmanßdorff nascitur. Iunio flores vigent.

Caryophyllus syl. VI.

Caryophyllus montanus seu mediterraneus, *Lob.*

Gramen marinum maius, *Tabern.*

Gramen polyanthemon maius, *Dod.*

Neglingras.

Meer Neglin.

Sectatur campestria & prata aridiora agri Lignicensis & Vratislauiensis. Augusto & Septembri floret.

Caryophyllus syl. VII.

Caryophyllus marinus omnium minimus, *Lob.*

Gramen polyanthemon minus, *Dod.*

Ψευδομώλυ graminis species, *Eidem.*

Klein Neglingras.

Klein Meergras.

In aggeribus secus itinera frequens. Augusto cū flore.

Cassuta.

Cassuta Lupulorum.

Cuscuta, *Officin.*

Linodesmus, *Gesner.*

Podagra Lini.

Κασσύθα, *Græcis.*

Seide.

Flachs Seide.

Hopffen Seide.

Prope sepes, inter Lupulos etiam

etiam & Linum luxuriat, id strangulans & corrumpens. Alba est & ruffa, mas & fœmina. Iulio & Augusto max. viget.

Eligitur quæ Lupulos & Hyssopum apprehendit.

Amara est, viscera infarctu liberat. Bilem deijcit, sanguinem purgat & regium morbum pellit.

Febribus auxiliatur, Tertianis impuris ac longioribus, item Quartanis.

Ad quasuis Melancholicas affectiones vtilissima. Corrigitur Mace, Zingibere, Aniso.

Catanance.

Κατανάγκη I. *Diosc.*

Eruum syl. Herbarior. *Aduers.*

Vnguimiluia.

Amatoria.

Buler kraut.

Bulen Erwen.

Circa Vratislauiam Æstate flosculos edit.

Præstigiosis & fascinatricis insaniæ amatorijs illecebris commendatur quasi amoris illicium necessarium, anili superstitione.

Caucalis aruorum.

Δαῦκος ἄγριος.

Caucalis albis floribus vulg. *Lob.*

Lappa agrestis, *Trag.*

Daucus ἀνανθόκαρπος seu ἀχράδόκαρπος, *Thal.*

Apium seu Petroselinum aruense.

Ackerkörfel.

Blettenkörfel.

Inter segetes Iunio floret, dein semen succedit.

Crudum & coctum editur.

Vrinas & Menses cit. Calculos & Arenulas dissoluit.

Caucalis Dumetarum.

Daucoides minor, *Cordi.*

Caucalis semine aspero flosculis subrubentibus, *Casp. Bauh.*

Lappula Dumetarum.

Hecken Blettenkörffel.

Nascitur passim frutetosis locis secus vias. Flosculi æstate ex albo rubent in paruis vmbellis, semen succedit Anisi minus asperum & Lapparũ instar vestibus adhæret.

Centaurium minus.

Κενταύριον μικρὸν, *Diosc.*

Λιμνήσιον.

Centaurium paruum.

Panax leptophyllon Plin. *Dodon.*

Febrifuga, Fel terræ.

Erdgalle/ Biberkraut/ Sā-

Tau-

Tausentgüldenkraut.
Aurenkraut.
Planta est maximè laudata veteribus, nulli non cognita, In pratis, pascuis, collibus & campestribus Iulio & Augusto cum flore oritur.
Amara est vehementer. Aluum purgat, Bilem crassam pituitamq; educit, sanguinem trahit. Iecinoris ac Lienis obstructiones & durities tollit. Tertianas Icterumq; sanat, putredini resistit, diuturnis ac prorogatis febribus auxiliatur.
Alui tineas pellit, & Menstrua mouet. Vulneraria est recens tusa. Vulnera glutinat, vetera vlcera purgat & cicatrice obducit.
Succus instillatur Auribus vermiculosis & illinitur contra papulas & manantia Capitis vlcera.
Clysteribus inditur in affectibus Neruorum, Apoplexia, Paralysi, &c.

Centaurium minus album.

Fieberkraut mit weissen blumen.
Iisdem locis, at rarius occurrit.

Cerasus syluestris.

Κέρασος.
Wilder Kirschbaum.
Cerasa Actiana, *Tragi.*
Cerasa Cæciliana, *Plin.*
Cerasa Amaralia & Laurea.
Wilde kirschen.
Vogelkirschen.
In proceris gignuntur Arboribus ad sepes hortorum, in montibus, syluis.
Rubra sunt & nigra, duriuscula, satiuis multò minora, nonnihil amaricantia, gustu non iniucunda.
Liquor stillaticius ex integris tusis nucleis Epilepticis summopere & Paralyticis commendatur. Loquelam deperditam restituit. Melancholicis etiam & calculosis salubris.

Cerasus montana racemosa.

Cerasus Auium racemosa, *Lobel.*
Padus, *Theophr.*
Pseudoligustrum, *Dod.*
Olantbaum.
Oltkirschen.
Ochlbaum.
Sectatur ripas fluuiorum in Sudetis. Arbor procera valde, etiam pueris nota, qui verno tempore ramos cum floribus decerpentes in con-

clauia Odoris caussa transportant.

Fructus in racemis nigricans, cibus auiculis gratus, quo & pueri delectantur.

Dulces sunt bacculæ, sed ingratæ & facilè nauseam mouent. Vehementer adstringunt & aluum cohibent.

Cerinthe maior.

Λευκόγραφις.
Maru herba, *Dod.*
Cynoglossum montanum maius.
Telephium montosum.
Fleckenkraut.
Geele Hundszunge.

Lætis ac herbosis collibus, tum secus vias & agros. In vineis Boiemiæ

Aestate floret.

Refrigerat & adstringit.

Cerinthe minor.

Maru minus.
Klein Fleckenkraut.

Eadem amat loca.

Chamædrys vera.

Χαμαίδρυς, *Diosc. & Gal.*
Chamædrys maior repens *Dodon.*
Chamædrys legitima maior, *Clus.*
Chamædrys vera mas, *Fuchs.*
Teucrium minus.
Braun Menderlin.
Klein Gamanderlin.

In Boiemiæ asperis collibus, in monticulis ad Poidebradum plurima.

Iulio & Augusto, cum floret, colligitur. Vincentem habet amaram qualitatem. Acris est quodammodo & tenuium partium. Incidit, aperit, abstergit, prouocat, Lienem colliquat, vrinam & Menses mouet. Humorum crassitiem incidit & viscerum obstructiones expurgat. Aduersus venena efficax. Præstat ad omnes Capitis frigidos morbos.

Chamædrys vulgaris.

Teucrium pratense & spurium, *Lob.*
Chamædryoides.
Gamandrea.
Speckilgen/ *Sil.*
Blaw Menderlin.
Schaffkraut.

Frequens in collibus, pratis, scrobibus & secus fruteta.

Triplex est. Maior, minor & latifolia.

Flos Iunio & Iulio conspicuus cœruleus, interdum candidus, nonnunquã obsoletus.

Amara est gustu, particeps & caliditatis & siccitatis. Aperien-

periendi & expurgandi vi integre non destituitur.

Miris & certissim. viribus pollet ad viscerum obstructiones, Cacochymiam virginumq; fœdos colores. Oculis etiam haud ingrata.

Chamæmelum vulgatius odoratum.

Χαμαίμηλον, quoniam flores μήλου odorem habent.

Ἄνθεμις, *Diosc.*

Anthemis vulgatior, *Aduers.*

Leucanthemis.

Hermelin/ } *Sil.*
Römerey/ }

Hermüntzel.

Camillen.

Huius maximus in segetibus prouentus. Iunio & Iulio colligitur ad Balneorum vsum.

Calefacit & siccat cũ partium tenuitate. Digerit, laxat, emollit, lenit, rarefacit, discutit, anodynum est, ad lassitudinem confert.

Pota Anthemis Iecinoris & Lienis obstructiones ex vino soluit, bilem suffusam expurgat, Menstrua pellit, partus, vrinam, calculosq;. Aduersus inflationes Coli & Ilei tormina bibitur. Matricis internos dolores mulcet, Laterumq; dolores lenit. Eodem modo phthisicos sanat, suspiriosis prodest, Lienteriam cohibet & Stomachum frigidum excalefacit.

Extrinsecus in fotu, insessu aut sacculis adhibiti quosuis dolores sedant Chamæmeli flores. Renum, Vteri, Iliorum, Vesicæ, Ægilopis illitu medentur. Duros tumores emolliunt, & crudos discutiunt humores.

Lixiuio induntur ad Capitis & Cerebri corroborationem.

Chamæmelum fatuum.

Χαμαίμηλον ἄγριον.

Chamæmelum 4. *Trag.*

Chamæmelum leucanthemum agreste.

Anethum vaccinum.

Wilder Hermel.

Kühdille/ *Sil.*

Totos agros interdũ cooperit, tam cultos, quàm quiescentes. Æstate floret.

Odorem spirat grauiorẽ, minus gratum vulgari.

Additur Insessibus ad Renum, Intestinorum, Vteri & Vesicæ affectus.

Vulneraria est.

Chamæmelum caninum fœtidum.

Παρθέ-

clauia Odoris caussa transportant.

Fructus in racemis nigricans, cibus auiculis gratus, quo & pueri delectantur.

Dulces sunt bacculæ, sed ingratæ & facilè nauseam mouent. Vehementer adstringunt & aluum cohibent.

Cerinthe maior.

Λευκοχάφις.

Maru herba, *Dod.*

Cynoglossum montanum maius.

Telephium montosum.

Fleckenkraut.

Geele Hundszunge.

Lætis ac herbosis collibus, tum secus vias & agros. In vineis Boiemiæ

Aestate floret.

Refrigerat & adstringit.

Cerinthe minor.

Maru minus.

Klein Fleckenkraut.

Eadem amat loca.

Chamædrys vera.

Χαμαίδρυς, *Diosc. & Gal.*

Chamædrys maior repens *Doden.*

Chamædrys legitima maior, *Clus.*

Chamædrys vera mas, *Fuchs.*

Teucrium minus.

Braun Menderlin.

Klein Gamanderlin.

In Boiemiæ asperis collibus, in monticulis ad Poidebradum plurima.

Iulio & Augusto, cum floret, colligitur. Vincentem habet amaram qualitatem. Acris est quodammodo & tenuium partium. Incidit, aperit, abstergit, prouocat, Lienem colliquat, vrinam & Menses mouet. Humorum crassitiem incidit & viscerum obstructiones expurgat. Aduersus venena efficax. Præstat ad omnes Capitis frigidos morbos.

Chamædrys vulgaris.

Teucrium pratense & spurium, *Lob.*

Chamædryoides.

Gamandrea.

Speckhilgen/ *Sil.*

Blaw Menderlin.

Schaffkraut.

Frequens in collibus, pratis, scrobibus & secus fruteta.

Triplex est. Maior, minor & latifolia.

Flos Iunio & Iulio conspicuus cœruleus, interdum candidus, nonnunquã obsoletus.

Amara est gustu, particeps & caliditatis & siccitatis. Aperien-

periendi & expurgandi vi integre non destituitur.

Miris & certissim. viribus pollet ad viscerum obstructiones, Cacochymiam virginumq; fœdos colores. Oculis etiam haud ingrata.

Chamæmelum vulgatius odoratum.

Χαμαίμηλον, quoniam flores μήλου odorem habent.

Ἀνθεμίς, *Diosc.*

Anthemis vulgatior, *Aduers.*

Leucanthemis.

Hermelin/ } *Sil.*
Römerey/ }

Hermüntzel.

Camillen.

Huius maximus in segetibus prouentus. Iunio & Iulio colligitur ad Balneorum vsum.

Calefacit & siccat cũ partium tenuitate. Digerit, laxat, emollit, lenit, rarefacit, discutit, anodynum est, ad lassitudinem confert.

Pota Anthemis Iecinoris & Lienis obstructiones ex vino soluit, bilem suffusam expurgat, Menstrua pellit, partus, vrinam, calculosq;. Aduersus inflationes Coli & Ilei tormina bibitur. Matricis internos dolores mulcet, Laterumq; dolores lenit. Eodem modo phthisicos sanat, suspiriosis prodest, Lienteriam cohibet & Stomachum frigidum excalefacit.

Extrinsecus in fotu, insessu aut sacculis adhibiti quosuis dolores sedant Chamæmeli flores. Renum, Vteri, Iliorum, Vesicæ, Ægilopis illitu medentur. Duros tumores emolliunt, & crudos discutiunt humores.

Lixiuio induntur ad Capitis & Cerebri corroborationem.

Chamæmelum fatuum.

Χαμαίμηλον ἄγριον.

Chamæmelum 4. *Trag.*

Chamæmelum leucanthemum agreste.

Anethum vaccinum.

Wilder Hermel.

Kühdille/ *Sil.*

Totos agros interdũ cooperit, tam cultos, quàm quiescentes. Æstate floret.

Odorem spirat grauiorẽ, minus gratum vulgari.

Additur Insessibus ad Renum, Intestinorum, Vteri & Vesicæ affectus.

Vulneraria est.

Chamæmelum caninum fœtidum.

Παρθέ-

Παρθένιον, *Diosc. Aduerſ.*

Chamæmelum album ſeu fœtidum, *Thal.*

Parthenium vel Virginea, *Aduerſ.*

Amaracus fœtida.

Anethum caninum.

Cotula fœtida, *Officin.*

Hundsdille.

Hillige dille.

Stinckende Camillen.

Sectatur oppida & pagos. In areis pagorum & nobilium frequens.

Iulio & Auguſto floret.

Odore graui, fœtido, ſubuiroſo vulgo notum, guſtu amarum.

Bilem atram & pituitam haud ſecus atq; Epithymum per inferna ducit.

Aſthmaticis, Melancholicis, Vertiginoſis atq; Calculoſis prodeſt.

Vino decoctum bibitur aduerſus Hydropem Cachexiam & vteri ſtrangulationem vulgi experimento. Ex Cereuiſia Icterum curat. Eadem præſtant *Succus & Aqua ſtillaticia.*

Lotio Pedum ex florū decoct. Capiti confert, Melancholicis & Vertiginoſis feminis quæ vteri ſuffocationem patiuntur, competit.

Chamæmelum caninum inodorum.

Βούφθαλμος, quòd flores boū Oculis ſimiles.

Buphthalmum 2. folio & facie Cotulæ fœtidæ, *Aduerſ.*

Cotula, *Tabern.*

Cotula alba non fœtida, *Dodon.*

Rindsauge.

Wilde Hundsdille.

In agris incultis & ſecus itinera, nec non hortis oleraceis, Iulio & Auguſto floret, Ad vulnera cōmendatur.

Chamæmelum rubrum.

Ἐράνθεμον, Dioſc. *Nonn.*

an φλὸξ *Theoph?*

Chamomilla rubra, *Geſn.*

Anemone agreſtis, *Trag.*

Adonis flos.

Rote Camillen / rote Feldröſslin.

Marienröſslin / Margenblümlin / *Sil.*

Maio & Iunio paſsim inter ſegetes viget. Subamarum eſt, & herbaceum quid redolet. Sudores in balneis mirificè prolicit. Semen Calculum frangit efficaciſsimè.

Chamæpitys.

Χαμαιπίτυς mas, Dioſc. *Lob.*

Χαμαιπεύκη.

Iua

Ina moschata Arthetica, *Officin.*
Pinus pumila.
Aiuga, Abiga.
Erdkyfer / Erdweyrauch.
Schlagkreutlin.
Aridis arenosis & incultis.
Gustu amarus sapor acri validior, Pinum redolet.

Magnæ in Neruorum affectib. commendationis. Confert Apoplecticis, Epilepticis, Vertiginosis, Artheticis, Paralyticis & alijs capitis frigidioribus affectibus.

Ex aqua Scabiosæ purulenta excreantibus & Phthisicis alijsq; vitijs Pulmonum salutaris.

Viridis rec. vulnera magna glutinat, putrescentia sanat, Mammarum durities discutit, & Articulorum vitia adiuuat.

Aconiti antidotum.

Chelidonium maius.

χελιδόνιον μέγα, *Dioscor.*
Chelidonia, *Offitin.*
Hirundinaria maior.
Schwalbenwurtz.
Schölkraut / } *Sil.*
Blutkraut / }

In parietinis muris & vetustis ædificijs inter cætera herbarum vitia luxuriat. Toto viret anno. A Maio in multam Aestatem floret; siliquæ interea perficiuntur.

Succo prægnat sanguineo.

Feruidiore acrimonia est, & fœtidiore minimè gustu aut odore gratum.

Excalefac. sicc. 3. recessu. Extergit, mundat, soluit, aperit, digerit validè.

Rariùs intrò sumitur, commodius foris ad Impetigines & psoras adhibetur.

Radix cum Aniso ex vino pota Hepatis obstructos meatus adaperit, & Regio morbo medetur, vrinas mouet, Hydropicos sanat. Aceto decocta aduersus Pestem bibitur. Mansa dentium doloribus confert. Herba recens tusa Nuchæ & pedibus imis cum sale alligatur in Paraphrenitide & febribus ardentibus.

Succus ineunte æstate extrahitur & Sole siccatur ad Oculorum vitia.

Chelidonium minus.

χελιδόνιον μικρόν, *Diosc.*
Malococissus minor, *Fuchs.*
Scrofularia minor, *Officin.*
Hirundinaria minor.
Amellus Virgilij, *Nonn.*
Klein Schwalbenkraut.
Feigwartzkraut.
Frü Schmirgeln/ *Sil.*

Gignitur vbiq; vliginosis tractibus, in pratis, hortis & limitibus humidis. Circa Martij Calendas oritur; paulò pòst floret; Aprili deficere incipit; Maio integrè perit.

Acrimonia omni prorsus caret, contrà quàm veteres scripserunt.

Recentiores radiculis in exterendis Ficubus, Mariscis, Strumis singulari experimēto, naturæ ductu vtuntur.

Cherefolium syluestre.

Cerefolium asininum.
Onoselinum.
Wilder Körffel.
Eselskörffel.

Sponte in hortis graminosis ac pomiferis.

Chondrilla viminea.

Χονδρίλλη.
Geeler Sonnenwirbel.
Acker Chondrillen.
Geel Feldwegwart.

Ad margines agrorum, Iunio & Iulio floret.

Parem cum Cichorio vim obtinet.

Chondrilla minor.

Chondrillæ species 3. *Dod.*
Chondrilla Coronopi aut Cyani tenuifolia lutea vinearum, *Aduers.*
Sesamoides paruum Matt. *Cam.*
Kleine geele Chondrillen.

In aggeribus secus vias.

Semen amarum est, multum excalefacit, rumpit, extergit.

Cicercula.

Vide Eruum.

Cichorium syluestre:

Σέρις, πίκρις, *Galen. & Diosc.*
Κιχώρειον ἄγριον, παρὰ τὸ κίειν διὰ χώρων, ab errando.
Intubum syluestre.
Intubus erratica.
Sponsa Solis, *Pet. Crescent.*
Cicorea, *Officin.*
Solisequium cœruleum.
Wegeleuchte.
Hindleuffte.
Feld Wegwart.
Blaw Sonnenwirbel.

Nusquam non obuium, secus itinera & margines agrorum. Aestate in Autumnum vsque floret.

Gustu amara Radix. Refrigerat, siccat, cum moderata adstrictione, ita tamen vt non ventriculum lædat.

Hepar roborat & venarum oscula extergit, obstructionesq; aperit.

Eius vsus in febribus ardentibus, & omnibus alijs inter-

internis calidis affectib. Hepatis, Renum, Lienis: præcipuè in Ictero, Alui fluxionibus, dolore Renũ, in Menstruorum retentione, malignis febrib. & Lue Venerea.

Radix & herba comesta opitulatur à rabioso cane demorsis.

Succus recens linteo duplicato impositus mirum in modum Hepar inflammatum temperat.

Radices tenellæ, antequã caulis exeat, & flores sacharo condiuntur ad eosdẽ vsus.

Cichorium syluestre albo flore.

Cichorium album.
Weisse Hindleuffe.
Wegwart mit weissen blumen.

Iisdem natalibus, sed rarò.

Radix, si certo tempore effodiatur, ab Obstetricibus peritis creditur partum accelerare substrata parturientibus.

Cichorium luteum.

Cichorium luteum pratense. syl. luteum, *Dod.*
Cicorea lutea, *Trag.*
Geel Wegwart.
In pratis montanis.

Sapore amaricat, Cichorij instar.

Cicuta.

Κώνειον, *Diosc.*
Cicuta.
Schirling / Bluttschirling.
Wütterich.

Luxuriat vberrimo prouentu locis incultis, vmbrosis, sordidis prope vrbium & oppidorum mœnia.

Ingratum grauẽ fœdumque tota spirat odorem; facultatis extremè refrigerantis & lethale venenum.

Lac extinguit Mammis imposita vulgato vsu. Mammillas virginibus cohibet & increscere non patitur.

Sanguinem reprimit.

Oleum auribus instillatum Otalgiam vehementissimam mulcet, quasi incantamento, multorũ experimento. Cautè agendum tamen, cum frigidum sit Cerebro & Neruis inimicum.

Cicuta fatua.

Cicuta fatua minus fœtidà, *Aduers.*
Cicutaria.
Wilder Schirling.
Minus fœtet.

Cicutaria palustris.

 Phel-

Phellandrium Plin. *Dod.* & *Lugdunensib.*
Cicutaria Anglica minor.
Sion.
Frosch Peterlin.
Froschkraut.
Wasser Schirling.
Non nisi palustribus & stagnantibus aquis enascitur. Caulis aliquando brachium crassitudine æquat, ramulis multis brachiatus.
Odorata est, calida & sicca. Vrinam & Menses prouocat. Ad Vesicæ frigidos affectus vtile, & calculum quemuis comminuere potest.

Cicutaria Montana.

Cicutaria maxima Brancionis *Lob.*
Berg Schirling.
In montibus, humidis locis.

Circæa domestica.

Circæa Lutetiana *Lob.*
Herba D. Stephani *Taber.*
Ocymastrum verrucarium an Κιρκαῖα *Diosc.*?
S. Stephans Kraut.
Humidis & vmbrosis ad oppida nonnulla locis.

Circæa syluatica.

Helxine syluestris siue fluuiatilis, *Tab.*
Wald tag vnd Nacht.
In syluis opacis & humidis montium ad Quissum fluuium.
Minor est tota, & flosculi tantillum rubent. Solani naturam æmulatur.

Cirsium montanum I.

Κίρσιον *Diosc.* ἀπὸ τῶν κιρσῶν à varicibus quibus medetur.
Schardistel / Schartendistel. *Sil.*
Weicher zarter Bergdistel.
Passim altis Sudetorum pratis floret Iunio.

Cirsium montanum II.

Cirsium 2. siue Britannicum *Clus. P.*
Cirsium 3. siue maius *Lob.*
Cirsium maius singularibus capitulis *Lugd.*
Breitbletterte Scherdistel.
Weiche Bergdistel mit breiten blettern.
Ad ripam Iseræ fluu. & aliis montosis & humidis locis.
Pabulum dum tenellum & recens, Pecori gratum.

Cistus humilis germanicus I.

Cistus paruus *Clus.*
Hyssopus campestris *Trag.*
Flos

Flos Solis *Dod.*
Panax Chironium *Mattiol.*
Sophia aurea *Paracelſ.* Conſolida aurea.
Elisabethblümlein *Vratiſ.*
Sonnenblümlein.
Sonnengüntzel.
Amat campeſtria & apricos colles. In monte D. Georgij ad Stregomium floret Iunio & Iulio.

Omni prorſus odore deſtituitur, adſtringendi vi pollens, minimè acris.

Vulnera glutinat ac ſanguinis fluxus cohibet. Menſium redundantiam inſeſſu ſiſtit.

Datur cruenta expuentibus & Dyſentericis.

Ciſtus humilis II.

Ἡλιάνθεμος λεπτόφυλλον.
Panax Chironium minus.
Flos Solis minor.
Klein Steingüntzel.
Locis incultis apricis.

Clinopodium maius.

Origanum minus *Trag.*
Origanum verticillatum *Thal.*
Acinos *Aduerſ.*
Heuptdoſten *Sil.*
Wirbeldoſt.
Wilddoſt.
Montoſis paſsim, in dumetis & frutetoſis.

Florem habet album & purpuraſcentem.

Odoratum eſt nonnihil guſtanti ſiccius tantillo caloris ſubadſtring. vt Betonicæ.

Calefacit, ſiccat, digerendo modicè repellit.

Caput, viſcera roborat.

Additur Inſeſsibus. Menſes ſiſtit & partes imbecilles confortat.

Clinopodium minus.

Κλινοπόδιον, ἀπὸ ποδῶν τῶν κλινῶν, quòd multos habeat circa caulem verticillos rotundos lectorum pedibus ſimiles.

Clinopodium vulgare *Lob.*
Pulegium petræum *Geſn.*
Lectipes *Aduerſ.*
Polium montanum Offic. *Nonnullis.*
Kleine Bergmüntzel.
Wild Kirch Iſop.
Steinpeley.
Gaudet incultis & apricis petroſis in alto ſitis.

Guſtu acrimoniam quandam præ ſe fert permixtam leui amaritudine. Odorem ſpirat ſuauem Serpylli quadantenus.

Phellandrium Plin. *Dod.* & *Lugdunensib.*

Cicutaria Anglica minor.

Sion.

Frosch Peterlin.

Froschkraut.

Wasser Schirling.

Non nisi palustribus & stagnantibus aquis enascitur. Caulis aliquando brachium crassitudine æquat, ramulis multis brachiatus.

Odorata est, calida & sicca. Vrinam & Menses prouocat. Ad Vesicæ frigidos affectus vtile, & calculum quemuis comminuere potest.

Cicutaria Montana.

Cicutaria maxima Brancionis *Lob.*

Berg Schirling.

In montibus, humidis locis.

Circæa domestica.

Circæa Lutetiana *Lob.*

Herba D. Stephani *Taber.*

Ocymastrum verrucarium an Κιρκαία *Diosc.*?

S. Stephans Kraut.

Humidis & vmbrosis ad oppida nonnulla locis.

Circæa syluatica.

Helxine syluestris siue fluuiatilis, *Tab.*

Wald tag vnd Nacht.

In syluis opacis & humidis montium ad Quissum fluuium.

Minor est tota, & flosculi tantillum rubent. Solani naturam æmulatur.

Cirsium montanum I.

Κίρσιον *Diosc.* ἀπὸ τῶν κιρσῶν à varicibus quibus medetur.

Schardistel / Schartendistel. *Sil.*

Weicher zarter Bergdistel.

Passim altis Suditorum pratis floret Iunio.

Cirsium montanum II.

Cirsium 2. siue Britannicum *Clus. P.*

Cirsium 3. siue maius *Lob.*

Cirsium maius singularibus capitulis *Lugd.*

Breitbletterte Scherdistel.

Weiche Bergdistel mit breiten blettern.

Ad ripam Iseræ fluu. & aliis montosis & humidis locis.

Pabulum dum tenellum & recens, Pecori gratum.

Cistus humilis germanicus I.

Cistus paruus *Clus.*

Hyssopus campestris *Trag.*

Flos

Flos Solis *Dod.*
Panax Chironium *Matthiol.*
Sophia aurea *Paracelf.* Consolida aurea.
Elisabethblümlein *Vratis.*
Sonnenblümlein.
Sonnengunßel.

Amat campestria & apricos colles. In monte D. Georgij ad Stregomium floret Iunio & Iulio.

Omni prorsus odore destituitur, adstringendi vi pollens, minimè acris.

Vulnera glutinat ac sanguinis fluxus cohibet. Mensium redundantiam insessu sistit.

Datur cruenta expuentibus & Dysentericis.

Cistus humilis II.

Ἡλιάνθεμον λεπτόφυλλον.
Panax Chironium minus.
Flos Solis minor.
Klein Steingunßel.
Locis incultis apricis.

Clinopodium maius.

Origanum minus *Trag.*
Origanum verticillatum *Thal.*
Acinos *Aduers.*
Heuptdosten *Sil.*
Wirbeldost.
Wilddost.

Montosis passim, in dumetis & frutetosis.

Florem habet album & purpurascentem.

Odoratum est nonnihil gustanti siccius tantillo caloris subadstring. vt Betonicæ.

Calefacit, siccat, digerendo modicè repellit.

Caput, viscera roborat.

Additur Insessibus. Menses sistit & partes imbecilles confortat.

Clinopodium minus.

Κλινοπόδιον, ἀπὸ ποδῶν τῶν κλινῶν, quòd multos habeat circa caulem verticillos rotundos lectorum pedibus similes.

Clinopodium vulgare *Lob.*
Pulegium petræum *Gesn.*
Lectipes *Aduers.*
Polium montanum Offic. *Nonnullis.*
Kleine Bergmunßel.
Wild Kirch Isop.
Steinpoley.

Gaudet incultis & apricis petrosis in altò sitis.

Gustu acrimoniam quandam præ se fert permixtam leui amaritudine. Odorem spirat suauem Serpylli quadantenus.

Calefacit, ſiccat 3. receſſu. Aperit,prouocat,diſcutit, venenis reſiſtit, roborat. Tenuium eſt partium. Menſes & partus pellit. Ex vino potum Melancholicos reſtituit.

Colchicum.

Κολχικὸν καὶ ἐφήμερον Dioſc.
Strangulatorium *Lob.*
Hermodactylus Off. *Fuchſ.*
Crocum pratenſe ſylueſtre.
Wilder Safran.
Spinnblumen.
Michelsblumen.
Michelswurtz.

In pratis ſolo pingui Autumno floret, circa ſolſtitium ſemen maturat.

Radix ſapore dulcis, ſimulq; amara tenuis, ſaliuam prouocans & nonnihil nauſeam. Odor totius herbæ grauis & nauſeabundus.]

Calefacit & ſicc. 2. receſſu: facultatis deleteriæ. In cibo acceptus ſtrangulando enecat. Pediculos abigit.

Conſolida regia aruenſis.

Flos regius ſylueſtris *Dod.*
Conſolida regia ſegetum frigoſior *Lob.*
Wild Ritterſporn.
Acker Ritterſporn.

Iunio & Iulio inter ſegetes, flore cæruleo incarnato & albo quandoq; conſpicitur.

Siccat & mediocriter calefacit, ſimulque refrigerat cum leui quadam adſtrictione.

Auxiliatur ardoribus, tuſſi, inflammationibus, venenis, vomitionibus, bilioſis affectibus. Vulnera ſanat.

Conuoluulus maior.

Σμίλαξ λεία Dioſc.
Volubilis maior læuis *Dod.*
Smilax læuis *Mattiol.*
Funis Arborum.
Weiſſe Winde *Sil.*
Groſſe Winde
Zaunglocken.

Prouenit iuxta ſepes & arbores. Aeſtate floret. Linguam amaritudine vellicat, calidæ naturæ & digerentis.

Melancholiam purgat cum Helleboro & Epithymo; Pectus cum Helenio & Capill. Veneris.

Semen è vino Stranguriæ medetur.

Conuoluulus niger.

Μαλοκίνατος Democriti.
Helxine Ciſſampelos 2. Atriplicis effigie *Aduerſ.*
Orobanche vera *Geſn.*

Volu-

Volubilis media seu nigra *Thal.*
Conuoluulum nigrum.
Schwartze Winde *Sil.*
Buchwinde. Grosse Winde.
Olerum pestis & vitium, quæ circumuolutione sua enecat & strangulat.
Gustu est glutinoso subacido.
Aluum, velut Atriplex, lubricare creditur.
Vulgus eius decocto contra tormina ventris vtitur.
Aqua Infantibus ad eosdem vsus propinatur.

Conuoluulus minor.

Ἐλξίνη κισσάμπελος *Diosc.* παρὰ τὸ ἑλίσσειν à circumuoluendo.
ὁλοκάγχη Theoph. *Nonnull.*
Conuoluulus aruensis roseo flore *Tabern.*
Smilax læuis minor *Dod.*
Helxine Cissāpelos *Fuchs.*
Volubilis minor *Trag.*
Korn Winde / } *Sil.*
Kleine Winde. }
Acker Winde / Erd Winde.
Kleine Glocken.
Alumnus est satorum, quascunq; plātas arripit, strangulat & in terram deprimit, neglectus & inuisus Agricolis.
Flores ostendit Aestate albos leui purpura perfusos calathi figura, è quibus semen nigrum.

Succus foliorum potus aluum subducit.
Cum sale & aceto illitus, cutis sorditates, & scabiem delet.
Folia miscentur Infessibus ad calculum & stranguriam.

Conyza maior.

Κόνυζα Diosc. *Mattiol.*
Βάκχαρις aut νάρκαρις *Aduersar.*
Conyza Helenitis *Cordi.*
Baccharis Monspeliensium *Lobel.*
Grosse Dürrwurtz.
Gros Flöhkraut.
Geele Müntze. *Sil.*
Locis apricis aridis ruderatis, in Talckenstein am Lehnberge, auffm Spitzenberge.
Graui odore non admodum ingrato prædita, sed haudquaquam glutinosa, gustu amara & acris.
Decocta Menses suppressos & Secundas potenter trahit.
Suffitu Serpentes fugat, Culices abigit & necat.

Conyza media.

Conyza 3. *Mattiol.*
Calaminthe 3. genus *Fuchs.*
After Atticus luteus *Alijs.*
Donnerwurtz.

Geele Müntze.
Dürwurtz.
Aestate floret, humectis ac riguis pagorum areis.
Halitum virosum & quiddam Cimicum aut Cotulæ fœtidæ spirat.
Ex vino rubro Dysentericis auxiliatur.
Ictericos juuât cum radicibus Cichorij, Menses trahit; Stranguriam cum Aniso soluit.

Conyza minor.

Κόνυζα μικρά.
Cunilago *Plin.*
Pulicaria seu Psylliũ *Cord.*
Conyza minima *Aduers.*
Ad loca irrigua circa prædia & pagos.
Augusto & Septembri flores extrudit.
Amara est & acris. Odorem exhalat grauem subacrem: præsertim flores.
Calefacit & siccat, tenuis essentiæ.
Aperit, penetrat, extergit. Cerebrum purgat & pituitam è capite elicit: sternutamenta mouet. Pulices necat.

Coriandrum.

Κόριον ἢ κορίαννον *Diosc.* ἀπὸ τῆς κόρεως, à fœdo, quo Cimices refert, odore.
Coriandrum *Off.*
Anethum cimicarium.
Wantzendille.
Coriander / Coliander.
Extra oppida circa fimeta. Seritur etiam in hortis. Floret sub Canis exortum. Autumno semen maturescit.
Planta virescens grauem emittit Cimicum putorem.
Semen siccum exutâ graueolentia odoratum euadit, & ad multa vtile.
Calefac. 1. & sicc. 2°. recessu, cum leui quadam adstrictione.
Corrigitur maceratum per noctem in aceto, & rursus siccatum. Stomacho salubre. Ructus acidos emendat, saliuationem prohibet, vaporum sursum eruptionem flatuumq; impetum sistit. Cerebrum roborat. Largiùs tamen sumtum Mentem mouet.

Corniolus.

Θηλυκρανία *Theoph.*
Cornus femina. *Aduers.*
Cornus sylnestris *Dod.*
Virga sanguinea *Mattiol.*
Pseudocrania *Cord.*
Sanguis *Pet. Cresc.*
Schießbeeren. *Sil.*
Faulbaum
Hartriegel *Sil.*

Spin=

Spindelholtz.

In frutetis, sepibus saxosisque collibus floret Iulio initiò.

Gustus baccarum acerbus amarus adstringensque, nullius, quod sciam, vsus.

Corylus syluestris.

Corylus.

Καρύα, καρύα ποντικὴ.

Haselstrauch / Haselstaud.
Haselbaum.

Arbuscula notissima, in montibus, collibus, syluis frequens.

Flosculi rubri staminibus Croci perbreuibus similes, & juli Februario, Martio & & Aprili erumpunt & propendent, Augusto nuces maturæ.

Iuli refrigerant & siccant cum adstrictione, Ventris fluxiones sistunt.

Simplex obseruauit Rusticitas, Serpentes & viperas obtorpescere, si Coryli caudice vel surculo icti aut percussi fuerint, & tandem emori.

Vulgus Metallicorum ad virgulam diuinam, vt vocant, qua venas Metallorum inquirit, præ cæteris furcam eligit colurnam: Verùm cùm ex impuris fontibus Incantatorum primò in Metalla defluxerit, Metallicus vtpote vir bonus & grauis ac Naturæ peritus, eâ non vtitur, sed alia naturalia signa venarum obseruat.

Nux auellana candida.

Λευκοκάρυον.

Nux prænestina.

Abellina nux. Inde forsan germanicum paucis mutatis literis:

Haselnüß.

Weisse wildo Haselnüß.

Auellanæ plus habent terreæ & frigidæ substantiæ quàm Iuglandes.

Cibis in Ventriculo supernatant, & largiùs esitatæ capitis dolorem creant.

Immaturæ comestæ facilè dysenteriam gignunt.

Cyanus vulgaris.

Κύανος.

Cyanus minor *Mattiol.*

Flos Frumentorum *Dod.*

Flos Siliginis.

Blaptisecula, Baptisecula.

Blaue Kornblumen.

Rockenblum / Zachariasblum.

Ziegenböcke *Agricolæ.*

Importuno sæpe luxu segetes, Secales maximè, in montanis propemodum enecat,

Variat flore, qui aliquando ruber, cœruleus plurimum, purpureus nonnunquam, interdum candidus obſeruatur.

Refrigerat, repellit, ſiccat, glutinat. Venenis reſiſtit. Præſtat ad peſtilentiales & perniciales febres.

Aqua in Oculorum inflammationibus magnæ commendationis.

Cynogloſſum maius.

Κυνόγλωσσον.

Cynogloſſum vulgare.

Lycopſis Lacunæ *Ruell.*

Cynogloſſa maior.

Hundszunge / Liebeuglin *Non.*

Naſcitur in areis prope ſepes & muros in pagis paſſim, locis nonnihil humentibus.

Iunio & Iulio floret lappis ſubinde ſuccedentibus.

Manifeſtè refrigerat & ſiccat. Emollit, incraſſat, dolorem lenit & maiorem affluxum prohibet.

Radix ſanguinem excreantibus ex aqua Plantaginis aut Prunellæ cocta exhibetur.

Fotu dolorem Hæmorrhoidum demulcet egregiè.

Folia igni ſacro medentur, ad canis rabidi morſum valent.

Flores ſaccharo conſeruantur aduerſus Pleureſin & Hæmoptoiſin.

Cynogloſſum pumilum.

Cynogloſſum puſillum Narbonenſe *Lob.*

Cynogloſſa minor.

Ackerkletten.

Kleine Hundszunge.

Inter ſegetes.

Cynoſorchis maior.

Cynoſorchis prior *Dod.*

Cynoſorchis noſtra maior *Lob.*

Orchis mas latifolia *Fuchſ.*

Teſticulus canis maior.

Gros Knabenkraut.

Gauchblume.

In pratis humidioribus montoſis Maio exoritur.

Cynoſorchis morio.

Orchis mas anguſtifolia *Fuchſ.*

Teſticulus morionis mas *Dodon.*

Geſprenget Knabenkraut.

Sprenglichter Kuckuck *Sil.*

Locis ijsdem. Vires eædem cum Orchide.

Cyperus gramineus I.

Cype-

Cyperus longus inodorus syl. *Lob.*

Cypergraß.

In pratis vdis.

Cyperus gramineus II.

Pseudo Cyperus *Lob.*

Falsch Cyperwurtz oder Wildergalgen.

Humida sectatur loca.

Cyperus gramineus III.

Cyperus aquaticus Septentrionalium *Lobel.*

Wild Galgengraß.

In piscinis & alijs palustribus.

Damasonium latifolium I.

Ἐπιπακτὶς *Diosc.*

Ἄλισμα βολβῶδες seu racemosum *Thal.*

Helleborine *Dod.*

Epipactis *Recentior.*

Damasonium montanum flore atrorubente.

Wild Nisewurtz.

Nemorosis vmbrosis familiaris, Iunio & Iulio floret.

Gustu amaricat. Iecinoris vitijs vtile, & contra venena pollet.

Damasonium latifolium II.

Damasonium montanum minus flore purpurascente.

Wild Knabenkraut.

Folia ei subrotunda, flores purpurei.

In pratis irriguis montosis.

Vulnera glutinat.

Damasonium angustifolium purpureo flore.

Damasonium angustifolium montanum purpurascente spica *Casp. Bauh.*

Helleborine angustifolia flore carneo.

Ἄλισμα κυμβαλιοειδὲς rubenti flore *Thalij.*

Leibfarben Cimbelblümlin.

In syluis montosis & pratis nemorosis.

Iunio floret.

Damasonium angustifolium candidum.

Ἄλισμα κυμβαλιοειδὲς album *Thal.*

Helleborine flore albo *Tabern.*

Elleborine I. *Clus. P.*

Schneeweis Cimbelblümlin.

Maio & Iunio in montibus iuxta castrum. Kynast floret.

Radix profundè in terra delitescit.

Daucus Seseli pratensis facie.

Saxifraga Anglicana facie Seseli pratensis Monspeliensis *Lob.*

Wild BergMörn.

In pratis nonnullis montosis.

Daucus montanus Boiemicus.

An Daucus 3. *Diosc?*

Bömischer Daucus.

Ad Poidebradum in monticulo amœnissimo Iulio floret.

Radix candida in fibras crassiusculas diuaricata. Folia Saxifragæ Anglicanæ latiora humi accumbentia: semen Septembri in vmbella Dauci Cretensis oblongum candicans, odoratum, aromatici saporis.

Dens Leonis.

Ἀφάκη Theoph. *Matt.*

Hieracium maius *Tragi.*

Hedypnois *Fuchs.*

Dens Leonis vel Caput Monachi *Matthiol.*

Taraxacon *Offic.*

Vrinaria.

Rörlinkraut / Wegelattich

Wild Gensedistel.

Geel Sonnenwirbel.

Geel Meyenblume.

Pappenblum / Poppenblum.

Pompelblumen *Sil.*

Vbiuis in campis, pratis, hortis, agrorum marginibus oritur. Flores Maio lucent, paulò post vnà cum semine in pappum fatiscentes. Radix oblonga digitum crassa lacteo turget succo.

Adstringit, roborat, amaricat, abstergit.

Hepatis & primarum venarum obstructiones reserat. Vrinas ciet, & somnum conciliat in acetarijs deuorata radix.

Cocta Stomachum dissolutum adstringit.

Corrigit Iecinoris intemperiem. Ictericis, febricitantibus decoctum auxiliatur.

Herba contrita & imposita omnem inflammationem nigricantium & adurentium pustularum compescit.

Liquor stillatitius cum succo Violarum à fœminis Vratislauiensibus Epilepticis infantibus instillatur. Medetur Pleuriticis & tussientibus, ac somnum conciliat.

Dentaria ἄφυλλος.

Dentaria maior *Matt.*

Anbla-

Anblatum *Cordi.*
Squamaria radix.
Schupenwurtz *Sil.*
Blumenkraut.
Freisam kraut.

Aprili & Maij initio floret fine folijs, dein arescit, in syluis montium opacis.

Resiccans est radix gustu acerba.

Aqua ex tota herba cum radicibus destillatur, ad fluxus & puerorum Conuulsiones magnæ commendationis.

Dentaria πεντάφυλλος.

Viola Dentaria 1. *Dodon.*
Nemoralis alpina Herbarior. Alabastrites *Aduers.*
Sanicula Dentaria.
Symphytum dentarium.
Weisse Haselwurtz *Sil.*
Grimwurtz/ Zahnkraut.
Weisser Sanickel.

Saltubus vmbrosis Suditorum frequens.

Aprili flores promit. Maio semen in siliquis succrescit, Iulio, Augusto emoritur.

Gustu tota amaricat & calefacit, non vacans acrimonia.

Radix abstergit, glutinat, cohibet, roborat.

Datur ruptis & ad interna vulnera cum Thoracis tum Intestinorum. Puluis Herniosis salubris. Quibus datur à Pastoribus.

Dentaria ἑπτάφυλλος.

Coralloides *Cordi.*
Dentaria septifolia.
Zahnwurtz mit sieben bletern.

Dentaria ἐννεάφυλλος.

Eine ander art der Zahnwurtz mit neun blettern.

Foliorum numero à priori solummodo differunt. Iisdem fruuntur natalibus.

Dentaria baccifera.

Rhizo Corallum *Thal.*
Symphytum Coralloides
Sanicula corallina.
Corallen wurtz.
Dreyocker wurtz.

Sectatur opacos altissimorum montium saitus.

Maio ostendit flores, qui odorati ex candido purpurascunt: semen in siliquis. Radix serpit dentata candida, velut Corallum album splendens.

Ad exortum foliorum, quæ coliculum ambiunt, nascuntur bulbuli Lilij rubri

feri, veluti ex squamis compacti, initio virides, dein nigri aut pulli, ingrati admodum saporis.

Radix Maio eruitur. Contra venena & ventris tormina vulgi medela.

Digitalis Lutea.

Digilatis flore albo.
Campanula lutea.
Geele Fingerhütlin.
Geele Glöcklin.

Præruptis & asperis Montium saltubus.

Aestate floret. Vsus incognitus.

Draco sylvestris.

Ptarmica *Mattiol.*
Ptarmica syl. Germanorum *Thal.*
Tarchon aquaticum *Gesn.*
Tanacetum album *Trag.*
Pyrethrum *Brunfelf.*
πταρμικὴ *Diosc.* ἀ πταρέω id est sternutamentum prœrito.

Ad fruteta & margines pratorum. Radix longiùs vagatur per summum cespitem exigua.

Iunio, Iulio flores ostendit.

Sapore nonnihil amaricat. Folia recentia tenera Lactucis alijsque acetarijs adduntur; quarum frigiditatem corrigunt ac temperant: ob id in hortos recipitur.

Radix restibilis longè lateq; serpendo se propagat.

Flores sternutamenta efficacissimè mouent.

Dracunculus minor.

Aron *Trag.*
Serpentaria minor *Officin.*
Luph planum seu minus.
Ἄρον *Diosc.*
δρακοντία μικρά.
Veronicken wurtz. *Sil.*
Wilder Ingwer.
Teutscher Ingwer.
Klein Schlangenkraut.

Nascitur opacis syluis. Erumpunt folia mox post hyemem: Pistillus & vaginula Iunio exit folijs marcescentibus. Vua Iulio & Augusto maturescit.

Radix acris, tenuis essentiæ. Incidit, attenuat lentos & crassos humores. Pectus expurgat. Asthmaticis vtilis. Stomachum Phlegmate & atra bile infestum maximopere iuuat. Venenis resistit & Pesti medetur.

Farina faciem abstergit & claram reddit.

Dracunculus palustris.

Aron palustre *Gesn.*

Hydro-

Hydropiper rubeum *Fuchſ.*
Anguina aquatica ſeu Dracunculus *Aduerſ.*
Dracontium paluſtre.
Froſchlöffel *Sil.*
Froſchkraut.
Löffelkraut.
Waſſer Aron.
Waſſer Schlangenkraut.

In vliginoſis & paluſtribus territorij Hirsbergenſis frequens.

Auguſto baccæ rubent.

Fructus ex vino contra Viperarum ictus bibitur.

Ebulus.

Χαμαιάκτη *Dioſc.*
Ἀκτὴ ἀγρία.
Sambucus humilis.
Sambucus humilis ſeu pumila herbacea
Feldholder / Ackerholder.
Attich / Ottich *Sil.*

Campeſtria ſectatur. In agris circa Kauffungam plurima. Floret Iunio & Auguſto.

Grauis eſt & tetri odoris.

Radici purgandi vis vegetatiua. Mirificè enim pituitam & aquas ducit: vnde ſingulari experimento Hydropicis propinatur.

Vterum emollit & affectus circa veſicam corrigit ad inſeſſum decocta.

Ruſticæ feminæ herbam ſeu folia porcis aduerſus ſcrofulas & grandinem ſubſternunt.

Echium cæruleum.

Ἔχιον *Dioſc.* παρὰ τὸ ὁμοιῶδες σπέρμα κεφαλῆς ἔχιος; vel quòd ictus à viperis ſanet.
Echium ſiue Bugloſſum ſyl. *Lob.*
Anchuſa ſylueſtris *Thal.*
Bugloſſum viperinum.
Natterkraut.
Wild Ochſenzung.
Frawenkrieg. *Sil.*

In campeſtribus agris incultis inter ſegetes ſicco & exoluto ſolo, integra æſtate luxuriat.

Præſtantiſſ. eſt ad lethalium ferarum inprimis Serpentum & Viperarum morſus, potum & impoſitum.

Florem interdum candidum exhibet.

Equiſetum nudum.

Ἵππουρις ἄφυλλος.
Hippuris nuda ſine folijs.
Polygonum fœmineum ἀφυλλόκαυλον *Thal.*
Schafthew.
Schlotten.
Holgraß *Sil.*

Paluſtribus & humentibus lætatur locis.

Refri-

Refrigerat, ficcat. Sanguinem è naribus & vulneribus erumpentem reprimit. Ruptis, Veficæ & Inteftinorum diflectionibus & Enterocelis vtilis. Contra Scorbutum efficax.

Equifetum II.

an Ἵππουρις *Diofc.*

Hippuris *Lobel.*

Equifetum 1. *Mattiol.*

Equifetum aquaticum longioribus folijs *C. B.*

Waffer Roßſchwantz.

Pferd Schwantz.

Gaudet vdis & humentibus.

Equifetum III.

Equifetum longius *Fuchf.*

Equifetum paluftre maius *Tabern.*

Hippuris fontalis.

Groß waſſer Roßſchwantz.

In pifcinis & paluftribus vliginofis.

Equifetum agrefte maius feu IV.

Hippuris aruenfis maior *Tabern.*

Hippuris fegetalis maior.

Cauda Catti.

Katzenwadel/Katzenzagel.

Reibiſch/ Kreibiſch. *Sil.*

Schafthew halm.

Acker Schafthew.

Kannenkraut.

Agris delectatur macilentis.

Fœminæ hoc ftanneam fuam fuppellectilem elegantiſſ. abftergunt.

Pictoribus in vfu.

Equifetum agrefte minus feu V.

πολύγονον θῆλυ *Diofc.*

Hippuris aruenfis minor feu 5. *Tabern.*

Polygonum fœmina *Dod.*

Sanguinalis fœmina.

Klein Katzenzagel.

Tannenwadel.

Vliginofas Conualles & quas riuuli interluunt crepidines fectatur.

Siccat & adftringit validè. Eapropter ad vulnera commodum. Ad fanguinis reiectionem, ad profluuium muliebre potifsimum rubrum, ad Dyfenterias & alios ventris fluxus generofum medicamentum.

Equifetum fyluaticum feu VI.

Hippuris fyluatica.

Cauda equina fyluarum.

Wald Roß Schwantz.

Folia circum Caulem cubitalem prædictis tenuiora, fub-

subtiliora, capillacea.

Amat vmbrosa & humida syluarum loca.

Equisetum iunceum seu VII.

Equisetum iunceum folijs nudum.

Equisetum non ramosum, C. B.

Hippuris iuncea.

Binzen Roßschwantz.

Vliginosarum piscinarum alumna.

Erica vulgaris purpurea.

Ἐρείκη Diosc. παρὰ τὸ ἐρείκειν à multiplici foliorum incisura.

Erica maior floribus purpurantibus, *Lob.*

Heide.

Rote Heide.

Plusquam notissima in aridis campestribus, collibus & syluis.

Aestate floret & autumno.

Calefacit & siccat, digerit per halitum.

In Lienis affectibus, Calculo & Colica commendatur.

Additur Balneis ad sudorem ciendum; Insessibus itē Podagricorum & Paralyticorum. Floribus apes delectantur; sed mel fit reprobū.

Liquor stillaticius Ophthalmiam mulcet.

Erica candido flore.

Erica vulgaris flore albo.

Weisse Heide.

Flores ex vino rubro poti, album Menstruorum fluxum immodicum absumunt, mulierculärum experimento.

Eruca palustris maior.

Eruca aquatica maior.

Eruca palustris lutea maior.

Grosse wasser Rauckeu.

Geeler weisser Senff.

Ad ripas torrentium & fluuiorum.

Nasturtium sapore aemulatur aquaticum.

Eruca palustris minor.

Kleine wasser Rauckelen.

Ijsdem locis.

Eruilia.

Eruilia seu Ochrus, *Dod.*

Aracus Mattiol. *Cam.*

Ochrus syl. seu Eruilia, *Aduers.*

Kleine wilde Wicken.

Esels ohren.

Nascitur campestribus.

Semen abstergit, desiccat. Cum melle pulu. vlceribus

bus & vulneribus illinitur.

Eruum syl. latifolium.

Λάθυρος.
Cicercula syl. *Tabern.*
Lathyrus syl. maior seu purpureus, *Thal.*
Pisum angulosum.
Wild Erven.
Wolffs Schotten/ *Sil.*
Wilde Wicken.

Altis delectatur incultis & macris locis, inter arbusta & vepres.

Iulio & Augusto floret.

Semen amaritudinis particeps, extergit, incidit, obstructiones expedit.

Eruum syl. angustifolium.

Pisum Græcorum syl. *Trag.*
Lathyris angustiore gramineo folio, *Lob.*
Lathyris leguminosa angustifolia, *Tabern.*
Lathyris syl. floribus luteis, *Thal.*
Λάθυρος ξανθὸς ἄγριος.
Vogel wicken.
Geele Wicken.

Passim locis cæduis & pratensibus, Iulio & Augusto floret.

Erygeron maius.

Senecio maior, *Matthiol.*
Iacobea Senecio, *Aduers.*
Iacobea vulgaris *Cl. P.*
Arthemisia πολύκλωνος, *Dod.*
S. Jacobskraut.
Groß Creutzkraut.
Zehrkraut/Spinnenkraut/ *Sil.*

In collibus lætis passim secus itinera.

Amarum est subadstringens. Odor nullus.

Ad anginas tonsillarumque inflammationes vtile gargarismate, quas discutit & persanat. Aranearum ictui opitulatur.

Erygeron minus.

Ἠριγέρων Diosc. *Aduers.* παρὰ τὸ ἐν ἦρι γηράσκειν.
Senecio Herbar.
Erygeron minus seu a *Dodon.*
Saliuaris.
Creutzkraut.
Sew wurtz.
Grindwurtz.
Baldgreyse.
Speykraut/ *Sil.*

Nascitur in macerijs, parietibus & circum oppida. In hortis, item olerarijs locis cultis, æstus & frigoris patiẽs.

Mixtam obtinet facultatem simul refrigerantem, & modi-

modicè digerentem. Sapore est insulso & oleraceo.

Folia hyeme inter acetaria recipiuntur, nec ori ingrata. Saliuam cient.

Phlegmonum initijs atq; Erysipelatibus optime facit.

Trita Cataplasmate, Mammarum inflammationibus& duritiei vtiliter à feminis imponuntur.

Aqua stillaticia infantibus Epilepticis commendatur.

Erygeron tomentosum.

Erygeron maius siue 1. *Dodon.*

Senecio maior 2. *Tabern.*

Wollecht Creutzwurtz.

Cæteris maius, folia paulatim habet hirsuta & graueolentia.

In syluis cæduis frequens & secus vias Augusto floret.

Erygeron alpinum.

Senecium montanum.

Iacobea latifolia 2. *Clus. P.*

Conyzæ alpinæ genus, *Gesn.*

Amat altissimos & humidos montium saltus.

Flores fert Iulio & Augusto aureo colore radiantes.

Eryngium vulgare.

Ἠρύγγιον, *Diosc.*

Eryngium campestre, *Dod.*

Centumcapita, *Plin.*

Iringus, *Officin.*

Brackendistel.

Wallendistel.

Manßtrew/ob multa globosa capitula in eminentes spinas aculeata.

In asperis campestribus, incultis Boiemiæ: apud Silesios non ita frequens.

Consistit in terrena essentia, calefaciens & siccans. Aperit, digerit, vrinas mouet, Menstrua prouocat, Lienis & Iecinoris farctus expedit.

Radix cocta & pota Colicos sanat & Calculos rumpit magno experimento.

Contra strănguriam præstat pota.

Condita sacchara senibus impotentibus vtilis.

Eryngium nothum.

Crithamum montanum vel terrestre, *Mattiol.*

Eryngium montanū recentioribus, *Lob.*

Crithmus aruensis.

Sichelkraut.

Sichel Möhren.

Feld Bacillen.

Ad agrorum margines, in vineis Boiemiæ passim. Aestate floret.

Odore & ſapore Eryngium refert.

Radix longa altè in terram ſubacta, dulcis, ſubacris, odorata.

Aperit, calefacit, digerit, ſiccat, vrinas trahit, & Menſtrua pellit, Calculum eijcit.

Euonymus.

Εὐώνυμος, Theoph. *Aduerſ.*

Τετραγωνία, Theoph. *Dalechamp.*

Anonymos, *Cordi.*

Carpinus Theoph. *Trag.*

Fuſamum.

Spindelbaum.

Tzweckholtz/ } *Sil*
Pfaffenröſslin/ }

In ſepibus, dumetis & ſyluis montoſis vulgo nota Majo floret, Octobri fructus conſequitur.

Materies verrunculis culinarijs aptandis commoda, ad carnes ligulis transfigendas apta.

Fructus oues enecat.

Lixiuium ex eo capillos ſplendidos facit. Furfures abſtergit, & pediculos necat.

Eupatorium Græcorum.

Εὐπατόριον Dioſ. ἀπὸ τοῦ ἥπατος.

Eupatorium, *Tabern.*

Agrimonia, *Officin.*

Lappula hepatica.

Marmorella.

Concordia.

Odermenig.

Leberkletten.

Planta vulgatæ notitiæ in pratis ſiccioribus ad ſepes & colliculos pagorum.

Floret Iunio & ſerius vſq; ad Octobrem.

Eligatur ad vſum odoratior, Betonicæ ferè odorem emittens: altera inodora minus vtilis.

Tenuium eſt partium. Aperit, incidit, abſtergit, citra manifeſtum calorem exiccat & moderatè adſtringit.

Obſtructiones reſerat viſcerum, Hepatis præſertim, intemperiemq; omnem corrigit.

Neruos luxatos reſtituit vulgato vſu, vrinas ciet & menſtrua prouocat.

Recens vel ſicca cum furfuribus Triticeis in vappa decocta luxatos articulos impoſita emendat.

Eupatorium adulterinum.

Hepatorium vulgare. *Dod.*

Pſeudohepatorium mas, *Thal.*

Origanum paluſtre.

Cannabina aquatica.

Tugentblumen/ Sil.
Drachenkraut/
Wasser Ottich/
Albkraut/
Wasser Dosten.
G. Künigundißkraut.

Ad scrobes riuulorū, stagnantium aquarum margines fluuiorumq; ripas Iulio & Augusto viget.

Amaricantis est gustus, odoris non minus suauis, quàm Agrimonia odorata, cui viribus proximè accedit.

Herba viribus insignis; quamuis ab antiquis silentio fuerit prætermissa.

Hepatis ac Lienis affectibus, tumoribus ac obstructionibus citra calefactionem mirè prodest. Datur Tertianâ & Quartanâ laborantibus, nec non bile suffusis post principia.

Suffitus animalia fugat venenata.

Additur balneis ad vteri affectus & lixiuijs aduersus inueteratos capitis dolores.

Eupatorium Conyzoides I.

Eupatorium Cannabinum fem. Septentrionalium stellato & odoro flore, *Lob.*
Eupatorium Cannabinum Chrysanthemum Auic. & Mes. *Dodon.*
Pseudohepatorium femina, *Thal.*
Hydropiper Pseudepatorium fem. Dodon. *Lugd.*
Conyza aquatica max. serratifolia.
Geel Ferberkraut.
Wasser Sternkraut.
Staubars/ *Sil.*

Vbiuis fermè humectis vdis & squalidis circa oppida & pagos multùm.

Amarum est, grauis odoris. Calidæ & siccæ naturæ. Sternutamenta ciet.

Eupatorium Conyzoides II.

Eupatorij Cannabini 2. species.
Hydropiper 2. *Lugdun.*
Bidens folio non disfecto, *Cesalp.*
Ein ander art mit vnzerteileten bletteru.

Ijsdem locis.

Euphrasia candida.

Εὐφρασία.
ὀφθαλμοδυνία.
Euphrasia, *Dod.*
Euphragia, *Matthiol.*
Oculorum lumen, solamē.
Augentrost/ Augendienst.
Weisse Leuchte.

Tage Leuchte/ *Sil.*

Pratis gaudet strigosis, secus agrorum margines ac vias, vbiuis nota.

Floret Iulio, Augusto, Septembri.

Gustu nonnihil amara Excalefacit parum & deliccat magis. Abstergit, cohibet, roborat. Ad oculorũ caligines, & morbos pituitosos peruagatæ commendationis, quoquo modo sumta.

Ex vino pota Icterũ tollit.

Additur vtiliter Cephalicis decoctis & Pedũ lotionib.

Vinum Euphragiatum reiuuenescere facit aufertq; omne Oculorum impedimentum, visusq; defectionem, præsertim putridis crudisque humoribus redundantibus.

Euphrasia cærulea I.

Auricula Muris Diosc. *Matthiol.*

Myosotis scorpioides partim repens, partim erecta, *Lob.*

Echium scorpioides maius & aquaticum. Heliotropium palustre.

Blawer Augentrost.

Blawe Leuchte.

Vergiß mein nicht/ }
Susannenkraut/ } *Sil.*
Brötten Englin/ }

In pratis iuxta profluentes aquas & riuulos à Maio in multam æstatem floret.

Temperatè refrigerat & humectat.

Flosculi visui gratissimi Maio ad corollas à virgunculis colliguntur.

Euphrasia cærulea II.

Μυὸς ὦτιον Diosc. *Aduers.*

Echium scorpioides minus, *Gesn.*

Cynoglossa minor, *Brunfels.*

Auricula Muris Dioscor. *Aduersar.*

Blaw Acker Augentrost.

Blaw Meußöhrlin.

Klein vergiß mein nicht.

Inter segetes æstate obuiã.

Siccat 2. ordine absq; manifesta calefactione.

Fagus.

Φηγὸς, *Dioscor.* περὶ τῆς φάγου. Ὀξύα, Theoph. *Aduers.*

Fagus vulgaris, *Aduers.*

Ein Buche/ Buchbaum.

Rusticis nota arbor in montibus, collibus, & syluis montosis nonnihil humentibus. Theophrastus distinguit in Marem & fœminam. Alij à colore ligni in albam & nigram.

Flores Maio Iunio, sunt iuli

iuli rotundi, sublutei, quibus subnascuntur fructus.

Folia refrigerant, adstringunt, siccant. Calidis tumoribus & inflammationibus incipientibus prosunt, imbecillas neruorum partes roborant.

Fructus, faginæ Glandes, nucleis similes, triangula cute inclusæ, Buch Ecker/ cum leui adstrictione dulces, calidæ & humidæ. Vehementer tentant Caput & inebriant quasi, si nimiùm edantur.

Porci eo saginantur Nouembri mense.

Oleo ex Nucibus expresso paupercula plebs tempore Quadragesimali loco butyri vtitur.

Filipendula pratensis.

Οἰνάνθη *Theoph.* ὡς οἴνου ἄνθος.
Filipendula vulgaris *Cl. P.*
Saxifragia rubra *Offic.*
Vitiflora.
Roter Steinbrech.
Filipendelwurtz.
Haarstrang. *Sil.*

In pratis altis & herbidis locis, Iunio & Iulio frequens in monte D. Georgij ad Strigomium.

Flores suaue quiddam redolent Labruscæ. Radix amara est, abstergit cum leui adstrictione, vrinas ciet. Calefacit & siccat 2°. gradu.

Pota dysuriæ ac vrinæ stillicidio laborantibus prodest. Renum item & Calculi doloribus. Stomachi inflationes discutit, Tormina & Intestinorũ flatus resoluit. Singulare, naturæ ductu, contra Ficarias remedium.

Filipendula palustris.

Filipendula palustris.
Oenanthe aquatica repens Matt. *Cam.*
Wasser Filipendelwurtz.
In palustribus, Iunio.

Filipendula montana.

Oenanthe seu Filipendula 2. montana *Aduers.*
Alectorolophus 1. *Cl. P.*
Alectorolophus alpinus.
Berg Rodel.
Berg Filipendelwurtz.
In montibus: circa giganteum Iulio floret.

Folia tenuia quasi crispa. Radiculæ plurimæ candidæ, circa exortum foliorũ coniunctæ instar Phthoræ VValdensis.

Filix mas vulgaris.

Πτέρις *Diosc.*

Filix

Filix mas *Mattiol.* & *Lob.*
Filix monocaulis.
Farrenkraut.
Wald Farren.
S. Johannis Farbe *Sil.*

Apertis & patentibus locis delectatur.

Amara est radix paululum adstringens, valenter desiccat.

Lumbricos latos cũ Mulsa pellit. Lienosis prodest pota, nec non Hepatis obstructione laborantibus.

Stomacho inutilis.

Filix mas alpina maxima.

Grosser Berg Farren.
Berg Farbe.

Notissima in montibus humidis & saxosis locis. Ad trium cubitorum proceritatem assurgit.

Filix femina vulgaris.

Θηλυπτερὶ *Diosc.*
Νυμφαία πτέρις.
Filix ramosa.
Farrenkraut Weiblin.
Wald-farbe Weiblin.
Roßfarren.

Circa margines agrorum sub sentibus, in syluis etiam restibili vbertate luxuriat.

Similem cum Mari vim obtinet.

Folia tenella adhuc decocta ac comesta, aluum soluunt, primò bilem, mox aquam trahentia.

Feminis data sterilitatem faciunt & grauidis abortum.

Cimices necant, Serpentes non recipiunt.

Farina radicis humidis vlceribus & cicatrici repugnantibus inspergitur. Rimas labiorum sanat, Iumentorum Ceruicibus medetur.

Folia recentia in pileo vel capite gestata caput graui dolore afficiunt.

Vtraq; flore & semine destituitur, tota sterilis.

Aduersæ Filicum frondes pubescunt plumata quadam ferruginea lanugine, in qua veluti mollicellis cubiculis nutant & nitent semina nigra lucidaque æstiuo solstitio maturescentia ruptis vesiculis.

Filix muraria seu minor.

Filix pumila saxatilis mas & femina.
Filix petræa.
Steinfärlin.
Maurfarbe.

In præruptis inter saxa.

Adstringentis est saporis.

Filix spinosa seu aculeata.

Filix

Filix aspera mas & femina.
Spitziger Farren.
In montibus opacis altissimis.

Filix fontana.

Brunnenfarb.
Ad puteorum & fontium muros,

Filix arborea.

Δρυοπτερὶς *Diosc.* & *Gal.*
Filix querna *Lobel.*
Pteridion femina *Cord.*
Baumfarbe.
Eichfärrlin.
Caudicib⁹ muscosis Quercuum vetustarum aliarumq; arborum adnascitur.
Psilothrum est cum radicibus trita & illita.

Fistularia lutea.

Ἀλεκτορόλοφος.
Alectoroloph⁹ lutea *Thal.*
Crista Galli *Dod.*
Pedicularis campestris.
Geeler Rodel.
Taschenkraut.
Klaffer *Agricolis.*
Nullis non pratis & agris humidis frigidisque multa Aestate pluuiosa & humida Secale in hanc degenerare solet inuitis Agricolis.
Gustu subadstringit nonnihil amaricans.

Semen Siligini permixtum panem obscurat & atrum reddit, saporeq; amarum.

Fistularia purpurea.

Pedicularis *Aduers.*
Alectorolophus 3. *Clus. P.*
Ruta pedicularis.
Braunrodel.
Fistelkraut.
Rodel/Hundsfott/*Sil.*
Vliginosis & muscosis pratis multa.
Herba noxia & pratorum vitium pabulumque pecori ingratissimum.
Ad fistulosa & sinuosa vlcera vtilis.
In vino rubro decocta fluorem nimium feminarum inhibet.

Fœnugræcum syluestre.

Polygalon, *Cord.*
Glycyrrhiza syluestris, *Gesner.*
Glaux vulgaris, *Aduers.*
Securidaca maior, *Guiland.*
Stein Wicken.
Beeren Schotten/Wolffs Schotten/ *Sil.*
In montibus inter arbusta, & syluis cæduis. Radix longissima & altè subacta non facilè intermoritur. Iulio floret.

Semen ſiccat, emollit, digerit, diſcutit, quàm proximè viribus ad Fœnugræcum accedit.

Fragraria.

Fragula, *Cordi.*
Herba Fragi.
Erdbeerkraut.

Montibus, ſyluis, collibus & viarum marginibus familiaris.

Viret toto anno herba. Vere latiùs expatiatur fibris, dein flores facit, Iulio fructus matureſcit.

Folia guſtu modicè amara, adſtringunt, refrigerant, ſiccant.

Radix cum folijs muliebres fluxiones & dyſenteriam cohibent, vrinas cient, & Lieni conferunt in cibo ſumta.

Potu præſtant ad Iecinoris inflammationes, Renum veſicæq; ſordes.

In ore retentū decoctum gingiuas roborat, commotos dentes ſtabilit & deſtillationes ſiſtit.

Succus vlcuſculis in facie à caliditate prouenientibus mirificè medetur: itemque varos & Oculorum nubeculas calidasque defluxiones impoſitus tollit.

Fraga rubra.

Mora terreſtria, *Seruij.*
Erdbeeren.

Refrigerant. Alimentum conferunt exiguum tenue & aquoſum. Biliosis æſtuantibuſque ventriculis proſunt.

Rob Fragorum, Erdbeeren ſafft / ſiticuloſis opem fert, febrientibus gratiſsimum & ſuaue. Eadem præſtat *ſtillatitius Liquor.*

Fraga ſubalbida.

Fraga candida.
Fraga montana.
Manßbeerē/Breßlinge/*Sil.*
Weiſſe Erdbeeren.

Subalbida ſunt, maxima & longa.

Folia habet hiſpidiora.

Frangula.

Anornus, *Petri Creſcent.*
Alnus nigra, *Lugdun.*
Arbor fœtida.
Hundsbaum.
Schießbeeren/ *Sil.*
Zapffenholtz.
Faulbaum.

In ſyluis humidioribus vliginoſo ſolo fruticat. Folia lætum bobus ac vaccis pabulum, quæ horum paſtu lac reddunt copioſius.

Cortices interiores crocei

Vere

Vere delibrantur & in vmbra ſiccantur, multæ virtutis.

Expellunt bilem & pituitam ſeroſosque educunt humores, ſoluunt aluum, bellè Iecur expurgant & roborant, aperiunt viſcerum obſtructiones: verùm nauſeam & vomitum cient ventriculumque perturbant. Corriguntur Cinnam. Zingibere ſpica, macere, aniſo.

Decoquuntur cum aperientib. medicamentis ad Cachexiam, icteritiam, Aquam intercutem & lienis affectus: at Ruſticis; non vrbanis aut delicatis.

Vulgus corticem luteum flore lactis incoquit, contra ſcabiem præſentiſsimum remedium. Noui attamen, eius vſu Agricolas hydropicos factos & penè ſuffocatos fuiſſe, repentina malignæ materiæ repercuſsione. Ea propter ab eius vſu abſtinendum ſuadeo, niſi prius fuerit probè euacuatū corp⁹.

Flores apibus grati.

Fraxinus frugifera.

Μιλία, *Theoph. & Dioſcor.*

Fraxinus anguſtioribus folijs, *Cord.*

Fraxinus, *Herbar.*

Aſchbaum / Eſchbaum.

Eſche.

Paſsim in montibus & cliuoſis. Ad arcem Greiffenſtein / quotannis fert fructū. Aprili ſiliquæ prodeunt, Autumno ſemen matureſcit.

Folia vino decocta Hepaticis & Spleneticis conferunt, viperarumq; morſibus auxiliantur.

Cortices Lienem ex vino abſumunt.

Morbum Regium tollunt. Calculoſis & Hydropicis proſunt.

Radix vulnera recentia ſanat.

Fraxinus ſerpentibus adeo inimica, vt & vmbra eos abigat, Plin.

Bibenti ex poculo huius ligni abſumitur Lien, & potus aduerſatur venenis.

Expertus refero, ſi fronde ea gyro claudatur ignis & ſerpens, in ignem potius quàm in fraxinū fugere ſerpentem. Ambroſius Par. lib. 21. cap. 20.

Orneogloſſum.

Ὀρνιθόγλωσσον.

Lingua auis, *Officin.*

Semen Fraxini.

Eſchſahmen.

Eſchen miſpel vulgò ſed falsò.

Racematim cohæret in siliquis membranaceis, semen oblongum Auium lingulas repræsentans. Autumno sponte decidit. Gustu acre est & amarum. Calefac. & siccat 3. recessu: vrinas ciet, Venerem stimulat.

Potum auxiliatur Calculosis, Hepaticis; Aquam, quæ cutim subijt, extrahit.

Fraxinus sterilis.

Ὀρεομελία.
Ἀγρία μελία.
Ornus, *Trag.*
Ostrya Cordi, *Thal.*
Fraxinus latifolia, *Cordi.*
Fraxinus fago similis, *Thal.*
Hanbuche.
Hagenbuche.
Buch Esche.
Weisse Buche.
Montium alumna.

Materies eius candidissima, omnium lignorum durissima solidissimaque. Ad cochleas Tinctorum & alia instrumenta, quæ pondus magnũ sustinent, expetitur.

Fraxinus dura.

Fraxinus λιθόστος, *Thal.*
Fraxinus petræa.
Stein Asche/Stein Esche.

Petrosis & præruptis montium locis saltem nota.

Fraxinus crispa.

Flader Asche.

Eius materies vndulata, ab Arcularijs ad mensas, tabulas & alia colligitur.

Fumaria Herbariorum.

Καπνὸς, *Dioscor.*
Καπνίον.
Fumus terræ, *Officin.*
Cerefolium felinum.
Erdrauch.
Feld Rautte/*Sil.*
Acker Rautte.
Taubenkropff.

Sponte inter segetes & hortis oleraceis enascitur citissimè quasi effumans. Integra æstate viget.

Acris simul & amaræ qualitatis. Abstergit, aperit. Educit bilem, omnesq; salsos & adustos humores. Vis non modò ad Iecur, sed ad venas permeat; quare sanguinem expurgat.

Scabiem, impetigines, Morbum gallicũ & alias cutis infectiones curat, nec nõ aduersus venenosos & immodicos sudores prophylacticum est haud pœnitendũ.

Succus acris est, visum acuit, lachrymas trahit.

Conseruantur flores saccharo,

charo, Melancholicis affectibus salutares & Cachecticis.

Fumaria bulbosa maior albo flore.

Καπνὸς χελιδόνιος.
Capnos bulbosa.
Capnos phragmites, *Plin.*
Radix caua Herbarior. *Lob.*
Aristolochia vulgaris rotunda, *Trag.*
Holwurtz.
Runde Holwurtz.
Hertzwurtz/Donnerflug.

In vmbrosis decliuibus & nemorosis saltubus Aprili floret, Maio semen maturat, ac tum tota planta arescit, sola radice superstite.

Radix naturæ miraculo rotunda quasi hemicylindros est, adulta verò excauatur. Gustu cum amaritudine quadam austera. Calefac. siccat, abstergit, mundat, adstringit nonnihil, sudores ciet, diuretica est.

Hepati succurrit & sanguinem purgat, Morbum regium curat. Vulneraria est, ad sinuosa vlcera & apostemata vtilis: item ad veteres diuturnosque tonsillarum ac faucium tumores.

Aduersus Hæmorrhoides cum dolore tumentes cum Populneo permixta illinitur.

Fumaria bulbosa maior flore rubente.

Radix caua purpureo flore.
Holwurtz mit roten blůmlein.
Hanensporn.
Locis ijsdem nascitur.

Fumaria bulbosa minor.

Radix caua minor, *Dod.*
Radix tuberosa minor.
Capnos 2. fabacea radice, *Aduers.*
Aristolochia fabacea.
Kleine Holwurtz.
Kleiner Hanensporn.
In syluis & frutetis vmbrosis passim obuiam.

Radicis exilitate, nulla insignita cauitate, à priori discrepat: flores purpurei. Puluis eius contra lumbricos prædicatur.

Fumaria bulbosa viridi flore.

Radix caua viridi flore.
Holwurtz mit grünlechten blumen.
Inter alias aliquando occurrit.

Fungi.

Μύκητες.

Schwemme.

Fungi fungginosi.

T Irae Diosc.

Fungi spongiosi *Lugdun.*

Tubera terræ.

Morcheln / Erdmorcheln.

Aprili prodeunt in pascuis.

Duplices sunt. Latiusculi, vulgo Morcheln / & acuminati seu turbinati, Lauerchen appellantur.

In delitijs sunt diuitum, à quibus vel frixi in butyro, vel decocti cum lactis flore, ouis pipere & butyro præparati comeduntur.

Stomachum refrigerant & praui sunt succi.

Boleti Bouini.

Grosse Kühböltze.

Maximi sunt & molles, esu minus suaues.

Boleti nobiles.

Herren Böltze.

Duriores sunt & palato gratiores.

Boleti petrosi.

Steinböltze.

Steinkappen.

Maiores sunt & duri, superiori parte seu capitulo vtplurimum rubent.

Petrosis nasci gaudent. Palato non ingrati. Duriores sunt capitulis rubentibus.

Boleti adiposi.

Schmerböltze.

Nascuntur Boleti in syluis sub Pinastris, Pineis, Fagis, Betulis, &c. à Iunio ad Septembrem vsq; pluuia & humida cœli constitutione.

Hi detracta tunica & à sordibus mundati incisi minutim cum butyro, additis cæpis, Petroselino, Pipere, Zingibere in sartagine friguntur pro quotidiano vsu.

Exiccantur pro hyeme, quos cum Pipere, Cœpis, aceto, butyro addito decoctos vt suaue edulium Silesij comedere solent absque vlla noxa. Cum ab exteris pro malignis & venenosis reijciantur tanquam inutiles. Nutrimentum dant exiguum idq; minus probum.

Fungi Capreolini.

Rhelinge.

Reisicken.

Passim in pratis & pascuis.

Luteoli sunt & orbiculares, luteum prorsus fundentes succum; palato cæteris gratiores.

Asi

Asi cum butyro & sale deuorantur.

Fungi punicei.

Fungi Columbini.
Teublinge.
Blawlinge.
Candidi sunt, punicei & cœrulei.

Fungi Betularum.

Birckenschwemme.
Birckllinge.
Lutei sunt & lati, succo turgentes luteo, Capreolinis ferè similes.
Sub Betulis vtplurimum proueniunt.

Fungi piperini.

Fungi amaricantes.
Bitterlinge.
Pfifferlinge.
Fungi sunt prorsus candidi, rotundi, qui fracti succum manant lacteum, feruentissimi saporis, vt Piper.
Aqua feruenti sæpe macerati lacti incoquuntur, & addito butyro & sale parantur ad cibum.
Calefaciunt, siccant, aperiunt, abstergunt, comminuunt.
Succus recens cum syr. violato aut alio appropriato potus Calculum frangit, deturbat, & vrinas potenter pellit singulari experimento.

Fungi lutei.

Fungi digitelli lutei.
Geele Schwemme.
Rölgen/ Schelinge.
In sylvis ad radices & truncos Picearum & Abietum vbertim luxuriant.
Minores sunt cæteris, toti lutei, esu haud ingrati.

Fungi Arborum.

Stock Schwemme.
Opinckel.
In caudicibus Betularum & Abietum leguntur.
Molles sunt & lubrici tactu.

Fungi fagini.

Buchschwemme.
Habichtschwemme.
Fagis adnati, Autumno leguntur ad Ciborum vsum.
Phthisicis commendantur. Consolidant & glutinant vlcera.
Frequens eorum vsus succum gignit prauum.

Fungi digitelli.

Fingerschwemme.
Hendelschwemme.
In digitos videntur dissecti,

cti, Musco qui antiquis arboribus adhæret, simillimi quamplurimi coniuncti partim lutei, partim candidissimi, partim rubri.

Nascuntur juxta putrida ligna & arborum truncos putrescentes.

Prorsus sunt insalubres.

Fungi non edules.

Fungi Sambucini.

Auriculæ Iudæ.
Aures Iudæ.
Holderschwemme.
Holunderschwemme.

Caudicibus veterum arborum aut fruticum Sambuci Maio adnascuntur. Cuti elixę aut Corio similes.

In aqua mollescunt & tument veluti spongiæ.

Gustu penè insipidi. Adstringendi & resiccandi vim habent.

Ex vino decocti contra Anasarcam bibuntur. Anginis certissimo experimento vtilissimum, & tumoribus intus forisq; nunquam satis laudatum medicamentum.

In aqua Sambuci aut Barbæ pratensis sicci præmacerati, maximo doloris leuamento Podagris imponuntur.

Fungi ceruini.

Boleti ceruini.
Hirschschwemme.
Hirsch Brunst.

Tubercula sunt rotunda omnino inæqualia, putamine scabro tecta, pulpa, seu fuligine potius nigra repleta.

In altissimis montibus passim sub Musco terrâ quasi cortice inuoluti nascuntur.

Gustanti nauseam mouent, haud intra corpus sumendi, quemadmodum veri & solidi, quibus Silesia nostra destituitur.

Ad Venereos vsus vulgo commendantur. Fuligo sanguinem vulneribus inspersa cohibet.

Fungi Ouales.

Fungi orbiculares.
Spongiæ terrestres.
Lupi crepitus.
Buben fist / Phalen fist.

Hi terræ cohærent nullo fulti pede in globum circinati, nec vlla sui parte dehiscunt, quorum interior medulla, laxa, candida & præhumida. Qui dum resiccati rumpuntur, atram fuliginem eructant toto callo in fumum abeuntes.

Passim

Passim in campis graminosis & pratis ficcioribus gignuntur.

Impositi Hæmorrhoidibus nimium fluentibus non modò sanguinem fluentem sistunt: verumetiam partes illas exulceratas meliùs quàm vllum aliud medicamentum sanant.

Fungi Igniarij.

Zunder Schwemme.
Fewer Schwemme.

Fungi sunt Fagorum aliarumq; arborum, qui decocti cum Nitro, sulphure & alijs, vt ignem facilè concipiant, præparantur.

Fungi perniciosi:

Fungi Suilli.

Fungi porcini.
Sew Schwemme.

Rostri suilli formam quadantenus referunt. Aprili & Maio reperiuntur.

Ex aqua ad serpentis morsus illinuntur.

Fungi Fimetarij.

Fungi lethales.
Gifftige Mistschwemme.

Variant figura & colore. Alij virides, alij fusci, alij cæsij.

Butyro frixi illinuntur contra scabiem Capitis malignã, vulgo den bösen grind.

Fungi Muscarij.

Musciperdæ.
Fliegen Schwemme.
Mücken Schwemme.

Fungi sunt capitulis gibbis rubentibus, punctis albicantibus insigniti, aspectu elegantes.

Lacte triti ad Muscas enecandas tabulæ imponuntur; quos si gustauerint, citissimè moriuntur.

Exiccantur & aceto imbuti tuberculis pestilentialibus haud inutiliter imponuntur.

Galega syluestris.

Securidaca minor *Cortus.*
Securidaca Pannonica 2. *Cl. P.*
VogelsWicken.
Wilde GeißRaute.

In agris inter segetes Iulio & Augusto floret.

Galium tenuifolium.

Galium *Dod.*
Galium luteum Matt. Lob. *Lugdun.*
γάλιον Diosc. à coagulando lacte.
Megerkraut / Labkraut.

Wolſtro/ Wegeſtroh.
Butterſticle *Sil.* Gliedekraut.

Sectatur aridiores agrorum limites. Iunio & Iulio floret.

Subacris eſt & deſiccatoriæ facultatis, boni odoris.

Flos tuſus & impoſitus Sacris ignibus & ambuſtis Igni medetur, ſanguinis profluuia ſiſtit. Contra Cancrum & cancroſa vlcera maximoperè commendatur.

Coma in lacte macerata, illud coaguli modo condenſat.

Miſcetur acopis. Fotu articulos luxatos reſtituit.

Galium latifolium.

Cruciata *Dod.*
Cruciata herniaria *Thal.*
Crucialis *Cæſalpin.*
Aſperula aurea.
Gülden Waldmeiſter.
Geele Gliegegenge. *Sil.*
Geib Creutzkraut.

Iuxta foſſas aquarum, riuulos & quandoq; agrorum margines.

Flores lutei odorati Iunio apparent.

Folia ſunt amara, abſtergunt, calefaciunt & ſiccant.

Vulneraria planta, inprimis Herniofis vtilis. Pota Thoraci, Ventriculo, Venis Meſaraicis & viſceribus obſtructis prodeſt, excrementa pituitoſa foràs propellit; ideo appetitum juuat.

Geniſta fruticoſa.

Geniſta maior.
Geniſta ſcoparia.
Gienſt/ Pfriemen.

Incultis parietibus iuxta ſyluarum & agrorum limites fruticat. Vere flores oſtentans luteos.

Virgularum ac cymarum decoctum Hepar, Lienem & Renes expurgat ac aperit.

Aquoſos humores per aluum trahit; idcirco Hydropicis auxiliatur.

Flores vomitum cient, contriti ſtrumas diſcutiunt.

Geniſta humilis.

Chamægeniſta 1. *Cluſ. P.*
Geniſtella infectoria *Lob.*
Ferula *Trag.*
Geele Ferbblumen.
Holheide/ Rhorheide *Sil.*
Mägde Krieg.

Abundè incultis & aridis pratis collibusq; luxuriat.

Iunio & Iulio flores colliguntur ad tincturæ vſum.

Tota guſtu amaricante.

Calida

Calida & ſicca 2°. ordine.

Ad ſudorem prouocandum balneis additur.

Geniſtella ſpinoſa.

Geniſta pumila ſpinoſa.

Geniſtella aculeata *Aduerſ.*

Stechende oder kleine Golheide.

Stechende Pfriemen.

Erdpfriemen.

Hanc nutriunt exucti colles ſqualidaq; montium ericeta.

Adſtringit cum amaritudine, ac proinde valenter ſimulque citra mordacitatem exiccat.

Foliorum decoctum Menſtruorum profluuium ſiſtit: idem potum ventris fluori ſuccurrit.

Gentiana Sileſiaca maior.

Γεντιάνη.

Gentiana Aſclepiadis folio, ſeu 2. *Cluſ. P.*

Gentiana cœruleo flore.

Entzies.

Klein Entzian.

Folia ei mucronata Aſclepiadis ferè, ſed colore dilutius virente; flores oblongi colore cœruleo ſaturatiore. Radix digitalis craſsitudinis, lutea, multis oblongis craſsis fibris donata.

In montibus excelſis Sudetis, herbidis locis Auguſto floret: ſemen paleaceum.

Radix amara quidem ſed minus quàm vera ſeu maior Gentiana: aperit, abſtergit.

Febricitantibus, Aſthmaticis, Calculoſis, & bile ſuffuſis vtilis. Venenis reſiſtit.

Gentiana Sileſiaca maior niueo flore.

Entzian mit ſchneeweiſſen Blumen.

Priori prorſus ſimilis preter flores, qui prorſus candidi.

In valle Gigantum ad Onpam fluuium.

Gentiana cruciata.

Γεντιάνη μικρά.

Gentiana minor *Dod.*

Cruciata gentianella *Thal.*

Phyteuma Græcorum *Tabern.*

Radix Sibyllæ *Offic.*

Creutzwurtz.

Modelgeer.

Sibyllenwurtz. *Sil.*

In collibus & monticulis apertis & gramineis; tum pratis ſiccioribus maximè Boiemiã verſus. Floret Iulio.

Radix cum herba amarissima est, magni apud plebeculam nominis, calida & sicca. Incidit, aperit, abstergit.

Menses prouocat, comitiali prodest, febribus putridis competit, Lumbricos ventris enecat. Contra Pestilentiæ contagia Antidotis additur: vitia Pectoris expurgat. Vulneraria est præstantissima. Rupturas & Strumas exulceratas sanat.

Ex aceto ruptis, ab alto deuolutis propinatur, communi vsu.

Gentiana punctato flore.

Gentiana 7. Clus. 12. & punctata *Pinnei.*

Gentianella flore atrocœruleo punctis nigris notato..

Klein Entzies mit schwartzblauen gestirnten Blümlin.

Radix ex pallidolutea, tenuis, fibrosa, coliculum promit sesquidodrantalem & altiorem. Flores stellati ex cœruleo nigricant, punctis nigris insigniti, Iulio & Augusto conspicui. Folia Plantaginis ferè. Amat petrosa & humida altissimorum montium loca: veluti in Schneegruben, ad lacum maiorem & alibi.

Tota amara est instar Gentianæ, Venenis medetur pota.

Gentiana angustifolia pulcerrimo flore.

Gentiana angustifolia pratensis.

Campanula autumalis in pratis proueniens *Dod.*

Schmalblettericht Entzian.

Circa montem D. Georgij ad Strigam.

In pascuis & pratis Boiemiæ copiosissimè, hilari & jucundo cœruleorum florum aspectu visum recreat.

Radix oblonga, candida, in fibras diducta, impenseàmara.

Efficax habetur aduersus pestilentes morbos, & ad virulentorum animalium ictus & morsus. Tineas ventris pota necat.

Gentiana fugax.

Gentiana angustifolia 2. *Cl. P.*

Campanula autumnalis *Dod.*

Pneumonanthe *Lob.*

Viola Calathiana seu autumnalis 1. *Thal.*

Lungen Enzian.

Lungenblümle.

Autumno paſsim in campeſtribus, pratis, paſcuis, areis pagorum & alijs incultis.

Flos ex cœruleo purpuraſcens ſurſum hiat. Amaricat abſtergit, aperit.

Ex hydromelite pectus purgat, Hepatis & Lienis obſtructiones tollit, Icterum ſoluit & Menſtrua mouet.

Radix tuſa & impoſita vmbilico Lumbricos expellit.

Gentiana fugax Polyanthos.

Gentiana fugax ſiue annua 1. vel Gentiana 7. *Cl. P.*

Gentiana minor polyanthos.

Viola Calathiana 2. ſiue πολυάνθεμος *Thalij.*

Klein Lungenblümle.

Ad Landeshuttum in pago Reuſendorff multa Autumno.

Geranium Robertianum.

Γεράνιον χελιδόνιον.

Geranium Chelidonium ſiue Hirundinarium, *Turneri.*

Sideritis 3. Dioſc. *Neum.*

Ropertiana.

Gratia Dei.

Gottes gnad.

Blutkraut.

Rotlauff kraut.

Storckenſchnabel.

Duplex eſt. Viride omninò, quod femina dicitur, & rubens quod mas, & præfertur.

In muris, pomœrijs, tectis & alijs vmbroſis locis notiſſimum.

Tota hyeme viret, à Maio in multam æſtatem florens.

Odore eſt graui ſatis atq; haud iniucũdo. Mediocriter calef. refrigerat, ſiccat, cum adſtrictione, abſtergit, conſolidat.

Recens tritum peculiariter commendatur, ad Eryſipelata, Mammarum inflammationes, oris & pudendorum vlcera.

Aquæ incoquitur, & pecori cruenta mingenti potui datur.

Geranium Columbinum.

Γεράνιον ἕτερον, *Dioſc.*

Pes Columbinus, *Dodon.*

Geranium Maluaceum.

Taubenfuß/Scartenkraut.

Secus itinera, campis incultis, cœmiterijs & hortis olera-

oleraceis notum. Floret plurima æstatis parte.

Mediocriter calefacit & siccat cum leui quadam adstrictione.

Vsus eius est ad vulnera & fracturas, fistulas & vlcera sananda.

Balneis percommodè ad Intestinorum tormina additur.

Fotu Articulorum dolores iuuat.

Geranium myrrhinum inodorum.

Geranium gruinum.

Geranium 3. & 4. *Tabern.*

Kranich schnabel.

In ruderibus circa sepes, secus itinera. Agris quinetiam incultis, arenosis & saxosis flore albo & purpureo æstate occurrit.

Vulneribus commodum.

Geranium hæmatôdes.

Geranium sanguineum, *Tabern.*

Geranium hæmatôdes supinum.

Bluttwurtz.

Bluttkraut.

Nascitur secus itinera locis incultis & ad pratorum margines.

Geranium bulbosum Slesiacum.

Γεράνιον βαπταχοειδής.

Geranium bulbosum Pennæi seu 3. *Clus. P.*

Geranium sanguinarium, Sanguinaria radix.

Bluttwurtz/Bluttrößlin.

Rote Hünerwurtz/ } *Sil.*
Nabelwurtz/ }

Flos roseus æstate & Autumnò prodit.

Ad pratorũ margines humidioribus locis territorij Hirsbergensis passim occurrit.

Radix ex multis oblongis bulbis Sisari instar rubentibus constat, siccandi & adstringendi vi prædita.

Datur ruptis, conuulsis, dysentericis.

Ad sanguinem vndequaque emanantẽ compescendum haud quicquam præstantius Chirurgis in vsu & vulgo notum.

Geranium petræum.

Geranium saxatile.

Geranium hygroscopelon, *Thal.*

Stein Storckenschnabel.

In asperis & petrosis montium.

Geranium alpinum.

Γερά-

Γεράνιον αἱματῶδες.
Ἴσχαιμος.
Geranium montanum.
Geranium 6. *Fuchſ.*
Geranium 13. *Tabern.*
Berg Schnabelkraut.
Gottes gnade.

Radix magna in multa capita rubentia protuberat, multas fibras ſpargẽtia. Flores purpurocœruleos Maio & Iunio promit, montibus altiſsimis ſaltem notum.

Refrigerat, ſiccat, adſtringit. Ea propter ſiſtit ſanguinem, glutinat & conſolidat.

Geranium alpinũ fuſcum.

Glaux exigua.

Γλαῦξ quaſi *γάλαξ.*
Glaux exigua marina, *Lob.*
Glaux marina minor, *Tabern.*
Klein Seemelckkraut.

Herbula exigua circa Gryphibergam ſecus itinera ſolo ſabuloſo reperta.

Rara & incogniti vſus.

Gnaphalium vulgare.

Γναφάλιον Dioſc. à *γναφάλλε*, tomento.
Filago ſeu Impia, *Dod.*
Centunculus Romanis.
Rhurkraut.
Käzlin/ Feldkatzen.
Schimmelkraut/ *Sil.* à colore. Tota enim incana apparet.

Vbique aridis & ſterilibus multum Iunio & Iulio floret.

Adſtringit, ſiccat, Dyſenteriam, Diarrhœam Menſesque mulierum immodicè fluentes potum ſiſtit.

Succus lacte & vino permixtus gargarizatu Anginis prodeſſe creditur.

Gnaphalium tenuifolium.

Γναφάλιον λεπτόφυλλον.
Filago minor.
Cotonaria minor.
Klein Schemelkraut.

Agris demeſſa ſegete, hortisq; oleraceis familiaris.

Eiuſdem cum priori naturæ; ſed mollicella tota & puſilla.

Gnaphalium virgatum.

Gnaphalium Anglicũ vel Belgicũ folio longiore, *Lob.*
Pſeudoleontopodiũ, *Matt.*
Groß Rhurkraut.

Prouenit in ſyluis cæduis, collibus aridis & ſecus itinera.

Nonnihil amaricat multum exiccans.

Gnapha-

Gnaphalium minus album.

Gnaphalium montanum album, *Aduers.*
Lagopus 2. *Trag.*
Weiſſe Katzenpfötlin/ *Sil.*
Weiſſe Engelblümlin.
Haſenpfötlin.
Aridis collibus & ſterilibus apricis, Aprili & Maio floribus conſpicuum.
Adſtringit & exiccat guſtu inſulſo.

Gnaphalium minus purpureum.

Piloſella minor, *Dod.*
Lagopus flore ſubpurpureo, *Trag.*
Rote Haſenpfötlin/ *Sil.*
Rote Engelblümlin.
Pueris notum, quorum floſculis colludere ſolent.

Gnaphalium minus ſuaue rubens.

Gnaphalium montanum ſuaue rubens, *Aduers.*
Piloſella minor flore carneo, *Cluſ. P.*
Lagopus ex candido & rubeo aſperſis colore, *Trag.*
Leibfarben Katzenpfötlin/ *Sil.*
Leibfarben Engelblümlin.
Vt plurimum hæc triplex differentia coniunctim naſcitur ſummum ceſpitem fibrillis perreptans.

Gramen Mannæ I.

Gramen Mannæ eſculentum, *Lob.*
Gramen dactylon eſculentum, *Caſ. B.*
Gramen aculeatum Plinij 1. *Tabern.*
Oryza minor, *Cordi.*
Oryza Boiemica.
Manngras/ Schwadengras.
Weiſſer Schwaden/ } *Sil.*
Bömiſcher Schwadẽ/ }
Vliginoſis & paluſtribus Sileſiæ, maximè Boiemiæ, vbi & ſeritur.
Semen oryzæ candore & ſapore.

Gramen Mannæ II.

Gramen Mannæ 2. *Dodon.*
Gramen Mannæ griſeum ſine ariſtis.
Oryza Sileſiaca.
Entengras/ } *Sil.*
Hatſchengras/ }
Schleſiſcher grauer Schwaden.
Vberrimè luxuriat humidis & paluſtribus piſcinis pratisq́; humentibus.
Colligitur ſemen oblongum, fuſcum, Iulio & Auguſto ad

sto ad Ciborum delitias. Flosculi sunt Triticei purpureique.

Vis vtrique inest vrinas mouendi reserandique obstructiones internas, maximè radici & semini, quod & mediocriter adstringit & Oryzæ ferè qualitates habet.

Facilioris est digestionis quàm Milium aut Panicum siue Oryza. Non enim inflat ventrem, minusq; adstringit quàm Oryza.

Semen ex lacte seu pingui iure decoquitur edulium gratum ac suaue Silesijs, boni succi ac facilis digestionis.

Ex pingui iure decoctum, & illitum Mammarum durities resoluit.

Gramen Mannæ clauatum.

Manna luxurians.
Schwaden Mütterlin.
Gehörnter Schwaden.
In palustribus ad Kauffungam.

Incuruatur semen veluti vnguiculæ Auium.

Gramen Mannæ III.

Manna barbata, cum aristis.
Bart Schwaden.
Ijsdem prouenit locis: sed rarius occurrit.

Semen paulò maius fuscum foliaceo folliculo includitur aristas habens oblongas.

Gramen Mannæ spurium.

Gramen Panici effigie 3. *Lob.*
Gramen Mannæ syluestre.
Wilder Schwaden.
Passim secus itinera. Vsus neglecti.

Gramen Paniceum I.

Gramen Panici effigie simplici spica, *Lob.*
Gramen Dens canis, *Iohan. Bauh.*
Lolium 6. *Trag.*
Ἐλυμάγρωστις.
Hirschegras.
Fenichgras.
Oritur locis graminosis campestribus & secus itinera solo humidiore.

Gramen Paniceum II.

Gramen Panici effigie aristis circumuallatum.
Gramen Paniceum multiplici spica.
Panicum syluestre, *Mattiol.*
Panicum palustre, *Dodon.*
ἔλυμος ἄγριος.
Hirschegras.
Wilder Hirsche.

In campis & pratis humidioribus. Inter olera etiam hortis humidiorib. exurgit.

Exiccat, refrigerat, adstringit magis quàm satiuũ.

Semine, quod Augusto & Septembri maturescit, delectantur Auiculæ.

Gramen sanguinarium I.

Gramen digitatum.
Bluttgras/ Fingergras.
Campis incultis.

Gramen sanguinarium II.

Ἰσχαίμον, *Theoph.*
Δακτυλίδ χωσις.
Ischæmon vulgare, *Lob.*
Gramen dactylon.
Sanguinaria.
Pes cornicis.
Blutgras.
Fingergras.
Kraenfuß.

Arida & sterilia sequitur.

Subdulce est: siccantis & adstringentis naturæ.

Semen sanguinem sistit & omnibus alui profluuijs vtile.

Spicæ asperiusculæ conuolutæ naribus insertæ extractæq; sanguinem eliciunt.

Gramen medicatum I.

Gramen, *Dod.*
Gramen Canarium seu medicatum Officin. *Aduers.*
Gramen Caninum, seu Canarium I. *Tabern.*
Gramen verum officinar.
Ἄγρωστις, *Diosc.* quasi agrestis, vel παρὰ τὸν ἀγρὸν καὶ ἵστημι, quod in agro consistat.
Tzwecken/ } *Sil.*
Queckengras/ }
Apoteckergras.

Vberrimè in hortis & agris frumentarijs luxuriat, totos agros longè lateque perreptans, tam frugum quã agrorum vitium ac pestis.

Pertinacis est vitæ & ægrè intermoritur, facilè enim licet semiaridæ radices terrã obrutæ reuirescunt.

Radix mediocriter est frigida & sicca, sapore dulcis instar aquæ, acre tamen quiddam exiguum ac subacerbum obtinet, tenuis & exiguè incidentis substantiæ.

Aperit, attenuat, viscerũ Renumq; farctus expedit citra calefactionem, vrinam ciet & colluuiem calculosq; propellit & detergit, vulnera glutinat.

Decocta pota vermes puerorum enecat & excludit.

Ad eosdẽ vsus Liquor extrahitur per destillationem.

Gramen medicatum II.

Gramen geniculatum, seu 3. *Tabern.*

Knodengras.

In campis graminosis.

Gramen caninum I.

Gramen caninum supinum 2. *Lob.*

Gramen officinar. *Nonn.*

Hundsgras.

Liegend kriechendes hundsgras.

In campis & agris oritur cultis.

Gramen caninum II.

Gramen caninum 3. *Tabern.*

Gramen geniculatum caninum marinum, *Lobel.*

Knodecht Hundsgras.

Prope piscinas, vbi effluunt aquæ.

Gramen floridum I.

Ἄγρωστις λευκάνθεμος.

ὁλόστιον.

Gramen floridum maius, *Tabern.*

Gramen leucanthemon, *Mattiol.*

Holostion, *Ruell.*

Euphrasia graminea.

Blumengras / Jungfrawgras.

Augentrost gras.

Passim in conuallibus muscosis & humidis dumetis, Maio & Iunio floret.

Refrigerat & siccat. Ad inflammatos & obscuros oculos adhibetur succus.

Gramen floridum II.

Gramen floridum minus, *Tabern.*

Gramen minus virgineũ

Diuersitas Holostij Ruellij, *Lob.*

Klein Blumengras.

Minus est priore & folia habet angustiora.

Gramen floridum III.

Καρυόφυλλον.

Gramen Caryophylleum.

Caryophyllus holostius, *Lob.*

Holostium caryophylleum, *Tabern.*

Weis Neglingras.

Hertzgras.

Hertz Röſslingras.

Montosis gramineis collibus & marginibus Maio lucet.

Siccat cum mediocri calore.

Flores Cordiales sunt; in palpitatione & alijs Cordis affectibus vtiles.

Aqua infantulis sontico

 morbo

morbo correptis exhibetur.

Gramen floridum IV.

Holostium Caryophylleum aruense, *Tabern.*

Caryophyll' aruensis vmbellatus folio glabro, *Casp. Bauh.*

Weis Acker Neglingras.

Folia priori obtusiora, breuiora, crassiora, latiora: flosculi stellati candidi: semen teres, oblongum rubet, folliculo molliusculo inclusum. Nascitur in agris inter segetes, Maio & Iunio flosculos edit.

Tota planta amara est maximè semen, quod in pauca quantitate Secali permixtum, panem amarissimum reddit.

Vulneraria est, aperit, abstergit, glutinat.

Gramen pratense I.

Gramen pratense 1. *Dod.*

Gramen pratense maius vulgare, *Aduers.*

Gramen vulgò cognitum siue notum, *Trag.*

Gemein gras.

Wiesen Gras.

In pratis, hortis, campis, nonnullis semitis graminosis vulgatissimum. Maio floret, Iunio fert semen.

Semen in horreis è spicis excussum vulgo notum ad medicos vsus. Hewsahmen.

Ad obstructiones viscerum, ad discussionem pertinacium humorum & flatuū valet potum admotumque. Nephriticum & Colicū dolorem fotu & insessu resoluit.

Gramen pratense II.

Gramen pratense 2. *Dod.*

Gramen minus.

Gramen 4. *Tabern.*

Klein gemein Gras.

Incultis, exuctis & aridioribus agris montanis delectatur.

Vt pabulo gratius & vtilius velleri: sic multò delicatius minus, & semine efficacius est.

Gramen pratense III.

Gramen Rabinū, *Tabern.*

Gramen folijs Vetonicæ Caryophyllatæ, *Aduers.*

Gramen Rauisum montanum.

Rabißgras.

Montosis vdis pratis.

Saginæ & lactis vbertate omnium laudatissimum.

Gramen pratense IV.

Gramen exile durius, *Lob.*

Gramen

Gramen minus duriuſculum, *Tabern.*
Klein Hartgras.
Paſsim ſabuloſis, ericetis & ſqualidis aridioribusq; agris occurrit.
Pabulum pecori & ouibus gratum.

Gramen pratenſe V.

Gramen pratenſe 4. *Dod.*
Gramen Miliaceum, *Lob.*
Gramen Cenchroides.
Hirſchgras.
In campis aridis, incultis.

Gramen pratenſe VI.

Gramen Leporinum, *Tabern.*
Aegylops Plin. *Trag.*
Phalaris pratenſis minor, *Aduerſ.*
Gramen tremulum.
Zittergraß/Zydern.
Flittern/ Flemmel/ *Sil.*
Flittergras / Haſenbrod.
Ich achte ſein nicht.
Herbidis pratenſibus Maio & Iunio exurgit maius & minus.

Gramen pratenſe VII.

Gramen lucidum, *Tabern.*
Gramen capitulo globoſo, *Caſp. Bauh.*
Kölblingras.
Pratis obuium.

Gramen pratenſe VIII.

Gramen pratenſe 5. *Dod.*
Gramen Sorghi effigie, *Lobel.*
Gramen Dens canis 2. *Iob. Bauh.*
Sorg gras.
Ijſdem natalitijs.

Gramen pratenſe IX.

Gramen ſpicatum folijs Vetonicæ caryophyllatum *Lob.*
Gramen caryophylleum ſ. 23. *Tabern.*
Neglingras/ Klein Spießgraß.
Vda amat pratorum loca.

Gramen ſegetale I.

Gramen ſegetale paniculatum *Tabern.*
Gramen ſegetum panicula ſpecioſa latiore *Lob.*
Ackerſtrausgraß.
Kornſtrausgraß.
Schmellen *Sil.*
Inter ſegetes campis cultis Iulio paniculam purpuraſcentem ſurrigit.

Gramen ſegetale II.

Gramen arundinaceum aruenſe *Tabern.*
Agrorum venti ſpica *Lobel.*
Gramen agrorum latiore arun-

arundinacea comosa panicula.

Acker Riedgraß/ Straußgraß.

Grosse schmellen *Sil.*

Iunio in agris & pratis nonnullis coma perspicitur.

Gramen Myosurinum.

Μυὸς ουρὰ.

Cauda Muris *Lob.*

Cœcula marina *Dod.*

Gramen Cauda murina dictum.

Meusegraß.

Meuseschwentzlin.

In aruis nascitur agri Vratislauiensis.

Gramen Alopecurinum I.

Gramẽ Alopecuroides *Lob.*

Fuchsschwantz.

Taubgerste *Sil.*

Secus vias & margines agrorum notum.

Gramen Alopecurinum II.

Gramen Alopecuroides minus *Lobel.*

Fuschsschwantzgraß.

Eadem vt prius occupat loca.

Gramen Alopecurinum III.

Gramen Alopecuroides minus 2. *Lobel.*

Kölblingraß.

Marginibus graminosis.

Gramen Alopecurinum IV.

Gramen Phalaroides *Tabern.*

Wild Canariengraß.

Prata & agros sequitur.

Gramen typhoides I.

Gramen typhinum 1. *Tabern.*

Gramen τυφοειδὲς molle maius *Thal.*

Kölblingraß/ Lieschgraß.

In campis gramineis & pratis quibusdam.

Gramen typhoides II.

Gramen typhinum 2. *Tabern.*

Gramen pratense 7. *Dod.*

Gramen typhoides asperum angustifolium *C. B.*

Grase Kölblin.

In pratis siccioribus & agris incultis.

Gramen typhoides III.

Gramen typhinum 3. *Tabern.*

Gramen typhoides multiplici spica *C. B.*

Liesch-

Lieschgras.
Humectis oritur locis.

Gramen typhoides IV.

Gramen τυφοειδὲς asperum maius *Thal.*
Rauch Kölblingraß.
Gros Raupengraß.
In campis, ad margines agrorum & secus vias prouenit.

Gramen typhoides V.

Gramen τυφοειδὲς asperum minus *Thal.*
Klein Raupengraß.
Locis ijsdem.

Gramen Arundinaceum I.

Gramen tomentosum & acerosum *Lobel.*
Calamogrostis vel Arundinaceum fortè Babylonium *Aduers.*
Wasser Riedgraß.
Pratis vdis & strigosis, macilentis familiare.
Pabulum pecori ingratum & perniciosum.

Gramen arundinaceum II.

Gramen arundinaceum maius *Tabern.*
Gros Riedgraß.
In pratis humidioribus.

Gramen arundinaceum III.

Gramen arundinaceum paniculatum *Taber.*
Gramen maius aquaticum *Lobel.*
Riedstrausgraß.
Rohrgraß.
In palustribus vdis.

Gramen arundinaceum IV.

Gramen harundinaceum minus *Tabern.*
Carex acuta *Virgilij.*
Klein Riedgraß.
Schwertelgraß.
In fossis, pratis alijsq; humidioribus locis.

Gramen arundinaceum V.

Σχοινοκάλαμος.
Gramen arundinaceum montanum *Tabern.*
Calamogrostis montana.
Bergried/
Bergschmelen.
Montium incola.

Gramen Cyperinum I.

Gramen Cyperinum pilosum *Tabern.*
Gramen exile hirsutum Cyperoides *Lobel.*
Haarecht Cypergraß.
Hünel-

Himelbrod / Hasenbrod.
Hungerbrod. *Sil.*

Vulgatissimum est, etiam Pueris notum, in pratis, ericetis & secus vias. Aprili floret.

Vrgente fame capitula cum semine recenti, quod subdulce, à pueris deuorantur.

Gramen Cyperinum II.

Gramen Cyperoides *Tabern.*

Cypergras.

Wildgalgengraß.

In pratis & conuallibus herbidis humidis.

Gramen Cyperinum III.

Gramen Cyprianum palustre *Tabern.*

Gramen palustre Cyperoides *Lobel.*

Wasser Cypergraß.

In vdis & squalidis montium pratis.

Gramen Cyperinum IV.

Gramen Cyperoides aquaticum vulgatius *Lobel.*

Gramen Cyperinum maius *Tabern.*

PseudoCyperus ὀλιγόκαρπος maior *Thalij.*

Gros Wildgalgengraß.

In palustribus vliginosis montium vere floret.

Gramen Cyperinum V.

Gramen Cyperinum palustre minus *Taber.*

Gramen Cyperoides paruum aquaticum *Lob.*

Pseudocyperus ὀλιγόκαρπος minor *Thal.*

Klein Wasser Cypergraß.

In palustribus vt prius.

Gramen Cyperinum VI.

Cyperus graminea seu Miliacea *Aduers.*

PseudoCyperus seu Cyperus siluestris πολύκαρπος *Thalij.*

Geschoster Löchel *Agricolae.*

Cypergraß / Hirschegraß.

Humidis & vmbrosis montium Iunio & Iulio coma viget.

Gramen Cyperinum VII.

Gramen Cyperinum nemorosum.

Gramen Cyperinum syluarum.

Wald Cypergras.

In syluis humidioribus graminosis locis.

Gramen aquaticum I.

Gramē palustre maius *Lob.*

Τυφάγρωστις.
Spicegraß.
Vliginosis palustribus primo vere assurgit.

Gramen aquaticum II.

Gramen aquaticum spicatum *Lobel.*
Gramen fluuiatile album *Tabern.*
Kriechend Spicegras.
Weis flutgraß.
In piscinis fluitat erectis paululum spicis.

Gramen aquaticum III.

Gramen palustre echinatum *Lob.*
Gramen nigroluteum.
Igelskölblin graß.
Pratorum vdorum inquilina.

Gramen aquaticum IV.

Gramen fluuiatile *Tabern.*
Aquis innatans *Lobel.*
Flutgras.
Ad ripas fluuiorum.

Gramen aquaticum V.

Gramen aquaticum geniculatum *Tabern.*
Wasser Knodengraß.
Iisdem locis.

Gramen iunceum I.

Gramen iunceum 1. *Tab.*
Gramen iunceum πολύκαρπον, *Thal.*
σχοινάγρωστις.
Bintzengraß.
Waldbicegraß.
In syluis humecto solo.

Gramen iunceum II.

Gramen iunceum *Tabern.*
Gramen iunceum πολυστάχυον *Thal.*
Gros wasser Bintzengras.
In humectis & vdis pratensibus.

Gramen iunceum III.

Gramen aquaticum 2. *Lob.*
Gramen iunceum semine triangulari *C. B.*
Iuncus semine triangulo *Ioh. Baub.*
Bintzengraß.
Vliginosos amat tractus.

Gramen iunceum IV.

Gramen iunceum 6. *Tabern.*
Gramen δυγονατόκαυλον *Thal.*
Holostium Mattiol. *Lob. I.*
Krötengraß.
Passim locis muscosis ac putridis, humentibusq; pratis.

Gramen iunceum V.

Gramen iunceum lanigerum *Thal.*

Gramen eriophoron *Dodon.*

Iuncus bombycinus *Adverſ.*

Αἰγάγρωστις.

Ἐριόχλοος.

Flachsgraß.

Wiesenflachs/ Alte Mägde } *Sil.*
Wiesenwolle/ }

Vdis & riguis pratis Aprili floret, Iunio & Iulio lanugo dependet candicans.

Adſtringentis & obſtruentis eſt naturæ. Ex vino decoctum torminibus ventris confert, pabulum pecori valde pernicioſum.

Gramen iunceum VI.

Gramen 9 *Dod.*

Apricis & aridis, tenui & macro ſolo, Iunio & Iulio ſpica emicat.

Gramen ſyluaticum I.

Gramen hirſutum nemoroſum, *Lobel.*

Gramen ſyluaticum 4. *Tabern.*

Gramen Luzula dictum, *Ioh. Bauh.*

Haarechtig waldgras.

Buſchgras.

Montoſis & opacis ſyluis Maio & Iunio comâ ſparſa viget.

Semen adſtrictoriæ eſt facultatis & ſiccantis.

Gramen ſyluaticum II.

Gramen Auenaceum, *Tab.*

Gramen montanum Auenæ ſimile, *Cluſ. P.*

Haber Waldgras.

In ſyluis opacis montium Maio floret, ſemen Iunio & Iulio matureſcit.

Gramen ſyluaticum III.

Gramen ſyluaticum ſeu 3. nemoroſum, *Tabern.*

Waldgras.

Buſchgras.

Gramen ſyluaticum IV.

Gramen ſyluaticum 3. *Tabern.*

Ander Waldgras.

Iunio in ſyluis occurrit.

Gramen ſyluaticum V.

Gramen montanum Miliaceum.

Gros Wald hirſche gras.

Ad trium cubitorum altitudinē aſſurgit calamus paniculâ ſparſâ miliaceâ. Naſcitur vmbroſis montium ſyluis.

Gramen ſparteum I.

Spartum Plin. *Lobel.*

Spartum herba, *Dod.*

Gra-

Gramen ſparteum maius.
Gros Pfriemen gras.
In agris & apricis collib⁹.

Gramen ſparteum II.

Gramen minimum, *Lugdunenſ.*
Spartum noſtras paruum, *Lobel.*
Gramen ſparteum minus.
Klein Pfriemengras.
Sterilib. & apricis oritur.

Gramen ſparteum III.

Spartum 3. *Cluſ.*
Spartum Plinij 3. *Tabern.*
Helm/ Helmkraut.
In aggeribus & tumulis.

Gramen ſparteum IV.

Gramen ſparteum, *Tabern.*
Iunciſpartium, *Dod.*
Pfriemengras.

Gramen ſparteum V.

Gramen ſparteum 2. *Tab.*
Gramen Schœnantinum.
Bintzengras.

Gratiola.

Gratiola recentior. *Aduerſ.*
Limneſium ſeu Centauroides, *Cordi.*
Seſamoides, *Geſner.*
Eupatorium Meſues, *Nonn.*
Tertionaria.
Erdgalle/*Sil.*
Nieſekraut.
Gotteshülffe.
Wild Aurin.
In paludibus exiccatis ad Quiſſum fluuiū abundè creſcit infra NeumburgamCœnobium.

Tota eſt amari & ingratiſsimi guſtus, quodammodo adſtringens. Excalefacit, ſiccat, attenuat, aperit, deijcit, abſtergit.

Iecur & Lienem expurgat & ab obſtructione liberat, ventris lumbricos pellit, putredinibus aduerſatur.

Aduerſus diutinos Coxendicum dolores, febres inueteratas, Tertianas erraticas feliciter vſurpatur vulgi noto experimento.

Vulnera celeriter glutinat.

Extractum Gratiolæ omnia felicius præſtat & minima in doſi.

Gratiola minor rubenti flore.

Gratiola minor, *Geſn.*
Hyſſopoides, *Thalij.*
Anagallis aquatica, *Monſpel.*
Halimus paluſtris, *Aliȷs.*
Wilder Eiſop/ Waſſer Eiſewig.
E radice alba, tenui, digitum longa, fibroſa Colicu-

 lus

Gramen eriophoron *Dodon.*
Iuncus bombycinus *Aduers.*
Λινάγρωστις.
Ἐριόχλωρος.
Flachsgraß.
Wiesenflachs/ Alte Mägde } *Sil.*
Wiesenwolle/
Vdis & riguis pratis Aprili floret, Iunio & Iulio lanugo dependet candicans.
Adstringentis & obstruentis est naturæ. Ex vino decoctum torminibus ventris confert, pabulum pecori valde perniciosum.

Gramen iunceum VI.

Gramen 9 *Dod.*
Apricis & aridis, tenui & macro solo, Iunio & Iulio spica emicat.

Gramen syluaticum I.

Gramen hirsutum nemorosum, *Lobel.*
Gramen syluaticum 4. *Tabern.*
Gramen Luzula dictum, *Ioh. Bauh.*
Haarechtig waldgras.
Buschgras.
Montosis & opacis syluis Maio & Iunio comâ sparsa viget.

Semen adstrictoriæ est facultatis & siccantis.

Gramen syluaticum II.

Gramen Auenaceum, *Tab.*
Gramen montanum Auenæ simile, *Clus. P.*
Haber Waldgras.
In syluis opacis montium Maio floret, semen Iunio & Iulio maturescit.

Gramen syluaticum III.

Gramen syluaticum seu 3. nemorosum, *Tabern.*
Waldgras.
Buschgras.

Gramen syluaticum IV.

Gramen syluaticum 3. *Tabern.*
Ander Waldgras.
Iunio in syluis occurrit.

Gramen syluaticum V.

Gramen montanum Miliaceum.
Gros Weld hirsche gras.
Ad trium cubitorum altitudinẽ assurgit calamus paniculâ sparsâ miliacea. Nascitur vmbrosis montium syluis.

Gramen sparteum I.

Spartum Plin. *Lobel.*
Spartum herba, *Dod.*

Gra-

Gramen sparteum maius.
Gros Pfriemen gras.
In agris & apricis collib⁹.

Gramen sparteum II.

Gramen minimum, *Lugdunens.*
Spartum nostras paruum, *Lobel.*
Gramen sparteum minus.
Klein Pfriemengras.
Sterilib. & apricis oritur.

Gramen sparteum III.

Spartum 3. *Clus.*
Spartum Plinij 3. *Tabern.*
Helm/ Helmkraut.
In aggeribus & tumulis.

Gramen sparteum IV.

Gramen sparteum, *Tabern.*
Iuncispartium, *Dod.*
Pfriemengras.

Gramen sparteum V.

Gramen sparteum 2. *Tab.*
Gramen Schœnantinum.
Bintzengras.

Gratiola.

Gratiola recentior. *Aduers.*
Limnesium seu Centauroides, *Cordi.*
Sesamoides, *Gesner.*
Eupatorium Mesues, *Nonn.*
Tertionaria.
Erdgalle/ *Sd.*
Niesekraut.
Gotteshülffe.
Wild Aurin.

In paludibus exiccatis ad Quissum fluuiū abundè crescit infra NeumburgamCœnobium.

Tota est amari & ingratissimi gustus, quodammodo adstringens. Excalefacit, siccat, attenuat, aperit, deijcit, abstergit.

Iecur & Lienem expurgat & ab obstructione liberat, ventris lumbricos pellit, putredinibus aduersatur.

Aduersus diutinos Coxendicum dolores, febres inueteratas, Tertianas erraticas feliciter vsurpatur vulgi noto experimento.

Vulnera celeriter glutinat.

Extractum Gratiolæ omnia felicius præstat & minima in dosi.

Gratiola minor rubenti flore.

Gratiola minor, *Gesn.*
Hyssopoides, *Thalij.*
Anagallis aquatica, *Monspel.*
Halimus palustris, *Alijs.*
Wilder Eisop/ Wasser Eisewig.

E radice alba, tenui, digitum longa, fibrosa Colicu-

lus nascitur virgatus (interdum plures) cubitum ferè altus, in varios ramulos, qui partim humi incumbunt, partim eriguntur , diuisus. Folia ei Hyssopi ferè angustiora & breuiora, splendentia, masticando lentore linguam illinentia, saporis aliquantum nitrosi, omnis odoris expertia. Flosculi ex sex foliolis rubentes secundum singula folia ab imo ad summum, Augusto, Septembri & Octobri exeunt , quibus interim succedunt theculæ oblongæ foliaceæ Centaurei minoris, semen minutissimum subfuscum Maioranæ claudentes.

Humidis & vdis pagorum frequens.

Folia sicca Centaurei minoris ferè amara sunt.

Aperit, abstergit, incidit, glutinat.

Vulneraria est & Scorbuti medela.

Hedera baccifera.

Κισσὸς Diosc. à textura porosa & spiraculis innumeris ferè peruia.

Hedera maior siue arborea, *Matthiol.*

Hedera arborea, *Trag.*

Hedera maior nigra, *Dod.*

Hedera corymbosa communis, *Lob.*

Gros Ephew.

Baumwinde.

Mawer Ewich / *Sil.*

Nascitur in montibus circa parietes, arbores & muros ædificiorum.

Flores Autumno promit glomerosos, muscosos, pallescentes, corymbos nigros post se relinquentes.

Ex contrarijs constat facultatibus , terrena frigida, calida & aquea tepida.

Folia recentia in pilei formam consuta papulosis exulceratisq; infantium capitibus vtiliter imponuntur.

Ad vlcerationes igne factas, Herpetas & Erysipelata valent.

Cum vino cocta grandia vulnera coniungunt, & maligna sanant.

Hodie fontanellis adhibentur. Humores enim & Ichores ad eas partes alliciunt: inflammationes verò ab ijsdem arcent recenter decerpta.

Succus putrida Narium vlcera emendat. Acinorum tritorum puluis ℥j. pondere ex vino haustus calculum expellit.

Hedera

Hedera minor reptans.

Κισσὸς ἕλιξ, *Diosc.*

Ἐπίγειος κισσός.

Hedera helix, *Matthiol.*

Hedera helix siue prouoluta seu sterilis, *Aduers.*

Kriechender Ewich.

Kleiner Ephew.

Passim syluarum opaca, arida & saxosa perreptat.

Ijsdem constat viribus sed inefficacioribus.

Hedera terrestris maior.

Κισσὸς χερσαῖος.

χαμαίκισσος, *Diosc.*

Gunderman.

Gundelräb.

Grundräben.

Gaudet opacis circa semitas, vrbium muros & hortorum margines.

Odore tota est grauiusculo, sapore amaro, mediocriter acris. Aperit, abstergit, vrinam pellit, calculũ frangit. Expurgat pectus & vterum, Mensesq; tardius fluentes prouocat, Pestilentiæ aduersatur & Morbum regium expellit.

Herba ex vino cocta fotu surditatem & tinnitum aurium aufert.

Cataplasmate sinistri lateris Lienis tumores resoluit. Additur in lessib.ad Menstrua prouocanda & calculũ.

Vulneraria est: ideo efficaciter potionibus, quæ ad viscerum internorum vulnera parantur, additur.

Hedera terrestris minor.

Chamæcissus minor, *Matt.*

Hedera terrestris verna.

Klein Gunderman.

Locis humectis ad arbores & vrbium mænia.

Minor est. Primo vere flosculi eleganter cœrulei apparent.

Eiusdem cũ vulgari vsus.

Hedera terrestris montana.

Hederæ terrestris species montana, *Mattiol.*

Berg Gunderman.

Folijs maioribus & flosculis purpureis opacas montium syluas perreptat.

Valentior est vulgari, quod sapor & odor validiores testantur.

Hedera palustris.

Hedera palustris, *Tabern.*

Hederula aquatica.

Trinitas aquatica, *Quorundam.*

Wasser Ewich.

In palustribus.

Helenium.

'Ελένιον, *Dioscor.*

Panax chironium folio Lapathi Theoph. *Dodon.*

Panax chironium, *Anguillaræ.*

Enula campana, *Officin.*

Inula.

Alantwurtz.

Oltwurtz.

Amat vliginosa hortorum & prædiorum loca, vulgatæ notitiæ. Iulio floret.

Radix eruitur Vere & Autumno. Odorata est, subacris & amara. Calefac. & sicc. 2. recessu, cum excrementitia humiditate.

Aperit, incidit, abstergit, prouocat, concoquit. Crassos & lentos humores Thoracis attenuat, & excreatu faciles reddit. Eapropter Asthmathicis, Orthopnoicis, tussientibus vtilis.

Ventriculum roborat frigidum, & concoctionem promouet. Cordi familiaris: Venenis resistit: facit ad Epidemios morbos. Aduersus aeris pestilentem noxam valet plurimum, quo nomine etiam cruda a multis manditur.

Helleborus albus.

'Ελλέβορος λευκὸς *Diosc.*

Helleborus albus flore subuiridi.

Helleborus albus mas *Tabern.*

Veratrum album *Dodon.*

Weisse Niesewurtz.

Wendewurtz.

Doltocken.

Huius feracissima sunt vda montium Suditorum iuga, præsertim quæ frigida, celsa & pratensia. Iulio floret.

Leguntur radices Maio & Autumno.

Rusticis nota & familiaris medicina, qua indifferenter contra omnis generis internos affectus, maximè ventriculi & philtra, vtuntur cum vitæ sæpe detrimento. Ventriculum enim subuertit, Singultus & Conuulsiones excitat.

Calefacit & siccat, extergit, vomitu & purgatione varios extrahit humores, sternutamenta violenter mouet.

Prisci propinabant comitialibus, Resolutis, Hydropicis, Elephanticisq; : sed eius vsus apud Lectiores hodie exoleuit.

In lixiuio decoct. Pediculos

los & Lentes interimit, cum lacte Muscas perdit.

Radix vino Maluatico solibus æstiuis exponitur: de quo cochleare N°. j. sumtũ, vomitum mouet, nec admodum affligit.

Helleborus niger vulgaris.

Helleborus niger hortensis flore viridi *C. B.*

Helleborum 2 *Mattiol.*

Helleborastrum *Aduersar.*

Veratrum nigrum 2. *Dodon.*

Christwurtz.

Schwartzwurtz.

Floret hyeme post Christi natalitia, vnde ei nomen.

Paßim sponte luxuriat in hortis.

Radix vehementer amara est & acris nonnihil. Calefacit & siccat.

Purgat perinde atq; genuinus per vomitum & inferiorem ventrem, pituitam & bilem vtramque ducens. Quartanarijs, Melancholicis, Cholica diuexatis vtilissima: sed nonnisi robustioribus & validis naturis propinanda.

Corrigitur Aniso, fœniculo, Macere.

In defectu Hellebori nigri veri commode sublituitur.

Helleborus niger Boiemicus.

Helleborus niger ferulaceus.

Hellebo-astrum nigrum *Gesn.*

Helleborus Hippoc. *Tabern.*

PseudoElleborus *Mattiol.*

Buphthalmum *Clus. P.*

Vermeinte schwartze Niesewurtz.

Böhmische Christwurtz.

Vbertim circa Limburgum collibus apricis & siccioribus luxuriat. Aprilis fine & Maio flores lutei e terra gliscunt.

Radix amara commendatur ad Pulmoniam Pestilentiamq; arcendam.

Quidam pharmacopolæ Hellebori loco vtuntur.

Hepatica nobilis.

Hepaticum trifolium *Lobel.*

Hepatica aurea flore cœruleo *Tabern.*

Trinitas seu nobilis Hepatica *Mattiol.*

Epimedium *Cordi.*

Blawe Mertzblümlin.

Edel Leberkraut.

Gülden

Gülden Leberkraut.
Blaw Leberblümlin.
Schwartzblatterkraut.

Vmbrosis montium syluis & nemoribus Martio & Aprili cum flore passim lucet, succrescentibus tandem folijs.

Amaricat, adstringit, nonnihil siccat.

Hepar roborat, Renibus & Vesicæ conducit.

Vulneraria est; ad exulcerationes Intestinorum & Enterocelas mirificè præstat.

Folia pustulis nigricantibus vtiliter admouentur.

Flore aliquando rubente & albo variat.

Hepatica fontana.

Λειχὴν *Dioscor.*
Lichen *Dod.*
Lichen Hepatica *Lob.*
Iecoraria s. Hepatica fontana.
Lichen petræus siue saxatilis.
Brunnen Leberkraut.
Stein Leberkraut.
Steinflechten.
Leber Moos.

Asperginosa & rorida montium saxa amplectitur, Maio & Iunio stellata capitula attollit.

Refrigerat, siccat, adstringit paulatim & abstergit.

Magnæ cum Hepate cognationis, ad cuius affectus maximopere commmendatur.

Aduersus Iecoris inflammationes, calores, febres acutas & Tertianas ex bile ortas efficax habetur. Sanguinem sistit, inflammationem arcet.

Hepatica pratensis alba.

Gramen Parnassi *Recentior.*
Pyrola pratensis.
Flos Hepaticus.
Καρδιακὸς.
Weisse Hertzblümlin.
Weisse Leberblümlin.

Perquam vulgata est in pratis & pascuis vdis montium. Augusto & Septembri floret, Autumni nuncia.

Tota herba subamara est, leniter acris & modicè adstringit.

Peculiari facultate imbecillum Iecur roborat, obstructum aperit.

In dysenteria & diarrhœa vtiliter vsurpatur, maximè verò ad potiones vulnerarias & vulnera.

Vulgus ad Cordiales affectus prædicat.

Hernia-

Herniaria.

Herba Turca siue Herniaria multigrana Serpylli facie *Aduersar.*

Herba *Hollerij.*

Polygonum minus *Mattiol.*

Empetron *Cordi.*

Herniola *Italis.*

Harnkraut/ Bruchkraut.

Tausentkern/Kernlinkraut.

Hendlinweis/ Blatlos.

Jungfrawtrost / Stopsloch.

In aruis sabulosis montium plusquam notissima.

Calefacit, siccat, abstergit, conglutinat, vrinas ciet, calculos frangit Renum & Vesicæ; Hepatis obstructiones & Icteritiam sanat octiduo pota.

Ad viperea item maleficia venenataque cætera tum foris tum intus laudatur.

Succus expressus subinde affuso vino albo certissimum & aliquoties probatum remedium contra Intestini prolapsum. Idem puluis pluribus diebus ex vino haustus operatur.

Infantibus herniosis *Aqua stillaticia* commodissimè propinatur.

Hieracium I.

ἱεράκιον μέγα *Diosc.* ἀπὸ τῶν ἱεράκων. Accipitres enim eius lacteo liquore Oculorum acies acuere existimantur.

Hieracium maius *Fuchs. Lob.*

Accipitrina maior.

Herba Hieracia.

Lactuca Accipitrina.

Gros Habichskraut.

Geel Sonnenwirbel.

Wilde geele Meyenblumen *Sil.*

Agrorum marginibus & pratis siccioribus frequens.

Floret Iunio & Iulio.

Omne est è genere Sonchi, lacte turget non secus ac Lactuca & Sonchus.

Refrigerat, siccat, adstringit, abstergit, aperit, mordicat.

Stomachum purgat, inflationes discutit, ructus lenes facit, concoctiones adiuuat, somnum conciliat, venerem inhibet, vrinæ difficultati succurrit.

Ad ambusta cum sale recens illitum præstat. Eruptiones papularum ex vino & polenta abstergit.

Succus Oculorum sanat vitia. Ad nebulas, caligines & Epiphoras vtilis.

Hieracium II.

Ἱεράκιον μικρόν.

Klein Habichkraut.

Pratis montosis macris familiare.

In gustu paulò maiorem amaritudinem habet.

Hieracium III.

Hieracium præmorsum.

Hieracium minus præmorsa radice *Aduers.*

Lactuca Leporum.

Hasen Lattich.

Abbis *Sil.*

Agros quærit incultos.

Hieracium IV.

Hieracium nigrum *Tabern.*

Schwartz Habichkraut.

Iulio & Augusto in agris quiescentibus.

Hieracium V.

Ἀφάκη. *Theoph.*

Hieracium Aphacoides seu V. *Tabern.*

Hedypnois *Dod.*

Cichorium luteum 2. *C. B.*

Geel Sonnenwirbel.

Marginibus delectatur graminosis, agrisq; incultis montosis.

Hieracium VI.

Hieracium folijs & facie Chondrillæ.

Hieracium maius hirsutius.

Pratorum alumna.

Hieracium VII.

Hieracium macrorrhizon seu 2. *Tabern.*

Hieracium longiùs radicatum *Lobel.*

Habichskraut mit langen wurtzeln. Ibidem.

Hieracium VIII.

Hieracium Intybaceum.

Wegwarten Habichkraut.

Agris incultis.

Hieracium IX.

Hieracium montanũ latifolium, *Tabern.*

Hieracium 5. *Clus. P.*

Breitbletterich Habichskraut.

Apricis & aridioribus agri Hirsbergensis collibus, vbi Iulio floret.

Hieracium X.

Hieracium montanũ angustifolium, seu 15. *Tabern.*

Hieracium Sabaudum.

Berg Habichkraut.

Passim in Ericetis ad syluarum margines occurrit.

Hiera-

Hieracium XI.

Hieracium alpinum latifolium sinuato folio.

Hieracium latifolium seu montanum 2. seu 13. *Tabern.*

Groß Berg Habichkraut.

Humidis alpinis tractibus inter cæteras herbas ad riuulos frequens.

Hieracium XII.

Hieracium lanuginosum.

Hieracium polycephalon alpinum.

Hieracium montanum 6. *Cl. P.*

Hieracium montanũ angustifolium 2. *Tabern.*

Hieracium Draconites.

Drachenwurtz.

Saunwurtz.

Raunwurtz.

Radix longißima, pollice craßior, exterius nigricãs, in sena, septena & plura quandoq; capita protuberat, Draconem multis capitibus repræsentans. Folia habet oblonga, angusta, incana: florem ex luteo pallentem Hieracij. Pratis altioribus & siccioribus montium familiare, Rhizotomis notum.

Amarißima est radix, plurimo turgens lacte. Calefac. sicc. vehementer abstergit.

Ad pecorum vermes enecandos vulgo nota medicina.

Mures maiores domesticos fugare in ea loca vbi versari solent. Herbam cum toto coniectam, Rustica gens affirmare audet.

Hieracium XIII.

Hieracium maculosum.

Flecken Habichskraut.

Folia Hieracij, vt Pulmonariæ maculosæ. Radix succo pus apprimè repræsentante prægnat.

In monticulo D. Georgij ad Stregomium. Vulneraria est, amara, abstergit, & vlcera curatu difficilia ad sanitatem perducit.

Hieracium XIV.

Hieracium vulnerarium.

Virga aurea, *Ioh. Iac. VVeckeri.*

Heidnisch wundkraut.

Wund Habichkraut.

Paßim in montosis sterilibus ad syluarum margines occurrit.

Vulnera recentia sanat. Potionibus vulnerarijs addebat, Ioh. Iac. VVeckerus.

Hieracium XV.

Hieracium porcellinum.

Hypochœris, *Tabern.*
Porcellia, *Gazæ.*
ὑποχοιρίς.
Ferckelkraut.
Apricis & aridis.
Refrigerat, ſiccat, aperit cum guſtu amariuſculo.

Hieracium XVI.

Hieracium minimum ſeu porcellinum minus.
Hieracium 8. *Cluſ. P.*
Hyoſeris, *Tabern.*
ὑοσερις latifolia,
anguſtifolia.
Klein Ferckelkraut.
Inter ſegetes æditioribus locis, ſolo arenoſo Iulio & Auguſto naſcitur.

Hordeum murinum.

φοίνιξ, *Dioſc.*
Hordeum murinum vel Lolium rubrum, *Aduerſ.*
Phœnix ſeu Lolium rubrum, *Dodon.*
Meuſegerſte.
Fürſthaber.
Löche/ Löchegras/ *Sil.*
In campis, areis hortorũ, aggeribus nihil frequentius: etiam Lini vitiũ, quod à mulierculis diligenter eruitur.
Vi pollet refrigerandi, ſiccandi & ſiſtendi.
Ex vino auſtero potum omnis generis alui fluxus compeſcit.

Horminum ſylueſtre I.

Ὅρμινον ἄγριον.
Horminum ſylueſtre Mattiol. *Lobel.*
Horminum ſylu. 2. prima ſpecies, *Cl. P.*
Scarlea ſylueſtris, *Tabern.*
Wilder Scharlach.
Wilde Salbey.
Campeſtria prataq; macilenta ſectatur.
Flores cœrulei Scarleam redolent.
Viribus magis valet quã ſatiuum.

Horminum ſylueſtre II.

Horminum murale Sleſiacum.
Horminum ſylueſtre latifolium 2. *Cl. P.*
Wilder MawerScharlach.
Ad mœnia Gryphibergæ Iunio floret. Alibi minus notum.
Folia nigricant, lanuginoſa, odore Hormini.

Hyoſcyamus niger.

Ὑοσκύαμος μέλας, *Dioſc.*
Hyoſcyamus flauus, *Fuchſ.*
Hyoſcyamus niger ſeu Apollinaris herba, *Aduerſ.*
Bilſenkraut.

Binſen-

Binſelkraut / *Sil.*
Sewkraut.
Sewbohnen.
Zigennerkraut.
Circa loca habitata & culta nullibi non obuium.
Aeſtiuis menſibus & in multum vſq; Autumnũ floret: ſemen interea perficitur.
Grauis odoris ac ingrati tota ſtirps eſt, caput aggrauans ac ſomnolentiam inducens.
Frigidam & humidam ſortitur naturam, Venenoſæ & deleteriæ facultatis.
Semen fotu dentium dolores mulcet.
Oleum ex herbæ folijs in fictili circa ſolſtitium in terram repoſito paratum, ad inflammationes & calidas podagras commendatur.

Hypericum verum.

Ὑπερικὸν Dioſc. ab ὑπὲρ ἐικόνος quod culmen altius tollat.
Perforata.
Chamæpitys.
Fuga Dæmonum.
S. Johannißkraut.
S. Johannißblut.
Jageteuffel.
Wildgartheil / *Sil.*
Vbique vulgatiſsimum, margines ſatorum, agros macilentos, incultos, occupans. Aeſtate floſculos edit.
Tenuis eſt eſſentiæ, calefaciens & ſiccans. Aperit, reſoluit, agglutinat, Menſes & vrinas prouocat, Calculum frangit, venenis aduerſatur.
Medetur ruptis, conuulſis, ambuſtis.
Herba deuorata hauſtaq;, tum vulneri illita venenoſorum morſibus reſiſtit.
Miſcetur inſeſsibus & decoctis ad articulorum & matricis affectus.
Superſtitioſum eſt & homine Chriſtiano indignum hoc abuti ad Dæmones aliosque malos ſpiritus fugandos.

Hypericum reptans.

Hypericon minus, *Dodon.*
Hypericon minimum ſupinum Septentrionaliũ, *Lob.*
Ruta ſylueſtris Dioſc. *Nonn.*
Κόειρ.
Klein Wild Gartheil.
Schön klein S. Johannis blümlin.
Erdkyferlin.
In agris reptat frumentarijs, quo tempore à ferendis frugibus conquieſcunt.
Integra floret æſtate.
Tritum reſinaceum ſpirat odorem. Guſtu amaricat. Ad vulnera efficacius vulgari.

Hypericum Androsæmon.

Ἀνδρόσαιμον Diosc. *Aduers.* quasi ἀνδρὸς αἷμα.

Ruta syluestris hypericoides, *Dod.*

Ruta syluestris Diosc. *Casp. Bauh.*

Hyperici genus in dumetis nascens, *Trag.*

Cunradißkraut.

Opacis & syluosis quibusdam oritur locis.

Flores triti sanguinē fundunt.

Folia extergunt & desiccant, vrinam & menstrua cient.

Hæmoptoicis ex alto delapsis & viscerum exulcerationibus summitates vtiliter exhibentur.

Hypericum Ascyron.

Ἄσκυρον *Diosc.* quasi ἄνευ σκύρου sine scabritie. Rotundum enim glabrumque caulem habet.

Ascyrum, *Recentioribus.*

Hypericum ἀσκυροειδές.

Harthaw / Waldhoff.

Grundheil / Wildgarheil / *Sil.*

Agris incultis, pratis siccioribus & aggeribus secus itinera multum.

Folia latiora sunt, non perforata.

Ex vino austero magna vulnera glutinat. Additur Balneis ad sudores eliciendos.

Iacea nigra vulgatior.

Ἀφυλλανθὴς, quasi ἄφυλλον ἄνθος.

Iacea nigra seu Aphyllantes, *Dod.*

Sanicula rupturarum.

Schwartz Flockblum.

Bruch Sanickel.

Iuxta sepimenta agrorum, pratisque macilentis fruticat, Iunio & Iulio floret. Calida est & sicca cum adstringendi vi. Commendatur ad faucium, tonsillarum vuæque tumores.

Ad Hernias & vulnera vtilis.

Iacea collina maior dissectis folijs.

Iacea nigra montana squarroso capite. Centaurium collinum maius, *Cas. B.*

Centauroides maior.

Grosse braune Scabiosen.

Grosse Flockblum.

Wilde Scabiosen.

Knopffwurtz / rote Kornblumen.

Inter

Inter segetes arenoso solo, & secus itinera, in territorio Hirsbergensi.

Flores Iulio ostendit Centaurei maioris.

Iacea collina minor leptophyllos.

Centaurium collinũ minus, *Ioh. Bauh.*

Iacea nigra vulgatior angustifolia.

Centauroides minor.

Kleine zart bletterichte Flockblum.

Iulio & Augusto cum flore fruticat in aggeribus secus vias regias.

Iacea montana villoso capite.

Iacea montana nigra villoso capitulo.

Gehenpte Flockblum.

In pratis Riphæorũ montium nascitur.

Irio.

Ἐρύσιμον siue ἴρη *Diosc.* ab irruendo, quòd ignea vi & feruido gustu in linguã irruat.

Irio siue Erysimum Diosc. *Lobel.*

Erysimum I. *Tabern.*

Verbena recta siue mas, *Fuchs.*

Verbena femina putata.

Creutzkraut.

Eisenkraut weiblin.

Wegesenff / Wilder Senff.

Iuxta vrbes in ædificiorum areis & cœmiterijs neglecta planta.

Calidæ & tenuis, incidentis ac cum humiditate abstergentis substantiæ.

Arteriacum laudatissimum. Asthmaticis & farctui Pulmonum vociq; raucæ etiam diuturnæ adeò est præsenti remedio, vt fidem ferme superet.

Bibitur aduersus venena mortifera.

Isatis syluestris, Vaccaria dicta.

Isatis syluestris Ocymastri caliculo, flore exiguo pallido *Aduers.*

Vaccaria rubra *Lugdun.*

Perfoliata rubra *Gesn.*

Wild Weid.

Kühkraut.

Charteuser blumen.

Læto & restibili solo inter segetes prouenit.

A solstitio æstiuo in Autumnum vsq; floret, & interea semen perficitur.

Nullius adhuc comperti vsus.

Iuncus

Iuncus vulgaris leuis Herbar.

χοῖνος λεῖα *Diosc.*
Iuncus Mattiol.
Iuncus leuis { sparsa / glomerata panicula.
Glatte Bintzen.
Sembden/ Sympsen. *Sil.*
Pratis vdis deterioribus nihil viuidius familiariusúe iunco hoc.

Iunci recentes in cubiculum sparsi Aërem temperant & sensim frigidos vapores ad Caput submittunt, quibus somnolentos efficiunt.

Semen vstum, ex vino styptico potum aluum sistit & rubra feminarum profluuia: vrinam ciet, sed capitis dolorem facit.

Medulla ad ellychnia & turundas expetitur.

Iuncus vulgaris acutior siue mas.

ὀξύσχοινος *Diosc.*
σχοῖνος ἄκαρπος.
Iuncus acutus, acuminatus.
Iuncus sterilis.
Spitzige Sembden.
Gemeine scharffe Bintzen.
Eadem occupat loca.

Iuncus syluaticus.

Wald Bintzen.
Wald Sembden.
In syluis vdis.

Iuncus acutus minimus.

Χαμαίσχοινος ὀξύς.
Kleine spitzige Sembden.
In pratis vliginosis radicula oblonga serpendo sese propagat.

Iuncus minimus lanceatus.

Iuncus spicatus.
SpiesBintzen.
SpiesSembden.
Minimus est & in summo capitulum gerit hastæ instar.

Iuncus palustris maximus.

Ὁλόσχοινος *Diosc.*
Iuncus aquaticus maximus *Lob.*
Iuncus palustris maior *Tabern.*
Iuncus læuis aquaticus maximus *Thal.*
Grosse WeiherBintzen.
See Sembden / Pferd Bintzen.
Stagnosis & palustribus pisciniśq; lætatur.

Constat ex terrena essentia leuiter frigida & aquea. Aluum

Aluum sistit & crebra semi-
narum profluuia.

Ad triclinia insternenda
perquam notus.

Iuncus palustris minor.

Iuncus aquaticus minor
capitulis Equiseti *Lobel.*

Iuncus clauatus *Dalechamp.*

Iuncus cum capitulis lon-
gis *I B.*

Kleine Weiher Bintzen.

Proxime dicto leuore si-
milis, sed minor; tenuior,
breuior: Piscinarum alum-
nus. Medulla candida fun-
gosaq; refertus est ad nexus
vtilis.

*Iuncus palustris flo-
ridus.*

Ξιφίδχοινος.

Gladiolus aquatilis *Do-
don.*

Iuncus Cyperinus flori-
dus *Tabern.*

Bintzenschwertel.

Blüende Bintzen.

In lacunis torpidis circa
Vratislauiam flores fert ex
purpura candore dilutos Iu-
lio, Augusto.

Creditur ea præstare, quæ
cæteri.

Iuniperus arborescens.

Ἄρκευθις. *Diosc.*

Iuniperus baccifera, quod
iuniores & nouellos fructus
pariat.

Weckholder / Wacholder-
strauch.

Jachandel Baum. *Sil.*

Apricis, aridis, desertis,
incultis montibus & colli-
bus nota.

Sola fructus in biennium
retinet; Nostra lachrymam
non gignit.

Bacca Iuniperi.

Grana Turdorum.

Ἀρκευθίδες.

Jachandelbeeren.

Kramerbeern.

Colliguntur Octobri: in
hyeme sunt Turdorum ci-
bus.

Laudantur nigræ, rotun-
dæ, in mandendo dulces,
subamaræ. Calefac. 3. sic-
cant 1. gradu. Adstringunt
modicè, Stomacho vtiles.
Contra pectoris vitia, Tus-
sim veterem & difficilem
Puerorum, Inflationes, tor-
mina, Febres pestilentia-
les efficacissimè bibuntur,
Iecur, Renes expurgant,
crassos glutinososq; humo-
res extenuant, Menses mo-
uent. Ruptis, conuulsis &
vuluæ strangulatui subueni-
unt, sed caput tentant.

Salubribus medicamentis & Antidotis miſcentur.

Ex his *Mel* conficitur Iuniperinum, quod Mellis conſiſtentiam habet, ad prædictos vſus efficaciſsimum.

Oleum ex baccis arte chymica extractum calidæ eſt & ſiccæ naturæ. Contra Calculum & peſtis contagia magnæ commendationis.

Lignum ſponte arefactum accenſum ſuauiſsimè olet, aërem purgat Peſtis tempore, ſerpentes & venenata fugat.

Ex ligno etiam omnis generis pocula torno artificialiter excauantur: item pilæ rotundæ foraminibus pertuſæ, quibus Pomambræ vel ſpongiolæ liquoribus appropriatis imbutæ includuntur & aduerſus peſtem collo vel manibus geſtantur.

Iuniperus alpina fruticans.

Iuniperus minor alpinus.
Bergwachholder.
Wilder Sadelbaum *Sil.*

Nonniſi altiſsimis montibus nota, veluti in Iſeræ prato ad giganteum, ad fontes Albis & alijs locis inter Piceas pumilas & Pinaſtros à niue depreſſos, qui nunquam Arboris altitudinem acquirunt, ſed humi ramulis reptantes tandem areſcunt. Vulgo Das Knickholtz.

Baccæ autumno matureſcunt, oblongæ ex cœruleo nigræ.

Folia vulgari minus pungunt, trita grauiùs Sabinam ferè ſpirant.

Calidæ & ſiccæ naturæ. Menſtrua vehementer pellit. Eosdem ferè cum Sabina effectus obtinet.

Lactuca ſyluarum purpurea.

LActuca agreſtis, *Lobel.*
Lactuca ſylu. purpurea *Geſn.*
Lactuca ſylu. ἱερακώδης *Thal.*
Sonchus 2. *Cl. P.*
WaldLattich.
Berg Lattich.
Dürrehenne *Sil.*

Plurima in montium Suditorum ſaltubus nemoroſis ad duorum cubitorum altitudinem aſſurgit.

Planta tota lactea eſt, ſapore moderatè dulci, tandem ad amaritudinem aliquam leniter declinante, quam ſubſequuntur poſtremò adſtrictio & exiccatio.

Pabu-

Pabulum iumentis gratum.

Lactuca ſyluarum lutea.

Lactuca ſylueſtris murorum.

Chondrilla lutea 1. *Dodon.*

Sonchus læuis ſyluaticus luteus.

Sonchus 2. folio profundis lacinijs ſinuato hederaceo *Lobel.*

Haſenlattich.

Wald geel Sonchenkraut.

Wald Genſekôl.

In ſyluis, petroſis locis, & ad muros naſcitur. Aeſtate floret.

Lagopus campeſtris.

Λαγώπυς *Dioſc.*

Lagopus genuinus Antiquorum, *Aduerſ.*

Trifolium leporinum.

Trifolium ſpicatum humile.

Haſenklee.

Haſenpfötlin.

Kätzlinkraut *Sil.*

Inter ſegetes in aruis Iulio & Auguſto frequens.

Siccandi & adſtringendi vi pollet.

Alui & ſeminis profluuio laborantibus mirum præſtat auxilium potum.

Tumoribus Inguinum & laxis Hernijs cohibendis peroptimus.

Lagopus montanus maior.

Lagopus maior 2. *Dod.*

Trifolium montanum maius *Thal.*

Cytiſus *Trag.*

Geißklee.

Groß Haſenklee.

Montoſis & ſyluis cæduis naſcitur.

Omnes partes deſiccant & adſtringunt.

Lagopus montanus minor.

Trifolium montanum minus *Thal.*

Kleiner Geißklee.

Iuxta agrorum & viarum margines.

Lamium purpureum vulgatius.

Γαλίοψις *Dioſc.*

Vrtica fœtens purpurea *Lobel.*

Galeopſis ſiue Vrtica mortua *Matthiol.*

Vrtica labeo.

Taubneſſel.

Binſauge.

Stinckende Neſſel.

In ædificiorum areis, plateis, & circa hortorum ſepes. Tota æſtate floret.

Fœtidi eſt & grauis odoris. Eius calorem & ſiccitatem ſapor arguit.

Eius folia durities, ſtrumas & carcinomata diſcutiunt: ad putreſcentia vlcera, gangrænam & nomas vtiliter cum ſale illinuntur.

Lamium purpureum minus.

Morſus gallinæ folio Hederulæ 2. *Lobel.*

Ballote criſpa *Lugdun.*

Galeopſis minor folio caulem ambiente.

Klein Taubneſſeln.

Cultis delectatur, in agris & hortis oleraceis primo vere floret.

Lamium candidum.

Lamium ſiue Archangelica flore albo *Aduerſ.*

Vrtica iners λευκάνθεμος.

Weiſſe Taubneſſeln.

Todte Neſſeln mit weiſſen blumen.

Humida & opaca occupat loca, foſſas & arcas Nobilium & Ruſticorum. Iulio flores oſtendit niueos.

Amaro conſtat guſtu. Ex vino potum Iecinoris adimit obſtructiones.

Flores Menſtrua alba abſumere, feminarum experimento celebrantur.

Herba tuſa cum ſale plagis & contuſionibus vtilis, nec non vlceribus putridis & vulneribus, vlcera ſerpiginoſa, vulgo den Wurm/impoſita ſanat.

Lamium pictum.

Vrtica fatua, λευκόστικτος, *Thal.*

Milzatella vulgo, id eſt, Lienaris.

Vrtica iners picta.

Flecken Taubneſſel.

Folia lineis albis natura pinxit.

Lienoſos fotu iuuat.

Lamium luteum.

Lamium πολύμορφον aut πολύχροον, *Thal.*

Archangelica lutea.

Geele Waldneſſel.

Gelber Hanenkopff.

In ſyluis opacis Maio floret.

Ad vulnera, tumores, vlcera cæteris efficacior.

Lamium ſyluaticum ſpicatum.

Vrtica Heraclea, *Trag.*

Vrtica fœtida max. πορφυράνθεμος, *Thal.*

Waldneſſel.

Schar-

Scharlach-Nessel.
Gottesvergeß/ *Nonn.*
In sylvis & dumetis ad syluarũ margines. Iulio floribus viget purpureis ex atro rubentibus.
Grauissimum & ingratum spirat odorem.

Lamium syluarum Melissæfolio.

Lamium Pannonicum, *Clus. P.*
Melissa *Fuchs.*
Melissa montana.
Wald-Nessel
Wald Mutterkraut.
Mutterkraut/ *Sil.*
Stabulatur in syluis & montibus.
Passim pro vera vtuntur Melissa; à qua tamen toto genere distat, cum neq; vultus neq; Citrij odor respondeant.

Lampsana.

Λαμψάνη, *Dioscor.*
Lampsana, *Aduers.*
Papillaris.
Wild Sonchenkraut.
Reinkôl.
Milchen.
Parietinis, ruderibus, aruorum & hortorum marginibus frequens.
Reficcat, abstergit, digerit. Papillas exulceratas imposita sanat.
Folijs reperitur integris & laciniosis.

Lapathum vulgatissimum.

Λάπαθον, *Græcis.*
Lapathum, *Officin.*
Hippolapathum syluestre *Tabern.*
Rumex agrestis siue 2. *Cordi.*
Ochsenzunge/ Butterbletter/ Ohmbletter/ *Sil.*
Butterampffer.
Grindwurtz.
Herba vulgatæ notitiæ locis humidioribus in areis pagorũ ad stabula plerunq;.
Radices tritæ illinuntur contra scabiem aliasq; cutis infectiones.
Addunt vnguentis, quibus capillos flauos reddunt, Capitisq; furfures abstergũt.
Folia calidis defluxionibus vtiliter imponuntur.
Pares obtinet cum Oxylapatho vires.

Lapathum folio subrotundo.

Lapathum folio minus acuto, *Lobel.*

Lapatium folio retuſo.
Klein Ampffer.
Lendenkraut.
Folia minora ſunt & minus acuta.
Iiſdem naſcitur locis.

Lapathum acutum.

Ὀξυλάπαθον, *Dioſc.*
Oxylapathum, *Mattiol.*
Rumex acutus, *Cordi.*
Lapatium acutum, *Offic.*
Gelb ſpitz Ochſenzunge.
Spitz Mengelwurtz.
Zitterwurtz.
Agris & pratis nuſpiam deeſt.
Miſtam habet facultatem. Digerit & nonnihil repercutit. Conſtringit, amarum eſt, abſtergit, Dyſenterias, Diarrhœas ac cætera alui profluuia ſanat.
Radix ex aceto cocta aut cruda illita Lepras, Impetigines & ſcabroſos vngues perſanat. Ad lotiones, fotus & linimenta vſurpatur.

Lapathum acutũ criſpum.

Lapathum οὐλόφυλλον.
Oxylapathum criſpum.
Spitziger krauſer Ampffer.
Humectis gaudet.

Lapathum paluſtre maximum.

Ὑδρολάπαθον μέγα.
Hydrolapathum magnũ, *Lobel*
Hippolapathũ ſylu. *Matt.*
Rumex aquaticus.
Groß waſſer oder weiher Ampffer.
Wild Münch Rhabarbarwurtz.
In aquis oritur ſtagnantibus & foſsis humidioribus.
Radix craſſa crocea aluũ lenit, Icteritiam diſcutit.
Folia Podagris calidis & vlceribus vtiliter imponuntur fluentibus.

Lapathum paluſtre minus.

Hydrolapathum minus.
Kleiner waſſer oder weiher Ampffer.
Frequentius eſt maiore.

Lapathum fontale criſpum.

Ποταμογείτων οὐλόφυλλον.
Potamogeton criſpum aut fimbriatum.
Fontalis criſpa.
Alga 2. *Trag.*
Tribulus aquaticus minor, *Cluſ P.*
Brunnen Ampffer.
Krauſpen Samkraut.
Non niſi limpidarum & pigrè

pigrè fluentium aquarum alumna.

Larix.

Λάριξ.

Larix Latinis.

Larga.

Lorchbaum.

Lerchenbaum.

Eximiæ proceritatis arbor, quæ sola inter conifera absq; folijs hyeme reperitur.

Eius fructus Cupreßsino minor est, squamaceus, Abietis strobilos refert prorsus, sola quantitate differens.

Abundant Larice Sudetes in Baronatu Iegerdorfensi.

Cortex Pini modo siccat, adstringit, ad cicatricē perducit: tritus ambustis medetur & Intertriginibus prodest.

Folia ex aceto Dentium dolores mitigant. Conuli dissecti ex aqua decocti insessu Podagricos iuuant.

Resina Lariegna.

Πιτύϊνη λαρικίνη.

Lörchenhartz.

Lorhartz.

Termentin/ vulgò.

Terebinthinæ propemodum est similis, mellei coloris, lenta, contumax, nunquam durescens. Calefacit, emollit, aluum ducit, abstergit, aperit, prouocat, glutinat, attrahit, Renes & vesicam expurgat, calculos expellit.

Purificata prodest Tusßientibus, Phthisicis, Asthmaticis; expurgat pectus, Articulorum dolores lenit, mouet vrinas, vlcera Renum & vesicæ sanat, GonorrhϾæ succurrit.

Vlcera & recentia vulnera curat, Capillorum casum Palpebris illita prohibet.

Omnis generis vitiligines, scabiem, Lichenes inuncta abstergit, auribus purulentis succurrit. In summa, potest omnia quæ Terebinthina.

Miscetur Emplastris, Malagmatis & Acopis.

Agaricus.

Ἀγαρικόν.

Lörchen Schwam.

Fungus Laricis. Probatur mollis, albus, leuis, non cariosus.

Gustu initio dulcis, mox amarus est, acrimoniæ ac leuiculæ abstersionis particeps. Calefacit, digerit, incidit, abstergit, expurgat, obstructa liberat. Vis ei phlegmagoga, hoc est, pituitæ purgatrix, Stomacho aduersa,

uersa, quæ Zingib. Galanga corrigitur.

Laureola.

Χαμαιλαία. *Diosc.*
Laurus pusilla, *Lobel.*
Chamælea germanica, *Dodon.*
Chamædaphne, *Clus. P.*
Mezereon germanicum.
Piper rusticum.
Zeidelbast / Kellershals.
Zeyland / Zieglig / *Sil.*
Montibus & collibus syluosis opacis multa fruticat Aprili & Martio floret, Autumno baccæ maturescunt
Calefacit & sicc. vehementer, vrit, pituitam extrahit, vomitum ciet, Mensesq; ducit.
Cortex aduersus Quartanam, Hydropem & Venena per se cum saccharo vel liquore aliquo bibitur.
Corrigitur lacte vel aceto.

Ledum Silesiacum maius.

Ledum folijs Rosmarini 2. *Lob.*
Rosmarinum sylu. siue Bohemicum Mattiol. *Lugdun.*
Chamæpeuce Plin. j, *Cord.*
Melissa Solitudinum.
Wilder Rosmarin.
Schabenkraut.
Heiden Bienkraut / Hartheide.
GichtThannen / SewTannen.
Grantze / Sewgrantze / Monticolis, quasi dicatur, suũ grando, per metathesin literarum.
Fruticat & viret plurimis vdis & desertis montium locis, vbi Iulio flores promit candidos, odoratos, semen paleaceum in capitulis Hyperici fere minoribus continetur.
Tota planta odorata est & aspectu iucundo, præsertim cum florib. Iunio onusta est.
Aromaticum spirat. saporis amariusculi cum acrimonia coniuncti.
Excalefacit, siccat, attenuat, aperit, roborat, concoquit, resoluit, digerit, Menses prouocat, Articulos roborat.
Prodest Articulorum contractionibus, Sciaticæ & aquosis pedum tumoribus.
Additur insessib. ad Menses mulierum eliciendos, aliosq; vteri morbos: lixiuio ad inueteratos capitis dolores.
Cum Scrofularia in balneis scabiem sanat. in cistas, vestimenta à tineis & blattis

blattis vt vindicet, reponit vulgus.

Rustici in stabulis substernunt iumentis & porcis, aduersus eorum scabiem & grandinem. Cymas cereuisiæ nonnulli incoquunt ad inebriandum homines.

Folijs Apiarij aluearia perfricare solent ob odorem apibus gratum & amicum.

Ledum Silesiacum minus.

Rosmarinum syluestre minus, *Mattiol.*

Rosmarinus syluestris ἄγριος, *Clus. P.*

Klein wilder Rosmarin.

Kleine Grantze.

Rarius occurrit ijsdem natalitijs. Folia Rosmarini latiora pulcrè virentia inodora: flos ab altero diuersus, concauus, suauiter rubet, Maio & Iunio conspicuus.

Inodorum est, exiccantis & adstringentis facultatis. Neglecti vsus.

Lenticula palustris.

Φακὸς ὁ ἐπὶ τῶν τελμάτων, *Diosc.*

Lens lacustris.

Lenticularis, *Herbarior.*

Muscus palustris.

Wasser Linsen.

Enten Linsen.

Seelinsen.

Innatat aquis ceu muscus, minimis & compressis folijs.

Humectat & refrigerat 2. quodammodo ordine. Glutinat, & puerorum Enterocelas sanat.

Compertum est recenter mederi inflammationibus, febribus pestiferis, oculis rubentibus, Palpebrarum phlegmoni & capitis doloribus.

Leucoium bulbosum vulgatius.

Λευκόϊον bulbosum Theoph. siue Narcissus albus, *Thal.*

Leucoium bulbosum præcox maius, *Cl. P.*

Leuconarcissolirion pratense vernum paucioribus floribus, *Lobel.*

Weisse Mertzblumen.

Sommerthierlein.

Wilde Veilathen.

Moß Veilichen.

Schnee Veilichen.

Schnee Gallen/*Sil.*

Niue dilapsa Martio & Aprili flos conspicitur ver annuncians, in pratis montium humidioribus & syluis.

Flores ad coronas puellis expetuntur. Ex vino decocti, aduersus Laterum dolores à feminis Hirsbergensibus propinantur.

Leucoium bulbosum polyanthes.

Leucoium bulbosum minus præcox pluribus florib.

Andere Sommerthierlein.

Tardius flores profert.

Libanotis Theoph. alba.

Libanotis Theoph. maior, *Lob.*

Seseli Aethiopicum 2. *Cl. P.*

Seseli Aethiopicum vulgare Matt. *Cam.*

Ceruaria alba.

Saxosis & asperis nascitur montosis in monte D. Georgij ad Strigam vbi Sigillata eruitur. Floret Iulio, Autumno semen maturum.

Radix odorata est. Calefacit & siccat. Aperit, vrinam prouocat, calculum frangit. Auxiliatur ruptis, conuulsis, ex alto delapsis. Ex vino pota Menstrua pellit.

Libanotis Theoph. nigra.

Rosmarinum f. Libanotis 1. Theoph. folijs Apij palustris.

Seseli Peloponnesiacum & Daucus 3. *Fuchs.*

Daucus Selinoides 2. *Lob.*

Radix Ceruaria nigra.

Saxifragia Venetum.

Λιβανωτίς.

Schwartze Hirschwurtz/*Sil.*

Schwartze BergPeterlin.

Montosis asperis & petrosis fruticat.

Oreoselino quodammodo affinis, nisi quod tota maior; Folia latiora & crassiora, Radix crassior nigricans, hirsuta & villosa coma Semen Anethino maius, acre & aromaticum.

Radix cal. & sicc. aperit extenuat, pota venena pellit per sudores, Morsibusq; venenosis auxiliatur, Stranguriam tollit, Renes expurgat, calculum comminuit & Renes ab arenulis liberat.

Vulgo ad pecorum Morbos nota.

Lilium montanum.

Κρίνον πορφυροῦν.

Lilium syluestre, *Dod.*

Lilium purpureum radice lutea.

Martagon Chymistis, *Matt.*

Goldwurtz.

Berg Lilgen.

Braunilgen.

Amat montosa herbida colles & prata. Iulio floret.

Calefacit & siccat 2. gradu. Vrinam & Menses prolicit, Icteritiæ subuenit pota & amuleto.

Impo-

Impoſita Oedemata & durities emollit, maturat.

Lixiuio capillos flauos reddit, & defluentes replicat.

Lilium conuallium.

Καλλιόνυμος, *Geſn.*

Πόθος, *Theoph.*

Lilium conualliũ vel vernum Theoph. *Lob.*

Ephemerum non lethale, *Fuchſ.*

Thalilgen/Springauff.

Zaucken/Zautſchen.

Zweyblat.

Circa Maij calendas cum floribus in montibus & eorum conuallibus conſpicitur. Flores guſtu amari, odoris eximij & perquam iucundi. Exiccant, calefaciũt, attenuant, digerunt, prouocant.

Cor iuuant & cerebrum, omnesq; principes facultates. Idcirco reſolutis, comitialibus, conuulſis, vertiginoſis, animi deliquio laborantibus auxilio ſunt.

Venenis aduerſantur: tormina ſedant & Menſtrua euocant.

Succus oculorum inflammationibus vtilis. Aqua ex floribus cum Maluatico in vitreis organis elicitur præſtantiſsima & maximi vſus in conuulſionibus, Apoplexia, Paralyſ. Syncope, vteri ſuffocatione, Cordis palpitatione, vertigine. Aegrè parturientibus certum auxilium prædicatur.

Lilium conuallium rubrum.

Lilium conuallium, floribus ſuauè rubentibus, *Lob.*

Leibfarben Thalilgen.

Interdum ijſdem locis floribus rubentibus conſpicitur, ſed minus frequens.

Linaria.

Ὄσυρις Dioſc. *Aduerſ.*

Linaria 1. *Dod.*

Oſyris maior, *Tabern.*

Vrinaria.

Frawen Flachs.

Marien Flachs.

Wald Flachs.

Kröten Flachs.

Catharinen blumen.

Frequens in campeſtribus, agrorum aggeribus, dumetis, hortorum ſepimentis.

Amara illi qualitas, calefaciens, ſiccans, aperiens & abſtergens. Aluum turbat, vrinas, Menſes trahit.

Ex vino hauſta vrinam retentam elicit, Hepatis obſtructiones ſoluit, Icteritiam & Hydropicos iuuat.

Cutim & maculas faciei exterget, leuigatq;.

Sudores in balneis pellit; insessu infantibus vrinam retentam prouocat vulgato experimento.

Succus vulnera, vlcera & fistulas curat.

Linaria adulterina.

Σρουθόγλωσσον.

Lithospermum syl. 2. Trag.

Passerina Linariæ folio.

Lingua passerina.

Spatzenzunge.

Apricis nascitur.

Linum syluestre.

Λίνον ἄγριον.

Linum sylu. Dod.

Linum syluestre flore cœruleo.

Wild flachs.

In campestribus, incultis locis & secus itinera Iunio & Iulio floret.

Herba cum floribus decocta & butyro recente illita, tumores resoluit, & inflammationes lenit, quinetiam induratos emollit, addita Althææ radice & gallinaceo adipe.

Linum sylu. perpusillum.

Chamælinum.

Linum sylu. 1. Clus.

Klein wilder flachs mit weissen blümlein.

Ad margines pratorum humidos Iunio flosculos promit.

Lithospermum legitimum.

Λιθόσπερμον μικρὸν, παρὰ τὸ ὁμοιῶδες σπέρμα λίθοις.

Lithospermũ minus, Dod.

Milium Solis, Offic.

Milium soler, id est, Montium.

Steinhirsche.

Waldhirsche.

Steinsamen.

Nascitur incultis, strigosis, asperis & solitudinibus.

Semen calefacit & siccat, abstergit, aperit, & nonnihil acrimoniæ habet, vrinas pellit, cum vino albo potum vrinam deijcit, calculos frangit & stranguriam discutit.

Lithospermon nigrum.

Λιθόσπερμον ἄγριον.

Lithospermum sylu. aruense vel nigrum Matt.

Anchusa degener facie Milij Solis Lob.

Anchusa aruensis alba Thal.

Schwartz Steinhirsche.

Inter segetes Maio floret.

Incul-

Incultis etiam & ruderatis plerisque occurrit.

Semen Calculosis ex vino propinatur.

Lolium.

Αἶρα Diosc.

Ζιζάνιον.

Triticum temulentum *Aduers.*

Dollkraut/ Donkraut *Sil.*

Taubkorn/ Dollkorn.

Hordei & Auenæ vitium, in quod pluuiosa æstate degenerant.

Excalefacit, siccat, attenuat, resoluit, abstergit, inebriat, strumas discutit, ossa extrahit. Ex aceto & sulphure viuo varos, Licheues & Lepras sanat.

Lolium non solùm pani mixtum sed multò magis Cereuisiæ additum & feruefactum tepore & temulento veterno Cerebrum opprimit & opacat, reliquaque membra torpida reddit. Capiti dolorem, Oculis caliginem adfert; quia vaporosos humores in Cerebrum defert.

Lonchitis leuis.

Lonchitis 2. femina *Tabern.*

Lonchitis 2. *Neotericor.*

Λογχῖτις λεία Diosc.

Asplenum syluestre *Lugdun.*

Caterach maius.

Miltzfarren *Sil.*

Wald Hirschzunge.

Gros Miltzkraut.

Folia integra virent hyeme humi procumbentia.

Opaca & humida occupat montium loca.

Siccat, adstringit cum mediocri calore, vrinam ciet.

Ex vino decocta & pota morbo regio prodest, meatus Iecinoris & Lienis aperit, Calculos Renum & Vesicæ comminuit, febri Quartanæ auxilio est.

Atram bilem discutit & sanguinem ex casu aut contusione concretum à Corde submouet.

Lonchitis aspera maior.

Λογχῖτις τραχεῖα siue 2. *Dod.* *παρὰ τὰς λόγχας* à lancea, quam scabræ foliorum incisuræ referunt.

Lonchitis aspera *Mattiol.*

Lonchitis 2. mas *Tabern.*

Lanceolaris.

Spicant.

Gros Miltzfarren.

In altissimis Suditorum asperis & salientibus veluti

am Riesenberge: alibi minus occurrit.

Splenetica est. Ex aceto Lienes induratos sanat. Vulneribus mirum in modum prodest. Ea namq; glutinat & inflammationes in eis excitari non patitur.

Lonchitis aspera minor.

Lonchitis aspera Maranthæ *Matt.*

Lonchitis adulterina *Tabern.*

PseudoLonchitis aspera.

Klein Milgfärrlin.

Nascitur asperis & saxosis montibus.

Lunaria minor botryitis.

Lunaria minor *Clus.P.*

Lunaria racemosa *Aduers.*

Ruta Lunaria *Tabern.*

Ἡμιονῖτις ἑτέρα καὶ Σεληνῖτις.

Monrautte/ Monkraut.

Weisser Widerthon. } *Sil.*
Der rechte Widerthon }

Leber Rautte.

In pratis nec non colliculis gramineis montium Maio conspicua: quæ breui perit.

Refrigerat & siccat, gustu præsicca & adstringens.

Egregia vulneraria est. Pota intrinsecus corporis sanat fracturas & dysenterias: extrinsecus illita magni ad Puerorum Enterocelas commodi.

Albas vteri fluxiones supprimit.

Plebecula simplex ad quoduis fascinum abigendum superstitiosè celebrat.

Lunaria botryitis minor πολύφυλλος.

Lunaria minor ramosa *Clus.*

Grosse vielbletteriche Leber Rautte.

Rarior inuentu. In horto meo inter gramina, vbi prior copiosè crescit, reperta fuit.

Lunaria græca perenni radice.

Lunaria longa *Gesn.*

Lunaria græca siliquis oblongioribus *Thal.*

Lunaria raphanitis s. Bulbonac radice rediuiua *Lob.*

Viola lunaris 2. *Tabern.*

Monveil.

Waldveilen/ *Sil.*

Humidis & opacis montium saltubus perennat.

Flores fert Maio odoratos, succedunt siliquæ foliaceæ oblongiusculæ, continentes semen, quod abstergit & vrinas prouocat.

Lupu-

Lupulus spontaneus mas.

Lupulus sylueſtris.
Lupus ſalictarius.
Wilder Hopffen *Sil.*
Dorn Hopffen.

Vbiuis ad ſepes, dumeta & margines pratorum humentium luxuriat.

Turiones primo vere aqua feruenti macerati & frigida abluti, cum aceto & oleo communi, addito ſale in acetaria veniunt. Cichorij ſapore non ingrato, calore temperato ad aluum emolliendam.

Lupulus flore & ſemine calefacit, exiccat, extenuat, aperit, abſtergit, ſanguinem purgat.

Bibitur contra venena, ſcabiem, luem gallicam, & cæteros affectus, qui cutim extimam inficiunt. Datur etiam contra febres ab infarctu prouenientes.

Semen Lumbricos ventris necat, vrinas prouocat & menſtrua educit.

Lupulus spontaneus sterilis.

Lupus ſylueſtris femina.
Wilder Femel Hopffen.

Folia mare rotundiora, nec tam profundis inciſuris diſſecta, & iuxta radicem potiſſ. ſine inciſuris ſpectantur.

In ſepibus & dumetis vt prior naſcitur.

Luteola.

Lutea *Plin.*
Lutum herba, *Dod.*
Pſeudoſtruthium *Matt.*
Gelbekraut.
Sterckkraut.
Streichkraut.

Incultis ſecus itinera & agrorum margines prouenit. Vbi inaruit, toto palleſcit colore.

Excalefacientis & ſiccantis eſt facultatis. Contra venenoſorum animalium ictus & peſtem commendatur.

Lychnis sylu. purpurea.

Lychnis ſylu. rubello flore *Lob.*

Ocymaſtrum flore rubro *Mattiol.*

Ocymoides purpureum.
Wilde rote Veilröſlin.
Roter Widerſtoß.
Je lenger je freundlicher.

Herbidis & humidis montium tractibus plurima æſta-

æſtatis parte in Autumnum floret.

Lychnis ſylu. alba.

Λύχνις ἀγρία.
Lychnis ſylu. flore candido *Dod.*
Ocymaſtrum ſiue Ocymoïdes *Mattiol.*
Polygonatum *Trag.*
Wild Margenröſzlin.
Weis Wiederſtos.
Gliedekraut.
Naſcitur prope ſepta & agrorum margines. Iunio & Septembri floret.
Semen ex vino potum viperarum morſibus medetur.

Lychnis ſylu. alba noctuflora.

Ocymoides noctiflorum *Cam.*
Lychnis ſylueſtris noctuflorens.
Wild Nacht Margenröſzlin.
Flores ei candidi & ſimiles prædictæ Lychnidi; niſi quòd huius flores circa crepuſculum aperti conſpiciantur magis quàm die.

Lychnis ſylu. candida II.

Papauer ſpumeum *Lob.*
Been album Monſpelienſium.
Herba articularis *Tabern.*
Μήκων ἀφρῶδες.
Daubenkropff.
Wandelkraut. } *Sil.*
Teſchelkraut. }
In herboſis ac lætis collibus multa.
Emollit fotu artus luxatos & neruos ſtupidos.
Succus Ophthalmiam calidam tollit & dolores Oculorum mulcet.
Semen pituitam purgat, Comitialibus datur. Suppoſita Ægris neſcientibus Criſin moliri vulgus credit.

Lychnis ſegetum.

Μελάνθιον ἐν τῷ πυρῷ Hippoc.
PſeudoMelanthium *Lobel.*
Githago *Trag.*
Nigellaſtrum *Dod.* & *Fuchſ.*
KornRoſen.
KornNegelin.
KornRaden.
Naſcitur in aruis inter ſegetes, Maio & Iunio cum flore viget.
Semen excalefacit, ſiccat, abſtergit.
Herba cum ſtercore Columbino & ſemine Lini vino permixta, ſtrumas digerit, aliosq; duros tumores maturat ac reſoluit.

Lyſima-

Lysimachia purpurea spicata.

Λυσιμαχία à Lysimacho rege inuentore.

Lysimachia purpurea fortè Pliniana *Aduers.*

PseudoLysimachium purpureum 2. *Dodon.*

Corneola.

Weidenkraut.

Braun geärter Weiderich.

Occurrit cum flore Iulio in riuulis pigrè fluentibus, & paludinosis lacunis.

Saporis est acerbi & austeri, frigidæ & siccæ naturæ. Adstringit, refrigerat, cohibet.

Pota ad omnes fluxiones sanguinis narium, Intestinorum, vteri commodissimum auxilium: Serpentibus & Muscis aduersatur, easq; nidore fugat.

Flores decoquuntur in aqua ad faucium inflammationes.

Lysimachia speciosa latifolia.

Lysimachia siliquosa latifolia maior.

Chamænerion seu 5. species Lysimachiæ *Gesn.*

Antoniana siue S. Antonij herba maxima.

An ὄναγρα *Diosc*?

Eberkraut *Sil.*

Fewerkrant.

Humidis montosis ad pratorum & agrorum margines in dumetis fruticat, integra æstate Nerij purpureos exhibens flores ex quatuor latiusculis folijs purpureis & totidem angustis oblongis intermedijs intensè rubentibus constantes, semine in siliquis oblongis tandem fatiscentibus cum pappo auolante: Radice longa, albida, subter humum reptante sese propagans.

Ex diuersis constat partibus, nonnullis euidenter astringentibus, alijs verò modicè abstergentibus.

Lysimachia siliquosa palustris.

Braun Brunnen Weiderich.

Rapuntzel vulgo.

Nascitur in palustribus & fonticulis montium cum Anagallide aquatica.

Vere primo ad acetaria colligitur.

Iulio & Augusto flores exeunt dilutè purpurei, postmodum semine cum pappo auolante.

Lyſimachia paluſtris roſeo flore.

Roſen Weiderich.

Caulis digitum craſſus duorum, quandoque trium Cubitorum altitudinem aſſurgit ramoſus: flores Auguſto & Septembri pulcri, roſei, ex quatuor foliolis conſtantes In ſiliquis oblongis ſemen fert.

Ad riuulos aquarum iuxta Fanum Bulconis, alibi non item.

Lyſimachia ſiliquoſa minor.

PſeudoLyſimachia purpurea 1. *Dodon.*

Delphinium Dioſcor. *Lugdunenſ.* à foliorum figura Delphinem repræſentante.

Salicaria cornuta.

Filius ante patrem, quòd ſiliqua ſemen continens ante enatum florem appareat.

F'ιπάζιον Thal.

Braun Schotten Weiderich.

Gehörnter Weiderich.

Iisdem natalibus gaudet, ſed multò vberiore & variato prouentu oritur.

Lyſimachia lutea.

Λυσιμάχιον ſeu λύτρον Dioſc.

Geeler Weiderich.

Eßwurtzeln.

Marginibus & ripis minus vdis atq; merſis, Iunio & Iulio flores gignit.

Guſtu adſtringit & ſiccat, vlcera glutinat.

Pota omnes ſanguinis reiectiones ſupprimit & dyſentericis auxiliatur.

Suffitu acerrimum nidorem redolet. Eapropter Serpentes & venenata fugat, & Muſcas in conclauibus interimit.

Succus in peſſo abundantiam Menſium ſupprimit.

Flores capillis flauitiem conciliant.

Lyſimachia galericulata.

Lyſimachia flore cœruleo.

Lyſimachia Siteritidi congener 3 *Thal.*

Gratiola cœrulea.

Tertionaria.

Blauer Augentroſt/

Fleckenkraut.

In foſsis circa piſcinas, vbi effluunt aquæ, & alijs humectis frequens. Aeſtate flores exeunt. Amara valde eſt, calida, ſicca, aperiendi vi prædita.

Ex vino decocta Tertianas ſanare experimento conſtat.

Malua sylu. pumila albo flore.

Μαλάχη ἀγρία, *Diosc.*
Malua sylu. repens pumila, *Aduers.*
Malua, *Officin.*
Kleine weisse Pappeln.
Hasen Pappeln.
Käßlinkraut.

Notissima est prope rudera, incultis vrbium & pagorum delectatur.

Durat tota æstate.

Digerentis paululum & emollientis est facultatis. Calidæ & humidæ naturæ.

Tenera folia in iusculo pingui aluum emolliunt & vesicam exulceratã iuuant.

In summa Thoraci, Pulmonibus, Vesicæ, Renibus, Intestinis mirè prodest, nedum folio, sed & flore & radice.

Additur Clysteribus Aluum lubricantibus. Folia & flores recentia lacti caprillo incocta & cataplasmatis instar, Collo extrinsecus calide apposita, Anginæ ex acri destillatione magnum præsidium.

Malua sylu. procerior.

Μαλάχη χερσαία.
Ἱππομαλάχη.
Malua sylu. recta, *Cordi.*
Malua syluestris procerior vulgaris *Aduers.*
Roß Pappeln.
S. Johannis Pappeln.
Wilde rothe Pappeln/*Sil.*

Vbiq; viarum & arearum prope vrbes luxuriat, Iunio & Iulio floret.

Calorem quendam moderatum ac tepidum habet, leuiter mollit ac discutit.

Decocta omnibus lethalibus venenis auxiliatur, lapides conterit, somnum conciliat, facilemq; partum præstat.

In sorbitionibus Phthisicis vtilis: illita, apum, vesparum ictibus medetur, ac continuò dolorem mulcet.

Additur insessibus, clysteribus, fotubus ad calculum Renum & Vesicæ præscriptis.

Malua sylu. Alcea dicta.

Ἀλκέα *Diosc.* παρὰ τὴν ἀλκὴν à robore, quod firmiter dysenteriæ & ruptis medeatur.
Alcea.
Alcea vulgaris, *Aduersar.*
Siegmarßkraut.
Rothe Pappeln.
Hertz Leuchte.

Ruri nota incultis campestribus, agrorum scrobiumque marginibus iuxta vias, sepes & semitas.

Floret Iunio & Augusto.

Minus muccaginis dat, magis digerit, vim Emplasticam obtinet.

Dysenteriæ, aluo citæ, ruptis & conuulsis auxiliatur.

Malua sylu. seu Alcea querna.

Dens Leonis.
Augen Pappeln.
Fälriß.

Eadem cum priori, loco natali solummodo differens, quòd sub Quercubus nascatur. Oculorum nebulas & caligines discutit.

Malus sylu. maior.

Μηλέα ἀγρία.
Gros wilder Apffelbaum.
Holtz Apffelbaum.

Ex cortice mediano luteo, addito Alumine, decoquitur color flauus, quo pictores vtuntur.

Malus sylu. minor.

Klein wald Apffelbaum.
Sew Apffelbaum/vulgò.

Locis campestribus, syluis & collibus vbiq; nascitur.

Mala agrestia.

Μῆλα ἄγρια.
Ἀγριόμηλα, Diosc.
Holtzäpffel.
Waldäpffel.
Sewäpffel.

Acerbi sunt & adstringentis saporis. Refrigerant, siccant, cohibent. Frigidum enim habent succum, terreũ omninò & flatulentum.

Cœliacis ac Dysentericis prosunt.

Aqua ad eosdem vsus destillatur.

Rustica gens è tusis & aqua perfusis, expressis potum conficiunt, quem Apffeltranck vocant.

Marrubium candidum.

Πράσιον, Diosc.
Prassium, Offic.
Marrubium album seu femina.
Weisser Andorn.
Gottes vergeß/ Helffe kraut/ Wilder Tanrant/ } Sil.

Oritur propter ædificiorum ruinas & rudera. In areis pagorum notum.

Calefacit gradu 2. siccat 3. gustu amarum est & odoratum, Aperit, digerit, abstergit.

Iecur

Iecur ac Lienem obstructione liberat, Thoracē Pulmonesq; expurgat, Menses prouocat, Morbum regium discutit, Laterum dolores lenit.

His qui venena hauserunt, difficilè parturientibus mulieribus, & à partu non purgatis: item ruptis, conuulsis & neruorum contractionibus salutare.

Balnea inde fiunt contra malas scabies, porrigines ac papulas sanant.

Marrubium nigrum.

Βαλλωτη, *Diosc.*

μέλαν πράσιον.

Marrubium spurium.

Marrubiū fœtidum, *Offic.*

Schwartz Andorn.

Stinckender Andorn.

Secus parietes & sepes occurrit, vmbrosis locis.

Tota fœtida est. Amara, acris & abstersoriæ facultatis. Aestate floret.

Vis eius efficax aduersus Canis rabidi morsus, folijs ex sale illitis.

Lixiuium ex herba vlcera capitis puerorum sanat.

Marrubium aquaticum.

Marrubium aquaticum vulgo, *Aduers.*

Marrubium aquatile, *Dod.*

Scordium Plinianum, *Tabern.*

Sideritis 1. seu Heraclea Matt. *Cam.*

Weisser Andorn.

Glied kraut.

Viget & floret æstiuis mensib. ad riuulorum margines & secus fossas.

Odorata est. Refrigerat & vnà validè adstringit.

Succus nigricante colore quæuis inficit, adeò pertinaciter inhærens, vt elui aut abstergi nequeat, adeò vt telæ lineæ hoc infectæ eum perpuò retineant.

Matricaria.

Παρθένιον, Diosc. *Mattiol.*

Arthemisiæ ramosæ 2. species, *Fuchs.*

Arthemisia tenuifolia, *Tabern.*

Mettram/Metter/ *Sil.*

Mutterkraut/Fieberkraut.

Locis gaudet ruderatis, secus muros veteres, & hortorū margines hyeme viret.

Gustu constat perquam amaro, odoris ingrati. Excalefacit insigniter, siccat 2. aperit, penetrat, abstergit, resoluit.

Bilem & pituitam trahit

cum Mulsa pota. Menses & secundas ciet & mortuos fœtus educit; suffocationi vteri medetur. Melancholicos, Colicos & Nephriticos iuuat. Erysipelatibus & inflammationibus cum flore vtiliter imponitur.

Rustici folia tenella recentia cum sale ieiuno stomacho deuorare solent, aduersus nauseam & ἀνορεξίαν vêtriculi, Colicosq; dolores.

Melampyron purpureum.

Triticum vaccinum, *Trag.*
Parietaria sylu. coma dilutè rubescente.
Μελάμπυρον, *Theophr.*
Kühweitzen.
Wachtelweitzen.
S Peterøblum.
Floret Maio & Iunio inter segetes.

Vitium est Tritici & comes importuna; vaccis pabulum gratum & innocuum.

Melampyron purpureo-violaceum.

Triticum vaccinum 2.
Parietaria sylu. cœrulea coma s. 2. *Cl. P.*
Blawzeel Tag vnd Nacht.
Ringelscheis vulgò corrupte, potius dicendum Rinderweits.

In syluis & aggerib. montosis Iunio & Iulio frequentissimum.

Sapore est subdulci & nonnihil acri, simulque adstrictionis alicuius particeps. Vlcera sanat & liuores discutit.

Melampyron luteum.

Κραταιόγονον Diosc. *Lobel.*
Melampyron 2. *Thalij.*
Triticum vaccinum 3.
Milium syluaticum, *Tab.*
Parietaria sylu. flore luteo seu 2. *Cl. P.*
Waldhirsche.
Wild Tag vnd Nacht.
Abundat in syluosis collibus, apricis ac arboribus destitutis. Iulio floret.

Sapor acris ac vehemens.

Reperitur nonnunquam flore candido.

Melilotus germanica lutea.

Μελίλωτος *Offic.* à fragrante odore, vel colore Melleo.
Λωτὸς ἀγρία, *Diosc.*
Melilotus vulgaris.
Trifolium odoratū, *Dodon.*
Sertula regia.
Teutscher gelber Steinklee.
Gemeiner Steinklee.

Geeler

Geeler Klee/ *Sil.*

Floret tota æstate circa arborum margines nec non inter segetes.

Flos luteus siccus, odoratus, exiguam amaritudinem gustu refert habens & quiddam adstringens: sed & discutit & maturat. Emollit, digerit tantillo calore peptico naturæ amico, & adstrictione moderata. Hepatis tollit obstructiones ex vino decocta, cum Arthemisia & Chamæmelo vterinos tollit dolores. Pleureticos iuuat. Apes floribus delectantur.

Melilotus germanica alba.

Melilotus alba siue 2. *Dod.*

Melilotus maior candida, *Trag.*

Weisser Steinklee.

Weisselkraut/ *Sil.*

Passim in agrorum lapidosis limitibus, Iulio, Augusto & Septembri floret.

Calefacit, siccat, abstergit cum leni adstrictione, nonnullæ amaritudinis particeps, ac simul digerit.

Albos mulierum Menses insessu & potu flores sistere experientia mulierculæ obseruarunt.

Mentha sylu. I.

Ἡδύοσμον ἄγριον, *Diosc.*

Mentha caballina folio rotundiore.

Menthastrum, *Trag.*

Mentha alba, *Offic.*

Wilde Müntze.

Wilder Balsam.

Roß Müntze.

Vda & scrobes vrbium sectatur.

Sapore est amaro, acri & adstringente.

Excalefacit & siccat in prin. tertij gradus: attenuat, adstringit, aperit.

Auxiliatur pota regio morbo affectis, anhelosis & ægrè spirantibus, mulcet ventris dolores, qui à flatibus oriuntur. Valet aduersus venenosorum ictus.

Suffita, feminas à partu purgat.

Mentha sylu. II.

Mentha equina acutioribus folijs.

Menthastrum, *Lobel.*

Menthastrifolia aquat. hirsuta Mentha.

Wilde Krause Müntze.

Spitzige Roßmüntze.

Fisch Müntze.

Humidis delectatur locis ad fluuiorum ripas. Priori assimi-

assimilatur: verùm longè altius fruticat folijs longioribus.

Grauem odorem exhalat.

Mentha sylu. III.

Σισύμβριον, *Diosc.*

Mentha aquatica.

Sisymbrium, *Dod.*

Mentha aquatica seu Sisymbria rubro folio & flore nigræ Menthæ, *Lobel.*

Balsamine palustris:

Bach Müntze.

Fisch Müntze.

Wasser Poley/ } *Sil.*
Roß Poley/ }

Alumna humentium ac riguorum; secus aquas labentes & piscinas multa. Iulio floret.

Tenuium est partium, digerentis, excalefacientis, exiccantis temperaturæ.

Mouet vrinas & calculos pellit cum vino pota. Vomitiones, singultus, tormina, stomachi dissolutiones cohibet.

Folia in capitis dolore fronti aut temporibus illinuntur, item contra Vesparum Apumq; ictus.

Lentigines & Cutis à Sole nigritiem & asperitatem exterit illita.

Mercurialis syluatica { *mas* / *femina.*

Λινόζωστις ἀγρία,

Κυνοκράμβη, *Diosc.*

Mercurialis radice rediuiua.

Cynocrambe vel Mercurialis sylu. *Mattiol.* & *Dod.*

Castrangula, Italis.

Wald Bingelkraut.

Hundskol/ Hundskraut.

Humidis & opacis montium recessibus passim obuia. Floret Aprili & Maio. Radix oblonga humi sparsa perennis est. In cibo oleris modo sumta gratior quàm communis videtur, & aluum benè soluit. Ius decocti bilem, pituitam, aquas & Melancholicos humores deijcit.

Colligitur Maio ad Clysterũ vsum, deficiente satiuo.

Meum Silesiacum alpinum.

Meum Silesiacum folio Cicutæ, *Camer.*

Meum Riphæum.

Meum Cicutarium.

Bärwurtz.

Wilde Bärwurtz.

Herbidis iugis Riphæorũ montiũ delectatur; quamuis & ex semine in hortis seritur.

Radi-

Radices oblongæ, digitum craſſæ; folia Cicutæ, vmbella in caule cubitali candida.

Amara eſt radix cum partium tenuitate, aperit, attenuat, prouocat vrinas & Menſtrua. Vulgus pro Meo vero vtitur ad Matricis affectus.

Meum Sileſiacum paluſtre.

Θυσσέλινον.
Thyſſelinum Plin. *Lobel.*
Oelſinichium *Cord.*
Apium ſylu. lacteo ſucco turgens C. B.
Meum *Bataui.*
Cuminum Alnorum.
Wilder Bertram.
Oelnich / Oelnick.

Secus foſſas ſiue aquarum ductus iuxta Alnorum truncos territorij Hirsbergenſis frequens. Iunio ac Iulio vmbellam gerit.

Radix amara vehementi acrimonia fauces ferit, naturæ calefacientis & ſiccantis: Incidit, penetrat, reſoluit craſſos & viſcidos Pectoris humores. Eapropter Aſthmaticos & ſuſpirioſos iuuat.

Commanducata multam ex ore pituitam elicit, & Dentium dolores ſopit.

Medetur contagio Peſtilentiæ.

Millefolium terreſtre album.

Στρατιώτης ὁ χιλιόφυλλος *Dioſc.*
Millefolium maius.
Militaris *Aduerſ.*
Millefolium *Offiin.*
Schaffarwi.
Garwekraut.

Pratorum & agrorum marginibus pluſquam notiſſimum. A Maio in multam æſtatem floret.

Siccat, adſtringit, conſolidat recentia vulnera.

Herba recens tuſa pubiq; illita Menſium abundantiam compeſcit.

Ad vetera & recentia vulnera, profluentem ſanguinem, & fiſtulas etiam eximij & peruulgati vſus.

Vmbella candida ex lacte caprillo vel propria aqua pota Gonorrhœam in viris, in feminis albæ vteri excrementa cohibet.

Millefolium terreſtre purpureum.

Millefolium purpureum *Tabern.*
Millefolium terreſtre purpureis floribus *Lob.*

Rote Schaffarwi.
Purpurrote Schafripp.

Flores dilutè rubent, passim inter segetes.

Valet potum ad omnes sanguinis reiectiones commodeq; dysentericis infunditur.

Aqua stillatitia contra pestilentiam vtilis.

Millefolium palustre I.

Στρατιώτης πολύφυλλος.
Myriophyllum Matt. *Camer.*
Myriophyllon aut Maratriphyllum palustre *Lobel.*
Fœniculum aquaticum 1. *Tabern.*
Wasser Fenchel.
Wasser gras.

Palustris est & aquis non fluitantibus familiaris.

Desiccatoriæ est facultatis, vt vulnera glutinet atq; recentia ab inflammatione vindicet.

Millefolium palustre II.

Myriophyllon 2. *Matthiol.*
MyriophyllonEquisetifolium palustre *Lobel.*
Viola palustris.
Wasser Veil.

In aquis tardiùs fluentibus stabulatur. Iunio flos prodit.

Refrigerantis & siccantis naturæ.

Millefolium palustre III.

Millefolium maratriphyllon 3 flore & semine Ranunculi aquatici Hepaticæ facie *Lobel.*
Fœniculum aquaticum 3. *Tabern.*
Quelflachß.
Wasserflachß.

Ad ripas Quisſi fl. &. in piscinis frequens, flos ei candidus.

Causticæ est facultatis, & escharoticon.

Millefolium palustre IV. seu spicatum.

Millefolium pennatū aquaticum spicatum *C. B.*
Alga 3. *Trag.*
Wasser Sternkraut.
Teichfenchel.

E radice fibrosa coliculi concaui Hippuridis nascuntur. Folia è geniculis æquali interuallo quatuor, Corrudæ seu Fœniculi diuisa, Stellariæ instar caulem ambiunt, ex fusco virentia & in aqua fluitantia. Iulio & Augusto extra aquam iuli prominent digitum longi, rubentes, flore lu-

re luteolo paleaceo. In piscinis pagi Seiftersdorff ad Quissum fluuium.

Mollugo I.

Mollugo vulgatior Herbar. *Lobel.*

Galion album maius latifolium.

Gros Stern Megerkraut.

Gliedekraut.

In sylvis apricis & secus fruteta ac margines pratorum.

Huius decocto per fotum roborari articulos vulgus credit.

Mollugo II.

Mollugo minor.

Galium album minus *Tabern.*

Klein weis Megerkraut.

In pratis humidioribus.

Mollugo III.

Mollugo montana *Lugdunens.*

Gros Berg Megerkraut.

Montosis asperis occurrit.

Monophyllon.

Vnifolium.

Gramen Parnasi *Recentioribus.*

Einblat.

Nulli opaco luco vel nemori non nascitur.

Per Maium promit flosculos albidos, odoros, vnde acinuli rotundi, rubelli, subdulces oriuntur.

Gustu est amaro & ingrato; sed facultate ad Neruorum farctus eximia.

Herba & radix tusa vulneribus vtilis. Puluis siccus aduersus Bubones pestilentes efficax pondere ℨ j. cum aceto & vino. Liquor stillaticius Infantibus Epilepsia correptis non contemnendum remedium.

Morsus Ranæ.

Viola palustris.

Nymphæa alba, minor *Lugdun.*

Froschbiß.

Grosse Wasser Linsen.

Torpentibus aquis superstat Lenticulæ similis, rotundo folio, intermicantibus luteis flosculis, crebris radicum staminibus longius se porrigentibus in fundum. Gustu constat Nimphææ aut Lenticulæ palustris earundemq; virium.

Muscus Arborum.

Βρύον, σπλάγχνον Diosc.

Muscus Arborum villosus.

Rote Schaffkarwi.
Purpurrote Schafripp.
Flores dilutè rubent, passim inter segetes.
Valet potum ad omnes sanguinis reiectiones commodeq; dysentericis infunditur.
Aqua stillatitia contra pestilentiam vtilis.

Millefolium palustre I.

Σκανδίκης πολύμυος.
Myriophyllum Matt. *Camer.*
Myriophyllon aut Maratriphyllum palustre *Lobel.*
Fœniculum aquaticum 1. *Tabern.*
Wasser Fenchel.
Wasser gras.
Palustris est & aquis non fluitantibus familiaris.
Desiccatoriæ est facultatis, vt vulnera glutinet atq; recentia ab inflammatione vindicet.

Millefolium palustre II.

Myriophyllon 2. *Mattiol.*
Myriophyllon Equisetifolium palustre *Lobel.*
Viola palustris.
Wasser Veil.
In aquis tardiùs fluentibus stabulatur. Iunio flos prodit.

Refrigerantis & siccantis naturæ.

Millefolium palustre III.

Millefolium maratriphyllon 3 flore & semine Ranunculi aquatici Hepaticæ facie *Lobel.*
Fœniculum aquaticum 3. *Tabern.*
Queisflachß.
Wasserflachß.
Ad ripas Quissi fl. &. in piscinis frequens, flos ei candidus.
Causticæ est facultatis, & escharoticon.

Millefolium palustre IV. seu spicatum.

Millefolium pennatũ aquaticum spicatum *C. B.*
Alga 3. *Trag.*
Wasser Sternkraut.
Teichfenchel.
E radice fibrosa coliculi concaui Hippuridis nascuntur. Folia è geniculis æquali interuallo quatuor, Corrudæ seu Fœniculi diuisa, Stellariæ instar caulem ambiunt, ex fusco virentia & in aqua fluitantia. Iulio & Augusto extra aquam iuli prominent digitum longi, rubentes, flore lu-

re luteolo paleaceo. In piscinis pagi Seiffersdorff ad Quissum fluuium.

Mollugo I.

Mollugo vulgatior Herbar. *Lobel.*

Galion album maius latifolium.

Gros Stern Megerkraut. Gliedekraut.

In sylvis apricis & secus fruteta ac margines pratorum.

Huius decocto per fotum roborari articulos vulgus credit.

Mollugo II.

Mollugo minor.

Galium album minus *Tabern.*

Klein weis Megerkraut.

In pratis humidioribus.

Mollugo III.

Mollugo montana *Lugdunens.*

Gros Berg Megerkraut.

Montosis asperis occurrit.

Monophyllon.

Vnifolium.

Gramen Parnasi *Recentioribus.*

Einblat.

Nulli opaco luco vel nemori non nascitur.

Per Maium promit flosculos albidos, odoros, vnde acinuli rotundi, rubelli, subdulces oriuntur.

Gustu est amaro & ingrato; sed facultate ad Neruorum farctus eximia.

Herba & radix tusa vulneribus vtilis. Puluis siccus aduersus Bubones pestilentes efficax pondere ℥ j. cum aceto & vino. Liquor stillaticius Infantibus Epilepsia correptis non contemnendum remedium.

Morsus Ranæ.

Viola palustris.

Nymphæa alba, minor *Lugdun.*

Froschbiß.

Grosse Wasser Linsen.

Torpentibus aquis superstat Lenticulæ similis, rotundo folio, intermicantibus luteis flosculis, crebris radicum staminibus longius se porrigentibus in fundum. Gustu constat Nimphææ aut Lenticulæ palustris earundemq; virium.

Muscus Arborum.

Βρύον, σπλάγχνον Diosc.

Muscus Arborum villosus.

Muſcus quernus *Lob.*
Lanugo ſeu villi Arborum.
Baum Moos.
Baumgemies.

Naſcitur in Quercu, Larice, Abiete, Picea, Iunipero, Pinaſtro, Populo, Pyro, Pomo etc.

Vnus in hoc genere magis tenuis, craſsior alter: quidam breuior, prolixior alius: ſubcandido colore vtplurimum omnes candeſcentes: tamen quandoque & niger quidam eſt, ſed minor & tenuior.

Colligitur vere albus, odoratus, Quernus, Lariceus, ſeu Abietinus ad puluères odoratos, quos Cyprios vocant, parandos.

Refrigerat, adſtringit, digerit, ſomnum inducit, ventriculum roborat, vomitiones & aluum cohibet. Grauidis abortum præcauet.

Muſcus Pulmonarius.

Pulmonaria fungoſa *Lugdunenſ.*
Pulmonaria Officin. *Dodon.*
Lichen arboreus.
Lungenkraut.
Lungen Moos.
Groſſe Baumflechten.

Prouenit in Quercuum, Fagorum, Piceæ aliarumq; ſylueſtrium arborum candicibus, opacis præſertim ſyluis.

Laudatur Quernus, qui refrigerat, adſtringit, ſiccat, abſtergit, vulnera glutinat.

Valet ad tabem Pectoris & Pulmonis vlcera & cruenta ſputa. Ad vulnera etiam & Pudendorum vlcera & ad vtrumq; muliebre profluuium, dyſenteriam & bilioſos vomitus.

Muſcus Sabinæformis.

Sabina Imperitorum *Mattiol.*
Chamæcypariſſus *Tabern.*
Selago 1. ſeu Pliniana *Thal.*
Wald Seuenbaum. *Trag.*
Wilder Widerthon *Sil.*
Wald Cypreß.

In ſyluis montium ad fontes Quiſsi fl. humidis & vmbroſis reperitur.

Contra Oculorum vitia ſuffitu prodeſſe Druidæ Gallorum prodiderunt.

Muſcus clauatus.

Muſcus terreſtris ſeu Lycopodium *Dodon.*
Lycopodium *Tabern.*

Muſcus

Muſcus reptilis ſeu ſcanſilis *Thal.*

Selago 2. *Eidem.*

Seilkraut.

Schlangen Moos.

Gürtelkraut.

Braenfuß *Sil.*

Iunio iuli vigent in ſyluis, apricis, deſertis, ſabuloſis & inuijs locis.

Ex vino potus vrinæ ſtillicidia diſcutit, frangit educitque calculos Renum.

Aqua decoct. inflammationes & calidas Podagras fotu mulcet.

Vinum pendulum ſeu fluctuans, quod iam lentorem contraxit, in vaſe ſuſpenſus integritati reſtituit.

Muſcus clauatus alpinus.

Kleiner Braenfuß.

In ſyluis montium Riphæorum.

Iulio fert iulos vt prior, ſed minores.

Muſcus ramoſus floridus.

Blüender Moos.

Muſcus terreſtris vulgaris.

Erd Moos.

Moos.

Vbiuis notus.

Muſcus terreſtris minor.

Muſcus terreſtris denticulatus *Lobel.*

Kleiner Erd Moos.

Muſcus terreſtris denticulatus 2.

Muſcus terreſtris repens *Cluſ. H.*

Kriechender Erd Moos.

Muſcus ſaxatilis alpinus.

Selago 3. *Thal.*

Myrmaw *Sil.*

Radix tenuis, fibroſa, dodrantales aliquot thyrſulos mediocres emittit rectos, prope radicem anguſtiùs ſibi cohærentes, ſuperiùs verò latius à ſe inuicem diſcedentes, in ſummo plerunq; diuaricatos, foliolis Muſci clauati vndiquaq; denſis obueſtitos virentibus. Ab infimo coliculo ad ſummum vſque circumcirca inter foliola emicant floſculi luteoli bifolij, remittentes minutiſsimum paleaceum ſemen. Gigantæorum montium rupibus & ſaxis adhæret Muſci inſtar.

Odoris & ſaporis expers. Hellebori inſtar vehementer purgat tam per aluum quàm per vomitum.

Ruſtici alpini, ſuſpicione hauſti veneni, eius decocto vtuntur.

Muſcus ſaxatilis Hepaticus I.

Vide Hepatica fontana.

Muſcus ſaxatilis Hepaticus II. ſeu purpureus.

Lichenis aliud genus, *Thal.* Βρύον ſeu σπλάγχνον, *Dod.* Leberkraut / *Sil.* Steinflechten.

Colore differt. Alius nigricat, alius flauentior, alius cinereus magis, candidus alius, alius ſubniger, alius tandem ſubruber Hepatis colore.

Naſcitur aut humi, aut ſaxis adhæret, aut truncis arborum putridis, nonnunquam & in Ericetis.

Subrubro vulgus pro Lichene vero, in Hepatis affectibus & nothis febribus vtitur.

Muſcus montanus Coralliniformis.

Muſcus Corallinus ſeu Corallina montana, *Tabern.* Berg Corallen Moos.

Corallinam facie, colore & duritie refert. In ſummis Suditorum iugis roridas petras lambit.

Muſcus filicinus.

Farren Moos.

Muſcus lapideus.

Stein Moos.

Supra ſaxa naſcitur.

Ad Calculos frangendos valet.

Muſcus Tegularum.

Ziegel Moos.

Hepatis obſtructiones aperit & Ictericis potu medetur.

Muſcus Cranij humani.

Todten kopff Moos. Hirnſchädel Moos.

Siccandi vi pollet. Ad immodicos ſanguinis fluores compeſcendos certum remedium.

Myrrhis montana.

Cerefolium ſylueſtre, Berg körffel.

Ad riuulos montium herbidis & pratenſibus radice perennat. Flores fine Maij & initio Iunij in vmbella ſuaui-

suauiter rubei; folia Cerefolij Hispanici odorata, amara nonnihil & tenuium partium.

Napellus maior.

Ἀγχτόνον.
Napellus vulgaris, *Cl. P.*
Napellus verus cœruleus, *Aduerſ.*
Aconitũ Lycoctonon cœruleum, *Geſn.*
Vulparia, vulpicida.
Fuchswurtz.
Würgling/ ZiegenTod.
Eisenhütlin.
Blawkappenblumen.
Luxuriat vbertim in accliuibus Alpium ſaltubus lætis & herbidis. Auguſto floret. Venenum eſt pernicioſum & totô genere corpori noſtro aduerſatur.
Capras enecat, ſi ab ijs deuoretur. Cuius antipharmacum eſt butyrum ſimplex vel cum Sigillata, quod montium incolæ optimè norunt.
Radix Napiformis recens cum ſquama Aeris commixta panaricium, vulgò den Wurm curat, Ruſticorum experimento.

Napellus minor.

Napellus anguſtifolius.
Aconitum lycoctonon cœruleum paruum, *Dodon.*
Klein Fuchs wurtz.
In ſaltubus montoſis ad Boberum fluuium.

Naſturtium aquaticum.

Καρδαμίνη.
Σισύμβριον ἕτερον, *Dioſc.*
Siſymbrium aquaticum, *Mattiol.*
Crateuæ Sion Erucæfolium, *Lobel.*
Sium vulgare Mattiol. *Lugdun.*
Naſturtiaria.
Brunnenkreſſe.
Waſſerkreſſe.
Vbiq; circa riuulos ſonticuloſq; limpidos fruticat.
Per totam hyemem ferè ex montanis ad epulas infertur & acetariorum locum explet. Minus acre eſt quàm Naſturtium.
Expurgat Hepar, prodeſt Spleneticis, Hydropicis, calculoſis & febricitantibus nõ inutile.

Naſturtium aquaticum minus.

Crateuæ Sion minus, *Aduerſ.*
Bitter Brunnkreſſe / *Hirſberg.*
In riguis, aquoſis & pratis humidioribus.

Plus

Plus amaredinis obtinet, palato minus gratum. Recens cum Pyrethro ex aceto decoctum in Scorbuto seu Stomacace haud contemnendi vsus.

Nasturtium pratense.

Σισύμβριον ἕτερον, *Diosc.*
Cardamine pratensis.
Hyberis, *Trag.*
Iberis seu Cardamantice Nasturtij folio, *Thal.*
Wiesenkresse.
Wildekresse.
Gauchblume.

Prouenit in pratis, hortis alijsque riguis & humectis locis.

Imbecillius est priori. Nã minus calefacit. Huius in flore quadruplex differentia obseruatur. Lacteus enim est, purpureus, simplex & plenus. In riguis prope Hirsbergam.

Nasturtium hyemale latifolium.

Ἰσάτιον, *Diosc.*
Accipitrina latifolia.
Pseudobunias, *Aduers.*
Bunium adulterinum.
Barbarea, *Dod.*
Scopa regia seu Sideritis latissima, *Trag.*
Winterkresse.
Schnödesenff.
Habichskraut, *Sil.*

Arui delectatur humidis & veruactis depresſionibus, glareosis etiam ad ripa Boberi, Iulio floret, Septembri semine prægnans.

Gustanti primum est subacris & amara, dein ad[...]ngit. Calefacit & siccat, valenter extergit, Nasturtio facultate similis.

Vulneribus medetur & putridis gingiuarum vlceribus.

Semen admodum acre tenuiumq; partium, vrinas euocat, ac cohærentes calculosas arenulas dissoluit ac expellit.

Nasturtium μυριόφυλλον.

Thalictrum *Dod. Lugdun.* & *Tabern.*
Absinthium Seriphium, *Matthiol.*
Sophia Chirurgorum, *Lob.*
Accipitrina tenuifolia, *Cæsalp.*
Wurmkraut.
Wellsahmen.
Habichskraut, *Sil.*

Circa loca habitata Iunio floret.

Odoris & saporis ingrati. Calefacit mediocriter, adiuncta refrigerante, siccante ad

te ad

[illegible] genere, [illegible]
Negat [illegible] [illegible], [illegible]. Ad dysente[illegible] & alios [illegible] vulgo [illegible] remedium.

Nasturtium [illegible].

[illegible]
[illegible]
Iberis Matt. *Dodon.*
Iberis Cardamantica, *Lob.*
Wegekresse. *Sel.*
Klein Besemkraut.
Secus itinera agrorumq; incultas extremitates.
Calefacit 4. recessu, minus tamen siccat.
Radix contusa Sciaticæ medetur.

Nasturtium montanum.

Iberis montana.
Bergkresse.
Integra prata Maio sæpe cooperit.

Nasturtiolum alpinum.

Cardamine alpina, *Tab.*
Nasturtium petræum.
Bergkresse.
Steinkresse.
Petrosis & humidis Suditorum iugis.
Radix fibrosa, capillaris, cauliculi tenues dodrantales: flosculi candidi: semen in capsulis minutissimum.

Nigella aruensis.

[illegible], *Diosc.*
Melanthium flore ma[illegible].
Melanthium [illegible]. *Lob.*
Melanthium agrestie, *Tab.*
Wilder [illegible] Kümel.
Gresse [illegible].
Oritur in campis inter segetes.
Catarrhos discutit, Dentium dolores lenit, nidore Serpentes fugat.
Ad omnia efficax perinde ac satiua habetur.

Nummularia.

Centimorbia, *Aluiss.*
Hirudinaria.
Serpentina minor.
Egelkraut.
Pfennigkraut.
Schlangenkraut.
In scrobium ripis & vliginosis aggeribus frequenter latitat.
Glutinandi vi prædita est.
Ad vlcera oris & Stomacacen coquitur in lacte caprillo.
Ad vulnerarias potiones à Chirurgis adhibetur.

Nymphæa candida.

Νυμφαία, *Diosc.*
Nenuphar album, [illegible].
Heraclia, *Plin.*
Weisse Seeblumen.
Weisse SeeRosen.

Weiſſe Seeblumen, Teichgen[illegible].

Stagnantium & reſidentium aquarum incola.

Colliguntur Iunio & Iulio flores ad Medicos vſus.

Flores refrigerant, humectant. Ad capitis & Hepatis calidiores affectus commendantur. Radix vino nigro decocta, potu abundantium Menſium efficaci & certo remedio ſubit.

Nymphæa lutea.

Νυμφαία ἄλλη, *Dioſc.* quòd vim genitalem conferat: inhibendo Venerem & affluentiam genituræ.

Nenuphar, ſiue Papauer paluſtre, [illegible].

Geele Seeblumen.

Geele Seekänlin/ } *Sil.*
Geele WaſſerRoſen }

Nunquam niſi in aquis lenius fluentibus, paludibus & amplioribus foſsis.

Flores habent Maio & Iunio odoratos.

Deſiccant Radix & ſemen citra morſum: nonnulli etiam aſtringunt.

Radix ſicca cum vino pota ſingulari remedio Menſium abundantiam ſiſtit.

Cœliacis & Dyſentericis auxiliatur, Lienem [illegible].

Renum & veſicæ calidis morbis medetur.

Fiſſa Renibus admota Seminis profluuium ſeu Gonorrhœam ſiſtunt.

Onobrychis.

ONobrychis, *Dodon.*
Polygala vera, [illegible].
Polygala Rhetica *Geſ.*
Caput gallinaceum, *vulgarum.*

Hanenkopff.
Wild Hopffenkraut.

Apricis & aridis ad viarum margines. Rarefaciendi & digerendi vim obtinet.

Ononis ſpinoſa.

Ὄνωνις ſiue Ἄνωνις *Dioſc.* quaſi Aſinaria ſeu inutilis noxiaque.

Anonis Matt. *Fuchſ.*
Acutella.
Reſta bouis, *Offic.*
Stallkraut.
Hawheckel.

Naſcitur incultis agris ſecus vias: floret Iulio & Augusto.

Radix calefac. ordine 3. Abſtergit, incidit, extenuat, vrinas prouocat & lapides confringit.

Decoctum eius potu Hæmorrhoidas ſanat.

Ono-

Ononis fine spina.

Ononis 3. hirfuta purpurea, Tabern.

Purpurfarben Stallkraut.

[illegible] / oder [illegible] vulgo.

[illegible] radice in aggeribus [illegible] frutic.

Tota videtur pinguis & hirsuta, folijs maioribus & tamen crenatis. Flores purpurei Pisi, Iulio & Augusto grauiter olent & hircum spirant.

Radix Calculosis vtilis.

Ononis lutea.

Anonis mitior flore luteo, Clus. P.

Ononis 4. fine spina, lutea, Tabern.

Natrix Plin. Herbar. *Lob.*

Geel Stallkraut.

Aliquando reperitur luteo flore, sed minus frequẽs.

Ophioglossum.

Ὀφιόγλωσσον.

Lingua vulneraria, *Cord.*

Echioglossum.

Naterzünglin.

Eyblatt oder rechter Wie-[illegible] mit Zünglin [illegible]

[illegible] Maio & Iunio [illegible] inter gramina.

Sapor [illegible] modice [illegible] & aliquantum glutinosus. Radix [illegible] amarescit & [illegible] est. [illegible]

[illegible] ipsum [illegible]

Orchis I.

Orchis maximis bulbis.

Orchis 1. nostra maior, *Lobel.*

Cynosorchis prior, *Dodon.*

Orchis, *Offic.*

Knabenkraut.

Bulbi Iuglandis magnitudine sunt, candidi, succo viscido albo turgentes.

Circa Poidebrad Boiemiæ in monticulo VVosskobr: Maio floret.

Abundat humiditate excrementitia & flatuosa, sapore subdulci.

Bulbus ex vino potus cum modico Piperis, Impotentes & frigidos [illegible]

Condiuntur pro Hecticis & tabidis.

Orchis II.

Orchis diphylla flore albo.

Hermaphroditica [illegible], Cam. Gem. *Lobel.*

Testiculus [illegible], *Matth.*

Testiculus bifolius, *Cord.*

Satyrion Diosc. Fuchs. a Satyrorum lasciuia & libidine.

Creanblum.

Weis Knabenkraut.

Stendelwurtz mit weissen blumen.

Weisser Guckuck / Sil.

Copiosè in pratis montium siccioribus & alijs apricis [illegible] prouenit.

Flores Iunio, Iulio spicati candidi auiculæ volantis figura prominent, suauissimi odoris. Calefaciunt & humectant, gustu dulces, excrementitij & flatulenti: Venerem excitant. Sacchato conseruantur Hecticis, exhaustis, Phthisicis salubres. Impotentes additis aromatis mirificè recreant.

Orchis III.

Orchis triphylla.

Satyrium trifolium, *Fuchs.*

A priori numero foliorũ [illegible] discernitur.

Orchis IV.

Orchis lutea.

Testicul⁹ Muscarius 3 *Tab.*

Knabenkraut mit gelben blumen.

[illegible]chter Kuckuck.

Iunij initio flores sublutee erigit pratis montosis [illegible].

Folia vt plurimum secundum caulem habet quaterna: Radices bulbosæ, [illegible], oblongæ.

Orchis V.

Orchis minima.

Orchis spiralis minor, *Lob.*

Testiculus minor odoratus, *Tabern.*

Satyrium exiguum & 7 *Trag.*

Standhart.

Mariendrehen.

Klein wolriechend Knabenkraut.

Æditis nascitur campis [illegible]que subcaluis, veluti in Probsthan sub acuto monte.

Flosculi Augusto coliculum palmarem, tenuem inuoluti clauiculatim ambiunt odorati, candidi; bulbi longiusculi bini subsunt.

Orchis VI.

Testiculus odoratus maior, *Dod.*

Tetrorchis vel Triorchis alba spiralis vel autumnalis *Lobel.*

Gros wolriechend Knabenkraut.

Ijsdem fruitur natalibus.

Et per omnia assimilis, nisi quod tota maior sit & bulbis oblongis, [illegible], [illegible]

grandis quatuor denetur.

Orchis dactylitis palustris I.

Orchis dactylitis palustris polyphyllos.

Serapias palustris latifolia, *Lobel.*

Satyrium basilicum folio-sum, *Dod.*

Palma Christi palustris 3. *Tabern.*

Wasser Hendelwurtz.

Roter Guckuck/ vulgò.

Adeò multis secundum caulem folijs abundat, vt etiam inter ipsos flores rubentes sed tamē minora exeant.

Maio pratis humidioribus frequens.

Orchis dactylitis palustris II.

Serapias palustris 2. leptophylla, *Lobel.*

Palma Christi palustris 1. *Tabern.*

Gesprengt Knabenkraut.

Folia sunt maculosa, inter quæ emicant flosculi rubentes.

Orchis dactylitis palustris III.

Palma Christi palustris 2. *Tabern.*

Cynosorchis palustris læ-vifolio & angusto, *Cord. Germa.*

Schmalbletterichs Knabenkraut.

Pratis altioribus montiū Maio & Iunio floret. Radix vtraq; quaterōs digitis distinguitur: folia angustiora vt plurimum terna.

Orchis dactylitis montana I.

Palma Christi & Serapias maius latifolium, *Lobel.*

Satyrium basilicum mas, *Dodon.*

Palma Christi 1. *Matth.*

Hendelwurtz Mennlin.

Iunio & Iulio montanis occurrit pratis.

Orchis dactylitis montana II.

PalmaChristi minor mas, *Tabern.*

Palma Christi minor rubello nitente flore.

Palma angustifolia nullis inspersis punctulis, *Lobel.*

Satyrion basilicum mas.

Klein Hendelwurtz Mennlin.

Ijsdem locis.

Orchis dactylitis montana III.

Palma Christi maculata

nominant [illegible].

[illegible] [illegible] flore [illegible] maculatis foliis [illegible].

Menbelwurtz mit weissen blumen.

Creutzblum.

Flores candidi, sed maculis purpureis asperli, nonnihil [illegible].

[illegible] d. [illegible] montana IV.

Satyrium alpinum angustifolium minus odoratius.

Wolriechend Alpen Hendelwurtz.

Folia ei oblonga porracea. Flores dilute purpurascunt, suauiter odorati in collibus palmaribus.

Nonnisi in summis Sudicis herbidis iugis Augusto reperitur, veluti vber den Schneegruben.

Origanum vulgare.

[illegible] quod acuet & illustret Oculorum aciem.

Origanum sylu. purpureum & albo flore.

Origanum siue Onitis maior Lob.

Wolgemut, rote Dosten.

Wolgemuth.

[illegible] in apricis [illegible] [illegible].

Origanum est & [illegible] subacre. Excalefacit, [illegible], aperit, digerit, incidit, resoluit. Expectorat, [illegible] obstructionibus Pulmonum, Hepatis, Matricis & Lienis. Ictericiæ medetur.

Puluis summis frequenter Lac Mulieribus auget & Infantibus quoq; prodest.

Scabiem, Pruriginem, Pluras in balneis curat.

Additur Cereuisiæ, & in dolium suspenditur, ne facile acescat.

Ornithogalon vernum.

Ornithogalon Pannonicum flore luteo *Cl. P.*

Sisyrichium *Cord.*

Bulbus sylvestris *Dodon.*

Cepula stellata.

Feldzwiebel.

Ackerzwiebel.

Floret vere, & breui tempore exarescit, inter Fumarias bulbosas passim lætatur. In agris etiam frumentariis.

Radix ad vlcera manducata & depascentia vtilis. Conuulsionibus Infantium ex lacte instillatur.

Orobanche.

Ὀροβάγχη *Diosc.*

[illegible]
[illegible]
[illegible]
Nascitur in sepibus inter Legumina. [illegible] Maio & Iunio floret.
Frigidæ est & humidæ naturæ.

Orobus syluaticus vernus.

Orobus Pannonicus I. *Clus.*
Astragalus sylu. vernus.
Arachus latifolius *Dod.*
Wald Erbsen. Wald Wicken *Sil.*
In syluis Aprili floret veris nuncius.
Maio & Iunio semen maturescit, quod amaricat & pallidiusculum est, absterfiuæ facultatis.

[illegible]yacantha.

Oxyacantha Diosc. *Lobel.*
Spinæ appendix Plin. *Gesn.*
Pyracantha [illegible]
Cynosbatus *Trag.*
Sorbus aculeata *Nonnull.*
Christdorn. Weißdorn.
[illegible]aldorn. [illegible]lbaum.
Hagedorn.
In syluis, sepibus & frutetis [illegible]
Fructus adstringit, roborat, prohibet.

[illegible] decoctæ [illegible] mensium fluxum profluuia.
[illegible] Calculus [illegible]
Radix [illegible] aculeos & spicula extrahit. [illegible] tenax, [illegible] Maio [illegible] tur.
Aqua ex floribus destillatur Pleureticis vtilis.

Panax Heracleum.

PAnaces Heracleum [illegible] Spondylium [illegible]
Branca vrsina alpina.
Πάναξ ἡράκλειον.
Πάναχες q. ἄκος πάντων i. medela omnium morborum.
Grosse Berg Bärenklaw.
In montibus herbidis locis fruticat.

Papauer erraticum maius seu I.

Μήκων ῥοιάς Diosc. [illegible]
Papauer erraticum [illegible] *Matth.*
Papauer Rhœas [illegible] co flore puniceo *[illegible]*
Papauer rubrum [illegible]
Rote Kornblumen [illegible]
Feld Mohen.
Klapper Rosen.
[illegible] floret Maio ac Iunio [illegible]

nustateque quandam grati-
am conciliant.

Refrigerant & soporem inducunt Flores. Ex Scabiosæ, Cardui benedicti, aut Cerefolij aqua contra Laterum dolores & sanguinis sputum vtiliter bibuntur.

Syrupus è succo pulcerrimus coquitur in calidis defluxionibus & Pleuresi vtilissimus: somnum conciliat & tussim ex acri destillatione mulcet.

Folia Igni sacro medentur.

Papauer erraticum minus seu II.

Ἀργεμώνη *Dioscor.*

Argemone capitulo torulis carinato *Lobel.*

Argemone *Lacunæ.*

Kleine Klapperrose.

Maio floret inter segetes.

Vis huic abstersoria & digerens. Folia illita inflammationes compescunt. Succus argemonas & nubeculas Oculis dispellit.

Papauer erraticum III.

Papauer fluidum 3. capitulis longioribus *Lobel.*

Argemone capitulo longiore

Acker Mohen mit langen Heuptlein

Iisdem natalibus gaudet.

Parietaria.

Ἑλξίνη Diosc. *Aduers.*

Περδίκιον. *Gal.*

Vitriola seu Perdicium *Cels.*

Muralis herba *Plin.*

Vrceolaris *Scribon.*

Tag vnd Nacht.

S. Petersfraut.

Glaßkraut.

Tröstkraut.

In Muris & parietibus muscidis oritur.

Sola radix hyeme restat.

Gustu est abstergente, nitroso, bliteo. Abstergit, leuiter constringit cum humiditate subfrigida. Iecinoris, Lienis & Renum obstructiones tollit, internos meatus & Matricis præcipue vitia expurgat.

In Balneo curat scabiem serpentem Infantium, vnde macrescunt, die Megerey

Additur commode Enematibus in Colica, Renum & vteri affectibus.

Parietaria syluestris.

Sideritis pratensis rubra *Lugdunens.*

Euphrasia 2. *Dodon.*

Erito-

[illegible] Thal.
O[illegible] Fuc[illegible]
Triticum vaccinum flore purpureo.
Wild Tag vnd Nacht *Sil.*
Brauner Augentrost.

Vliginosis [illegible] prouenit locis. In agris segete demessa, pagorumq; areis Iulio & aliquot post mensibus cum flore viget.

Gustu amara est & tenuium partium, Abstergendi vi pollet.

Vulgus herbam tritam in calceos conijcit singulari experimento immodicos Menses reprimentem.

Pastinaca syluestris latifolia.

Elaphoboscum erraticum.
Sisarum erraticum.
Branca Leonina.
Wild Morellen.
Hirtz Marillen.
Rauher Giersch *Sil.*

Folia obtinet Pastinacæ, seu potius Angelicæ erraticæ, magis nigricantia, tantillum hirsuta, odore ferè Mirrhidis: cuius & semen æmulatur oblongum, nigricans, splendens, sed minus, Septembri maturescens. Radix in fibras [illegible] crassas, saporis & odoris aromatica.

[illegible] prouentu ad margines & sepes hortorum.

Gustu amara est & odorata cum leuicula adstrictione.

Pastinaca sylu. tenuifolia.

Δαῦκος ἄγριος.
Daucus vulgaris *Clus. P.*
Daucus O[illegible].
Carotta syluestris *Vulgi.*
Nidus Auis.
Wilde Möhren.
Vogelnest.

In campestribus, locis incultis, collibus amœnis & aggeribus secus itinera frequens.

Augusto semen legitur: floret Iunio.

Semen ad omnia potentius satiua.

Calefacit, siccat, aperit, attenuat, vrinas mouet & Menses prouocat.

Confert ijs, quos vrinæ difficultas torquet, aut lateralis dolor excruciat, aut quibus aqua Cutim subiit. Aduersus Ventriculi & Coli dolores vtile.

In vertigine & Cephalal-

gia vulgi vsitatum remedium.

Periclymenum rectum.

Periclymenum Allobrogum seu Periclymenon rectum *Aduers.*
Xylosteum *Dod.*
Orchenocarpos *Cord.*
Beinhöltzlein.
Hunds Kirschen } *Sil.*
Teuffels Kirschen }

Passim in Conuallibus montium altissimorum syluosis occurrit.

Ligni materies candidissima ossium duritiem æquat.

Persicaria minor acris.

Ὑδροπέπερι *Diosc.*
Persicaria mordax.
Pulicaria mascula *Brunfels.*
Wasser Pfeffer.
Muckenkraut.
Flöhkraut.
Brennender Kottich *Sil.*

In scrobibus aquâ stillantibus & herbidis vdis ad vrbes & Pagos nihil vulgatius.

Gustu acris & feruida linguam vellicans. Incidit, extenuat, aperit, resoluit, [illegible] exulcerat.

Tumores veteres duriti[illegible] dissoluit & sugillata de[illegible] let. Vulnera & [illegible] purgat.

Herba recens carnibus apposita, eas a tineis & [illegible] vindicat.

Cubiculis inspergitur ad pulices enecandos.

Persicaria maior mitis.

Persicaria mitis maculosa *Aduers.*
Persicaria maculata *Thal.*
Pulicaria femina.
Flöhkraut.
Kottich.
Flecken Kottich.

Nascitur humecto solo in hortis, agris fructiferis. Iulio & Augusto floret.

Temperiem habet frigidam & nonnihil siccam.

Inflammationibus [illegible] pientibus & recentibus [illegible] neribus prodest imposita.

Persicaria pusilla repens.

Persicaria pumila *Thal.*
Klein liegender Kottich.
Iisdem locis nascitur.

Peruinca.

Clematis daphnoides *Lobel.*
Vinca peruinca.
Viola Mortuorum.
Κλῆμα [illegible] *Diosc.* [illegible] τῶν κλημάτων a sarmentis [illegible] [illegible]

maleficij vitia.)
Gengrün Jngrün
Wintergrün
Bärwinckel Sil.

Secus mœnia oppidorum & vrbium, nec non in syluis, vmbrosis locis oritur. Vere floret. Refrigerat, adstringit, siccat. Vulneraria est. Contra Pecorum veneficia vetulis nota.

Petasites Herbariorum.

Πετασίτης Diosc. παρὰ τῦ πλάσ.
Βήχιον alia.
Ἐπιπετασίτης.
Petasites flore purpureo.
Tussilago maior *Mattiol.*
Radix pestilentialis.
Neunkrafftwurtz } Sil.
Schweißwurtz }
Pestilentzwurtz.

In pratis riguis, ad riuulorum margines. Aprili flores ostentat purpureos, qui Maio succrescentibus folijs absq; semine pereunt. Radix calefacit, siccat 2°. gradu; attenuat, incidit, abstergit. Amara gustu & ingrati odoris. Pestilentibus febribus malignisque publicè praestantib. plurimum commendatur. Veteri praesi catharris vtile, lumbricos Venenis interimit, Pestilentibus haud inconueniens.

Folia eius grandia Caput à Solis aestu vice galeri defendere possunt: recentia manantibus & erodentibus vlceribus vtiliter imponuntur.

Petasites alpina.

Ἐπιπετασίτης ἄγριος.
Petasites maior alpina flore albo.
Petasites alba siue femina.
Wilde Neunkrafft.

Montibus altioribus humidis & vmbrosis familiaris. Flores sub luce Aprili & Maij initio conspiciuntur.

Amara est radix acrimonia linguam feriens.

Myrrham nonnihil sapore refert. Earundem cum priori virium.

Phyllitis.

Φυλλίτις ἢ σπλήνιον Diosc.
Foliosa.
Lingua ceruina
Scolopendrium vulgò *Officin.*
Hirschzunge.
Hirschzungenkraut.

Ad Carpathum Marcomannorumque montes vmbrosis vdisque saxis quouis Anni tempore viret. In Riphaeis non item, nisi in Anteo mon-

to monte & parietinis puteorum.

Sapore est exiccante non ingrato & acerbo subadstringente.

Lienibus medetur. Diarrhœas, Dysenteriam & alui profluuia pota iuuat.

In vino Serpentium morsibus auxiliatur & gargarizatu Columellam prolapsam erigit.

Aqua destillata ad febres pestilentes magnam opem fert.

Picea.

Πίτυς, *Dod.*

Πεύκη, *Diosc.*

Πίτυς ἀγρία, Teoph. *Nonn.*

Abies 1. & rubra, *Trag.*

Abies femina, *Bellon.*

Fichtenbaum/ Fichte.

Rote Tanne.

Piceâ perpetuò virent Sudeti montes.

Materies ad ædium fabricas, vasa Cereuisiaria & alia domestica vtensiliá aptissima habetur.

Cortex siccat, adstringit Pini modo. Coriarijs expetitur ad densanda coria, vulgo Lauh- Looh.

Folia trita illita potenter inflammationes leniunt.

Piceæ Resina.

Πίτυος ξηρά.

Φ'σημα πιτυϊνον, *Gal.*

Hartz.

Fichtenhartz.

E picea sponte vel vulnerata exit, mox concrescens. Hæc decocta donec per... natiuo odore friabilis & arida redditur, vocatur Resina cocta.

Pix fricta.

Geschmeltzet Hartz.

Weis Hartz.

Eligitur ad vsum Medicũ candida, pura, sordium & adustionis expers.

Sapore est amariuscula & subacris. Calefacit, siccat, mollit, discutit, expurgat tenuium partium.

Malagmatis Acopisq; miscetur. Vnguentis & emplastris commode additur.

Cereuisiæ Hordeaceæ Nonnulli incoquunt, vt ei gratiorem saporem concilient.

Pix nigra.

Πίσσα ξηρὰ, *Diosc.*

Παλίμπισσα.

Pix secundò decocta.

Pech/ schwartz Pech.

Fit ex Resina Piceæ & Pini syluestris.

Frequens eius vsus ad dolia Cereuisiaria incrustanda.

Probatur nigra, pura, pin-

pingui, odorata. [illegible] [illegible], Cocc. Malaßica est, [illegible] conuellit, pus promouet, tubercula [illegible] [illegible], vlcera caua replet, vulnerariis commode permiscetur.

Pilosella maior.

M[illegible], *Dios.*

Pilosella repens hirsuta, *C. B.*

Auricula Muris maior.

Meusöhrlin.

Gros Nagelkraut.

Montibus & aggeribus herbidis nota.

Aliquantulum est calida & resiccans, adstrictoriæ facultatis particeps cum quadam tenuitate. Adstringit, abstergit, incidit, glutinat, cohibet, siccat.

Valet ad Dysenterias, alui profluuia, Lienis tumores, Calculum, Mammarum tumores pota seu admota.

In puluere ex vino rubro aut aqua consolidæ maioris sumta integrè sanat Enterocelas.

Pilosella minor.

Pilosella vulgaris.

Auricula muris vulgatior.

Klein Meußöhrlin.

Nagelkraut.

Asperis, sabulosis & [illegible] ficcioribus, vbiuis fere cognita.

Ex vino Hepatis infarctus tollit, [illegible] extrahit, Renes purgat & Calculum deijcit. [illegible] aduersus [illegible]micem commendatur remedio.

Vulneraria est, & à Chirurgis ad vnguenta & Emplastra requiritur.

Additur frequenter Balneis in Ictericia, calculo & vteri vitiis.

Pilosella alpina.

Berg Meußöhrlin.

Folia habet maiori fere similia, nisi quod sint longiora, molliora & hirsutiora.

In montibus altis, herbidis occurrit.

Pimpinella maior.

Saxifragia magna, [illegible]

Saxifragia vulgaris maior, *Clus. P.*

Bimpinella.

Grosse Bibinell.

Roß Bibinell.

Stein Peterlin.

In pratis & pomœriis [illegible]sis herbido solo oritur. Iulio & Augusto floret.

Minus acris est & [illegible], quàm Minor.

Calefacit, siccat, attenuat, dissoluit, vrinas mouet, venenis resistit, sudores prouocat: Iecinoris Lienisque obstructiones aperit: flatus discutit

Præstat ad pectoris, intestinorum, vteri & vesicæ incommoda, ad casum & stranguriam, quam subleuat.

Pimpinella maior splendens.

Gleissende Bibinelle.

Folia ex atro virentia splendent. Rarior est vulgari, at eiusdem vsus.

Pimpinella minor.

Pimpinella simplic. Offic. Lob.

Petrifindula.

Saxifragia hircina.

Tragoselinum minus.

Kleine Bibinell.

Bocks Peterlin.

Alperis & saxosis montium delectatur locis.

Sapor manifestè arguit acriorem & validiorem Maiori vim & efficaciam.

Calefac. & siccat 3. ordine. Vsus eius frequens ad sudores eliciendos, tormina ventris, calculum & Menstruorum retentionem.

Ictericis, Hydropicis, & iis qui angustiâ Præcordiorum ex scabie repercussa sentiunt, eximium præsidium.

Pimpinella minor crispa.

Bipinella seu Saxifragia minor, *Lob.*

Pimpinella petræa seu saxatilis.

Tragoselinum petræum.

Saxifragia parua, *Diosc.*

Krauspe Bibinell.

Stein Bibinell.

Folia ei sunt minutissimè dissecta ac serrata carui instar.

Petrosis & arenosis delectatur.

Iisdem cum priori pollet viribus.

Pinaster.

Pinus sylu. *Matthiol.*

Piceaster *Pet. Bellon.*

Kyfer / Kyferholtz.

Wild Fichtenbaum.

Vulgatæ notitiæ arbor, qua montosis & cliuosis integræ syluæ conuestiuntur.

Strobilos domesticis minores ferunt.

Cortex siccior est domestica, vt & Resina calidior.

Succus conorum recentiorum vuluam angustiorem reddit infusus & Mammas in virgi-

[illegible] [illegible] excul[illegible]e-rantes coluit.

[illegible] recentes [illegible] in [illegible] veteræ & veteri [illegible]cera fanant.

Ex Pinaſtro [illegible] Pix excoquitur.

Teda, [illegible], Kyn/ Kynholtz vulgo, pinguiſsima eſt pinaſtri materia: inde taces fiunt & fuligo ad atramenti librarij confectionem.

Teda in aceto decocta collutu dentium dolores ſopit. Emplaſtris addita Anthracibus peſtilentialib. percommoda.

Pinaſter alpin repens.

Pinus humilis alpina.
Pinaſter pumilio.
Pinus ſylu. repens, *Mattiol*
Πίτυς ἀ[illegible].
Klein Alpen Kyfer.

Candicem nullum edit, ſed humo tenus ramos à radice fundit, qui longo tractu repunt.

Non niſi ſummis montiũ iugis obuiam: vbi ſæpe longiſsima & ampla ſpacia occupat.

Piſum ſylu. perenne.

Piſum ſylu. *Aduerſ.*
Piſum ſylueſtre pannonicum.

Wild Erbſen.
Darmgicht Kraut.

Inter ſaxa montoſa & [illegible] Iulio floret. Grana deuorata mederi Colicæ creduntur.

Piſum ſylueſtre II.

Piſum minus alterum.
Klein Wilde Erbſen.
Semen auicularum cibus.

Plantago maior.

Ἀρνόγλωσσον, *Di[illegible]* [illegible] ἀρνὸς γλῶσσα.
Ἀρνόγλωσσον [illegible].
Plantago maior latifolia, *Aduerſar.*
Plantago rubra, *Trag.*
Arnogloſſa, *Lob.*
Plantago ſeptineruia.
Groſſer Wegericht.
Roter Wegericht.
Breiter Wegericht.

Plurima humectis locis, in aruis, hortis, ſecus [illegible] & ſepes. Iunio floret, ſemen Auguſto dat.

Miſtæ eſt temperaturæ. Habet enim quiddam aqueum frigidum; quiddam verò & auſterum, quod terreum & ſiccum.

Refrigerat & deſiccat ordine 2.

Olus coctum eſtur. Dyſentericis & cœliacis benefacit, Cam-

Comitiales & Asthmaticos iuuat. Cum lente Alicæue forbitione stomachum roborat, & hydropicis, qui Leucophlegmatiâ laborant, prodest.

Vulneraria est herba, vlcera & fistulas sanat. Succus aurium doloribus & Lippitudinibus oculorum vtilissime instillatur.

Gingiuis sanguinolentis & sanguinem reijcientibus potus confert; phthisicis & tabidis salubris.

Radix crassiorum est partium, minus refrigerat, siccat & nonnihil abstergit.

Dentium dolores mulcet collutione & commanducatione. Iecoris obstructiones tollit, Renum & Vesicæ vlcera sanat.

Semen siccioris est facultatis & minus frigidæ, subtiliumq; partium. Alui fluxus, Dysenterias, & vteri Hæmorrhagiam sistit.

Liquor stillaticius calidas Podagras in primo impetu mirifice lenit: Hydropicis vtiliter bibitur.

Plantago media.

Ἀρνόγλωσσον μέσον.

Plantago maior incana, *Aduers.*

Plantago latifolia [illegible]

Plantago quinquenervia [illegible]

Mittel Wegeridt.

Wegebreit/ Wegetritt.

In hortis & secus vias vt prior, nascitur, eiusdem facultatis.

Morsibus Canis, ambustis, inflammationibus, callosis Podagris folia conueniunt. Tusa addito Salis modico, Luxatis dolores & tumores tollunt.

Plantago minor.

Ἀρνόγλωσσον μικρὸν, πεντάνευρον.

Plantago longifolia vulgò lanceolata.

Plantago quinquenervia seu Lanceola *Aduers.*

Spitzer Wegerich.

Kleiner Wegebreit.

Hunds Ripp.

Floret initio æstatis, semen Augusto legitur.

Locis incultis & vijs vulgo nota.

Siccior est & commendatiore dote ad vulnerarias potiones, vnguenta & Hernias, etiam vulgi experimento.

Plantago aquatica.

Plantago palustris.

Plantago aquatica folijs Betæ

[illegible] aut Plantaginis Galli alio [illegible] *Lobel.*

Wasser Wegerich.

Froschkraut *id.*

Frosch Wegerich.

Piscinis, lotis alijsq; stagnantibus perquam familiaris.

Refrigerat & siccat, non prorsus caloris expers, cum aliquantulum acris abstergendi vim habeat. Procidentia curat, rubentem Podagram, Capitis dolorem à calida causa mulcet, cruento sputo vrinaq; medetur.

Radices in vino decoctæ, ijs qui Calculo Renum & Vesicæ molestantur solatio sunt.

Plantago aquatica minor.

Plantago aquatica angustifolia humilis.

Klein WasserWegerich.

Vdis reperitur.

Polygala cæruleo flore.

Polygala Recentiorum *Lob.*

Flos Ambarualis *Dod. Tr.*

Πολύγαλον, παρὰ τὸ αὔξάνειν γάλα.

Natterzünglin } *id.*
Naterblümblin }

Kamslein.

Gros Creutzblümblin.

Nusquam non in pratis aliisq; campestribus herbidis Maio, Iunio, Iulio occurrit.

Pota [illegible] [illegible] sumta Lactis [illegible] reuocare fama est.

Tusa imposita inflammationes & tumores lenit.

Polygala rubris floribus.

Polygala incarnata.

Polygala flore purpureo.

Leibfarben Naterblümbalin.

Polygala albis floribus.

Polygalon floribus candidis. *Trag.*

Polygala maior alba, *Tabern.*

Grosse weisse Naterblümlin.

Polygala repens.

Polygala repens Nuperorum.

Kriechend Naterblümlin.

Polygala Matthioli.

Polygala, *Matthioli.*

Kleine geele Bergwicken.

Planta est pusilla flosculis luteis Trifolij corniculati, sed multo minoribus; semen in siliquulis.

A[illegible] floret apricis & incolis locis circa Schatzlarum.

[illegible] est adstringentis.

Polygonatum latifolium.

Polygonatum Lob. *Dod.*

Sigillum Solomonis platyphyllon.

[illegible] *Diosc.* ἀπὸ πολλῶν [illegible], a frequentibus geniculis & internodijs seu articulis radicis.

Gelenckwurtz.

Weißwurtz.

Schminckwurtz.

Nascitur in montibus, collibus & syluis.

Maio & Iunio floret, Augusto baccæ conspiciuntur.

Mistam habet facultatem. Adstrictionis enim pariter & acrimoniæ & amaritudinis particeps, & indicibilis cuiusdam in suauitatis.

Radix vulneraria est. Vulneribus illinitur efficaciter, næuos & maculas extergit.

Feminæ ea ad fucos v[illegible].

Additur Emplastris Her[illegible].

Polygonatum angustifolium.

Polygonatum tenuifolium, *Cord.*

Polygonatum [illegible] bix folijs, *Lobel.*

Polygonatum vulgarius Matt. *Camer.*

Serpentaria, a versicoloribus Serpentium maculis, quibus caulis resperſus est.

Weißwurtz weiblin.

Schlangenkraut/ } *Sil.*
Wilder Dreyocker }

Frequentius est latifolio in montibus herbidis & collibus syluosis.

Caules ad duorum cubitorum altitudinē assurgunt, qui variegati coloribus instar Dracontij maioris baccas rubras Augusto ostendunt. Ad rupturas commendatur & venenis resist[illegible].

Aqua destill. faciem exornat, & maculas cutis abstergit.

Polygonatum III. latifolium Cl. P.

Polygonatum latifolium ramosum.

Laurus Alexandrina, *Ma[illegible]*

Cornus Silesiaca humilis.

Δάφνη Ἀλεξανδρεία Diosc. *Nonn.*

Schwalbenwurtz.

Filtzkraut.

Zapffenkraut.

Radix exilis, fulua, villosa, plurimis crassiusculis fibris

[illegible] veluti [illegible]. [illegible] oblongi primum virentes, dein Augusto rubescunt multa grana albicantia claudentes. Iulio flosculos promit stellatos pallentes.

Humidis & vmbrosis Suditorum locis.

Radix contra venena efficax, Lue Venerea affectis vtilis. Regium morbum discutit pota.

Polygonum maius.

Polygonum mas vulgare, *Ad[illegible].*

Corrigiola, Centumnodia.

Herba sanguinalis.

Πολύγονον ἄῤῥεν, *Diosc.*

Dähngraß / *Sil.*

Weggras / Wegtritt.

Blutkraut.

Hoc nihil contemtius ac vulgatius habent compita & rura.

Iunio prorumpit, æstate floret, autumno semine prægnat.

Adstringit mediocriter cũ frigido aqueo. Siccat, repellit, sistit omnes fluxus, vrinam ducit, glutinat, venenis medetur, calculum per vrinas ducit. In [illegible] Sanguinis cum vino [illegible] remedium præstantissimum.

Polygonum minus.

Polygonum minus polycarpum, *[illegible].*

Centumnodia minor.

Multinodia minor.

Ruella.

Klein Wegetrit.

Knauel.

Klein Knödrich / *Sil.*

Sabulosis & aridis passim obuium.

Gustu dulce est. Omnem calorem temperat, sistit fluores alui, Dysenteriam, Menses nimium fluentes, hæmorrhagiam Narium, pellit calculum, arenulas & vrinam.

Ex aceto coctum vapore eius ori immisso vermiculos dentium enecat, Plebeculæ experimento.

Polygonum folijs rubentibus.

Polygonum rubrum.

Roter Wegetrit.

Rot Dähngras / *Sil.*

Blutkraut.

Vias & margines agrorum occupat.

Polygonum Coccigerum.

Polygonum P[illegible].

Polygonum [illegible] alterũ.

Herba Cancri.

Blutkraut.

X q Bechos

Arebskraut.
S. Johannis blut.

Radiculis adnaſcuntur veſiculæ ſucco rubro turgentes, quæ vt plurimum circa ſolſtitium deprehenduntur, Sole ingrediente Cancrum.

In Polonia frequentius: ſuccus colligitur ad tinctorum vſum.

Polypodium.

Πολυπόδιον *Dioſc.*
Filicula.
Steinwurtz.
Steinlackritze.
Engelſüſſe.

Abundat opacis ſyluis & montibus ad radices Quercuum, Fagi, ad petras item muſcidas. Præcellit quernum.

Radix dulcis eſt ſimul & auſtera ſiccæ & modice calidæ naturæ. Purgandi vim habet Bilem atram & pituitam detrahit.

Additur medicamentis ad Quartanam, Melancholiam & grauia Inſomnia. Aſthmaticis, tuſsientibus, Hepatis & Lienis obſtructionibus conuenit, ns.

Puluis naribus inditu Polyporum morbum conſumit.

Tritum luxatis efficaciter illinitur & aduerſus rimas, quæ inter digitos Manuum & pedum ſunt, cum Melle illinitur.

Polytrichon maius.

Polytrichon Apulei *Fuchſ.*
Polytrichum aureum maius *Lugdunenſ.*
Adianthum chryſoſtichon *Herbar.*
Muſcus capillaris *Dod.*
Gülden Widerthon.
Venushaar.
Wolffsgerſte *Sil.*

In altiſſ. ſyluis. è muſcoſis & antiquis quæ corruerunt arboribus proſilit.

In calore & frigore videtur ſymmetrum, ſiccum verò aliquantulum.

Potum excreationibus viſcoſorum & craſſorum humorum è Thorace Pulmonibusque conducit. Lapides frangit, vrinas ducit, Morbo regio correptis & Lienoſis auxiliatur.

Strumas diſcutit.

Lixiuio inditur, vt Capillis conciliet aureum colorem.

Superſtitioſè aduerſus veneficia commendatur ab Agyrtis & vetulis.

Polytrichon medium.

Adian-

Adianthum ἄχρυσον candidum Tr.

Weißgülden Widerthon.

Eadem occupat loca.

Polytrichon minus.

Polytricum aureum minus *Lugdun.*

Adianthum aureum minus *Tabern.*

Adianthum ἄφυλλον minus *Thal.*

Klein gülden Widerthon.

Prædictis omninò simile, nisi quod breuissimo & subtilissimo protuberet capitulo.

Plerunq; humidis & rorulentis saxis adnascitur, in syluis humectis & vliginosis pratis. Eiusdem vsus.

Populus alba.

Λεύκη *Dioscor.*

Populus alba latifolia *Lob.*

Arbor admirans *vulgo*, ob folium bicolor, superne candicans, inferiore parte viride.

Weis Pappelbaum.

Wunderbaum.

Papierbaum.

Weisse Pappelweiden.

Non admodum frequens. Loca amat vliginosa & humida.

Vim habet humectandi & siccandi.

Folia decocta, potu tormentibus ventris medentur. Ambusta sanant imposita.

Populus nigra.

Αἴγειρος *Diosc.*

Populus vulgaris *Trag.*

Albarus *Pet. Cresc.*

Pappelbaum.

Pappelweide.

Schwartz Pappelweide.

Plantatur & sponte luxuriat secus amnes in aggeribus agrorum & pratis.

Rami ab Agricolis Octobri decerpti exiccantur cum folijs, ad pabulum hyemale Capris & Ouibus.

Folia & flores digerunt, resoluunt, attenuant. Ex aceto illita Podagricos iuuant.

Populi gemmæ.

Σπέρμα, πύλαι.

Oculi Populi.

Pappelknospen.

Colliguntur post Aequinoctium vernum ad vnguenti Populnei confectionem.

Calefaciunt, humectant, siccant cum partium tenuitate: molliunt, digerunt, resoluunt.

Acopis & Malagmatis com-

commodè miscentur. Contusa cum butyro recenti infulso insolata & illita, capillis nitorem conciliant.

Populus Libyca.

Κερκὶς *Theophr.*
Populus alpina *Mattiol.*
Populus montana *Gaz.*
Arbor tremula.
Aspe/ Espenbaum.
Lybischer Pappelpaum.
Zitter Pappel.

Amat aquosos & humidos montium ac syluarum tractus.

Nucamenta Aprili collecta aceto macerata contra Hæmorrhagiam, aut conuenienti medicamento imbuta Naribus induntur.

Ligni materies candidissima & leuissima à tornionibus expetitur.

Porrum alpinum.

Porrum iuncifolium maius.
Porrum sectiuum maius.
Cepa sectilis alpina.
Berg[illegible] *Sil.*
Lauchzwibel.
Bergschnitlauch.

In [illegible]alibus Oupæ & M[illegible]elæ, Im Aupen vnd [illegible] & ad lacum maiorem.

[illegible]dem pollet [illegible] Porrum sectiuum, Hyemis ac frigoris patiens. [illegible] floret.

Porrum agreste.

Ἀμπελόπρασον *Diosc.*
Porrum syluestre *Lobel.*
Ampeloprasum *Dod.*
Wilder Lauch.
Wilder Brieslauch.
Hunds Knoblauch.

In agrorum oritur marginibus. Plus quàm porrum calefacit, Κακοστόμαχόν ἐστιν, vrinas ac Menses vehementius ciet. Contra Serpentium morsus succus vtilis.

Porrum agreste proliferum.

Allium seu Moly montanum 2. *Clus.*
Ampeloprasum proliferum *Lob.*
Paliacana.
Wilder Knoblauch.

Agris nascitur incultis & quiescentibus.

Calidæ est & siccæ naturæ.

Potamogeton angustifolium.

Ποταμογείτων *Diosc.*
Σταχυΐτης.

Pota-

Potamogeton ποταμογείτων, Theo.

Fontalis lacustris Cord.

Samkraut.

Scheyssenkraut.

Alumina ... aquarum stagnantium, lacustrium & torpentium.

Gustu adstringit, siccat, refrigerat, densat. Ex vino dysentericis & Cœliacis medetur.

Potamogeton rotundiore folio.

Potamogeton λειόφυλλον Thal.

Breitbletterich Samkraut.

Spicatos flores erigit Iulio ex paludibus seu piscinis.

Potentilla.

χαμαίζηλον Plin.

Argentina Aduers.

Anserina.

Stephanomelis Plin.

Gensserich.

Grensserich.

In pratis vdisq; vijs nihil vulgatius, serpendo sese propagat.

Calore moderato exiccat, adstringit, repellit, viscera roborat, sanguinem grumosum potu dissoluit, Calculum frangit & dysentericis vtilis. Alui quasuis fluxiones & sanguinarum profluuia cohibet additis Corallijs & Ebore. Interiora vulnera & vlcera maligna ... sanat.

Gargarizatu ... dentes firmat & laxas gingiuas prolapsamq; Columellam restituit.

Puluis intertrigines iumentorum inspersus curat.

Aqua stillatitia Lentigines, panos & maculas ... que colorem Sole contractum delet.

Primula veris odora.

Primula lutea odora, *Aduers.*

Herba Paralysis vulg. *Cl P.*

Verbasculum odoratum, *Fuchs.*

Arthetica, *Officin.*

Betonica alba.

Schlüssel blümlin

S. Peters schlüssel.

Gichtblumen.

In pratis aridioribus & secus vias graminosis locis Maio flores leguntur.

Folia modice amara & acria sunt. Flores ... spirant odorem, Calidæ & siccæ naturæ tenuiumque partium.

Tota

Tota Articularibus morbis auxiliatur; admodum vtilis capiti, neruis & humorum, ex decubitu, putredini aut inflammationi.

Flores ex Saluiæ & Maioranæ decocto, Resolutis ac tremore affectis potu conferunt.

Saccharo conseruátur paralyticis, Apoplecticis, tremulis & ijs qui crebras patientur Syncopas profuturi.

Aqua ex floribus ad eosdem vsus elicitur.

Herba vulneraria est, Articulorum doloribus vtiliter imponitur.

Succum epotum atq; etiam illitum fractis luxatisq; ossibus conferre experimento notum est.

Radices decoctæ & epotæ Renum & Vesicæ calculos atterunt.

Primula veris inodora luteopallida.

Herba paralysis sylu. *Trag.*
primula veris maior, *Dod.*
Φλ..ις
Wilde Schlüsselblumen
Bleichgeele Schlüsselblumen

In pratis vliginosis & riguis, syluis & frutetis montium Aprili flores explicat.

Vulneraria est. Contusis & ruptis salutaris.

Primula veris inodora alpina.

Verbasculum alpinum angustifolium.
Berg Schlüsselblümlein.

Folia eius longiora sunt, flores luteoli, odoris expertes.

Maij fine & Iunij initio in montibus altisimis niue delapsa floret humidis & herbdiis locis.

Prunella Bugula cœrulea.

Σύμφυτον χίσιον.
Bugula prunella, *Lobel.*
Bugula, *Dodon.* & *Offi*[illegible]
Prunella cœrulea 1. *Trag.*
Consolida media vulgo, *Clus. P.*
Blawer Guckguck/ Sil.
Edle Braunellen.
Gülden Günsel

Maio promit flosculus; pratis vdis, hortis alijsq; amœnis locis familiaris.

Facultate sicca est, mediocriq; calida, vulneribus vtilis imposita.

Pota Mammis & præcordijs percußsis sanguinis grumos in ventriculo vel alia parte concretos dißijcit.

Prunel-

Prunella Bugula incarnato flore.

Prunella purpurea vel 4. Trag.

Leibfarben Guckuck / Sil.

Edle Braunellen mit leibfarben blumen.

Prunella Bugula albo flore.

Weisser Guckuck / Sil.

Edle Braunellen mit weissen blumen.

Prunella petræa.

Σύμφυτον πετραῖον.

Prunella vulgaris.

Prunella, *Dodon.*

Symphytum petræum.

Consolida minor flore purpurascente.

Gauchheil / Gottheil / *Sil.*

Braunellen / S. Anthonius kraut.

Vulgo nota in pratis, hortis, locis etiam montosis, petrosis, incultis. Aestate floret. Modicè amara est. Calidæ & siccæ naturæ, admodum glutinosa, nonnihil abstergens. Vulneribus medetur.

Cum veronica Pulmoni exulcerato opitulatur, Sanguinis grumas discutit & consolidat.

Succus vt & decoctum, Linguæ, faucium & partium inflammationes ortasque vlcera sanat.

Prunella petræa albo flore.

Prunella niueo flore.

Weisse Braunellen.

Weisser Gauchheil.

Rarius occurrit, in pago das tieffe Hartmansdorff / cliuosis Iunio floret.

Eiusdẽ vt prior facultatis.

Prunus syluestris.

Ἀγριοκοκκυμηλέα.

Acacia germanica, *vulg.*

Schlehendorn / Schlehenstrauch.

In dumetis, syluarũ marginibus & sepibus nihil frequentius. Editiora & inculta occupat loca.

Tota exiccantis, adstringentis est facultatis. Flores primo vere colliguntur, resiccati in dysenteria aliisque alui fluxionibus, nec non in laterum doloribus magni vsus. Tantillum amarescunt, abstergũt, siccant, cohibent.

Fructus immaturus parte dysenteriam concillare sæpissime obseruaui: per maturitatem resiccati, melli & saccharo conditi, aluum adstrin-

stringunt, ventriculo sunt vtiliores.

Ad sinum pendulum nihil efficacius prunis syluestribus.

Succus à Pharmacopolis inspissatur, Acaciæ vicem supplens.

Dentium dolores mulcet cortex radicis aceto decoctus, fluxionesq; inhibet.

Folia & radices gargarizatu faucium vlcera & fluxiones sanant.

Psyllium perenne.

[illegible] Theoph. *Gesn.*

Psyllium Plinianum fortè, radice perenni supinum, *Lob.*

Psillien kraut.

Sabulosis & incultis aruis agri Vratislauiensis perēnat.

Pulegium regale.

Γλήχων, *Diosc.*

Pulegium, *Herbar.*

Puleium, *Cicer.*

Poley, Hertz Poley.

Humectis & vliginosis locis siue paluſtribus, quæ hybernis mensibus rigantur, Iulio & Augusto floret.

Odoratum est, gustu acri & peramaro.

Calefacit, siccat, aperit, attenuat, incidit, discutit, linquentes animo reficit.

Potu lenta & crassa excreatu facilia reddit, vrinam & menstrua pellit, partum, secundas ejicit.

Ictericos & aquâ intercutem laborantes curat.

Capitis & neruorum affectibus ex frigiditate pugnatis succurrit, visum acuit, conuulsis auxiliatur.

Pulegium ex aceto tepido potum & naribus appositum loquelam amissam statim restituit.

Pulegium syluestre.

Pulegium syluestre.

Mentha aquatica exigua *Trag.*

Wasser Poley.

Wilde Poley.

Kleine Bachmüntz.

In paluſtribus & scrobibus humidis.

Pulmonaria vulgatior.

Pulmonaria folijs Echij, *Lobel.*

Pulmonaria Plin. *Gesn.*

Symphytum sylu. & Pulmonaria Plin. *Cord.*

Lungen kraut.

Kleine Walwurtz oder Beinwelle.

In syluis locis opacis flores Ver annunciant, folijs inte-

interrio [illegible] [illegible]centibus.
[illegible], consolidat, siccat, abstergit.
Praecettur ad pulmonis cum vlcera, tum caeteras infectiones, & ad sanguinis reiectiones. Tabe affectis mire conducit.

Pulmonaria maculosa.

Symphytum maculosum, *Dodon.*
Symphytum *Plinij* mas.
Symphytum sylu. *Cords.*
Beslecket Lungenkraut.
Hirsch Mangolt.
Flecken kraut.
Minus frequens: at eiusdem vsus.

Pulmonaria gallica I.

Pulmonaria gallica mas *Tabern.*
Pulmonaria Gallorũ flore Hieracij, *Aduers.*
Geel Lungen kraut.
Buchkol / Buch lattich.
In syluis cliuosis & vmbrosis montium, Iulio floret circa Gryphibergã im Lundswalde / ad Quissum fluuium.
Refrigerat, siccat, consolidat cum adstrictione. Lactescit tota & vulnera sanat.

Pulmonaria gallica II.

Pulmonaria gallica angustifolia, *Tabern.*
Buchkol mit schmalen Blettern.
Prouenit opacis syluis sub Fagis vt prior.

Pulsatilla purpureo flore.

Pulsatilla vulgaris, *Lob.*
Pulsatilla vulgaris dilutior, *Clus. P.*
Herba venti, *Trag.*
Samolus Plin. *Dalech.*
Ὀσιγίαρ.
Kuchenschelle / Bitzwurtz.
GrawBergmennle. Bocksbart.
Apricis, aridis & sterilibus delectatur.
Aprili flores erigit ex coeruleo purpureos.
Excalefacit & siccat 4. gradu. Causticae est facultatis. Attenuat, attrahit, digerit, expurgat..
Radix folijs mitior est. Aduersus pestilentiae contagia, venena, virulentorum animalium ictus ac morsus pota commendatur.
Cruda mansu pituitam elicit.

Pulsatilla niuea alpina.

Anemone alpina, *Ges.*
Anemone montana Pulsatillae folio, *Cl. P.*

Pulsatilla apetraea.
Schneekraut / Schnee-henlein.
Weiß Mansfraut.
In celsis Sudeticarum iugis inter scopulos leui & tenui terra tectos. Iunio & Iulio explicat flores, postquam defluxêre niues succrescentibus tremulis & comosis seminum pappis.

Pyrola maior.

Pyrola vulgaris, *Clus. P.*
Limonium, *Cord.*
Asarophyllum.
Steinpflantzen/*Sil.*
Wintergrün.
Wald Mangolt.
Montanis syluis & frigidis vdis nascitur. Toto anno viret, frigoris & hyemis patiens. Iulij fine flores elegantes odoratos candidos Lilij ferè conualliis gerit.
Refrigerat, siccat, adstringit, glutinat. Insignis vulneraria. Fistulis & alijs malignis vlceribus medetur & Herniis vtilis. Exulceratos Renes ex aqua Symphyti iuuat.

Pyrola minor.

Pyrola tenerior s. 2. *Cl. P*
Ambrosia, *Dalech.*
Klein Wintergrün.
Birnbeumichen kraut.
Locis vmbrosis syluarum Muscorum terrestrium procreptat, coliculos cum flosculis paulatim Iunio & Iulio erigens.
Haud disparis viris.

Pyrola frutescens.

Pyrola 3. *Clus. P.*
Pyrola fruticans.
Nabelkraut.
Staudecht Wintergrün.
In montibus & syluis agrestis Gorlicensibus ad fines Silesiæ. Iulio flosculos albueos ostendit.

Pyrus syluestris.

Ἀχρὰς Theoph.
Pyraster.
Wilder Birnbaum.
Feld Birnbaum.
Incultis, syluis, agris & locus itinera.
Folia adstringunt. In desessionibus mulierum ad vuluæ procidentias adduntur.

Pyra syluestria.

Feldbirnen.
Duplicia sunt: maiora & minora.
Frigidæ sunt essentiæ & crassarum partium, vehementer adstringunt & siccant.

[illegible] in vino rubro de-coctæ Dysentericis & alui fluxionibus illitæ [illegible] auxiliantur. Idem præstant succus & aqua stillaticia.

Quercus vulgaris.

Δρῦς [illegible].
Quercus [illegible], [illegible].
Quercus [illegible] *Aduers.*
Arbor Iouis.
Eichbaum / Eiche.

In sylvis, collibus & montosis gignitur.

Adstringentis est facultatis [illegible], cohibet, sanguinis fluxionibus sistendis vtilissima.

Folia tenera & rubicunda vino decocta collutu ac gargarizatu dentium dolores sedant.

Adduntur Insessibus, vbi adstrictione opus est.

Aqua ex tenerrimis folijs elicitur ad faucium inflammationes, dysenteriam, & alios alui & sanguinis fluores vtilis.

Quercinæ glandes.

Βάλανοι τῆς Δρυός.
Eicheln.

Vrinam cient, Calculum [illegible], flatus pariunt, Stranguriæ medentur.

Sues his pinguescunt & [illegible] iam [illegible] carnem [illegible].

[illegible] argente sante [illegible] Parisis vicinitate.

Cupula Glandium.

Calix Glandium.
Ὀμφακιν Δρυός.
Eichelkopfflin.

Sistunt, adstringunt fluorem mulierum, alba Menstrua, Dysenterias sanant, dentes ex vino rubro firmant.

Quercus pilulæ.

Onicididæ *Trag.*
Σφαίρια τῆς Δρυός.
Eichäpffel.

Ad Gallarum facultatem accedunt, sed tamen ipsis infirmiores ac minus efficaces. Ad tincturæ vinum à tinctoribus colliguntur.

Vua Quercina.

Eichtraube.

In vetustis Quercubus ad caudicem præcipue Autumno nascitur spongiolum excrementum, Artheticis medetur.

Quercus petræa.

Δρῦς ἀγρία.
Quercus syluestris.

 Robur

Robur Latinis.
Stein Eiche.
In collibus & petrosis frequens.

Fortius lignum habet & incorruptius cæteris. Folia quamuis arescant, per hyemem non cadunt.

Quinquefolium Officinarum.

Πεντάφυλλον Diosc. *Tabern.*
Quinquefolium maius repens C. B.
Quinquefolium maius luteum *Fuchs.*
Fünfffinger Kraut.
Ad margines hortorum, in aquarijs ductibus & riguis stabulatur.

Radix eius longa sensim attenuata foris nigricans, intus subrubens adstringentis facultatis Maio & Iunio floret splendent.

Citra morsum deficcat, minimum caliditatis habens, penetrat, adstringit, Alui profluuijs, Dysenteriæ, Intestinorum prolapsui, Igni sacro & vulneribus remedium conueniens.

[illegible] contra febrium circuitus. Succus foliorum [illegible] diebus potus, regium morbum sanat.

Quinquefolium vernum maius.

Pentaphyllon vernum maius.
Frue Fünfffinger Kraut.
Incultis & apricis aridi solo, primo vere floret.
Siccat cum adstringendi vi, morsus expers.

Quinquefolium maius albo flore.

Weis Fünfffinger Kraut.
Radix longa, subrubra, cui sæpe annascuntur bulboli Filipendulæ modo. Floret Maio, semen fert Iunio & Iulio. In agro Vratislauiensi.

Quinquefolium vernum minus.

Quinquefolium vernum repens.
Pentaphyllon siue Quinquefolium minus *Tabern.*
Klein friechend Fünfffingerkraut.
In collibus siccis & secus vias Aprili occurrit.

Quinquefolium fragiferum.

Quinquefolium 3. repens *Dodon.*
Pentaphyllon septimum [illegible]

Tormentill [illegible]

[illegible] fünff-finger kraut.

[illegible] occurrit graminosis.

Quinquefolium syluaticum.

Quinquefolium flore albo *Matth.*

Pentaphyllon 1. *Clus. P.*

Wald fünfffinger kraut.

Syluarum vmbrosis ac humidis locis viget.

Quinquefolium fragiferum erectum.

Stehend oder auffrecht fünfffingerkraut.

Folia vtplurimum quina, interdum septena, rarius nouem in pediculo nascuntur. Floret Maio & Iunio, vbi & semine Fragorum instar ornatur.

Herba, radix & semen siccandi & adstringendi vim obtinent.

Quinquefolium palustre.

Quinquefolium 4. *Dod.*

Pentaphyllum rubrum palustre *Lobel.*

Heptaphyllon *Plin.* fragiferum.

Wasser fünfffinger kraut.

Rot fünfffinger kraut.

[illegible] fünfffinger kraut.

[illegible] putridis montium [illegible] locis, ad piscinas & paludes fruticans. Iunio floret.

Adstringentis & siccantis facultatis est herba cum radice.

Potum sanguinis profluuijs medetur.

Quinquefolium petræum argentatum.

Pentaphyllum album *Matthiol.*

Quinquefolium petræum maius seu 10. *Tabern.*

Gros Stein fünfffinger kraut.

Fünff blat mit weissen bletern.

Vulgaris est [illegible] passim in aggeribus & secus arua macro & arenoso solo fruticat. Augusto floret.

Officinæ non [illegible] pro vero vtuntur.

Quinquefolium alpinum splendens.

Pentaphyllum aureo flore seu 3. *Clus. P.*

Berg fünfffinger kraut mit schönen gelben blumen.

[illegible] Sudetorum iugis gelidisq; cau[illegible] obseßa-

lectat... Sub finem Iunii flores eleganter lutei splendent.

Ranunculus præcox candidus.

Βατράχιον, quòd humentibus & opacis locis Ranarum modo delectetur.

Ranunculus nemorosus *Lobel.*

Anemone 5. *Dod.*

Weisser Aprillen Hanenfuß.

Weisse Pusch oder wilde Veilichen.

Primo vere in syluis frigidiusculis montosis vbertim cum flore luxuriat.

Acris est & linguam vrit.

Ranunculus præcox purpureus.

Ranunculus nemorosus purpureus.

Anemone syluestris vulgaris purpurascens *Cl. P.*

Liechtrote Waldhenlin.

Rötlichte Waldveilichen.

Ranunculus præcox luteus.

Ranunculus nemorosus luteus.

Anemone sylu. vulgaris lutea *Cl. P.*

Geele Waldhenlin.

Gelbe Waldveilichen.

Non adeò frequens vt priores, inter Fumarias bulbosas ad arcem G...stein.

Ranunculus Muscatellinus.

Muscatellina *Cordi.*

Ranunculus minimus septentrionalium herbido muscoso flore *Lob.*

Fumaria bulbosa seu tuberosa minima *Tabern.*

Dentaria minima.

Moschatella.

Biesem Hanenfuß.

Biesem Freutlin.

Vmbrosis gaudet frutetis, Aprili floret.

Acris est vt Ranunculus & Moschum redolet.

Ranunculus dulcis pratensis.

Βατράχιον γλυκαρὸν.

Ranunculus oleraceus.

Süsser Wiesenhanenfuß.

Passim in pratis & graminosis vdis marginibus nascitur.

Dulcis est & in cibum venit cum alijs oleraceis.

Ranunculus dulcis pratensis maior.

Ranun-

Ranunculus oleraceus maior.
Ranunculus dulcis 3. *Tabern.*
Gros süsser Hanenfuß.
Gros Schmaltzblum.
Butterblume *Sil.*
In pratis notus.

Ranunculus dulcis pratensis maculosus.

Gefleckter süsser Hanenfuß.
In pratis, hortis gramineis & agris incultis.

Ranunculus dulcis syluaticus.

Βατράχιον χρυσανθεμον.
Ranunculus dulcis nemorosus Martius *Tr.*
Ranunculus auricomus *Lob.*
Vnguis Leopardi.
Wald Schmirgeln.
Wild Goldgeel Hanenfuß.
Süsser WaldHanenfuß.
Sylnis humidis & opacis occurrit.

Ranunculus vulg. pratensis caustieus.

Ranunculus 2. *Matticl.*
Ranunculus 1. *Tabern.*
Ranunculus sylu. pratensis surrectis cauliculis

Schmirgeln *Sil.*
Gemein Wiesen Hanenfuß.
In pratis plusquam notissimus, cuius flores saepe integra prata operiunt.

Ranunculus dulcis repens.

Ranunculus hortensis 1. *Dod.*
Ranunculus vinealis *Tabern.*
Ranunculus pratensis etiamque hortensis reptante cauliculo *Lob.*
Γελοτοπόδιον.
Geel kriechend Hanenfuß.
Weihenfuß.
In hortis oleraceis vberrimo luxu serpendo sese propagat.

Ranunculus aruensis.

Ranunculus segetalis *Cord.*
Ranunculus sylu. 3 *Dod.*
Ranunculus aruorum *Lob.*
Acker Hanenfuß.
Feld Hanenfuß.
Inter segetes Iulio floret.

Ranunculus palust. folio Apij.

Βατράχιον 1. *Diosc.*
Ranunculus palustris rotundiore folio *Aduers.*

Apium [illegible]

S[illegible] vel S[illegible]a herba.

[illegible] [illegible]lumen.

Wasser Hanenfuß.

Wasser Eppich.

H[u]midis & vliginosis delectatur, non rarò ad scrobes & fossas aquas habentes occurrit.

Siccat & calefacit 4. gradu cum radix tum vniuersa herba.

Radix sicca tritaq; sternutamenta ciet naribus indita.

Herba vngues scabros eximit, scabiem detrahit, & stigmata delet.

Herba in oleo violaceo macerata crustis excitandis & hæmorrhoidibus reserandis aptissima.

Ranunculus flammeus maior.

Ranunculus palustris maximus.

Ranunculus lanceolatus.

Grosser langblettrichter Wasser Hanenfuß.

In lacustribus & piscinis natale habet.

Facultate cæteris similis, acris similiter, exulcerans & vesicas faciens.

Ranunculus flammeus minor.

Ranunculus lance[olatus] minor.

Ranunculus bif[ol]ius [D]raconis effigie *Aduers.*

Flāmula Ranunculus *Dod.*

Lingua Plin. *Lugdun.*

Ranunculus aquaticus *ἀργυλωσσόφυλλος Thal.*

Egelkraut *Sil.*

Sperkraut.

Langer weisser Hanenfuß.

Perquam familiaris riuulis per steriles tractus segniter fluentibus. Iunio & Iulio flosculos ostendit.

Feruidissimus est & pecora enecat.

Aiunt oues hac herba pastas inflammatione Iecinoris, internorumq; viscerum erosionibus atq; exulcerationibus corripi.

Ranunculus flammeus angustifolius serratus.

Ranunculus lanceolatus serratus *Tabern.*

Flammula aquatica serrata.

Lingua maior *Lugdun.*

Gekerft Sperkraut.

Gekerfter langbletterichter Wasser Hanenfuß.

Iisdem natalitijs fruitur.

Ranunculus palustris gramineus minimus.

Ranun-

Ranunculus pumilus gramineis foliis *Lobel.*

Hydropiper lanceolatum *Lugdunens.*

Lanceolata O[illegible]*in.*

Gras Hanenfuß.

Hunc amant palustria humida & vliginosa.

Ranunculus fluuiatilis hederaceus Lugdunensis.

Ranunculus aquaticus Hepaticæ facie *Lobel.*

Hepatica aquatica siue palustris *Dalech.*

Polyanthemon aquatile.

Wasser Hünlein.

Wasser Hanenfuß.

In fossis aquas habentibus & lentè decurrentibus Aprili, Maio & Iunio abundè & late flosculos promit.

Calidus est & cæteris Ranunculis facultate similis. Exulcerat enim & vesicas excitat.

Ranunculus alpinus luteus maximus.

Ranunculus platyphyllos flore luteo *Cl. P.*

Ranunculus magnus aconiti folio.

Aconitum 3. *Mattiol.*

Grosser geeler Birckhanenfuß.

Humida & herbida altissimorum montium loca amat. Iulio floret.

Ranunculus alpinus luteus globosus.

Ranunculus alpinus glomeratus *Lobel*

Trollius flos *Gesner.*

Ranunculus flore globoso *Dodon.*

Geeler Albhanenfuß.

Dotterblum *al.*

Trollblume.

In valle Gigantum ad Oppæ cataractam. Iulio flores magnos luteos in globum, vitelli oui instar, conuolutos erigit.

Cæteris minùs est acris. Quare minus excalefacit & siccat.

Ranunculus alpinus candidus.

Ranunculus alpinus maior leucanthemus folio Aconiti.

Ranunculus maximus λευκάνθεμος siue Aconitiformis *Thal.*

Weisser Albhanenfuß al-

Weis Trollblumen *Gesn.*

Hanenfuß mit weissen blumen.

In vliginosis montosis seu

 ad ri-

Apium ri[illegible]

Sardoa vel Sardinia herba.

Ole[illegible]umen.

Wasser Hanenfuß.

Wasser Eppich.

Humidis & vliginosis delectatur, non rarò ad scrobes & fossas aquas habentes occurrit.

Siccat & calefacit 4. gradu cum radix tum vniuersa herba.

Radix sicca tritaq; sternutamenta ciet naribus indita.

Herba vngues scabros eximit, scabiem detrahit, & stigmata delet.

Herba in oleo violaceo macerata crustis excitandis & hæmorrhoidibus reserandis aptissima.

Ranunculus flammeus maior.

Ranunculus palustris maximus.

Ranunculus lanceolatus.

Grosser langblettterichter Wasser Hanenfuß.

In lacustribus & piscinis natales habet.

Facultate cæteris similis, acris similiter, exulcerans & vesicas faciens.

Ranunculus flammeus minor.

Ranunculus lanceolatus minor.

Ranunculus bifolius Taraconis effigie *Aduers.*

Flamula Ranunculus *Dod.*

Lingua Plin. *Lugdun.*

Ranunculus aquaticus ἀγρογλωσσόφυλλος *Thal.*

Egelkraut *Sil.*

Sperkraut.

Langer weisser Hanenfuß.

Perquam familiaris riuulis per steriles tractus segniter fluentibus. Iunio & Iulio flosculos ostendit.

Feruidissimus est & pecora enecat.

Aiunt oues hac herba pastas inflammatione Iecinoris, internorumq; viscerum erosionibus atq: exulcerationibus corripi.

Ranunculus flammeus angustifolius serratus.

Ranunculus lanceolatus serratus *Tabern.*

Flammula aquatica serrata.

Lingua maior *Lugdun.*

Gekerft Sperkraut.

Gekerfter langbletterichter Wasser Hanenfuß.

Iisdem natalitijs fruitur.

Ranunculus palustris gramineus minimus.

Ranun-

Ranunculus pumilus gramineis foliis *Lobel.*

Hydropiper lanceolatum *Lugdunens.*

Lanceolata *Offi in.*

Gras Hanenfuß.

Hunc alunt pascua humida & vliginosa.

Ranunculus fluuiatilis hederaceus Lugdunensis.

Ranunculus aquaticus Hepaticæ facie *Lobel.*

Hepatica aquatica siue palustris *Dodon.*

Polyanthemon aquatile.

Wasser Hünlein.

Wasser Hanenfuß.

In fossis aquas habentibus & lentè decurrentibus Aprili, Maio & Iunio abundè & latè flosculos promit.

Calidus est & cæteris Ranunculis facultate similis. Exulcerat enim & vesicas excitat.

Ranunculus alpinus luteus maximus.

Ranunculus platyphyllos flore luteo *Cl. P.*

Ranunculus magnus aconiti folio.

Aconitum 3. *Matthiol.*

Grosser geeler Birckhanenfuß.

Humida & herbida altissimorum montium loca amat. Iulio floret.

Ranunculus alpinus luteus globosus.

Ranunculus alpinus glomeratus *Lobel.*

Trollius flos *Gesner.*

Ranunculus flore globoso *Dodon.*

Geeler Albhanenfuß.

Dotterblum *sd.*

Trollblume.

In valle Gigantum ad Oppæ cataractam. Iulio flores magnos luteos in globum, vitelli oui instar, conuolutos erigit.

Cæteris minùs est acris. Quare minus excalefacit & siccat.

Ranunculus alpinus candidus.

Ranunculus alpinus maior leucanthemus folio Aconiti.

Ranunculus maximus [illegible] *[illegible]* siue Aconitum [illegible] *Thal.*

Weisser Albhanenfuß [illegible]

Weis Trollblumen [illegible]

Hanenfuß mit weissen blumen.

In vliginosis montosis seu

ad riuulos ex montibus defluentes nascitur.

Folia eius ampla profundius sinuata Platani instar; flores lactei.

Sapor ei subacris & nitrosus.

Ranunculus alpinus Narcissi flore Cl. P.

Ranunculus montanus hirsutus Narcissi-florus.

Ranunculus polyphyllos niueus.

Berghünlein.

Iunio & Iulio montium conuallibus flores niueos, aliquando purpurascentes ostentat Narcissi æmulos.

Radix concaua, fibrillis candidis, miro naturæ artificio contexta.

Rapistrum luteum.

E[illegible] *Cord.*

Rapistrum aruorum *Aduers.*

Armoracia Diosc. *Tabern.*

Raphanus syluestris *Cord.*

Lampsana *Mattiol.*

Geel Hederich q. d. Heiden Rettich / Schnödsenff / Wildsenff.

Plurimum inter segetes hordeaceas & Rapaceas inuitis Agricolis luxuriat, vt interdum totos agros cooperiat Iunio & Iulio.

E Raporum syluestrium censu est Rapistrum. Acrimonia pollet vt Nasturtium.

Semen feruens & acre gustu, vrinam prouocat.

Rapistrum album.

Raphanus sylu.

Sinapi agreste *Tr.*

Lampsana seu Brassica sylu. *Mattiol.*

Weis Hederich.

Campis rapaceis cultis & incultis, sed rarius occurrit.

Semen excalefaciendi siccandi, abstergendi, digerendi vi pollet.

Rapunculus aruensis.

Rapunculus vulgaris *Clus. P.*

Rapunculus *Mattiol.*

Rapunculum paruum *Aduers.*

Pes Locustæ *Auicenn.*

Rapuntzel.

AckerRapuntzel.

Inter segetes prouenit. In hortis etiam ad acetariorum vsum seritur.

Radix cum foliolis veris initio in acetarijs commendatur; quòd maximè gustu placeat & appetentiam excitet.

Æstate

Æstate floret & semine prægnat.

Rapunculus montanus albus.

Rapunculus syluestris albus spicatus, *Thal*

Rapunculum Alopecuron, *Dod.*

Wald Rapuntzel mit weissen blumen.

Wilde Rüblin.

Natales eius montosa & alsiosa prata, conuallesque nemorosæ. Iunio spica viget.

Radix, priusquam caulem protrudat, elixa cum sale, aceto & oleo macerata cibi appetentiam parit, Stomacho prodest & vrinas elicit.

Rapunculus montanus cæruleus.

Rapunculus Alopecuroides spica cærulea, *Clus. P.*

Rapum syluestre maius, *Dodon.*

Blawer wald Rapuntzel.

A priori comâ cæruleâ discernitur.

Rapunculus Nerifolius.

Rapunculus πεντάφυλλος aut campanulatus, *Thal.*

Wald Rapuntzel.

Wald Glocken.

Conuallib. nemorosis sub Gigantæo, Iulio & Augusto floret.

Rapunculus sylu. cæruleus vmbellatus.

Rapunculus vmbellatus angustifolius, *C. B.*

Nabelicht wald Rapuntzel.

Augusto flores fert in montanis recessib. ad Quissum fl.

Rapunculus sylu. campanulatus Linifolius.

Kleine Repüntzeln.

Kleine Glöcklein.

Asperis & petrosis oritur.

Rhamnus catharticus.

Rhamnus solutiuus.

Spina infectoria, *Lob.*

Ceruispina, *Trag.*

Creutzdorn.

Wegdorn.

Wiedorn/ *Sil.*

In sepibus & syluis frutescit.

Folia seu interior Cortex gargarizatu Oris vlcera & putredines emendat.

Succus baccarum recentium aluum exoluit, aperit, expellit, pituitam tenuem educit, & impetum eius in articulos citatum auertit & cohibet

Baccæ non [illegible] maturæ, resiccatæ cum aqua temperatæ addito momento aluminis, luteum seu croceū præbent colorem; maturæ viridem. Circa Martini festum à Coriarijs & qui chartas pingunt, ad puniceum colorem carpuntur.

Succus cum Alumine decoctus pro saturate virenti colore in vsu est Pictoribus, Saffrgrün.

Rhodia radix.

Ῥοδία ῥίζα, *Diosc.*
Rosea radix, *Fuchs.*
Rosaria.
Rosenwurtz.
Rosinwurtz.

Plurima in altissimis Suditorum rupibus saxosis ac præruptis locis accessu difficilibus.

Mistæ est temperaturæ, partim calefaciens & humectans, partim refrigerans & siccans; vti odore sic & temperatura Rosis affinis.

Pota Dysenteriam, diarrhœam curat: Alba menstrua cum Nuce moschata sistit. Aduersus capitis dolorem cum Rosacea fronti imponitur.

M[illegible] frontalibus & Oxyrrhodinis.

Ribes acidum.

Ribes vulgaris, *Matth.*
Ribes Arabum, *Lobel.*
Ceanothus læuis, *Gesn.*
Grossularia rubra.
S. Johannis treublin oder beerlin.

Sponte fruticat ad Gigantæum monte humidis conuallibus; ad Zacum item fluuium prope Hirsbergam.

Flosculi leniter purpurascunt, & baccæ vulgaribus multò maiores, quæ post solstitium æstiuū maturescunt.

Fructus acidus est & grati saporis. Refrigerat & siccat 2. gradu. Æstuantem ventriculum temperat, nauseam & vomitum sistit. Ardores febriles restingnit ac mitigat. Putredinibus aduersatur, ventriculi subuersiones & Choleram morbum sistit. Baccæ & succus saccharo conseruantur ad eosdem vsus.

Ribes insipidum.

Ribes syluestris, *Cam.*
Ribes dulce, *Clus. P.*
Wild S. Johannis treuble.

Folia priore minora, Oxyacanthæ ferè, fructus insipidus seu dulcis in racemulis breuioribus.

Floret Maio, Autumno baccæ

baccæ rubent. Circa Gigantæam in Pappelgrunde. Fructus est insipidus seu subdulcis.

Ribes nigrum.

Ribesium fructu nigro, *Dod.*
Grossularia nigra, *Lugdun.*
Amomum *Mattiol.*
Pipirella.
*Ἴτεα vel ἴτεα, *Theophr.*
Schwartze Johannstreubchen.
Gichtbaum / Jungfrawbaum *Sil.*

Folio est viticis aut Bryoniæ, virgultis odoris inter findendum virentibus: flosculi sunt luteoli punctis rubentibus: baccæ nigræ in racemis odoratæ.

In Riphæis montibus humidis & opacis conuallibus sæpe reperitur.

Folia calida sunt, grauis odoris. Epilepticos & vtero strangulatas feminas trita naribus admota excitant. Ex vino pota ventris torminibus medentur, & Menstrua prouocant.

Aduersus conuulsiones, Paralysin, Arthritin vagam, contracturam ex Colica &c. in hortos a plebecula nescio quibus ceremonijs superstitiose transfertur.

Ros Solis maior.

Rorida siue Solis Ros.
Drosion, *Recentior.*
Sallirora, *Ged.*
Sonnenthaw / Sindaw.
Löffelkraut.
Vnsers HErrn Gottes löffel *vulgo.*
Edler Wiederthon *Sil.*

Pratis montosis vdis familiaris inter alia Musci albicantis & subrubenti. Iulio floret. Gustu est acris, subadstringens, nonnihil acidus & subacerbus, admodum exiccans.

Cum sale tritus impositus vesicas excitat, ideo causticæ facultatis particeps.

Huius gustatu pecudes ad Venerem incitari ferunt.

Aqua destillata auri luteo relucet colore.

Phthisicis à nonnullis commendatur.

Ros Solis minor.

Ros Solis 2.
Rorella.
Klein Sonnendaw.
Klein Löffelkraut.
Iisdem locis.

Rosa sylu. vulgaris.

Κυνόρροδον, *Diosc.*
Κυνόσβατος.

Rosa

Rosa canina odorata, *Lob.*
Canirubus.
Dorn Rosen.
Heck Rosen.
Hanbuttenstrauch.

Vbique sponte occurrit in aggeribus secus itinera & agrorum margines.

Flos eadem potest quæ satiua, magis adstringit & siccat.

Radix valet ad morsum Canis rabidi.

Caro eiusdem cum Cydonij est facultatis, & non solùm ad reprimendos vapores & humores contemperandos magnam vim habet, sed & calorem Renum, ne calculos generet, infringit, & meatus laxiores, vt facilius calculum excludant, reddit.

Rosarum spongiola.

Rosarum fungus.
Bedeguaris, *Aduers.*
Rosenschwam.
Schlaff Kunze/ *Sil.*

Mellis odorē spirat. Puluis ex vino datur calculosis & dysentericis. Prodest etiam strumosis naturæ suasu.

Supposita puluinarib. Infantium, somnum conciliare vulgus credit.

Rosa alpina rubra.

Berg Rosen.
Rote Birckrosen.
Flores suauiter rubent.

Ad riuulos montium Iunio floret.

Rosa aruina.

Rosa auenaria.
Haber Rosen.
Erd Rosen.

In agris auenaceis circa Vratislauiam.

Rosa Maialis.

Rosa campestris odora.
Marien Rößlin.
Meyen Rößlin.
Wolriechender Dorn.

Campestria sectatur.

Rubia syluestris maior.

Rubia montana Silesiaca.
Stellaria maior.
Berg Röte.

Amat montosa & petrosa loca.

Radix acris est & tenuium partium.

Rubia syluestris minor.

Rubolia saxatilis.
Mollugo 1. *Dod.*
Stellaria minor.
Ἐρυθρόδανον ἄγριον, *Diosc.*
Wilde Röte.
Stern kraut.

Incultis secus itinera & margines agrorum, sepes & mu-

& [illegible] nihil [illegible]us.
Vires habet [illegible] imbecilliores.

Rubus aruensis.

Rubia minima, *Lob.*
Rubicla aruensis.
Klein Acker röt.
Inter segetes agri Hirsbergensis bosculi rubentes Iunio gliscunt.

Rubus batus.

Βάτος, Dioscor.
Rubus grandis, *Trag.*
Rubus sentis.
Bromber strauch.
Bratzbeer strauch.
Bremen. *Sil.*
Notus inter dumeta, secus vias & margines agrorum. Maio floret, Augusto & Septembri ad maturitatem prouenit fructus.
Omnibus suis partib. adstringendi facultate pollet.
Flores ex vino poti aluum sistunt.
Cymæ ex vino rubro sputum sanguinis inhibent, ex vino austero dentes firmant.
Βάτινα, Mora rubi, vaticana.
Brombeern/ Braambeern.
Fructus maturus dulcis esui non insuauis, ventriculo gratus.
In media maturitate consistens aluum sistit.
Ad dysenteriam & ventris profluuia eiusque robur deperditum valet.
Succus ad Stomatica prodest.

Rubus aruensis.

Χαμαίβατος Theophr. *Cord.*
Humi-rubus.
Rubus minor seu reptans, *Aduers.*
Acker bremen.
Tauben beer.
In aruis restibili seq; progignente rediuiua sobole sparsim pullulat.
Eiusdem cum priori naturæ.

Rubus alpinus.

Rubus paruus saxatilis alpinus, *Clus.*
Rubus minimus, *Thal.*
Χαμαίβατος Theoph. *Clus. P.*
Steinbeerstrauch.
Summa occupat montium iuga.
Folia per hyemem virent, quibus cerui & capreoli hyeme delectantur.

Rubus hircinus.

Bockebeer. *Sil.*
Saltubus nemorosis montium occurrit.

Fructus dulcis esu gratus.

Rubus Idaeus.

Βάτος ἰδαία, *Dioscor.*
Rubus Ceruinus.
Ceruirubus.
Hindbeerstrauch.
Himmelbremen.

Frequens in nemorosis montium saltubus.

Fructus egregie refrigerant tantillum adstringentes. Maturi esitantur abluti diligenter, iucundiores moris vaticanis.

Condiuntur sacchara, vino & aqua Rosarum ad sitim & voluptatem.

Acetum placet sapore, odore, colore.

Ex succo paratur Rob febricitantibus ad sitim leniendam idoneum.

Aqua ex baccis destillatur fragrantissimi odoris & Cordi admodum amica.

Sagittaria maior.

Πιστάνα μεγάλη.
Sagittalis maior Mattiol.
Gesner.
Pistana Magonis, *Plin.*
Sagittaria aquatica.
Gros Pfeilkraut.

Amnibus gaudet ac leuiter labentibus aquis. Iulio ac Iunio floret.

Gustu est adstringente siccante succo non ingrato.

Herbam potu & infusu fecundas reddere mulieres Camerarius obseruauit.

Sagittaria minor.

Sagitta & Sagittalis, *Cord.*
Sagitta Iouis.
Klein Pfeilkraut.

In amoenissimis residibus propè Leobergam Iulio flosculos edit.

Salix rubra.

Ἡ Ἰτέα, *Diosc.*
Salix nigra & punicea, *Theoph.*
Salix viminea purpurea, *Plinij.*
Salix perticalis, *Cordi.*
Weide/ Weidenbaum.
Bandweidē/Wilgenbaum
Rote Weiden.

In humidis tractibus ad ripas frequens.

Folia refrigerant & siccant absque morsu.

Recentia adduntur soporiferis lotionibus, & sparguntur circa lectulos febricitantium.

Salix candida.

Salix candida fragilis.
Salix 2. seu sylu. *Trag.*
Weisse Weiden.
Bruch Weiden.

Mar-

[illegible] Weiden.

Cognita facile. Cortex candicat & facile frangitur.

Salix viminalis.

Salix [illegible].

Salix [illegible]a, C[illegible].

Salix Sabina seu Americana Thal.

Salix vinea, *Pet. Cr.*

[illegible] Weiden.

Bach Weiden.

Dotter Weiden.

Band Weiden.

Geele rote braune Bandweiden.

Hæc colore variat, sequacis admodum lentitiæ, ligandis Cadorum vinariorũ circulis conuenientissima.

Passim in pratis occurrit.

Salix pumila repens.

Ἰτέα ἕλιξ, *Theoph.*

Salix humilis repens angustifolia, *Aduers.*

Chamæitea, *Tabern.*

Krebs Weiden.

Ad margines pratorum & ripas aquarum longe lateq; serpendo se propagat.

Folia recentia ad lectulos proiecta & pedibus supposita febricitantibus ardorem temperant ac somnum conciliant.

Salix latifolia montana.

Salix caprea rotundifolia, *Tabern.*

Salix platyphyllos rotundiore folio, *Thal.*

Salix latifolia arborescens.

Seil Weiden / Sellen.

Saal Weiden *Tr.*

Passim in saltubus nemorosis montium verno tempore emittit florem luteum odoratissimũ, quo apes plurimum delectantur. Nucamenta longa succrescunt, quæ cum semine in pappos eunt. —Fragilis est.

Ex floribus oleum paratur *Saligneum* in Officinis, ad soporem conciliandum & æstus febrium contemperandos vtilissimum.

Salix latifolia pratensis.

Salix latifolia acuta.

Salix cinerea.

Salix πλατύφυλλος acutiore folio.

Haar Weiden.

Zähe Weiden.

Humidis & vdis montiũ pratis familiaris, ob tenacitatem & lentitiam Doliarijs conuenientissima.

Flores Aprili luteoli, odorati, soporiferi sunt, Maio cum semine in pappis auolant.

Semen cum lanugine san-

guinem ſiſtit, & ambuſtis medetur.

Aqua florum viſum exacuit, ſcabiem capitis ſanat, & capillos pulcros reddit.

Salix ſaxatilis.

Salix alpina repens.
Stein Weidlin.
Berg Weiden.

Perrepta taltiora Suditorum iuga.

Sambucus vulgatiſſima.

Sambucus vulgaris corymbacea, *Aduerſ.*
Sambucus arborea.
Sambucus, *Serevi.*
Beza *Guiliel. Saliceti.*
Ἀκτῆ, *Dioſc.*
Holderſtrauch.
Holunderbaum/ *Sil.*

Amat opaca & humecta loca. Circa oppida & pagos ad muros & ſepes frequens.

Guſtu eſt amaro. Cortices, folia, flores purgandi vim obtinent: ſed non abſque moleſtia & ventriculi incommodo.

Turiones recentes & folia tenera cocta aluum emolliunt, pituitam, bilem & ſeroſos humores detrahunt.

Cortex medius virensque eadem præſtat, ſed efficaciſſime, Hydropicis & ſcabie vexatis vtilis, ambuſtis ſuccurrit.

Flores odorati caſeis inſeruntur. Sacc haro etiam ad Hepatis affectus conſeruantur.

Acetum ex floribus ventriculo gratum appetentiam excitat, craſſos crudoſq́; humores incidit & attenuat

Rob ex ſucco baccarum coquitur per ſe vel cum ſaccharo, aqua inter cutem ſuffuſis conueniens. Plebecula vtitur in alui fluxibus bilioſis & dyſenteria.

Nuclei abſtergunt, per aluum & vomitum purgant vehementer. Ruſticorũ medicina.

Sambucus alpina.

Ἀκτῆ ὀρεινή.
Ἀκτῆ ἐρυθροστάφυλος vel φοινικοστάφυλος, *Thal.*
Sambucus montana racemoſa, *Aduerſ.*
Sambucus ceruina, *Trag.*
Berckholder.
Waldholder.
Schalaſter.

Humidiorum montiũ & ſaltuum amaſia: floret Maio; Auguſto & Septembri baccæ rubent aſpectu eleganter.

Frigidi eſt temperamenti.

Baccarum eſus nimius admodum

[illegible] [illegible] creditur: quamuis à nonnullis succus cum melle ad [illegible] coquatur.

Sambucus aquatica.

[illegible]

[illegible] Theophr. *Lugdun.*

Sambucus palustris.

Sambucus rosea

Schwelckenbaum.

Weisser Holder.

Kalinckenbaum } Al.
Callinckenbeer }

Viret rosarū amœnarumque [illegible], quas blande rigant aquæ, amœna, Pratensibus vdis conualliumque marginibus familiaris.

Baccæ egregie rubent, auiculis in cibum cadunt, integra hyeme durant, frigoris vim absque corruptione ferentes.

Deuoratæ vomitum cient Homini.

Succo vis est absterforia, qui cum melle ad syrupi coquitur consistentiam aduersus tussim vulgi experimēto.

Sanguisorba maior.

Pimpinella Sanguisorba maior, *Clus.* P.

Sanguisorba maior seu syluestris, *Lugdunens.*

Sorbastrella.

Gros Welsche Pimpernell.

Drachenblut.

Wurmwurtz.

Kölblinkraut.

Pratis delectatur montiū humidioribus.

Radix refrigerat, adstringit, siccat. Alui & ventris fluores sistit. Intestinorum exulcerationes sanat. Ad muliebria profluuia quoque plurimum efficax.

Flos siccus pulu. ex vino rubro Dysentericis opē fert.

Sanguisorba minor.

Pimpinella Sanguisorba minor, *Clus.* P.

Sanguisorba hortensis, *Lugdunens.*

Pampinula, Bipinella.

Klein Welsch Bibinell.

Pimpernell.

Klein Kölblinkraut.

Loca amat inculta, arida & squallidos colles: inde in hortos recipitur, in quibus semel sata diutius durat & ex semine se propagat.

Siccat 3 refrigerat 2 adstringit muliebre profluuiū, & quoslibet sanguinis & alui fluxus cohibet, bilis olas fluxiones reprimit.

Vino mersa gratiam ei conciliat, sapore & odore aromatico ac vinoso.

In acetarijs v[illegible]eribus, Hepati, Cordi & præsertim Spiritibus vtilissima.

Sanicula.

Sanicula mas.
Diapensia *Aduers.*
Ferraria minor.
Sanickel.
V[illegible]mbrosis syluis & montibus nota.
Calefacit, siccat, adstringit, glutinat, roborat.

Egregia vulneraria, Chirurgis cognita. Pota sanat vulnera, fistulas, Enterocelas. Sanguinis sputo, dysenteriæ Renumq; vitijs medetur. A[illegible]itur vulnerarijs potionibus.

Sanicula alpina.

Sanicula alpina minima *Lobel*
Auricula Vrsi minima flore purpureo.
Klein Berg Sanickel.
Rote Steinnegelin *Sil.*
Hæc nonnisi in præruptis S[illegible]orum supercilijs petrosis reperitur. Maio niuibus liquefactis, flosculi rubentes gliscunt.
Gustu adstringis, siccat, re[illegible].
Vulneraria est.

Saponaria.

Herba full[illegible]num.
Lychnis fullonia.
Struthium *Fuchs.*
Lanaria.
Seiffenkraut/Waschekraut.
Speichelwurtz.
Hundsnegelin } *Sil.*
Madenkraut }

Secus herbidas amnium conualles & depressos apricorum vdorum margines æstate floret. Calidæ & siccæ naturæ. Pressu nitrosum extergentemq; remittit succum. Vnde vi pollet abstersoria, adeò vt etiam pituitam è capite eliciat ac sternutamenta moueat tanta violentia, vt partum mortuum excutiat.

Rustica gens puluere ascarides puerorum expellit.

Abstergit scabiem & omnes cutis fœditates.

Satyrium abortiuum.

Orchis abortiua.
Nidus auis *Lugdunens.*
Dentaria aphyllos minor.
Nidus Dod.
Margendrehen.
Vogelsnest.
Wurmwurtz *Sil.*

Sylua

Sylvas, fecturam montium ... Iulio & Augusto ... in nudo colorulo pallens.

Radicalæ vermiculis similes pulvi contra Lumbricos ...

Saxifragia alba.

Σαξίφραγον.

Saxifragia alba Chelidonides *Aduerf.*

Saxifragia 4. *Mattiol.*

Weisse Steinbrech.

In collibus apertis, graminosis, herbidis. Maio cum floribus ad medicum vsum colligitur.

Grana radicibus hærentia amara sunt & acria. Abstergunt, incidunt, attenuant.

Decocta crassa & glutinosa e Pectore educunt, farctus Renum & Vesicæ extergunt, Calculum expellunt: in difficultate vrinæ non contemnendi vsus.

Saxifragia aurea.

Χρυσοσπλήνιον *Tabern.*

Saxifragia aurea Lichenis facie & natalitijs *Aduerf.*

Hepatica aurea nonnullis.

Gülden Steinbrech.

Butterblumen etc.

Gelb Leberkraut.

Sequitur opaca montosa. Ad riuulos, fontes, aquarum scaturigines. Aprili aureo lucet flore. Folia integro virent anno.

Gustu siccat, adstringit, abstergit.

Vsus eius non alius quàm Hepaticæ aut Lichenis fontanæ.

A vaccis si deuoretur, butyrum inde flauescere villici obseruarunt.

Scabiosa maior vulgaris.

Ψώρα *Aetij.*

Scabiosa campestris seu segetum & satorum *Lob.*

Scabiosa *Offic.*

Herba Apostematica.

Scabiosenkraut.

Blaw Kornrosen

Gliederlenge

Oderlenge

In segetibus planis & lectioribus passim obuia.

Sapore est amaro, partium tenuium.

Herba est ... Confert aduersus tussim veterem, respirationis difficultatem, Laterum dolores & alia huiusmodi Pectoris vitia. Purulenta expurgat.

Decocta cum Theriaca seu

seu Mithridatio vtiliter in febribus pestilentibus bibitur. Ad Carbunculos efficax.

Scabiosa maior albo flore.

Scabiosen mit weissen blumen.
Weisse Kornrosen.
Inter segetes quandoque occurrit.

Scabiosa media.

Scabiosa minor seu Columbaris *Aduers.*
Scabiosa minor *Mattioli.*
Klein Apostemkraut.
In pratis siccioribus nascitur.

Scabiosa minima aspera.

Aphyllantes 1. *Lugdunens.*
Stœbe minor.
Klein Scabiosen.
Blawe Flockblum.
Secus itinera asperis & sabulosis montosis vbiuis multa. Aestate floret.

Scabiosa lutea.

Scabiosa flore luteo odorato.
Geele wolriechende Scabiosen.
Plurima in aggeribus secus itinera Ducatus Vratislauiensis & Saidnicensis, alijsque campestribus. Floret Iulio, Augusto, Septembri.
Trita amaricat cum partium tenuitate, Pectoris & Vesicæ vlcera abstergit.

Scandix Plin.

Σκάνδιξ *Diosc.*
Cherefolium aciculatum.
Pecten Veneris.
Nadelkörfel.
Nadelmöhren.
Hechelkam.
Inter segetes Maio viget.
Crudum coctumúe mansum Stomacho vtile est & Ventri.
Decoctum eius Vesicæ, Renibus & Iecinori confert.

Scandix repens.

Scandix minor *Tabern.*
Saxifragia minor.
Perchepier Anglorum *Aduers.*
Klein Nadelmöhren.
Klein Nadelkörffel.
Arido & trito solo in agris vbertim luxuriat.
Manifestus amaror & acrimonia in ea percipitur. Calefac & sicc. 3. Mouet vrinas vehementer. Expurgat

per Renes & Vesicam; aperit Hepar obstructum; medeturque Stranguriae.

Scordium.

[illegible] ab odore Allij [illegible]
[illegible] à Mithridate.
Trissago palustris Dod.
Scordium minus Tabern.
Chamaedrys aquatica.
Knoblauchkraut
Lachenknoblauch.

Palustribus delectatur. Secus fossas & scrobes aquas habentes circa Vratislauiam frequens. Iulio & Augusto flosculi prodeunt purpurei.

Tota planta grauem Allij odorem spirat. Amarum quiddam obtinet, acre & acerbum. Vrinas ciet & Menses, venenis resistit, dysenteriam iuuat, Pus e Pectore extrahit & vulnera glutinat. Contra pestilentes febres bibitur.

Tam putrefacientibus venenis animalium quam Medicamentorum deleterijs aduersatur.

Scorzonera.

Scorzonera Germanica.
Scorzonera [illegible] 2. C.B.
Schlangenmord.
Böhmische Scorzonera.

Ad montem à vulturibus denominatum circa Suldnicium Iunio & Iulio floret.

Veris initio radices elixae in acetarijs eduntur. In febribus malignis vtiles.

Scrofularia maior.

Γαλίοψις Cord. Fuchs. & Dod.
Ocymastrum minus Trag.
Ficaria, Castrangula.
Millemorbia.
Kranckenwurtz sil
Fischwurtz/ Braunwurtz

Passim humidioribus & opacis locis prope sepes & vetustas maceries oritur.

Subtilium est partium & gustu amara.

Emollit, abstergit, resoluit, discutit. Vlceribus strumosis, cauernosis, carcinomatis atq; depascentibus sideratis satis oportuna.

Illita radix Haemorrhoides sanat & scabiem tollit: recens dissecta admota Dentium dolores lenit.

Semen pondere ʒj. Lumbricos ventris necat.

Sedum maius.

Ἀείζωον μέγα, [illegible]
Sempervivum maius.
Barba Iouis.

Hauswurtz.
Donner kraut.
Immergrün.

Est vulgatius, vsitatius, vinaciusq; in parietinis, tectis, imbricamentis.

Augusto flores gestat.

Refrigerat, humectat, leuiter quoque adstringit. Potandum datur contra dysenteriam Aluiq; profluuia.

Folia in ardentibus febribus ore retenta sitim sedant.

Per se vel cum polenta illita ad Erysipelata, Oculorum inflammationes, ambusta igni & podagras conferunt

Succus illitus Capitis dolores mulcet, subditus in vellere mensium abundantiam sistit: Lippitudinibus inungitur.

Instillatum ardentibus & biliosis febribus correptis haud frustrato successu propinatur a Mulierculis.

Sedum maius montanum.

Cotyledon 2. montanum *Clus.*

Grosse Berg Hauswurtz.

Vberrimo luxu ad saxa sub castro Kynast viret.

Sedum minus album.

'Αείζωον μικρόν.

Semperuiuum minus herbaceo flore.

Vermicularis.

Crassula, *Offic.*

Blattlose.

Kleine Hauswurtz.

In petris, parietinis, macerijs & muris antiquis, nec non in scrobibus opacis latet. Contraria pollet facultate, nempe calefaciendi & vrendi.

Sedum minus montanum purpureo flore.

Aizoum hæmatodes.

Klein Hauswurtz mit leibfarben blumen.

Iisdem locis.

Sedum minimum.

'Αείζωον ἕτερον, *Diosc.*

Semperuiuum minimum, *Matthiol.*

Aizoum minimum, *Cord.*

Vermicularis.

Piper murinum.

Mauer pfeffer.

Stein pfeffer.

Katzentreublin.

Niesekraut } *Sil.*
Knorpelkraut }

Ramulis congestis arenosas saxosas moles collesq; aridos interdum cooperit.

Duplex occurrit, vnum insipidum, aliud feruidi gustus.

Acre

[illegible] calidum vehemen-
ter, foris admotum rubifi-
cat & veficas excitando tan-
dem exulcerat. Infipidum
non [illegible], ficcat. Ignis fa-
cro, ambuftis, oculorum in-
flammationibus, capitis do-
loribus commodum.

*Sedum alpinum Sile-
ſiacum.*

A[illegible] teleph ũ *L[illegible]n.*
Klein Alpen Donnergrün.
P[illegible]is altiſsimorum
m[illegible] locis.

Serpyllum vulgare.

*Ἕρπυλλος, *Dioſc.* à ſerpendo.
Ταξιφέργια.
Serpyllum flore purpureo.
Cunilago.
Quendel Quenlein.
Hünerkraut.
Incultis & ſterilibus mar-
ginibus lætatur.
Odore [illegible] eſt Maioranæ,
guſtu acri, [illegible], incidit,
aperit.
Potu vrinas, Menſtrua mo-
uet, obſtructiones Pulmonis,
Iecoris & Lienis tollit Tor-
minibus, ruptis, conuulſis
auxiliatur.
In balneis & fomentis ſu-
dorem [illegible].

Serpyllum albo flore.

Serpyllum 4. album, Weiſſer Quendel.
Iiſdem locis.

Serpyllum citratum.

Serpyllum 2. citratum.
Serpyllum odore Citrij
mali.
Citron Quendel.
Minus obuium, aſperis
Soli expoſitis locis. Præſtan-
tius & ad omnia vulgari ef-
ficacius.

*Serpyllum Boiemicum odore
vnctuoſo ſuauiſsimo.*

Serpyllum Pannonicũ 3.
anguſto lanuginoſoq; folio,
Cluſ. P.
Raucher zarter wolriechen-
der Quendel.
Latè ſerpendo interdum
magnos ceſpites occupat a-
ridis & incultis collibus.
Tota planta pineum quo-
dammodo ſeu reſinaceum o-
dorem trita refert, guſtu
calida.

Serratula tinctoria.

Iacea aromatica.
Ferberſcharten.
Schartenkraut. *Sil.*
Syluis humectis & pratis
montoſis familiaris: floret
Iulio.
Calefacit & ſiccat 2. gra-

du.

du. Datur vel iter ruptis, conuulsis, ab alto deuolutis.

Radix tusa & impolita Hæmorrhoidum dolores sanat. Ad Enterocelas seu Intestinorum ramicem. Iunio ad tinctorum vsum legitur.

Serratula II.

Serratula tinctoria 3. Tabern.

Iacea aromatica.

Folia humi proxima profundiùs habet incisa.

Seseli Peleponnense.

Σέσελι πελοποννησιακόν.

Seseli Peloponnense folio Cicutæ.

Seseli Peloponnesiacum, Tabern.

Seseli montanum 1. Clus. P.

Berschwurtz/ Sil.

Möhrenkraut.

Pestilentzwurtz.

Passim in montium herbidis conuallibus exurgit.

Radix in fibras nonnullas crassiusculas diuaricatur. Odorata est & aliquantulum acris.

Flores Iulio in vmbella candidi: semen Augusto & Septembri maturescit.

Venenis aduersatur & pestilentiæ medetur.

Seseli pratense Monspeliense.

Pastinaca syluestris nigra, Cord.

Silaus fortè, Plin.

Wilde Möhren.

In pratis montosis occurrit.

Sideritis I.

Σιδηρίτις, Diosc.

Sideritis heraclea, Cl. H.

Herba Iudaica, Dod.

Tetrahit Herbariorũ, Lob.

Zeißgenkraut/ Sil.

Feld Andorn.

Gliedekraut.

In collibus apricis & marginibus saxosis circa Grünbergam & Vratislauiam.

Iunio & Iulio floret.

Betonicæ odorem ferè æmulatur. Amariuscula & acris, exiccat, abstergit, adstringit, consolidat.

Vsus eius frequens contra capitis dolores. Cerebrum & articulos roborat.

Insignis vulneraria.

Sideritis II.

Sideritis aruensis flore purpureo.

Stachys aquatica, Tabern.

Pseudoclinopodium, Matth.

Brauner Andorn.

In agris.

Sium

Sium aquaticum edo-ratum.

Sium Pastinacâ circuitiendo.

Σίον, Diosc.

Sium, Dod.

Sium ... Laser, Diosc. Olusatri foliis, seu Pastinaca aquatica, Lob.

Apium palustre.

Wasser Peterlin.

Wasser Eppich.

Frosch Eppich.

In scaturientium fontium riuulis stationem habet. Iulio floret, Augusto semen offert.

Odoratum est & gustu amarum. Excalefacientis & siccantis facultatis. Digerit, vrinas mouet, Renum infarctus expedit. Calculos Renum frangit & Menses euocat.

Sium aquaticum II.

Sium 2. Olusatri facie, *Lob.*

Apium aquaticum angustifolium.

Eosdem requirit natales.

Decoctum Hepatis obstructiones expedit, Aurigine tollit, Hydropicos iuuat.

Semen nonnihil acredinis obtinet.

Solanum nigrum.

Στρύχνος κηπαῖος, Diosc.

Solanum vulgare.

Solanum holeraceum seu esculentum.

Morella.

Schwartzer Nachtschatten, *Sil.*

Sew kraut.

Vbiuis viarum & hortorum cultis & incultis scrobibus, marginibus & areis luxuriat.

Refrigerat, adstringit, medium autem absolute in humectando & exiccando obtinens. Cibis idoneum est. Crudis enim baccis pueri & gens rustica sine noxa vescuntur. Acres & mordaces humores contemperat. Folia conuenienter illinuntur Ignibus sacris, vlceribus manantibus, serpentibus & curatu difficilibus.

Trita Stomacho æstuanti auxiliantur, & Hepatis ardori seu inflammationi, admota.

Succus eadem præstat. Fronti illinitur contra capitis ab æstu dolores, caliginesque oculorum fluxiones.

Ægylopis cum follibus gallinarum fimo subactus præsentaneo est remedio.

Gargarismatis additur cum aceto ad faucium & columellæ inflammationes.

Solanum rubrum.

Solanum fruticosum, *Gesn.*
Solanum γλυκύπικρον.
Amarum-dulce.
Roter Nachtschatten / *Sil.*
Je lenger je lieber.

Aquosa & rigua amat, ad sepes viasq; vliginosas fruticescit. In flore differentia existit, sæpe violaceum, rarius candidum fert.

Calefacit, siccat 3 abstergit, digerit.

Gustanti primùm nonnihil amaroris exhibet calore & acrimonia linguam feriens, quæ tamen ilico abeunt, perstante dulciculo & iniucundo quopiam sapore Glycyrrhizæ ingratiore fastidium pariente, magis magisq; dulcorem offundendo.

Potum moderatè, citra virium dispendium viscerumue incendium, egerit per sudores vrinasq; aquas, atque obstructiones demolitur, quæ sunt icteri præuiæ atque [illegible]. Eadem facultate Lac Mammis suggerere fructus potis est.

Baccæ ex vino 40. diebus Splenem liquant, & per vrinam [illegible] absumunt. Bibuntur ad Dyspnœam, reliquias à partu purgant.

Folia [illegible] contra inflammationes & [illegible] nosos pedum tumores [illegible] adhibentur, Plebis vulgato experimento.

Solanum montanum.

Στρύχνος μανικός, Th.
Solanum somniferū, *Lob.*
Solanum furiosum.
Bella donna *Italis.*
Wolffsbeeren / *Sil.*
Schlaffkirschen.
Tollkirschen.
Wald Nachtschatten.

Vmbrosa & opaca sectatur montium loca, velut im Hochwalde / non longè à Schœnouio.

Refrigerat ordine 3. siccat 2.

Fructus comesti soporem inferunt, Neruos consopiunt adeò vt veternum, tremorem, conuulsionem & insaniam inducant.

Quod exemplis puerorū quorundam constat, qui cū baccas loco cerasiorum comedissent, somno fere [illegible]pulti & mente conturbati ferè interierunt, sed tandem vini & theriacæ vsu fuere restituti.

Solidago Sarracenica alpina.

Conso-

[illegible] humilis, [illegible].
[illegible]
[illegible] Wundkraut.
[illegible] corrupte [illegible].

[illegible] montosis & nemorosis [illegible]. [illegible] aureis [illegible].

[illegible] mundicemque [illegible] est, siccat euidentissime, claudit, iungit, conferruminat vulnerum labra.

Ex vino hausta perquàm accommoda Renibus, Hepati, intestinisq; exulceratis & dissolutis.

Miscetur potionibus, quæ vulneratis, cæsis, ruptis aut ex alto delapsis propinãtur.

Sonchus asper.

Σόγχος τρα[illegible] Diosc. ἀπὸ τῶ σώω χυλοῦ, quod salutarem fundat succum.

Sonchus læuis tenerior latifolius [illegible].

Suillus Carduus.

Cichorium porcinum.

Endiuia spinosa.

Stechende Sewdistel *Sil.*

Gänsedistel.

Agris incultis & hortis oleraceis familiaris. Aestate floret.

Sapor ei amarus atqueâ dulcedine permistus: [illegible] dulce odore Papaueris.

Tam herba quam succus ad æstuationes Stomachi lancinationes & Hepatis biliosas obstructiones vtilissima ob id Tertianis & putridis febribus conuenit.

Sonchus læuis vulgaris.

Σόγχος λεῖος Diosc.

Sonchus lænis folijs laciniosis Dentis Leonis *Lobel*

Intubus sylu. seu erratica 2. *Trag.*

Hasenköl.

Linde Sewdistel.

Iisdem fruitur locis nec differt facultatibus.

Ex vino Stomachi fluxionibus medetur.

Suspiriosos & Asthmaticos iuuat & Stranguriam sanat.

Succus Auribus instillatus earum dolores mulcet.

Sonchus læuis latifolius.

Sonchus læuis 3. *Tab.*

Breitbletterter Hasenköl.

Sonchus læuis angustifolius.

Σόγχος [illegible].

Sonchus læuis tenerior *Tab.*

Intubus sylu. seu erratica acutis folijs *Trag.*

Son-

Sonchus esculentus.
Brassica leporina.
Weicher Hasenköl.
Weiche Sewdistel.
Estur olerum modo, cùm adhuc viridis & tener est, præsertim radix elixa in acetarijs.

Sonchus alpina cærulea.

Sonchus flore cœruleo *Clus. P.*
Intybus πλατύφυλλος Harcynica *Thalij.*
Blaw Berghasenköl.
Fette Henne } *Sil.*
Wald Mohen }
Plurima humidis & vmbrosis saltubus montium. Floret Iulio & Augusto.
Pabulum pecori gratissimum.

Sonchus arborescens.

Sonchus læuis altissimus seu 3. *Cl. P.*
Σόγχος τραχὺς *Diosc.*
Baum Sonchenkraut.
A vulgari magnitudine differt.

Sorbus montana aucuparia.

[illegible] *Dod.*
Sorbus torminalis *Dalech.*
Fraxinus bubula *Dodon.*
Eber Eschbaum.
Grosser Milbaum.
Vogelbeeren.
Arbor notissima, montibus propria. Iulio flos in corymbis exit candidus; fructus sequitur primùm viridis, deinde rubet.
Fructus adstringit, siccat, repellit, Auibus potius quàm hominibus expetitur.
Turdis in cibum vendi, quibus etiam Autumno frequenter ab Aucupibus capiuntur.

Sparganium ramosum.

Σπαργάνιον *Diosc.* q. fascialis.
Ξίφιον. *Gal.*
Platanaria seu Butomon *Dodon.*
Butomos Theoph. *Lobel.*
Phleos fem. *Lugdun.*
Igelsknospen.
Schwertelriedt.
Segenkraut.
Palustribus & riuulis tardè fluentibus oritur.
Siccandi vim habet.

Sparganion non ramosum.

Sparganium rectum.
Sparganium 2. *Lobel.*
Segenkraut.
Auffrecht Igelsknospen.

Spergu-

Spergula alba flore.

Sagina spergula *Aduers.*

Weisser Knoderich, *Sil.*

In agris tam cultis quam incultis prouenit, solo plerunque arenoso.

Plantis pedum supposita trita, nimium Mensium fluorem inhibet.

Spergula purpurea.

Entfärben oder Roter Knöderich. *Sil.*

Sabulosis, incultis. Maio flosculi glissunt rubentes: semen minutum succrescit in theculis fuscum.

Insipida est, tantillum acrimoniæ linguæ imprimens.

Stachys.

Stachys vera *Mattiol.*

Stachys maior germanica C. B.

Lychnitis seu Stachys spuria Flandrorum. *Lob.*

Marrubium montanum.

Στάχυς Diosc.

Riechender Andorn.

Asperos montes & colles sequitur. Iulio floret.

Gustu est acri & amaro. Calefacientis & siccantis naturæ.

Folia decocta pota expurgant pectus, Menses & Secundas pellunt, abortumque faciunt.

Stœchas citrinum.

Χρυσανθεμον Diosc. *Aduers.*

Amaranthus luteus.

Winterblumen *Sil.*

Mottenkraut.

Schabenkraut.

Aridis & sterilibus collibus Aestate flores promit aureos.

Gustu est aromatico, medicato, acuto & feriente linguam.

Iecinoris obstructiones aperit, Regium morbum sanat.

Flores apponuntur vestimentis vt tineas pellant.

Lixiuio induntur ad capillos tingendos.

Succisa.

Præmorsa.

Morsus Diaboli *Lobel.*

Iacea nigra *Brunfels.*

Abbis.

S. Peterskraut.

Iulio & Augusto pratis humectis flores promit.

Amara est gustu, calidi siccique temperamenti: abstergit, incidit, discutit.

Aduersus ictus virulentorum, venena & pestilentes morbos non minus quam

Sc.bi.. el.... Sanguinis grumos dissoluit, & ventris tinea.. expellit.

Præstantaneum remedium ad maturandos Carbunculos herba recens imposita, & ex vino pota.

Symphytum maius purpureum.

Σύμφυτον μέγα, παρὰ τὸ συμφύειν, à consolidando.

Σύμφυτον ἕτερον *Diosc.*

Symphytum maius rubens *Cord.*

Symphytum alum seu alus *Aduersar.*

Consolida maior *Offic.*

Walwurtz.

Beinwelle.

Schwartzwurtz.

Beinwurtz.

In pratis pinguibus & hortis nonnullis sponte luxuriat. Floret Iunio & Iulio.

Radix omnium maximè viscida ἄποιος siue exqualis, & qualitatis gustabilis expers.

Tota vulneraria est. Radices decoctæ & potæ cruentis expuitionibus, gutturis asperitatibus, omnibusq; internis rupturis prosunt. Dysenteriam, rubra feminarum profluuia, Renum vlcera etiam diuturna curant, & profluentem ex his sanguinem sistunt. Hæmorrhoidas etiam nimiùm profluentes reprimunt impositæ.

Ossibus fractis medentur & Enterocelas impositæ cohibent.

Symphytum maius album.

Symphytum maius candidis floribus.

Symphytum femina.

Vnctuosa.

Beinwelle Weiblin.

Humida & opaca desiderat loca.

Earundem virium. Recentia vulnera glutinat, & ad rupta vnice commendatur.

Tanacetum luteum.

Ἀρτεμισία λεπτόφυλλος Fu...

Tanacetum Millefolij folijs *Aduers.*

Artemisia tenuifolia, *Tabern.*

Athanasia *Ruell.*

Reinfarn.

Revierblumen/ *Sil.*

Wurmkraut.

Vulgaris notitiæ, passim ad margines agrorum, pratorum, secus fossas & aggeres Iulio & Augusto flores in vmbel-

umbella [illegible] Ageratí exhibet.

Amara est [illegible] cum iocunditate quadam graueolens.

[illegible], ficcat, abstergit, aperit.

[illegible] Ventriculi, Intestinorum [illegible] pellit. Lumbricos euecat, Renes purgat, vrinam ciet & Menses: Ventris torminibus fucurrit, Vterum & genitalia roborat. Gallico refiftit.

Decoctum in pelle laudatur. Sudores enim facto experimento euocat.

Oleum ex femine arte chymica extractum vmbilico Infantum illitum tineas ventris expellit torminibusque medetur.

Tanacetum leucanthemum.

Tanacetum inodorum 2. *Cluf.* P.

Sideritis Italorum *Lob.*

Matricaria fylueftris.

Wilder Metram.

In montibus occurrit æditis & cæduis fyluis.

Taxus.

Σμίλαξ Theoph.

Σμίλαξ Diofcor.

[illegible] Gal.

Smilax arbor.

Ibenbaum.

Eibenbaum.

Plerifque montium Conuallibus arborefcit.

Maio flofculi exeunt nouis germinibus: baccæ rubent maturæ.

Ligni materies eft ruffa, venofa, robufta & ferè incorrupta, ex qua haftæ, arcus, canthari, cochlearia parantur.

Rafura ligni vulgi experimento contra morfum Canis rabidi datur. Succus verò arboris ad viperæ morfum multum facit. Suffitu necantur Mures.

Taxum Narbonicam & Hifpanicam deleteriam folâ vmbra prodidit Antiquitas: in Silefia neutiquam malefica & vmbræ periculo caret.

Telephium album.

Τηλέφιον, Diofc.

Faba inuerfa feu craffula, *Aduerf.*

Anacampferos, *Gefn.*

Craffula maior.

Wolffskraut.

Fette henne.

S. Johannis pflantze.

Knabenkraut.

Agris & fyluofis marginibus nonnunquam occurrit

 vulgo

vulgo notum. Iulio & Augusto floret.

Calidæ & cum essentiæ tenuitate resiccantis & abstergentis facultatis. Sanat & glutinat omnis generis vulnera, maximè interna. Herniosis mire confert.

Folia tusa rec. fronti admota sanguinem è naribus fluentem reprimunt.

Maleficiatis ægris sanitatem celeriter reddere & incantatione ligatos soluere Plebs superstitiosa credit.

Telephium purpureum.

Crassula purpurea, *Offic.*
Braun Wundkraut.
Fette henne.

Rarius in montibus petrosis locis reperitur, earundem virium.

In internis vulneribus & Hernijs à Recentioribus maximoperè commendatur.

Thalictrum alpinum.

Thalictrum magnũ, *Diosc.*
Barba capræ minor.
Ruta capraria *Nonn.*
an σάλαμπτρον, *Diosc.*
Sonnenwirbel/ *Sil.*
Wald Raute.
Graw Bergmennlin.
Geile blatt.

In altioribus montium humidis syluis ad duorum cubitorum altitudinem assurgit. Moderatè calefacit vnicè resiccans.

Folia trita vlcera vetera ad cicatricem perducunt.

Thalictrum pratense.

Ruta pratensis Herbarior. *Lobel.*
Ruta pratensis minor, *Tab.*
Wilde wiesen Raute.
Klein Sonnenwirbel.
Graw Mennlin.

Ad pratorum margines passim.

Maio comam ex cœruleo albicantem surrigit.

Folia mansa instar Liquiritiæ dulcia sunt, vulnera sanant.

Thalictrum luteum.

Thalictrum tenuifolium, *Cord.*
Peganum, *Lugdunens.*
Ruta pratensis maior, *Tab.*
Rhabarbarum spurium.
Saxifragia lutea, *Gesn.*
Geele wiesen Raute.
Wilde Raute/ *Sil.*
Falsch Rhabarbara.

In pratis agri Hirsbergensis vdis & riguis trium quatuorúe cubitorum altitudinem aliquando excedit. Iulio flores luteoli.

Amarum est gustu & subacre. Odorem vibrat virosum. Calefacit, siccat, abstergit. Odor Epilepsia correptos excitat.

Radix lutea pediculis & atomis seu citenibus interficiendis, Balneis additur.

Thlaspi latifolium.

Θλάσπι, θλασπίδιον.

Thlaspi vulgatissimũ Vaccariæ folio.

Thlaspi verum & vulgare, *Iohan. Bauh*

Thlaspi, *Offi in.*

Gros Seckelkraut.

Gros Teschelkraut.

Agris incultis secus itinera & margines agrorum.

Semen acre est, calefacientis & siccantis naturæ. Attenuat, prouocat, incidit, vrit, perinde vt Nasturtij semen.

Thlaspi latius maius.

Θλάσπι.

Σίνηπι ἄγριον.

Thlaspi *Diosc.* Drabæ folio & Chamælinæ, *Aduers.*

Thlaspi Cardamoides, *Cord.*

Nasturtium syluestre scandulaceum.

Breit Teschelkraut.

Teschelkresse.

Bawrensenff.

Maio, Iunio & Iulio cum semine in aruis viget.

Semen acre est, bilem extrahit potum. Internas suppurationes rumpit.

Thlaspi album supinum.

Thlaspi album 1. & 2. *Tab.*

Thlaspi album supinum, *Lobel.*

Weisser Weg oder Bawren Senff.

WeisseWegekresse/Vratisl.

Circa Vratislauiam secus vias extra pagos passim prouenit: Aestate florescit & semen fert.

Calefacientis & siccantis naturæ.

Herba incensa pestis tempore Aëris vitia corrigere vulgus credit.

Thlaspi minus Osyridis folio.

Thlaspi Osyridis folio acerrimum & album, *Lobel.*

Alyssum minimũ, *Clus. P.*

Thlaspi minus germanicum.

Steinkraut/ Wegkresse.

Klein Besem kraut.

Vbiuis viarum incultis oritur.

Calefacit & siccat 4. gradu semen. Causticæ facultatis.

Ad calculum laudatur.

Thlaspi luteum repens.

Thlaspi luteũ supinũ, *Lob.*
Thlaspi supinum montanum luteum.
Klein kriechend Thlaspi.
Arenosa perreptat loca.

Tilia mas.

Φιλυρα ἄῤῥην.
Tilia saxatilis, *Matt.*
Tilia mõtana minore folio.
SteinLinde/ WaldLinde.
Syluarũ & montiũ incola.

Tilia femina.

Φιλύρα, *Dioscor.*
Tilia, *Dodon.*
Tilia satiua siue fœcunda latiore folio.
Linde/ Lindenbaum.
Arbor in Cœmiterijs, areis, hortis & syluis notissima.

Adstringit, glutinat, discutit, inspissat, abstergit, repellit.

Folia trita & aqua conspersa, pedum tumores discutiunt & reprimunt, singulare contra Spasmum flatulentum in grauidis remediũ, Emplastri modò imposita.

Cortex medianus vulnera recentia glutinat, & ambusta [illegible].

[illegible] Iulio leguntur calidæ & siccæ naturæ, tenuiũ partium, odorati. Aduersus Epilepsiam, vertigiginẽ, Apoplexiam, Paralysin. Torminibus ventris auxiliantur.

Aqua elicitur ex floribus ad eosdem vsus.

Viscum Tiliaceum Caduco morbo obnoxijs salutare.

Ligni carbones pulu. dantur ab alto deuolutis, fractis aut contusis.

Adduntur trochiscis pro fumo.

Tithymalus pinea.

Tithymalus Cyparissias *Trag.* & *Mattiol.*
Esula, *Officin.*
Πιτυοῦσα, *Diosc.*
Cypressene Wolffsmilch.
Eselkraut.

Plurima secus itinera & aggeres viarum sterili & inculto solo. Maio floret, Iunio semen maturum.

Impense calida est & acris, exulcerans, ventriculo molestissima.

Aluum turbat Radix, pituitã detrahit, bilem aquososq; humores. Corrigitur Cordialibus, Stomachicis, viscidis & roborantibus scil. vt acrimonia, caliditas & vis Stomacho inimica emendetur. Hydropicis propinatur.

Purgatorium est Rusticorum

[illegible] Empirico[illegible], qua ni-[illegible] Helleborum, & Anti[illegible] ægris [illegible].

Scabiem sanat contagiosam capitis, den Erbgrind.

[illegible] ulcerum [illegible] ex-ulcerata, [illegible] ver-rucas, [illegible] delet.

Tithymalus Cupressina.

Τιθύμαλος κυπαρισσίας.

Tithymalus cupressinus seu Hu[illegible]pinus, *Lob.*

Tithymalus Cyparissias, *Dodon.*

Esula Cyparissina seu Cupressina.

Kleine Wolffsmilch.

Cypressene kleine Wolffsmilch.

Incultis agris & sabulosis tumulis Maio & Iunio floret: [illegible] folio maturescit.

Tithymalus Cyparissias rubente capitulo.

Tithymalus syluaticus capitulis rubentibus.

Wolffsmilch mit roten Knöpfflin.

Wald Wolffsmilch.

In collibus & montibus sterili & aridiore solo.

Tithymalus στενόφυλλος.

Tithymalus folijs punctis croceis notatis.

Punctirete Wolffsmilch.

Asperis & sabulosis passim cum Pinea secus itinera & agrorum margines.

Tithymalus leptophyllos.

Tithymalus minimus, *Tabern.*

Esula exigua, *Trag.*

Stein Milch.

Die kleineste Wolffsmilch.

Iisdem natalibus.

Tithymalus πλατύφυλλος.

Tithymalus latifolius montanus.

Esula latifolia.

Berg Wolffsmilch.

Syluarum & montium incola.

Tithymalus ἐράνθεμος.

Pityusa seu Esula minor altera floribus rubris, *Lob.*

Wolffsmilch mit roten blumen.

Tithymalus ἡλιοσκόπιος.

Tithymalus helioscopius siue Solisequius, *Aduers.*

Tithymalus Portulacæ-folius.

Lactuca solisequia.

Wolffsmilch / *Sil.*

Hunds-

Hundsmilch.
Sonnenwendende Wolffsmilch.

Hortis oleraceis molestus vbiuis notissimus.

Trahit bilem per aluum cum Oxymelite.

Tithymalus fruticosus palustris.

Wasser Wolffsmilch.

Ad sabulosas crepidines fluminum.

Tormentilla.

Ἑπτάφυλλον, Hermolai.

Quinquefolium Tormentilla, C. B.

Consolida rubra.

Birckwurtz.

Nabelwurtz.

Rhurwurtz.

Hünerwurtz / *Sil.* quòd gallinarum grauedinem excutiat.

Montium nemorosis siccioribus macilentiorib. pratis familiarissima.

Siccat absque manifesto calore. Attrahit, sanat, consolidat Radix.

Datur ruptis, ex alto delapsis, dysentericis alui defluxionibus.

A peste præseruat pueris & grandibus in cibo sumta.

Dentium cruciatus & tormenta aufert recens imposita aut decocta.

Extractum Tormentillæ rubicundum acquirit colorem. In Dysenteria, cholera & veteri hæmorrhagia certū experimentum. Abortum prohibet cum Corallio rubeo & aqua Nuc. mosch.

Exiccatum velut gummi splendet, sanguinem Draconis repræsentans, cuius defectum commodè supplere potest.

Tormentilla alpina.

Tormentilla maxima.

Grosse Riesenbergische Hünerwurtz.

Rotwurtz.

Radix non tantum breuis & nodosa; sed prælonga brachiataque est, rubra & odorata.

Ad lacus Suditorum, nec non circa gigantæum reperitur.

Radix venenis resistit, dysenteriam contagiosam & omnes Sanguinis eruptiones compescit. Herpetes, Strumas, durities sanat. Pestilentibus morbis commoda. Fortiter enim putredini aduersatur & sudores mouet. Idcirco Antidotis & magnis compo-

compositionibus vtiliter additur.

Trachelium maius purpureoviolaceum.

Τραχήλιον.

Trachelium maius, *Aduers.*

Ceruicaria & Vvularia, *Trag.*

Trachelium folijs Vrticæ.

Campanula vrticæ folio.

Braune Glocken.

Halßkraut.

Braun Fingerhüttlin.

Pratis & syluis cæduis saltuosis obuiam.

Adstringit, exiccat, ceruicis, colli & oris exulcerationibus gargarizatu opitulatur.

Trachelium maius albo flore.

Ceruicaria alba, *Trag.*

Weisse Waldglocken.

Zapffenkraut.

In conuallibus ad Boberum vmbrosis Iulio floret.

Trachelium minus.

Trachelium minus pratense vmbellatum.

Ceruicaria minor.

Klein Halßkraut.

In agris & pratis aridioribus frequens.

Trachelium alpinum maximum.

Ceruicaria maxima.

Grosse Berg Glocken.

Ad hominis proceritatẽ sæpe in foueis niualibus vdis herbidis assurgit.

Iulio flores campanulati prominent.

Tragopogon luteum maius, minus.

Τραγοπώγων.

Barbula Hirci.

Josephs blumen.

Bocksbart.

In campestribus & aggeribus pingui solo congestis lætatur. Maio & Iunio floret, semine paulò pòst cum pappo auolante.

Radix lacte turgens calefacit & humectat. Affectibus Pulmonis, Asthmaticis & tabidis vtilis.

Tribulus aquaticus.

Τρίβολος ἔνυδρος *Diosc.* ἀπὸ τριῶν βελῶν, à tribus iaculis seu cuspidibus, quib. munitus est.

Tribulus marinus, *Offic.*

Wassernüsse.

Weier Nüsse.

See Nüsse.

Stachel Nüsse.

Lacuum & stagnantium

 aqua-

aquarum alumina.

Nuci inest emplastica obstruendique vis. Aluum constipans.

Inflammationes omnes cataplasmate iuuat: vlcera oris, gingiuas tonsillasque persanat.

Nucleus recens calculosis vtilis.

Tribulus terrestris.

Τρίβολος χερσαῖος.

Lappa campestris.

Burtzeldorn.

Campestris est, tenuium partium.

Calculum semen atterit.

Tridactylites cærulea.

Dactyliobotanon cœruleum, *Thal.*

Alsine Tridactylites cœrulea, *C. B.*

Blaw Hendlin Kraut.

Blaw Hungerblümlin, *Sil.*

Agris arenosis & macilentis verno tempore vbertim luxuriat circa Hirsbergam.

Annonæ caritaté eius prouentum præsagire vulgus obseruauit.

Aestiuis caloribus perit.

Tridactylites albicans.

Weis Hendelinkraut.

Flosculis differt, forma & natalibus idem.

Trifolium pratense vulgare.

Τρίφυλλον πορφυροῦν.

Trifolium incarnatum seu rubrum.

Braun Wiesen Klee.

Roter Klee.

Nuspiam deest pratis & herbidis locis.

Flores vim obtinent refrigerandi & siccandi.

In Enemate additi, Intestinorum rosiones ac dolores sedant, & viscidos lentosque humores inhærentes Intestinis educunt.

Trifolium pratense album.

Τρίφυλλον λευκόν.

Trifolium album, *Tabern.*

Weisser Klee.

Agros quiescentes & prata sicciora floribus candidis Iulio sæpe integrè cooperit.

Flores poti ad alba vteri profluuia vtiliter bibuntur.

Apes his maximoperè delectantur.

Trifolium syluaticum album maximum.

Weisser Wald Klee.

In ericetis syluosis non densis. Iunio floret.

Trifo-

Trifolium agrarium.

Trifolium pratense luteum, *Fuchs.*
Trifolium luteum minimum, *Lobel.*
Melilotus 6 *Trag.*
Τρίφυλλον ξανθόν.
Geler Feld Klee.
Stein Klee.
Pratis hortis oleraceis & agris notum.

Trifolium lupulinum.

Trifolium luteum 2. Lupulinum, *Thal.*
Lupulus syluaticus, *Vulg.*
Hopffen Klee.
Geeler Wiesen Klee.
Vnser Frawen Hopffe/ *Sil.*
Campestribus & pratensibus Aestate & Autumno occurrit.

Trifolium corniculatum.

Trifolium siliquosum minus, *Tabern.*
Melilotus nobilis, *Trag.*
Melilot^9 coronata, *Aduers.*
Geeler Schotten Klee.
Vogels Wicken.
Wilder Stein Klee.
Sicca prata viarumque margines amplectitur, per æstatē flosculos croceos explicans, semine in siliquis Autumno maturescente.

Euidenter adstringit, refrigerat, siccat. Incipientibus Inflammationibus perutile. Odor floribus imbecillior: Mellis ferè viribus quàm proximè ad Melilotum accedens.

Trifolium palustre.

Ἰσόπυρον, Diosc. *Nonn.*
Μηνιανθές.
Trifoliū paludosum, *Lob.*
Trifolium fibrinum.
Bona hircina, ab odore olido.
Biber Klee.
Lungen Klee.
Bocksbohnen.
Creutzwurtz/ *Sil.*
Huius natales sunt uda montium loca Ad fossas piscinarum territorij Hirsbergij Aprili & Maij initio flosculos elegantes calyculatos promit, quibus mox theculæ semē claudentes succrescunt.

Tussilago alpina maxima.

Καχλία & Λεοντικὸν, *Diosc.*
Tussilago alpina maior, *Gesner.*
Tussilago alpina siue montana, *Lugdun.*
Cacalia, *Lobel.*
Grosser Berg Lattich/ *Sil.*
Ross Lattich.

Suditorum iugis opacisq; superciliis prope fluentes & aquarum scaturigines plurima frutescit. In caule bicubitali Iunio flosculos edit purpurascentes, qui citò cũ lanugine auolant.

Tußilago alpina minor.

Tussilago montana minima, *Lobel.*

Tussilago 2. alpina Clus. *Lugdun.*

Asarina, *Mattiol.*

Hederula saxatilis.

Heidnisch wundkraut } *Sil.*
Gröschlin kraut

Passim perreptat altiora humida & vmbrosa montium loca.

Iunio in coliculo nudo dodrantali concauo florem erigit purpurascentem, qui citissimè in pappum euanescit & perit, folijs integro virentibus anno.

Gustus radiculis acutus cum leuiuscula quadam amaritudine & salsedine.

Vim habet calefaciendi & siccandi. Attenuat, incidit, abstergit, tenuium partium.

Aluum ducit, crassam pituitam & acres humores.

Additur commode decoctis Hydropicorum & Ictericorum.

Ad Sonticum morbi Neruorumque resolutiones ab alijs commendatur.

Tußilago vulgaris.

Βήχιον, *Diosc.* ἀπὸ τοῦ ἰᾶσθαι βῆχα.

Farfara, *Lobel.*

Bechium, *Dodon.*

Farfugium.

Huff Lattich.

Brand Lattich.

Ohmbletter, *Sil.*

Vda sata crepidinesque fluminum sectatur. Recentia folia humida & frigida; sicca verò modicè acria & calida.

Decocta tussientibus & Orthopnoicis prodest, Pectoris vomicas rumpit.

Aduersus calidos capitis dolores & æstus febrium ardentium vtiliter folia adhibentur: illita & imposita ambusta sanant.

Typha palustris.

Τύφη, *Diosc.*

Typha aquatica.

Kolben, Weiher Kolben.

Narren Kolben / à flore denso, clauæ simili, in lanuginem euadente.

Natales eius sunt amnes leniter fluentes, vada item, stagnan-

stagnantesque & palustres aquæ.

Euidentissimè refrigerat & siccat.

Lanugo axungiæ permixta morbosis partibus tumorem & inflammationé arcet.

Ad Enterocelas sumta & admota prædicatur.

Lanugo suffocationis periculum comesta minatur. Mures occidit.

Vaccinium nigrum.

Vitis Idæa minor, *Thal.*

Pseudo-Myrtus, *Tabern.*

Myrtillus, *Offic.*

Myrtus terrestris seu pumila.

Χαμαιμυρσίνη, *Penc.*

Heidelstrauch.

Blaue Heidelbeer.

Staudelbeer/ Rosbeer.

Macro sterili q; solo ac incultis syluosisque locis nihil frequentius.

Maio floret. Fructus Iulio maturus nonnihil refrigerat, exiccat, adstringit, roborat, reprimit, cohibet.

Baccæ austeriusculæ sunt & vinosæ, crudæ eduntur. Paupercula plebs ex his pultes cum farina coquit haud ingratas.

Siccatæ ventriculo æstuanti conueniunt, sitim auertunt, ardentium febrium æstus mitigant. Aluum reprimunt, vomitum sistunt, dysenteriã ex bile natam curãt.

Rob ex succo cum saccharo paratur ad omnia præferendum.

Vaccinium rubrum.

Χαμαίπυξος.

Vitis Idæa rubra, *Mattiol.*

Erica baccifera latifolia, *Tabern.*

Vua Vrsi, *Anguil.*

Rote Heidelbeer.

Rote Preusselbeer.

Praussélbeer.

Rausch/ *Tabern.*

Syluosis & saxosis montium, vastis etiam syluis circa Boleslauiam & Saganum plurimum. Flosculos Maio & Iunio instar vtriculi concauos blande rubentes exhibet. Augusto baccæ rubent.

Baccæ sapore sunt acidæ & adstringentes magis, nec perinde succulentæ vt Myrtilli. Frigida & sicca his concessa facultas simulque adstringens.

Probantur siccæ in calculo, dysenteria & diarrhœa.

Ex succo Rob conficitur addito saccharo, Ventriculo æstu-

lo æstuanti & à Cholera malè affecto gratissimum.

Ad intinctus etiam additis aromatibus commodè vsurpatur.

Vaccinium alpinum.

Vitis Idæa 2. *Clus.P.*

Vitis Idæa nigra maior *Thal.*

Vitis Idæa maior *Gesn.*

Jegerbeer.

Grosse Heidelbeer.

Rausch *Sil.*

Nascitur in montibus & solitudinibus syluosis.

Fructus per maturitatem niger Vaccinio nigro similis saporis gratia commendabilis, plurima grana in se continet.

Folia adstringunt & nonnihil acidum sapiunt.

Tinctores virgultis cùm folijs frequenter vtuntur.

Vaccinium palustre.

Oxycoccon *Cords.*

Acinaria palustris.

Erica baccifera *Matthiol.*

Erica sexta baccifera Dod. *Lugdun.*

Πολύκοκκον, *Thal.*

Moosbeeren / Moselbeeren.

Gichtkraut / Affenbeer.

Wuterbeerē / Rauschgrün.

Vdis muscosis sylu... Ericetisq; montium Suditorum passim luxuriat, & viticulis tenuibus muscum perreptat.

Flosculi purpurei, Solani rubri, minores, apiculis flauescentibus Maio & Iunio hiscunt, Baccæ autumno maturescunt, tota hyeme sub niue latitantes incorruptæ, quas verno tempore Pueri & Pastores colligunt, ac pulpa molli turgentes sine detrimento comedunt.

Folia adstringenti vim sortiuntur.

Fructus acidum sapit & egregiè adstringit cum leuicula abstergendi facultate.

Valeriana media.

Φοῦ μικρόν.

Phu paruum.

Valeriana minor vulgaris.

Valeriana syluestris *Aduers.*

Gemein Baldrion.

Augenwurtz.

Bedram *Sil.*

Humectis locis ad margines pratorum ripasq; fluuiorum passim reperias.

Iulio floret copiosissimè altis herbidis montium conuallibus.

Radix odorata, gustu acrior est. Excalefacit & siccat valen-

[illegible]

Aperit, attenuat, venenis aduersatur.

Ruptis, Conuulsis ex alto præcipitatis secundum Recentiores datur.

Visum exacuit, ob id à felibus libenter deuoratur.

Radiculæ decoctæ suffitu peculiariter valent ad testium tumores à frigiditate aut flatu genitos.

Herba cum radice contusa & imposita capitis dolores, impetus ac compunctiones eius sedat tollitq; : ad Erysipelata Oris & gingiuarum exulcerationes efficax remedium.

Valeriana montana.

Phu montanum.
Berg Baldrion.
Locis humidis & herbidis montium nota.

Valeriana agrestis.

Phu minimum *Lobel.*
Olus album *Dodon.*
Bupleuron *Cæsalp.*
Pes Locustæ *Auct.*
Λευκολάχανον *Dod.*
Acker Baldrion.
Nieseкraut.
Klein Rapuntzelin.
In satis tota hyeme viret latissime. Estur in acetariis per hyemem.

Sapore quodammodo insipida est. Refrigerantis & nonnihil humectantis facultatis, temperamento Lactucæ haud dissimilis.

Radix tenuissima fibrosa Valerianam redolet.

Verbascum fruticans.

Φλόμος λευκόφυλλος *Diosc.* ἀπὸ τῶν φλογῶν, quòd eâ ad ellychnia veteres vtebantur.

Verbascum latius *Dodon.*
Thapsus barbatus *Officin.*
Verbascum aut Phlomos vulg. mas Diosc. *Lob.*
Verbascum leucophyllon.
Candela regia.
Weis Wullkraut.
Königskertze / S. Johanniskertze.
Zöllich/Wüllich *Sil.*
Incultis & sterilibus collibus secus itinera & sepes à Iulio in Autumnum floret.

Folia siccant, detergent, digerunt, & dolores mitigant.

Omnibus internis apostematibus, doloribus & inflammationibus auxiliantur. Laterum & Pectoris dolores tollunt, Ambustis subueniunt illita. Sedem procidentem suffitu cohibent & Tenesmum

nesimum in dysentericis sanant.

Flores cum Oui vitello tumentes & dolorificas Hæmorrhoides cohibent: idem efficit oleum insolatu collectum & illitum. Capillis etiam flauedinem conciliat.

Herba insessu Sedis inflammationibus & Genitalium ac Podagræ; fotu Oculis vtilissima.

Verbascum magnum 2. flore subpallido Lob.

Verbascum flore luteo magno.
Verbascum 2. minus.
Ander Wullkraut mit bleichgeelen blumen.
Iisdem fruitur natalibus.

Verbascum nigrum.

Φλόμος μελανόφυλλος.
Verbascum nigrum latifolium luteum *Aduers.*
Verbascum nigrum *Trag.*
Schwartz Wullkraut.
Schwartz Wullich *Sil.*
Hoc nihil vulgatius sabulosis & aridis collibus & aggeribus secus itinera.
Aestate floret.

Verbena mas communis.

Περιστερεὼν seu περιστερεών, q. Columbaris, quod iuxta Columbaria in sterquiliniis [illegible] bens proueniat.
Verbena communis *Lob.*
Verbenaca recta *Tab.*
Verbena femina *Cæsalp.*
Eisenkraut.
Eisenhart. } *Sil.*
Wilder Eisenwig.
Pagorum viarumq; margines & areas vrbium occupat. Iulio & Augusto floret.

Herba viridis jucundi est odoris, gustus insigniter amari.

Calefacit, siccat, abstergit, adstringit, consolidat. Omnibus visceribus, Pulmoni, Lieni, Lateri & Phthisi incipienti prodest, visum acuit, capitis doloribus pituitosis & chronicis summo est præsidio.

Mansa Dentibus herba rec. contra Pestem singulare prædicatur Alexipharmacum.

Plebecula superstitione plena, nescio ad quas expiationes delira quadam persuasione adhibere solet.

Veronica mas serpens.

Veronica vulgaris supina *Clus. P.*
Veronica vera & maior *Lobel.*
Laudata Nobilium.
Ehren-

[illegible] Männlein.
Grundheyl.
Heyl aller schaden.
Herba [illegible] & [illegible] sylvis ad [illegible] repertu facilis.
Amara est cum manifesta adstrictione. Calidæ & siccæ facultatis.
In Hepatis, Pectoris & Lienis vitiis [illegible] multi vtar.
Tabidis, suppuratis & Ictericis succurrit, febribusq; malignis conuenit.
Cutis à proprietate, & omnibus Cutis vitijs [illegible].

Veronica femina Mattiol.

Ἐλατίνη Diosc. *Aduers.*
Elatine *Dodon.*
Elatine vulgaris Herb. *Thal.*
Ehrenpreis Weiblin.
Inter segetes riguis & humidis.
Amaricant folia adstringuntq; siccitate non exasperante.
Meritò Dysentericis tumoribusq; feruidis prodest.

Vicia maior.

Vicia *Herbar.*
Orobus perperam *[illegible]*.

Grosse Wicken / Feld Wicken.
Kornwicken / Resswicken *Sil.*
Seritur in campis ad iumentorum pabulum; in quibus etiam sponte nascitur.
Semen moderati est caloris, sed valentius desiccat, adstringit, mundat, abstergit.
Stomachi & alui fluxiones tostum, fractum & decoctum Lentis instar sistit.

Vicia sylvestris I.

Ἄφακα, ἄραχος.
Craccæ 1. genus *Dod.*
Aphaca *Mattiol.*
Aracus & Cracca maior *Lob.*
Kleine Wilde Wicken.
Vogelswicken *Sil.*
Prouenit vna cum segetibus, pabulum cum recens tum siccum bobus gratum.
Semen amarum, tenuis essentiæ, Columbarum cibus.

Vicia sylvestris II.

Craccæ 2 genus *Dod.*
Aracus seu Cracca minima *Lobel.*
Viciola, Arachus minimus.
Kleine Wilde Wicken.
In hortis Olitoriis & inter segetes luxuriat, frugum pestis & vitium.

Vicia sylu. III.

Vicia lutea ...
... Wicken.
Legumen Terræ glandibus simile.
Iulio & Augusto floret in campestribus hirtetosis locis. Semen ingrati saporis.

Vicia sylu. IV.

Vicia sylu. cœruleo flore.
Vicia syl. spicato flore *Cl. P.*
Galega sylaestris *Dod.*
Os Mundi.
Blawe Wicken.
Schwartze Linsen.
Christoffelskraut.
Passim in agris & dumetis, quibus se implicat, ad sepes ... tenera Aestate visitur.

Viola Martia odorata.

... φυςῶν *Dio.*
... *Theoph.*
Viola Martia præcox purpurea simplex *Lob.*
Viola nigra, a violando, quod violetur & conculcetur & proteratur transeuntium pedibus.
Blawe Violen Veilchen.
Mertzen Violen.
Amat opaca & aspera. Ad ... radices, hortorum margines & sepes pingui solo.

Viuit hyeme pariter ac æstate, frigoris patientissima.
Floret Martio & Aprili.
Refrigerant 1°. humectant 2°. si recentes.
Aluum emolliunt
Soporiferæ sunt Calidos dolores mulcent & inflammationes extinguunt, leniunt & soluunt. Bilem educunt eiusq; feruorem temperant Conferunt capitis doloribus, Pectoris & Lateris inflammationibus auxilio sunt, sitimq; arcent.
Medentur Anginæ & Columellæ vitijs.
Iecinoris, Renum, Vesicæ nimios calores restinguunt.
Siccantur in vmbra ad Cordiales condituras, syrupos & cathartica.
Folia in Clysteribus & insessib. commode adduntur.

Viola Martia syl. inodora.

Viola canina.
Viola cœrulea syl. serotina *Lob.*
Hunds Veilchen.
Passim in sylvis & fruticetis neglecti vsus.

Viola Martia fruticosa.

Viola Martia surrectis cauliculis *Lob.*
Auffstehende Veilchen.
In syl-

[illegible] nutritur.

Viola Martia alpina lutea.

Viola alpina rotundifolia lutea [illegible]

Viola latifolia & minore flore [illegible]

Geele Violen.

Geele Mertzveilchen.

Humidis & opacis herbidisq; montibus Iunij initio cum floribus reperitur.

Viola matronalis multicolor.

φλὸξ φλόγιον Theoph. *Dod.*

Viola tricolor.

Iacea seu herba Trinitatis

Stieffmütterlein *Sil.*

Frawenveil.

Freisamkraut.

In campis asperisq; Collibus frequens. Floret Iunio, Iulio, Aug. ad finem Aestatis.

Tota subamara est & acris. Calefac. siccat, digerit, incidit.

Aegrè spirantibus & Pulmonum Inflammationibus opem fert; Febricitantibus maxime Pueris & Infantib. quorum Conuulsionibus ac Comitialis morbi accessionibus subuenire creditur.

Scabiem & caetera cutis vitia delet.

Viola matronalis pallida.

Viola tricolor s. Septicolor [illegible]

Iacea seu Herba Trinitatis 2. seu minor [illegible]

Wilde Stieffmütterlein

Flosculi pallidi [illegible]

Ad Clysteres colligitur.

Viola matronalis albo flore.

Viola Trinitatis minor petraea

Viola [illegible]

Weisse Stieffmütterlein.

Virga aurea I.

Virga aurea serratis foliis *Tabern.*

Virga aurea margine crenato *Dodon.*

S. Petersstab *Sil.*

Heidnisch Wundkraut.

Nemorosis & saltuosis opacis laeto pinguiq; loco enascitur. Augusto virga lucet aurea.

Subamara est Calefaciendi vi pollet. A[illegible]ergit, [illegible]nat, adstringit.

Renes à sabulo & arenulis liberat, sanguinem cohibet.

Gargar [illegible] Anginae & Colli [illegible] Inflammationes [illegible] Ma[illegible] auxilium fert.

Additur potioribus vulnerarijs.

Virga aurea II.

Virga aurea folijs non serratis Villanouani *Aduers.*
Herba scripta *Anguill.*
Gülden Wundkraut.
Folia interdum lineis & maculis albis insignita videntur.

Viscum.

Ὀξὶς.
Mistel/ Mispel.
Eichen Mistel / Tannen Mistel
Nascitur in Abiete & Quercu quamuis rarius. Abundat in syluis Boiemiæ.
Abietinum hyeme viret. Laudatissimum est Quernũ.
Calefacit, emollit, digerit, extrahit, discutit, parotidas, tubercula cæterasque collectiones ad maturitatem perducit.
Lignum eligitur intus porraceum, extrà fuluum, quod asperi nihil aut furfuriosi conceperit.
Amuletũ insigne aduersus Caducum morbum. Tritum etiam Epilepticis auxiliatur, & contra sanguinis eruptiones valet.

Vitis syluestris.

Ἄμπελος ἀγρία, Diosc.
Labrusca, Trag.
Wilde Weinräben.
Wilder Weinstock.
In Silesia inferiore ad Crosnam.
Racemi adstringunt & extergunt.
Oenanthe, id est, flos vitis syluestris potu aluum sistit, ac sanguinis excretiones, Stomacho ac vrinæ ciendæ vtilis.

Vlmus campestris.

Πτελέα, Diosc.
Vlmus *Herbarior.*
Ylmenbaum.
Rüstern/ Rüstbaum.
Amat plana & campestria.
Liquor folliculorum vulnerarius est. Valet ad Lichenas, & nitorem faciei conciliat.

Vlmus montana,

Ὀρειπτελέα, Theophr.
Montiulmus, *Gaz.*
Vlmus vernacula seu nostras.
Ylmen.
Effenbaum.
Berg Rüstern.
Locis montosis ad arcem Fürstenstein & alibi.

Folia

Folia [illegible] cutem [illegible] [illegible], [illegible], abstergunt, [illegible], [illegible] & glu-[illegible].

Vmbilicus Veneris pa-lustris.

Cotyledon palustris *Dod.*

Cotyledon aquatica acris septentrionalium Lob.

Nabelkraut.

Paludibus & piscinis innatat.

Vrtica maior pungens.

Κνίδη, παρὰ τὸ κνίζειν, à pruriendo.

Ἀκαλύφη, *Diosc.*

Vrtica syl. asperior, *Lobel.*

Vrtica vrens 2. *Dodon.*

Grosse Nesseln.

Importuno prouentu vbi-[illegible] [illegible]xta sepes luxuriat.

Radix ex vino Tussientibus: Asthmaticis, [illegible]-cis, calculosis morbisque [illegible] viscosa pituita ortum habentibus prodest.

Folia venerem molliunt, flatus discutiunt, Calculum & arenulas deijciunt.

Semen lithontribon est, sanguinem cohibet; in Officinis vrticæ Romanæ semini substituitur.

Vrtica pungens minor.

Vrtica minor acrior, [illegible]

Heiter Nessel.

Brennende Nessel.

Haber Nessel.

Vulgatissima in hortis & satis.

Priori facultate similis.

Radix cocta vino & melle egregie contra frigidas tusses & pectoris vitia facit.

FINIS PRIMI LIBRI.

STIRPIVM SILESIÆ HORTENSIVM

Liber secundus,

In quo Arbores, Frutices, Herbæ cum Regionis propriæ, tùm aliunde allatæ recensentur.

Abrotonum mas.

A'Βρότονον ἄῤῥεν, Dios.

Stabwurtz mennlin.

Garthcil/rechter Garthcil/ Sil.

Rote Alb Raute.

Amat solum aridum, hortis Rusticorum familiare: floret Augusto & Septembri.

Admodum amarum est. Calefacit, siccat, 3°. recessu à medio. Aperit, digerit, incidit, rarefacit, mordicat. Tenuium est partium.

Summitates cum flosculis, Asthmaticis, ægre spirantibus, conuulsis, Ilcmadicis conducunt. Leniunt [illegible] Pulmonis, Renum, Matricis & vesicæ incidunt, stillicidio vrinæ succurrunt, & quosuis dolores internos sedant.

Exitialium venenorũ antidotum.

Cinis Alopeciam curat.

Olim contra omnia veneficia, quibus Co[illegible] [illegible]batur, efficacissimum habebatur.

Abrotonum fœmina.

'Αβρότονον [illegible], Dios.

Cypressus hortulana.

Chamæcyparissus, [illegible]

Chamæpitys, Trag.

Santolina, Angl.

Cypreß/ Sil.

Garten Cypreß.

Stabwurtz weiblin.

In hortis & [illegible] [illegible]

litur ad coronarum vim. Impatiens frigoris. Augusto floret.

Amarum est, aperit, abstergit, venenis aduersatur. Regio morbo, vrinæ difficultati medetur.

Semen potum Lumbricos enecat & Menstrua pellit.

Abutilon auicenna.

Althæa lutea.
an Ibiscus, *Theoph?*
Samet Pappeln.
Welsche geele Pappeln.
Non nisi in hortis instructioribus sub finem æstatis floret.

Glutinosa & vulneraria est. Recentia consolidat & glutinat.

Semen calculosis ex vino competit.

Acanthus satiua.

Acanthus Italica.
Acanthus satiuus, *Lobel.*
Acanthus vera, *Fuchs.*
Acanthus læuis, *Plin.*
Branca vrsina vera Romana.
Ἄκανθος, Diosc.
Μελάμφυλλος, Gal.
Welsche Beerenklaw.
In horto Laurentij Scholtzij Med. Vratisl.

Folia temperatæ in frigidi & calidi medio qualitatis sunt, nonnihil humida, emollientem ac modicè digerentem vim obtinent, doloremque sedant; vnde Enematis incoquuntur non minus quàm Malua.

Acetosa Sabaudica.

Acetosa nobilis Franca.
Oxalis gallica, Romana.
Oxalis rotundioribus folijs, *Gesn.*
Saphoischer Sauerampfer.
Agrestampfer.
Frembd Sauerampfer.
Ex semine in horto instructiss. D. Laur. Scholtzij Vratisl. Sponte copiosè in asperis montis Iurassi infra Genenam nascitur.

Gustu & aciditate delicatiore cæteris cunctis præfertur.

Achillea.

Ἀχίλλειος, Diosc.
Millefolium nobile, *Trag.*
Tanacetum Millefolij folijs, *Lobel.*
Edle zarte Garbe.
Abstergit, mundat. Vulneraria est.

Aconitum Pardalianches.

Ολίγα.

Aconi-

[illegible], *Offic. Gesn.*
[illegible] theylgluemow, *Marth.*
[illegible] VValdensium *Aduers.*
Lunaria, *Mont.*
Waldenser Gifftkraut.
Waldnische Tora.

In horto meo Maio floruit, Vienna missa. In [illegible] præcipitijs vbertim sponte luxuriat.

Lethale & præsentaneum venenum omnibus animalibus.

Acorus verus.

*Ἄκορος *Diosc.* & *Theoph.*
Acorus verus & legitimus Diosc. *Aduers.*
Acorum.
Calamus aromaticus, *Offic. falsò.*
Ackerwurtz.
Kalmes/ vulgò.

Admodù familiaris hortis præsertim humidioribus & riguis, vt etiam ad exteros deuehatur. Patria eius Podoliæ, VValachiæ & Lituaniæ fines. Loco floris iulum fert.

Amara est radix modicè, acris, odoris iucundi & tenuis essentiæ. Incidit, aperit, prouocat vrinam, Menses & secundas trahit, Lateris dolores tollit, [illegible] & Lienosis iuuat, Pectori prodest, vrinæ stillicidijs & à Serpentedemorsis mirificè auxiliatur. Antidotis additur.

Peregrinantes quidam secum ferunt contra aquas corruptas.

Succus Oculorum caligines discutit, Ceratoidis crassitiem detergit & simul extenuat.

Extractum valet præcipuè in affectibus Ventriculi & Pectoris cum intemperie frigida cum materia crassa & tenaci. Expectorat difficultatem spirandi mitigat & concoctionem iuuat. In Catarrhis item frigidis, Colica & Quartana cum appropriatis syrupis commendatur.

In officinis loco Calami aromatici vsurpatur, cum tamen legitimus & verus sufficienter iam ad nos feratur, qui non radix sed Arundo est.

Aethiopis.

*Αἰθιοπὶς *Diosc.*
Phlomitis *Lob.*
Cotonaria *Mons*[illegible]
Mohrenkraut.
Frembder Wullich.

[illegible] hortis ex semine nata. [illegible]

rulentis excreationibus decocta & pota.

Ageratum latifolium.

Balsamita maior *Dod.*

Mentha græca seu Saracenica Offic. *Matt.*

Chrysocome *Cord.*

Costus Hortorum *Caſs. Baſs. Lonicer.*

Mentha corymbifera maior.

Vnser Frawen Müntz *Matt.*

Römische Salbey *Sil.*

Zam Heydnisch Wundkraut.

Hortis nota herba. Subamara est, adstringens & grauiter odorata.

Excalefacit, siccat, aperit, roborat, abstergit, prouocat, discutit, Stomacho & Cordi amica.

Auxiliatur vterinis affectibus frigidis.

Frigefactum Ventriculum & Hepar excalefacit & viscerum obstructiones aperit.

Prodest Cachexiâ & Leucophlegmatiâ laborantibus, præsertim in initio Venenis resistit, Alui profluuia cohibet, Defluxiones è Capite [illegible], & resiccat. Capitis [illegible].

[illegible] Lentigines, Alphos & alias Cutis [illegible] maculat: illitus Lumbricos necat, Ventriculum roborat [illegible] haustus [illegible], vomitiones cohibet.

Semen Lumbricos enecat, expellit.

Ageratum angustifolium.

Ἀγήρατον *Gal.* & *Dioſc.* [illegible] τὸ μὴ γηράσκειν, quòd flores diu seruet incolumes.

Balsamita minor *Dod.*

Eupatorium Mes. *Trag.*

Costus minor hortensis *Gesn.*

Herba Iulia seu Balsamita Costina minor *Herbar.*

Ageratum Septentrionalium & Anglicum.

Mentha Corymbifera minor.

Leber Balsam.

Frembd Leber kraut.

Klein Welsch Frawenkraut.

Semel satum facilè augetur. Augusto floret, semen Octobri relinquit minutum, latiusculum Lactucæ candidum.

Odoratius est maiori, subamarum adiuncta adstrictione. Calefacit, siccat, attenuat, abstergit, aperit, resoluit, bilem euacuat.

Roborat Ventriculum, Hepar, etiam viscera interna, ob ter-

... serpentium addi ... gendi-
que vim.

... de Eupatorio Mes.
commode additur.

Allium satiuum.

... Dios.
Al... ...
quod ... exsiccat.
Knoblauch.
Rus... orum hortis nullibi
dee...

Vim obtinet calefaciendi
& siccandi quarto à medio
recessu. Acre est, mordet,
excernit, digerit, pellit, in-
cidit, prouocat.

Aluum turbat, flatus dis-
cutit, Coli dolores minuit,
sitim temperat, Oculorum
aciem hebetat, venenis resi-
stit, Pectus excalefacit. Sto-
machum exiccat.

Latas Ventris tineas in
Cibo sumtum abigit; Aquas
insalubres emendat, vocem
reddit claram, veterem tus-
sim lenit.

Hydropicis, maxime Tym-
panitide laborantibus vtile.

Præstat contra rabioso-
rum Canum morsus, tam il-
litum quam potum.

Allium hybernum.

Winter Knoblauch.
A... ... arcet con-
tagia. A... venefica ...
... vulgi persuasio.

... Alliorum vsu Ca-
put non tentatur, nec æstu
viscera incandescunt, vt Ru-
sticis & ... ea manè
cum vino ... ingere-
re, quolibet Antidoto ad-
uersum pestiferas nebulas
nocturnasque caligines cer-
tius est præsidium & incan-
tamentum.

Allium Serpentinum.

Scorodoprasum ...
Moly Serpentinum ...
Allium C...
Allium Creticum.
...
Schlangen Knoblauch.
Welscher Knoblauch.
Venenis resistit.

Aloe vulgaris.

Ἀλόη *Diosc.*
Sempervivum marinum.
Aloe / Aloepatuk.
In horto D. Laurentij
Scholtzij.

Aloe spinosa.

Aloe folio mucronato.
Aloe Americana ...
Americanischer Aloe.
Stachlicht Aloe.
Ex America ... ...fer-
tur.

Luto radici circumligato & subinde rigato, e tabulatis Cœnaculorum suspensa, non modo diutius viret, vegetum & incrementum sumit, nouaq; folia protrudit: sed tepentem hyeme locum esse oportet, ne congelata tabescat.

Succus foliorum nondum æstiuis Solibus percoctus, vt brumali tempore minimum amarus est.

Alsine peregrina.

Alsine marina *Dod.*
Hippia maior *Lob.*
Frembder Meyer.
Frembd Vogelkraut.
Ex maritimis locis in hortos recipitur.

Amaranthus vulgatior.

Ἀμάραντος, ἀπὸ τοῦ μὴ μαραί-νεσθ.

Amaranthus purpureus *Dod.*

Amaranthus purpureus saturo Cocci colore.

Phlox seu flamma Theoph. *Angul.*

Flor Amor.
[illegible] der Liebe.
[illegible]schön.
[illegible]in.
[illegible] panniculâ, quæ simplex, [illegible], [illegible]. Floret Augusto & Septembri.

Elegantiæ causa & voluptatis Corollariæ ergo in hortis seritur.

Flores poti cruenta expuentibus prosunt.

Mensium abundantiam & albas vteri fluxiones reprimunt.

Flos madefactus aquâ hyeme reuiuiscit ad Coronas.

Amaranthus maximus.

Amaranthus maior floribus obsoleti coloris *Dod.*
Blitum Vngaricum *M[illegible].*
Blitum topiarium seu Indicum *Gesn.*
Grosser Strauß Meyer.
Hanenkam / Vngrischer Meyer.

Floret Augusto & durat in Autumnum. Refrigerat, siccat, repellit, cohibet.

Iis, quibus in Pulmone vel Pectore vas aliquod fractum fuit, prodest.

Amaranthus tricolor.

Amaranthus pictus *[illegible].*
Blitum maculosum *Dodon.*
Blitum variabile *Ital.*
Symphonia Plin. *[illegible]*
Geferbter / gescheckter Meyer.
Papageykraut / [illegible]schen.

Seritur

... bus perfacili cultu.

Ammi.

Ἄμμι Diosc.
Ammi perpusillum *Lob.*
Ammi Matthioli ...
Aethiopicum Cuminum.
...

Ex semine nascitur. Solum requirit bene stercoratum, Soli expositum.

Semen gustu amarum est, subacre & tenuium partium.

Ammi vulgatius.

Βυβώνιον Hipp. Tabern.
Ammi *Cord.* & *Fuchs.*
Ammi vulgare *Dod.*
Ammioselinum *Tabern.*
Gemein Ammi.
Ammei Peterlin.
Humidiora amat loca.

Amarum est semen, & gustu ...

... Renes, Vesicam & Vreteres expurgat.

Amygdalus arbor.

Ἀμύγδαλος τὸ δένδρον *Diosc.*
Mandelbaum.

Floret primo vere in viridariis, fructus Autumno maturescit.

Amygdala dulcia moderate sunt calida, ... tamen ... [illegible] ... lene, sed à dulcedine ... quæ tamen temporis spacio ... manifesta. Corpus saginant, Pectus expurgant, ... conferunt, & Somnum placidum conciliant.

Amara incidunt, ..., tergent, digerunt sine morsu. Ob id ex Pulmone excreationem crassorum & lentorum humorum promouent: obstructum Hepar, Lienem, Renes, Colum à crassis & lentis humoribus ... unt.

Anagyris.

Ἀνάγυρις ἑτέρα
Anagyris minus fœtens *Lobel.*
Laburnum 2. *Lugdun.*
Faba inversa *Cord.*
Baumbonen.
In horto Laur. Scholtzii.

Flores Maio inter ... dent racematim Spartii, Genistæ aut Cytisi.

Semen vomitorium est.

Anemone maior alba.

Ἀνεμώνη.
Ἀνεμώνια *Theoph.*
Anemone Pannonica *Dod.*
Anemone 3. Matthioli albo flore *Lob.*
Weiß Windröslin.
Weis Anemone Röslin.

Maij

Maij [illegible] flores apparere[illegible] ... [illegible] & [illegible] saporis.

Anemone Ropertiana.

Anemone tuberosa Geranifolia cœrulea *Lob.*

Anemone tenuifolia 3. *Cl H.*

Klein blaulechte Windsröslin.

Variat flore nunc albo, modo cœruleo, Aprili.

Anemone violacea.

Anemone tenuifolia 2. *Cl H*

Violbraun Anemonröslin.

In hortis elegantiæ caussa habetur.

Anethum.

[illegible] Diosc.

[illegible].

Anethum.

Till / Dillkraut.

Ad ciborum obsonia & in medicum quoq; vsum seritur: flores & semen æstate perficit.

Grauiter spirat. Vim habet calefaciendi, aperiendi, concoquendi, digerendi, [illegible], discutiendi, cum [illegible] tenuitate.

Dolorem sedat, somnum conciliat, crudos & incoctos humores concoquit: Lac [illegible] [illegible] & [illegible] nauseas: Album, Vomitiones sistit, vrinas ciet, singultum lenit: sed Oculorum aciem hebetat & genituram restinguit assidue potum.

Teneræ comæ in [illegible] & oleribus frequenter esitantur à Calculosis.

Vulgus vaccarum pabulo committet, ad augendam Lactis copiam.

Angelica hortensis.

Σμύρνιον, ἀπὸ τῆς σμύρνης, à Myrrha Smyrnium *Cord.*

Angelica maior *Matt. & Dod.*

Angelica Misnensis, Brisgoia *Offic.*

Geistwurtzel.

Zam Angeluck.

Silphij & Laserpitij species. In hortis semel plantata quotannis ex semine deciduo facilè se propagat.

Gustu est acris & amariuscula, suauiter odorata. Calefac. sicc. 3. Aperit, attenuat, discutit.

Pituitosos lentosq; humores digerit, crassam tenacem q, pituitam expectorat, ideo frigidæ Tussi auxiliatur: Virginum morantes Menses euocat, secundas expellit,

ta, figuras scriptum ex vino solute.

Aduersus venena mire pollet, febres quas pestilentiales vocant, curat, & mania a peste præseruat, halitumq; Oris grauem emendat.

Extractum Angelicæ multo efficacius & in minima dosi omnia perficit.

Rotulæ ex hoc, saccharo adiuto, parantur suauissimæ, & contra aeris infectiones vtilissimæ.

Anisum.

Ἄνισον, Ἄνησον Diosc. ὅτι αἰ̓́ληστ... ἐμπ...

Anisum.

Anicetum.

Cyminum dulce.

Anis/ süsser Kümmel.

In hortis seritur, sed difficilius semen perficit, Iulio & Augusto floret.

Semen saporis est mixti, ex dulci, acri & amariusculo constans. Calefac. 2. siccat 1. Aperit, digerit, discutit, vrinā ciet. Valet ad inflationes & torsiones Ventris, Aluum & alba feminarum profluuia sistit. Lac ad Mammas elicit, Venerem stimulat, dolores Capitis leuat, halitum Oris iucundiorem reddit, Hydropicis situm extinguit

potum. Venenis aduersatur animalium.

Oleum ad eadem vsus eligitur, guttula vna atq; altera in appropriato liquore vel syrupo hausta.

Anthora.

Ἀντιφθορά.

Ζαδωαρία, ζάδουαρ.

Antithora *Matthiol.*

Zedoaria vera Arabum *Tabern.*

Napellus Moysis *&c.*

Gifftheil/ Heilgifft.

Flores Iulio prodeunt flaui, semen in thecculis nigrum relinquentes.

Vehementer amara est radix. Venenis resistit. Calefacit, siccat, abstergit, subtiliat, soluit. Magnæ contra Pestem efficaciæ.

Antirrhinum maius.

Ἀντίῤῥινον Diosc.

Ἄνάῤῥινον.

Βουκράνιον G. l.

Leonis hiatus.

Caput Vituli.

Lewenmeuler.

Kalbs Nase.

Welscher Orant.

Hundskopff.

Flore variat, incarnato, candido, luteo, Æstate conspicuo.

Sub-

... lum ... , si... facultatis ... efficaciæ.

... venefìcia & ... morbum Caduc... portatur, anili persuasione.

Apium ...

...

... *Trag. Dod.*

... linum, *Offic.*

... Eppich.

Peterlin. Petersilge *Sil.*

H... hortis oleraceis notissima ob vsum in condimentis Ciborum & acetarijs gratissimum. Loca amat humecta.

Apium ori & Stomacho gratum, calidum & siccum. Aperit, prouocat, vrinam & Menses ciet, flatus discutit, Calculos cohærentes soluit, Iecur & Lienem obstructione liberat. Hydropicis & Ictericis conducit, secundas & partus extrahit. Auxiliatur contra Serpentium venena.

Admiscetur semen theriacæ & tussis remedijs.

Apium crispum.

...

Apium 2. Tabern.

Petroselinum crispum.

Krauser Peterlin.

Gefülte Petersilge.

Rarius ... at eiusdem facultatis.

Apium Macedonicum.

Π...νον, *Gal.*

Petroselinum Macedonicum, *Matthiol.*

Macedonischer Peterlin.

Stein Peterlin.

Frigoris impatiens ex semine hortis Medicorum familiare.

Semen Theriacæ & antidotis vrinam cientibus miscetur.

Apium Alexandrinum.

Σμύρνιον, *Gal.*

Ἱπποσέλινον, *Diosc.*

Apium Macedonicum Officin. *vulg.*

Hipposelinum, *Cord. Dod. Lobel.*

Smyrnium, *Mattiol.*

Alexandrinischer Peterlin.

Roß Eppich.

Spanischer Eppich.

Solum amat pingue, humidum.

Semen calidæ & siccæ naturæ, Lienis, Renum, Vesicæ & vteri vitijs prodest. Inflationes Stomachi leuat, sudores ciet & ructus.

Calthum

Apium palustre.

[illegible].

[illegible] Dod. & Lob.

Apium rusticum.

Paludapium, *Matthiol. Lobel.*

[illegible]

Apium Offic. vulgo.

Eppe/ Epre [illegible].

Eppich/ Wasser Eppich.

Humidis & vmbrosis hortorum angulis luxuriat.

Ingrati est tum odoris tum saporis, acutioris & grauioris, quo caput ferit; vnde à cibis abdicatur.

Temperamenti est calidi & sicci. Reliquæ vires cum Apio domestico.

Succus attenuat, aperit, crassa extenuat, obstructiones amolitur & vrinas mouet: Tertianis ex frigida caussa, ac Regio morbo succurrit. Oris Tonsillarumq; malignis vlcerib. cum Hordei decocto, addito Melle Rosato, prodest.

Aquæ destillatæ peculiaris vis contra Hydropem à vulgo asscribitur.

Aquifolium Plinij.

Agrifolium.

Paliurus 2. *Lacun.*

Cratega, *Guiland.*

[illegible].

Stech Palmen.

Wald Distel.

In viridario D. Laurent. Scholtzij.

Aquilegia hortensis.

Agley.

Glocken blumen.

Varias hæc in flore tam ratione magnitudinis, quàm coloris obtinet differentias.

Aquilegia alba simplex.

Aquilegia simplex candido flore.

Aquilina alba

Weisse einfache Agleien.

Aquilegia rubescens.

Aquilina rubra.

Rote Agleien.

Aquilegia purpurea.

Purpurbraun Agley.

Aquilegia incarnata.

Leibfarbene Agley.

Aquilegia multiplex cærulea.

Aquilina pleno flore.

Blawe volle Agley.

Semen Epilepticis commendatur.

Aquilegia candida multiplex strys cærulea.

Weisse volle Agley mit blawen streiffen.

Aquilegia multiplex variegata.

Aquilegia multiplici varij coloris flore

Agley mit vollen geschecketen blumen.

Aquilegia degener viridi flore.

Agley mit grünen blumen.

Aquilegia inuersa.

Aquilegia flore inuerso Matthiol.

Aquilegia hortensis multiplex inuersis floribus Casp. Bauh.

Agley mit vmbgekereten blumen.

Hanc ostendit mihi Georgius Rosler[o] patricius Görlitzensis & Rei herbariæ studiosissimus.

Arantia malus.

Μηλέα νεράντζιν.

Arbor Arantia.

Malus Aurantia, *Dod.*

Pomerantzenbaum.

Fronde viret perpetua, hyeme subterraneis locis asseruatur; cum hyemem non ferat.

Arantia mala.

Mala Aurengia, Nerangia.

Pomerantzen.

Refrigerant, [illegible] febricitantibus [illegible] acida, [illegible] ventriculum roborant.

Cortex amarus est Cal. & sicc. Aperit, abstergit, ventriculum confortat, Ictericis medetur, Menstrua prouocat, flatus expellit.

Semen venenis potenter resistit, Lumbricos necat & expellit.

Arbor Iuda.

Κερωνία, an κερκὶς, *Theoph.*

Ceratia siliqua.

Siliqua fatua.

Fabago.

Judasbaum.

Wild S. Johannisbrod.

In viridarijs rariss. frigoris impatiens.

Arbor vitæ.

Θύα, *Theoph.*

Κέδρος λυκία.

Cedrus Lycia, *Aduers.*

Cedrus Americana.

Baum des Lebens.

Americanischer Cederbaum.

In horto Laur. Scholtzij.

Ramuli in terram depacti facilè radices concipiunt, hyemis & frigoris est patiens.

Ex Canadas Americæ septentrionalis Insulis primùm ad nos allata.

Sapor

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible], [illegible] hodie à [illegible] [illegible].

Aristolochia rotunda vera.

Ἀριστολοχία [illegible], Diosc.
Aristolochia rotunda, Offic.
Aristolochia femina.
Runde Osterlucey.
Ex Italia instructioribus Medicorum hortis nota.
Radix amara est & subacris. Abstergit, digerit.
Venenis resistit, Ruptis, conuulsis, laterum doloribus, singultibus, suspirijs pota auxiliatur. Vlcera sordida expurgat.

Aristolochia longa vera.

Ἀριστολοχία μακρὰ, Diosc. [illegible].
Aristolochia mascula.
Lange Welsche Osterlucey.
Gustu est amaro & graui, Calefac. & siccat 3. gradu.
Ad remorantes à partu secundas, Mensesq; ciendos magni vsus.

Aristolochia longa vulgaris.

Ἀριστολοχία [illegible].
Aristolochia Saracenica, Dodon.
Aristolochia clematitis [illegible], Lobel.
Gemein Osterlucey.
Lange [illegible]wurtz.
Bruchwurtz.
Biberkraut.
Facile in hortis propagatur.
Amara est insigniter. Recens tusa & imposita aculeos, spicula, surculus extrahit. Menstrua retenta mouet.

Artischo[illegible]us leuis.

Σκόλυμος, Theophr. Diosc. Lobel.
Κινάρα, Aduers. quod[illegible] colitur, cineribus maximè gaudeat.
Cynara, Dodon.
Carduus strobilis.
Alticocalus, [illegible].
Alcocalus, Cocalus, Hipp. Nonn.
Arcotum, Officin.
Artischaw.
Artischock.
Strobildorn.
Seritur ab Olitoribus capitis caussâ.
Stercoratam & [illegible] terram requirit.
Capitulum, quod [illegible] à sati[illegible]ne [illegible] [illegible]heit, [illegible], cum [illegible], oleo seu butyro, [illegible] [illegible]

 [illegible]

to præparatur, gulæ & veneris incitamentum.

Radix amara calef. siccat, vrinam copiosam, vino pota detrahit, eamq; fœtentem.

Caules qui per hyemem eduntur, vocantur Cardi, & prosunt Spleneticis.

Artischocus aculeatus.

Σκόλυμος ἀκανθώδης.

Scolymus aculeatus, *Tab.*

Chamæleonta Monspel. *Lobel.*

Cinara hispida, *Colum.*

Cinara degenerans, *Dod.*

Stechender Artischock.

Floret Augusto & Septembri.

Ex obsonio sumtus succum generat Melancholicum, vt & prior.

Radix contusa & illita cum alarum graueolentiam tu totius corporis emendat.

Foliorum costæ mediæ candidæ teneræq; factæ magno apparatu Mensæ cum bellarijs inferuntur.

Arundo satiua.

Δόναξ, *Diosc.*

Κάλαμος.

Donax satiua seu Cypria, *Tab.*

Arundo domestica, Italica.

Zam Rohr.

Spanisch Rieth.

Garten Rohr.

Folia refrigerantis & siccantis sunt facultatis. Cortex excalefac. 3. & plus etiam siccat.

Radix attrahit, extrahit, fistulas vlceraque inueterata exiccat.

Arundo Indica florida.

Canna Indica, *Recent.*

Harundo Lilifera.

Indianisch blumenRied.

Indianisch Lilgen Rohr.

In viridario Laur.Scholtzij Vratislauiæ Autumno floruit. Hyemem ægrè fert.

Asclepias nigro flore.

Vincetoxicũ flore nigro.

Schwalben wurtz mit schwartzen blumen. Ibidem.

Asparagus hortensis.

Ἀσπάραγος ἥμερος, *Diosc.*

Asparagus altilis, *Tabern.*

Asparagus marinus, *Clus.*

Sparagus Officin.

Spargen/ Spargeln.

Corallenkraut.

Passim in hortis humido pingui beneque subacto solo. Iunio & Iulio floret, Maio & Iunio turiones ad acetariorum vsum colliguntur.

Asparagi [illegible] ex semine prognatas.

[illegible] calculum, vrinæ [illegible] vrinæ [illegible]

Radix [illegible] Lienem obstructionem liberat, Vesicam expurgat, Regium morbum [illegible] ac dysenterias mitigat.

Asphodelus luteus.

Ἀσφόδελος mas Diosc. *Fuchs.*
Asphodelus femina *Matt.*
Hastula regia.
Affodillus [illegible]
Geel Affodillwurtz.
Goldwurtz.
Heydnische Lilgen.

Radix extergentis & discutientis est facultatis. Iunio floret.

Asphodelus albus.

Ἀσφόδελος *Theoph.* & *Diosc.*
Asphodelus mas *Mattiol.*
Asphodelus maior *Clus. H.*
Weis Affodillwurtz.
Affodill Lilien.

Radix calefacit, siccat, vrinas & Menses ducit.

Asphodelus rubeus.

Asphodelus flore suauè rubenti *Lob.*
Rote Affodill Lilien.
[illegible] in horto meo floruit

Atriplex satiua alba.

Ἀνδράφαξυς [illegible]
λευκὸν [illegible]
Atriplex domestica, *Matt.*
Atriplex hortensis alba.
Türckische Milten.
Zam weisse Milten.

Ab Olitoribus seritur ob gustum cæteris suauiorem. Iunio & Iulio caules cum flore promit.

Humectat & refrigerat 1. gradu cum tepida caliditate. Aqueæ est substantiæ & minime terreæ. Emollit aluum, abstergit & [illegible] obstructiones aperit.

Calidis & macris naturis conducit.

Semen vomitus prouocat.

Atriplex satiua rubra.

Atriplex hortensis [illegible]
Atriplex 2. folio & flore purpureo liuens *Lob.*
Mölten / Milten.
Grünkraut vulgo.

Seritur in campis & hortis hyemis initio.

In cibis præstat vere [illegible] tum : siquidem [illegible] senescit & deperditur.

Atriplex Hispanica sinuata.

Σπινάχια, [illegible] Tr.
Σ[illegible] Gesn.
Olus Hispanicum Tr.
Spinacia, Spinachia Dod.
Bisilapathra Plin.
Spinetẖ.
Binetsch / Spanach.
Spanisch Kraut.
Vere seritur & æstate, sed [illegible] adolescit & inter duos [illegible] [illegible].
Sapor qualitatis expers, cito [illegible] descendit & aluum emollit.
In cibum deuorata, exasperatas Arterias lenit, & aridæ tussi confert.

Atriplex Hispanica Betæ folio.

Spinachia nobilior seu fe- mina.
Niederlendischer Spineth.
Folia habet non vt prior [illegible] acuta, sed parum in rotundum flexa Betæ instar, eaq; teneriora & gratiora.
Inter culinaria olera laudatissima habetur palatoq; gratissima sed flatulenta.
Succus epotus calorem [illegible], Stomachi rosiones [illegible]. Lac elicit.

Auena candida.

[illegible]
Auena [illegible] Lobel.
Weisser Haber.
Angel Haber.
Sata Vere, sub [illegible] Autumnal maturescit.
Temperiem paulò [illegible] diorem Hordeo obtinet, & nonnihil quoq; adstringit, ita vt Alui fluxiones [illegible]. Desiccat insuper & calefacit mediocriter & sine [illegible].
Ex Ptisana & farina [illegible] Pulticulæ & Sorbitiones coquuntur haud ingratæ Ventriculo. Tussientes plurimùm iuuant, nec non Pleureticos, Hepaticos & Splenеticos; temperant calorem Viscerum. Stranguriam leniunt & Raucedinem, purulenta excreantibus salutares.
Suauior hæc & vescendo cæteris gratior.

Auena nigra vulgaris.

Auena syluestris nigra Cæsalp.
Eichel Haber.
Grawer Haber.
Bart Haber.
Gemein Haber
Frequentius seritur in [illegible] guis & montosis, quæ [illegible] corari commode nequeunt.
Minus est granum, [illegible] rum pabulum laudatissimum, Ab Agricolis etiam in cibos recipitur.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Auricula Vrsi purpurea.

Auricula Vrsi flore pur-
pureo Lob.

Lunaria Arthetica Gesn.

Rote Schlüsselblumen.

Bär Sanickel.

Gustu multum exiccat &
adstringit. Vulneraria est.

Auricula Vrsi lutea.

Auricula Vrsi floribus lu-
teis *Tab.*

Sanicula alpina lutea.

Geel Bär Sanickel.

Schwindelkraut.

Geele wolriechende Berg-
Viegelin.

Ad vulnera vt prior vtilis.

Alpinae allatae in hortos
recipiuntur.

Balsamina mas.

Balsamina Cucumerina.

Cucumis puniceus *Cord.*

Momordica *Bapt. Sard.*

Charantia *Dod.*

Balsamkraut.

Balsamöpffel.

In hortis [illegible] A-
[illegible]

[illegible] & mediocriter [illegible]
[illegible] Vulneraria est. Ad
Coli dolores & Intestinorum
[illegible], Rupta Conuulsaq;
cum vino [illegible] foliorum
rum potus.

Oleum ex fructu [illegible]
paratur ad vulnera [illegible]
nanda doloresque [illegible]
praui humoris [illegible],
arcendasque Vulnerum &
Mammillarum inflammationes.
Peruule Haemorrhoidibus
[illegible], [illegible]
Vespartum & Apum [illegible]
sanat.

Rumicosis [illegible]
remedium, si eo locus saepius
perungatur, & Puluis foliorum
interea aliquot diebus
exhibeatur.

Balsamina foemina.

Balsamina 2. *Cord.*

Balsamina Amygdaloides
Gesn.

Balsamella.

Balsamkraut Weiblin.

In hortis & [illegible]
tur. Autumno fructus maturescit.

Easdem cum priori obtinet
facultates.

*Bellis minor hortensis pleno
flore; purpureo, rubro, niueo, variegato.*

primo-

Primula veris hortensis multiplex.
Volle Maßlieben.
Sametblümlin.
Tausentschön.
Puellæ ad coronamenta expetunt.
Maio flosculi elegantes vigent, qui speciosissimi tam denso foliolorum contextu luxuriant, vt vix vllo aut nullo apparente luteo orbiculo, vniuersum & ambitum & medium floris occupent.
Eiusdem cum syluestri naturæ.

Berberis.

Ὀξυάκανθα Gal. Cord. q. ὀξεῖα ἄκανθα.
Berberis *Offic.*
Amerbaris *Auic.*
Spina acida.
Erbsal.
Sauerdorn.
Berbes.
Versich.
Salsendorn.
Ob fructus in hortos recipitur, ad quorum sepimenta vtilis.
Flores Maio exeunt coloris lutei, Septembri & Octobri fructus maturescunt.
Folia refrigerant, siccant 2. ordine, tenuium partium, ac incidentis quid obtinent.
Ad Ciborum conditura velutiOxalidis vtilia. Cortex siccus pul. putredinem sanat oris & Colli.
Radix aculeos, & spicula extrahit illita.
Baccæ gustu sunt acido & subaustero. Refrigerant, siccant, cohibent, roborant, adstringunt: prosunt cruentis expuitionibus, firmant commotos Dentes.
Robè succo inspissatur, ad sitim restinguendam, biliosas pestilentesq; exhalationes supprimendas conuenientissimum.
Condiuntur Baccæ sacchâro, Cœliacis, Cibum reijcientib⁹, Dysentericis & Cholericis vtiles: Mensium profluuia cohibent, tineas Ventris necant.

Beta candida.

Τεῦτλον *Diosc.*
Σικελικὴ, Sicula *Theoph.*
Beta alba.
Cicla *Officin.*
Weisser Mangolt.
Biessenkraut. *Sil.*
Solum diligit madens ac lectum. Septembri semen ad maturitate n perducit.
Nitrosæ facultatis particeps sine manifesto calore.
Cocta nitrosa facultatem amittenem ...

nem exuit ſtq. facultatis leuiter digerentis. Iecoris obſtructionibus quam Malua aptius accommodatur, Lienoſos ſimiliter manducata mirifice iuuat.

Folia inueteratis & malis vlceribus ac Inflammationibus vtiliter imponuntur.

Planta recens cum radice & coliculis ex aceto comeſta, Cibi appetentiā adfert, ſitim compeſcit, Choleram in Ventriculo reprimit.

Beta nigra.

Τεῦτλον μέλανον *Dioſc.*
Beta vulgatior.
Beta nigricans agreſtis *Tr.*
Beta viridis.
Gemeiner Mangolt.
Schwartzer Mangolt.
Bieſſen *Sil.*

Paulò minor, à foliorum colore ex obſcuro magis virentium nigra vocatur.

Culinaria eſt. Aluum minus mouet ob vim ſubadſtringentem.

Eruptionibus Papularum, Igni ſacro & ambuſtis medetur.

Succus recens Naribus attractus, Caput purgat, pituitam clementer extrahendo. Immiſcetur Clyſteribus ad indurata Alui excrementa euocanda.

Beta rubra.

Τεῦτλον ἐρυθρόν.
Beta rubra Romana, *Dod. F.*
Rapum rubrum.
Roter Mangolt.
Rote Rüben / *Sil.*

Vulgo nota. Radix priuſquam caulis exit, in aqua elixatur aut cineribus calentibus coquitur, & exutis apicibus cum aceto, ſale & Carui conditur ad vſum pro carnib. aſsis palato & ori grata.

Eadem deraſo cortice Ano glandis modo ſuppoſita, aluum ad excrementorum expulſionem inuitat, præſertim exiguo ſale aſperſa.

Blattaria alba.

Verbaſcum femina vulgò *Lobel.*
Weis Schabenkraut.

Blattaria purpurea.

Blattaria flore purpureo, *Lobel.*
Blattaria phœnicea, *Tab.*
Rot braun Mottenkraut.

Iulio floret. Autumno ſemen matureſcit.

Blattaria flore magno.

Schabenkraut mit groſſen blumen.

 Iulio

Subamara sunt folia, similis cum Balsamio facultatis, sed minoris efficaciæ.

Arcet [illegible] veneficia & philtra, maxime morbum Caducum portatur, an [illegible] fione.

Apium hortense.

Σέλινον κηπαῖον, Theoph.

Apium hortense, *Trag. Dod. Lobel.*

Petroselinum, *Offic.*

Garten-Eppich.

Peterlin, Petersilge *Sil.*

Herba hortis oleraceis notissima ob vsum in condimentis Ciborum & acetarijs gratissimum. Loca amat humentia.

Apium ori & Stomacho gratum, calidum & siccum. Aperit, prouocat, vrinam & Menses ciet, flatus discutit, Calculos cohærentes soluit, Iecur & Lienem obstructione liberat. Hydropicis & Ictericis conducit, secundas & partus extrahit. Auxiliatur contra Serpentium venena.

Admiscetur semen theriacis & tussis remedijs.

Apium crispum.

[illegible] λον.

Apium 2. *Tabern.*

Petroselinum crispum.

Kraus Peterlin.

Gefülte Petersilge.

Rarius seritur: at eiusdem facultatis.

Apium Macedonicum.

Πετροσέλινον, *Gal.*

Petroselinum Macedonicum, *Mattiol.*

Macedonischer Peterlin.

Stein Peterlin.

Frigoris impatiens ex semine hortis Medicorum familiare.

Semen Theriacæ & antidotis vrinam cientibus miscetur.

Apium Alexandrinum.

Σμύρνιον, *Gal.*

Ἱπποσέλινον, *Diosc.*

Apium Macedonicum Officin *vulg.*

Hipposelinum, *Cord. Dod. Lobel.*

Smyrnium, *Mattiol.*

Alexandrinischer Peterlin,

Roß Eppich.

Spanischer Eppich.

Solum amat pingue, humidum.

Semen calidæ & siccæ naturæ, Lienis, Renum, Vesicæ & vteri vitijs prodest. Inflationes Stomachi lenit, sudores ciet & ructus.

Apium

Apium palustre.

[illegible]

[illegible], *Dioſc. & Gal.*

Apium ruſticum.

Valdaplum, *Mattiol. Lobel.*

Taken:

Apium Offic. *vulgò.*

Eppe/ Epee/ *Sel.*

Eppich Waſſer Eppich.

Humidis & vmbroſis hortorum angulis luxuriat.

Ingrati eſt tum odoris tum ſaporis, acutioris & grauioris, quo caput ferit; vnde à cibis abdicatur.

Temperamenti eſt calidi & ſicci. Reliquæ vires cum Apio domeſtico.

Succus attenuat, aperit, craſſa extenuat, obſtructiones amolitur & vrinas mouet: Tertianis ex frigida cauſſa, ac Regio morbo ſuccurrit. Oris Tonſillarumq; malignis vlcerib. cum Hordei decocto, addito Melle Roſato, prodeſt.

Aquæ deſtillatæ peculiaris vis contra Hydropem à vulgo aſſcribitur.

Aquifolium Plinij.

Agrifolium.

Paliurus 2. *Lacun.*

Cratega, *Guiland.*

[illegible]

[illegible] Palmen.

Wald Diſtel.

In viridario D. Laurent. Scholtzij.

Aquilegia hortenſis.

Agley.

Glocken blumen.

Varias hæc in flore tam ratione magnitudinis, quam coloris obtinet differentias.

Aquilegia alba ſimplex.

Aquilegia ſimplex candido flore.

Aquilina alba.

Weiſſe einfache Agleien.

Aquilegia rubeſcens.

Aquilina rubra.

Rote Agleien.

Aquilegia purpurea.

Purpurbraun Agley.

Aquilegia incarnata.

Leibfarbene Agley.

Aquilegia multiplex cærulea.

Aquilina pleno flore.

Blawe volle Agley.

Semen Epilepticis commendatur.

Aquilegia candida multiplex ſtrijs cæruleis.

Weiſſe volle Agley mit blawen ſtreiffen.

Aquilegia multiplex variegata.

Aquilegia multiplici varij coloris flore.

Agley mit vollen gescheckten blumen.

Aquilegia degener viridi flore.

Agley mit grünen blumen.

Aquilegia inuersa.

Aquilegia flore inuerso Mattiol.

Aquilegia hortensis multiplex inuersis floribus Casp. Bauh.

Agley mit vmbgekereten blumen.

Hanc ostendit mihi Georgius Rösler[9] patricius Görlicensis & Rei herbariæ studiosissimus.

Arantia malus.

Μηλέα περσική.

Arbor Arantia.

Malus Aurantia, *Dod.*

Pomerantzenbaum.

Fronde viret perpetua, hyeme subterraneis locis asseruatur; cum hyemem non ferat.

Arantia mala.

Mala Aurengia, Nerangia.

Pomerantzen.

Refrigerant, sitim febricitantibus sedant, præsertim acida, vomitū compescunt, ventriculum roborant.

Cortex amarus est. Cal. & sicc. Aperit, abstergit, ventriculum confortat, Icteritiæ medetur, Menstrua prouocat, flatus expellit.

Semen venenis potenter resistit, Lumbricos necat & expellit.

Arbor Iuda.

Κερωνία, an κερκίς, *Theoph.*

Ceratia siliqua.

Siliqua fatua.

Fabago.

Judas baum.

Wild S. Johannisbrod.

In viridarijs rariss. frigoris impatiens.

Arbor vitæ.

Θύα, *Theoph.*

Κέδρος Λυκία.

Cedrus Lycia, *Aduers.*

Cedrus Americana.

Baum des Lebens.

Americanischer Cederbaum.

In horto Laur. Scholtzij.

Ramuli in terram depacti facilè radices concipiunt, hyemis & frigoris est patiēs.

Ex Canadas Americæ septentrionalis Insulis primū ad nos allata.

Sapor

Sapor ei subamarus odoris fragrantissimi. Huius ligno, Xyloaloe hodie à plerisq; adulteratur.

Aristolochia rotunda vera.

Ἀριστολοχία στρογγύλη, *Diosc.*
Aristolochia rotūda, *Offic.*
Aristolochia femina.
Ronde Osterlucey.
Ex Italia instructioribus Medicorum hortis nota.
Radix amara est & subacris. Abstergit, digerit.
Venenis resistit, Ruptis, conuulsis, laterum doloribus, singultibus, suspirijs pota auxiliatur. Vlcera sordida expurgat.

Aristolochia longa vera.

Ἀριστολοχία μακρά, *Diosc.* δακτυλῖτις.
Aristolochia mascula.
Lange Welsche Osterlucey.
Gustu est amaro & graui, Calefac. & siccat 3. gradu.
Ad remorantes à partu secundas, Mensesq; ciendos magni vsus.

Aristolochia longa vulgaris.

Ἀριστολοχία κληματῖτις.
Aristolochia Saracenica, *Dodon.*
Aristolochia clematitis nostras, *Lobel.*
Gemein Osterlucey.
Lange Holwurtz.
Bruchwurtz.
Biberkraut.
Facilè in hortis propagatur.
Amara est insigniter. Recens tusa & imposita aculeos, spicula, surculos extrahit. Menstrua retenta mouet.

Artischocus laeuis.

Σκόλυμος, Theoph. Diosc. *Lobel.*
Κινάρα, *Aduers.* quòd, dum colitur, cineribus maximè gaudeat.
Cynara, *Dodon.*
Carduus strobilis.
Alticocalus, *Gal.*
Alcocalus, Cocalus, *Hipp. Nonn.*
Arcotum, *Officin.*
Artischaw.
Artischock.
Strobildorn.
Seritur ab Olitoribus capitis caussâ.
Stercoratam & solutam terram requirit.
Capitulum, quod altero à satione demum anno perficit, coctum, cum pipere, oleo seu butyro, sale & aceto præ-

to præparatur, gulæ & veneris incitamentum.

Radix amara calef. ſiccat, vrinam copioſam, vino pota detrahit, eamq; fœtentem.

Caules qui per hyemem eduntur, vocantur Cardi, & proſunt Spleneticis.

Artiſchocus aculeatus.

Σκόλυμος ἀκανθώδης.

Scolymus aculeatus, *Tab.*

Chamæleonta Monſpel. *Lobel.*

Cinara hiſpida, *Colum.*

Cinara degenerans, *Dod.*

Stechender Artiſchock.

Floret Auguſto & Septembri.

Ex obſonio ſumtus ſuccum generat Melancholicum, vt & prior.

Radix contuſa & illita cùm alarum graueolentiam tũ totius corporis emendat.

Foliorum coſtæ mediæ candidæ teneræq; factæ magno apparatu Menſæ cum bellarijs inferuntur.

Arundo ſatiua.

Δόναξ, *Dioſc.*

Κάλαμος.

Donax ſatiua ſeu Cypria, *Lobel.*

Arundo domeſtica, Italica.

Zam Rohr.

Spaniſch Ried.

Garten Rohr.

Folia refrigerantis & ſiccantis ſunt facultatis. Cortex excalefac. 3. & plus etiam ſiccat.

Radix attrahit, extrahit, fiſtulas vlceraque inueterata exiccat.

Arundo Indica florida.

Canna Indica, *Recent.*

Harundo Lilifera.

Indianiſch blumenRied.

Indianiſch Lilgen Rohr.

In viridario Laur. Scholtzij Vratiſlauiæ Autumno floruit. Hyemem ægrè fert.

Aſclepias nigro flore.

Vincetoxicũ flore nigro.

Schwalben wurtz mit ſchwartzen blumen. Ibidem.

Aſparagus hortenſis.

Ἀσπάραγος ἥμερος, *Dioſc.*

Aſparagus altilis, *Tabern.*

Aſparagus marinus, *Cluſ.*

Sparagus Officin.

Spargen/ Spargeln.

Corallenkraut.

Paſsim in hortis humido pingui beneque ſubacto ſolo. Iunio & Iulio floret, Maio & Iunio turiones ad acetariorum vſum colliguntur.

Aſpara-

Asparagi recentes in cibo sumti Aluum emolliunt, vitia pectoris expurgant, vrinā mouent, Stomacho vtiles.

Radix pota Iecur, Lienem obstructione liberat, Vesicam expurgat, Regiū morbum sanat, Vrinæ stillicidium difficultatemq; ac dysenterias mitigat.

Asphodelus luteus.

Ἀσφόδελος mas Diosc. *Fuchs.*
Asphodelus femina *Matt.*
Hastula regia.
Affodillus *Officin.*
Geel Affodillwurtz.
Goldwurtz.
Heydnische Lilgen.

Radix extergentis & discutientis est facultatis. Iunio floret.

Asphodelus albus.

Ἀσφόδελος *Theoph.* & *Diosc.*
Asphodelus mas *Mattiol.*
Asphodelus maior *Clus. H.*
Weis Affodillwurtz.
Affodill Lilien.

Radix calefacit, siccat, vrinas & Menses ducit.

Asphodelus rubeus.

Asphodelus flore suauè rubenti *Lob.*
Rote Affodill Lilien.

Iunio in horto meo floruit ex semine prognatus.

Atriplex satiua alba.

Ἀτράφαξις *Diosc.*
Χρυσολάχανον.
Atriplex domestica, *Matt.*
Atriplex hortensis alba.
Türckische Mölten.
Zam weisse Mölten.

Ab Olitoribus seritur ob gustum cæteris suauiorem. Iunio & Iulio caules cum flore promit.

Humectat 2. refrigerat 1. gradu cum tepida caliditate. Aqueæ est substantiæ & minimè terrenæ. Emollit aluum, abstergit & Iecoris obstructiones aperit.

Calidis & macris naturis conducit.

Semen vomitus prouocat.

Atriplex satiua rubra.

Atriplex hortensis *Dod.*
Atriplex 2. folio & flore purpureo liuens *Lob.*
Mölten/ Milten.
Grünkraut vulgò.

Seritur in campis & hortis hyemis initio.

In cibis præstat vere tantum: siquidem velocissimè senescit & deperditur.

Atriplex Hispanica sinuata.

Σπαναχία, σευτλομάλαχος Tr.
Σευτλομάλαχον Gesn.
Olus Hispanicum Tr.
Spinacia, Spinachia Dod.
Boulapathra Plin.
Spineth.
Binetsch/ Spanach.
Spanisch Kraut.

Vere seritur & æstate, sed citò adolescit & inter duos Menses perficitur.

Sapor qualitatis expers, citò idcirco descendit & aluum emollit.

In cibum deuorata, exasperatas Arterias lenit, & aridæ tusi confert.

Atriplex Hispanica Betæ folio.

Spinachia nobilior seu femina.
Niederlendischer Spineth.

Folia habet non vt prior prorsus acuta, sed parum in rotundum flexa Betæ instar, eaq; teneriora & gratiora.

Inter culinaria olera laudatissima habetur palatoq; gratissima sed flatulenta.

Succus epotus calorem restinguit, Stomachi rosiones mitigat. Lac elicit.

Auena candida.

Βρῶμος Dioscor.
Auena vesca Lobel.
Weisser Haber.
Augst Haber.

Sata Vere, sub finem [Au]tumni maturescit.

Temperiem paulò [fri]diorem Hordeo obtine[t,] nonnihil quoq; adstring[it,] ta vt Alui fluxiones [sistat.] Deficcat insuper & cale[facit] mediocriter & sine mor[su.]

Ex Ptisana & farina [eius] Pulticulæ & Sorbitione[s co]quuntur haud ingratæ [Ven]triculo. Tussientes p[lurimùm] iuuant, nec non [Ne]preticos, Hepaticos & [Sple]neticos; temperant calo[rem] Viscerum. Stranguria[m le]niunt & Raucedinem, p[uru]lenta excreantibus salub[res.]

Suauior hæc & vesc[a] cæteris gratior.

Auena nigra vulgar[is.]

Auena syluestris ni[gra] Cæsalp.
Eichel Haber.
Grawer Haber.
Bart Haber.
Gemein Haber.

Frequentiùs seritur i[n] [...]guis & montosis, quæ [...] corari commodè neque[unt.]

Minus est granum, E[quo]rum pabulum lauda[tissi]mum, Ab Agricolis etia[m in] cibos recipitur.

A[...]

Auena nigerrima.

Auena Turcica.
Schwartzer Haber.
Granum prorsus nigricat. Minus frequens seritur.

Auricula Vrsi purpurea.

Auricula Vrsi flore purpureo *Lob.*
Lunaria Arthetica *Gesn.*
Rote Schlüsselblumen.
Bär Sanickel.
Gustu multùm exiccat & adstringit. Vulneraria est.

Auricula Vrsi lutea.

Auricula Vrsi floribus luteis *Tab.*
Sanicula alpina lutea.
Geel Bär Sanickel.
Schwindelkraut.
Geele wolriechende Berg-Negelin.
Ad vulnera vt prior vtilis.
Aliunde allatæ in hortos recipiuntur.

Balsamina mas.

Balsamina Cucumerina.
Cucumis puniceus *Cord.*
Momordica *Bapt. Sard.*
Charantia *Dod.*
Balsamkraut.
Balsamöpffel.
In hortis pensilibus. Amat loca Soli exposita.

Siccat & mediocriter refrigerat. Vulneraria est. Ad Coli dolores & Intestinorum tormina, Rupta Conuulsaq; cum vino assumitur foliorum puluis.

Oleum ex fructu immaturo paratur ad vulnera glutinanda doloresque vlcerum praui humoris mulcendos, arcendasque Vulnerum & Mammillarum inflammationes. Pervtile Hæmorrhoidibus dolentibus, Ambustis Vesparum & Apum ictus sanat.

Rumicosis pueris efficax remedium, si eo locus sæpius perungatur, & Puluis foliorum interea aliquot diebus exhibeatur.

Balsamina femina.

Balsamina 2. *Cord.*
Balsamina Amygdaloides *Gesn.*
Balsamella.
Balsamkraut Weiblin.
In hortis & fictilibus alitur. Autumno fructus maturescit.
Easdem cum priori obtinet facultates.

Bellis minor hortensis pleno flore; purpureo, rubro, niueo, variegato.

Primu-

Primula veris hortensis multiplex.

Volle Maßlieben.

Sametblümlin.

Tausentschön.

Puellæ ad coronamenta expetunt.

Maio flosculi elegantes vigent, qui speciosissimi tam denso foliolorum contextu luxuriant, vt vix vllo aut nullo apparente luteo orbiculo, vniuersum & ambitum & medium floris occupent.

Eiusdem cum syluestri naturæ.

Berberis.

Ὀξυάκανθα Gal. *Cord.* q. ὀξὺς ἄκανθα.

Berberis *Offic.*

Amerbaris *Auic.*

Spina acida.

Erbsal.

Sauerdorn.

Berbes.

Versich.

Salsendorn.

Ob fructus in hortos recipitur, ad quorum sepimenta vtilis.

Flores Maio exeunt coloris lutei, Septembri & Octobri fructus maturescunt.

Folia refrigerant, siccant 2. ordine, tenuium partium, ac incisionis quid obtinent.

Ad Ciborum conditturam veluti Oxalidis vtilia. Cortex siccus pul. putredinem sanat oris & Colli.

Radix aculeos, & spicula extrahit illita.

Baccæ gustu sunt acido & subaustero. Refrigerant, siccant, cohibent, roborant, adstringunt: prosunt cruentis expuitionibus, firmant commotos Dentes.

Robè succo inspissatur, ad sitim restinguendam, biliosas pestilentesq; exhalationes supprimendas conuenientissimum.

Condiuntur Baccæ saccharo, Cœliacis, Cibum reijcientib⁹, Dysentericis & Cholericis vtiles: Mensium profluuia cohibent, tineas Ventris necant.

Beta candida.

Τεῦτλον *Diosc.*

Σικελικὴ, Sicula *Theoph.*

Beta alba.

Cicla *Officin.*

Weisser Mangolt.

Biessenkraut. *Sil.*

Solum diligit madens ac lectum. Septembri semen ad maturitatem perducit.

Nitrosæ facultatis particeps sine manifesto calore.

Cocta nitrositatem omnem ex-

nem exuit fitq; facultatis leuiter digerentis. Iecoris obstructionibus quàm Malua aptius accommodatur, Lienosos similiter manducata mirificè iuuat.

Folia inueteratis & malis vlceribus ac Inflammationibus vtiliter imponuntur.

Planta recens cum radice & coliculis ex aceto comesta, Cibi appetentiã adfert, sitim compescit, Choleram in Ventriculo reprimit.

Beta nigra.

Τεῦτλον μέλανον *Diosc.*
Beta vulgatior.
Beta nigricans agrestis *Tr.*
Beta viridis.
Gemeiner Mangolt.
Schwartzer Mangolt.
Biessen *Sil.*

Paulò minor, à foliorum colore ex obscuro magis virentium nigra vocatur.

Culinaria est. Aluum minus mouet ob vim subadstringentem.

Eruptionibus Papularum, Igni sacro & ambustis medetur.

Succus recens Naribus attractus, Caput purgat, pituitam clementer extrahendo. Immiscetur Clysteribus ad indurata Alui excrementa euocanda.

Beta rubra.

Τεῦτλον ἐρίθριον.
Beta rubra Romana, *Dod.F.*
Rapum rubrum.
Roter Mangolt.
Rote Rüben / *Sil.*

Vulgo nota. Radix priusquam caulis exit, in aqua elixatur aut cineribus calentibus coquitur, & exutis apicibus cum aceto, sale & Carui conditur ad vsum pro carnib. assis palato & ori grata.

Eadem deraso cortice Ano glandis modo supposita, aluum ad excrementorum expulsionem inuitat, præsertim exiguo sale aspersa.

Blattaria alba.

Verbascum femina vulgò *Lobel.*
Weis Schabenkraut.

Blattaria purpurea.

Blattaria flore purpureo, *Lobel.*
Blattaria phœnicea, *Tab.*
Rot braun Mottenkraut.

Iulio floret. Autumno semen maturescit.

Blattaria flore magno.

Schabenkraut mit grossen blumen.

 Iulio

Iulio flores exerit.

Borrago.

Βούγλωσσον, Diosc.
Εὐφρόσυνον, Plin.
Buglossum verum Veterum Quibusdam.
Buglossa vrbana.
Borragen.
Burretsch.
Hertzblümlin.
Hertz frewde.

Semel sata quotannis ex semine decidente renascitur.

Flores albos & cœruleos magna Aestatis parte in multum Autumnum vsque fert, Herba ad Aluum emolliendam cum alijs oleribus decoquitur.

Flores sunt Cordiales. In vinum nostra Aetas conijcit & acetarijs aspergit, lætitiæ ac hilaritatis excitandæ caussa.

Radix saccharo conseruatur ad Cordis affectus.

Botrys.

Βότρυς, Diosc.
Artemisia Turcica.
Vua herba.
Patientia, *Gallis*.
Traubenkraut.
Lungenkraut.
Mottenkraut.

Annua est planta tota succo resinoso madens: per maturitatem in viridi luteo languescit. Humecto lætatur solo.

Pertinacis odoris gratia fragrat, odoremq; haud ita dissimilem Ambrosiæ sed multò vegetiorem vibrat.

Excalefacit, siccat 2. recessu: penetrat, aperit, incidit, abstergit.

Præstat ad omnes pectoris & Thoracis pituitosos affectus: iuuat suppuratos, Asthmaticos, Suspiriosos, Puerperarum à partu dolores mulcet.

Arida vestimentis interponitur, vt ea à tineis & blattis præseruet.

Tenera folia saccharo cõseruantur ad Cordis & Pulmonis affectus.

Botrys II.

Ambrosia.
Chamæpitys 2. *Dodon.*
Chamædrys laciniatis folijs.
Feld Cypressen.
Feld Ambrosienkraut.
Iunio floret.

Amara est, odoris non iniucundi, resinosi. Calidæ & siccæ temperaturæ.

Capitis affectibus & vteri vtilis. Calculum viasq; vrinarias

narias expurgat: Iecoris & Lienis obstructionibus medetur.

Brassica.

Κράμβη κεφαλώδης.

Brassica vulgatissima Slesiaca albida & subcœrulea.

Brassica capitata albida, *Dodon.*

Brassica Lacuturres, *Plin.*

Caulis capitatus.

Caputium, *Officin.*

Olus, *κατ' ἐξοχὴν.*

Kraut/ Heuptkraut.

Hauptkól/ Kappes.

Kappeskraut.

Hortis & campis frequẽtissima.

Martio seritur, Iunio transplantatur, post Solstitium in capita extuberat, quæ arctè occluduntur.

Hæc albida & cœrulea vulgò Weis vnd blaw kraut/ habetur. Solum amat mediocre, pingue, probè stercoratum & benè subactum. Desiccat, non tamen admodum acris: quin etiam emollit, glutinat, abstergit.

Crapulam discutit & inde noxam restinguit.

Crassum & Melancholicũ procreat succũ nimius esus.

Folia inflammationibus & tumoribus imponuntur.

Capita vel integra vel minutim concisa abundè condiuntur & vasculis concluduntur, atq; ita in quotidianum totius anni vsum adseruantur. Sauerkraut.

Ius eius Ignibus sacris imponitur.

Brassica latifolia Sabauda.

Brassica alba capite oblongo non penitus clauso.

Brassica Sabauda.

Brassica latifolia.

Saphoischer kól.

Breitbletterter kól.

Versich/ *vulgò.*

Hortis instructiorib. familiaris. Seritur & transplantatur vt prior, frigoris impatiens. Delicatior est, palato magis arridens.

Brassica vulgaris.

Κράμβη, Diosc.

Κράμβη λεία, Plinij.

Gemeiner Kól.

Glatter kól.

Kólkraut.

In hortis ab Olitoribus seritur. Solum amat pingue.

Gustu hæc amara aliquantulum ac salsa. Esitata in cibo imbecillo Stomacho conuenit, Concoctionẽ adiuuat, Aluum durari non pa-

 titur,

titur, vrinam prouocat.

Brassicæ viridis cauliculi depurati si manducentur, aut succus cum Melle decoctus exhibeatur, ad vocem interceptam certissimum auxilium.

Brassica cærulea.

Brassica Cumana seu rubra, *Dodon.*

Brassica vulgaris rubra, Marrucina.

Blawkol/ Rotkol.

Rubro colore ex cæsio, crebrò in hortis occurrit.

Brassica crispa.

Κράμβη ἑλίφυλλος, *Theoph.*

Brassica Apiana, *Plin.*

Brassica fimbriata.

Krauser Köl.

In iure veteris galli decocta Colicam & Ventris tormina sedat, si iusculum sorbeatur, qua ratione & calculo Renum, nec non Hepaticis & Spleneticis commodat.

Hyberno tempore cum carnibus Veruecinis pinguibus decoquitur.

Brassica tenuifolia.

Κράμβη λεπτόφυλλος σελινοειδής.

Brassica tenuifolia laciniata.

Brassica Selinoides.

Zart Krausser Kol.

Folijs est fissis & in lacinias multas dissectis, sapore vulgaris Brassicæ.

Brassica florida.

Brassica Cauliflora *Dod.*

Brassica florida botryitis *Lob.*

Brassica Pompeiana *Plin.*

Blumenköl.

Salatköl.

Käslinköl.

Caulifior olitoribus.

Peregrina est. Caules medij conglomerati, Ori grati cocti ex iure pingui edūtur.

Brassica raposa.

Caulorapum *Mattiol.*

Brassica caule rapum gerens seu 9. *Dod.*

Brassica peregrina medio caule turbinata & rapacea.

Κράμβη γογγυλώδης.

RubenKöl.

E græcia hortis nostris familiaris facta, Solum vult mediocre, pingue & stercoratum.

Brassica prolifera.

Brassica crispa prolifera *Tabern.*

Brassica Asparagôdes crispa *C. B.*

Büschel

Büschel Bölkraut, *Tabern.*
In horto Laur. Scholtzij Vratisl.

Buglossum Italicum.

Buglossum Angustifolium *Lobel.*
Echium Italicum spinosum *Fuchs.*
Buglossa maior *Officin.*
Welsche Ochsenzunge.
Βέγλωσσον.
In viridarijs Medicorum perennat. A Iunio in Autumnum vsq; floret.
Flosculi aspectu elegantes Cordiales sunt, sacharo cõseruantur, & in vsum Medicum exiccantur.

Buglossum rubrum I.

Ἄγχουσα *Diosc.* παρὰ τὸ ἀγχουσίζειν à fricando.
Anchusa, Calys seu Onoclea *Aduers.*
Alcanna *Offic.*
Buglossa rubra *Mattiol.*
Rote Ochsenzunge.
Alkannenwurtz.
Türckische Röte *Vulgò.*
Iulio floret.
Radix refrigerat, desiccat, adstringit. Subamara est, extenuat, extergit humores Corporaq; densat.
Calculosis, Lieni & bile suffusis commendatur. Hæc cum vino rubro adstringenti & butyro recenti decoquitur ad vnguenti consistentiam, Ruptis, Conuulsis, ex alto deuolutis proficuam.
Ad Exanthematum facilem eruptionem ex calenti Cereuisia vulgi medicina.
Radicem ob sanguineum succum mulieres olim ad fucandam faciem vsurpabant.

Buglossum rubrum II.

Buglossum angustifolium.
Anchusa spuria flore rubro.
Echij facie Buglossum minimum flore rubente, *Lob.*
Kleine rote Ochsenzunge.
Minus est & folijs angustioribus.

Bulbo-Castanum.

βουλβοκάστανον.
Ἀγριοκάστανον.
Nucula terrestris Septentrionalium *Aduers.*
Oenanthe I. *Mattiol.*
Geranium I. Diosc. *Cæsalp.*
Erd Castanien.
Sew Castanien.
Schäfer Nüß.
Bulbus est oleraceus edendo totus & gratus Castaneæ sapore.

Bulbus eriophorus.

 'Ερι-

Ἐριόφλοιος Theoph.
Bulbus Bombycinus.
Wollechte frembde Zwibel.

Buxus humilis.

Πύξος Diosc.
Χαμαίπυξος.
Burbaum.
Semper humilis manet, nunquam ad Arboris assurgit proceritatem.
Perpetuò viret, nec frigora horret, grauis odoris.
Capillum ruffant, tum folia tum rami in lixiuio decocti.
Nec cariem nec vetustatem sentit spississima ac densissima eius materia: ob id grauissima.

Calamintha montana praestantior.

Καλαμίνθη ὀρεινὴ *Diosc.* ὡς καλὸ μίνθη quasi bona Mentha & vtilis.
Calamintha montana magno flore.
Edle BergMüntze.
Viget æstate & toto ferè Autumni tempore, à Iunio in Autumnum flores semenque perficit. Radix valde restibilis.
Olfactu est suauiter acri & sapore paululum amaro.
Calidæ & siccæ temperiei. Digerit, mordicat, extenuat, incidit valenter crassos humores, trahit ex alto ad circumferentiam.
Menses ciet, vrinas pellit, Ruptis, conuulsis, ægrè spirantibus, torminibus, horroribusq; auxiliatur. Regium morbum expurgat; Venenis resistit. Theriacæ miscetur.

Calamintha montana vulgaris.

Calamintha *Matthioli.*
Calaminthum montanum vulgare *Officin.*
Gemeine BergMüntze.
Iulio & Augusto floret.
Eadem præstat, sed minus potens.

Calendula vulgaris hortensis.

Χρυσάνθεμον Diosc. *Aduers.*
Chrysanthemum oculatum Diosc. *Aduers.*
Calendula *Officin.*
Verrucaria.
Ringelblumen *Sil.*
Goldblumen.
Nulli non horto decora & inquilina. Singulis ferè Mensium calendis, Maio & Iunio incipiente vsque in autumnum floret.
Gustu est adstringenti cum

cum leuicula amaritudine. Calefac. ordine 2. Aperit, digerit, prouocat. Cor roborat, venenis resistit, & aduersus pestilentes febres commendatur.

Ventriculum frigidum corroborat, appetitum prostratum excitat, ab obstructione liberat Hepar & Lienem. Calefacit & confortat omnia viscera interna. Mouet vrinas & Menstrua ducit.

Semen vermibus infestum.

Calendula simplex maiore flore.

Grosse einfache Ringelblumen.

Calendula simplex maiore flore medio rubro.

Calendula simplex medio ruffa.

Rotgelbe Ringelblumen.

Calendula simplex maior albicante flore.

Weisse Ringelblumen.

Prætertur cæteris ad album fœminarum fluxum immodicum.

Calendula multiplex.

Calendula flore pleno.

Calendula multiflora maxima.

Grosse volle Ringelblume.

Calendula multiplex aurea.

Calendula satiua polyanthos melina.

Grosse Goldgeele volle Ringelblumen.

Flores Virguncularum coronis inserti bonum colorem eis reddere vulgo persuasum est. Poti earundem Ocriasin emendant, Menstrua eliciunt, Icteritiam discutiunt, & prauum Corporis habitum emendant.

Conserua florum cum Rhabarbaro sumta ad eosdem vsus efficax.

Vulneraria est insignis.

Calendula multiplex prolifera.

Calendula reflorescens seu prolifera.

Calendula polyanthos prolifera.

Chrysanthemum proliferum *Lob.*

Volle Ringelblumen mit nebenblümlin.

Autumno vtplurimum laterales flosculi enascuntur.

Camelina III.

Camelina Thlaspi effigie.

Pseudo-Myagrum 3. *Matt. Camerar.*

Teschel

Teſchel Dotter.

Camelina Thlaſpi effigie.

Cameline *Lobel.*
Myagrum 2. Thlaſpi effigie.
Schottendotter.
Semen Auiculis gratum.

Cannabis mas.

Κάνναβις καὶ ἄγριος χονδρόφορος, Dioſc.
Cannabis fœcunda *Dod.*
Canapus.
Hamer Hanff.
Hanff *Sil.*

Ad veſtium ſtragula, Reſtes & quamlibet ſuppellectilem ſeritur in campis.

Semen gignit rotundum, cinereum colore, medulla dulci, alba. Calefacit multum, deſiccat, flatus diſcutit, genituram exiccat.

Emulſio ex ſemine trito fluxiones ſiſtit diuturnas, dolores, repentinoſque flatuum vortices, & humorum fluctuationẽ compeſcit, ſomnum conciliat. Vſus tamen immoderatus moleſto ſopore perfundit.

Contuſi medulla capiti vel pedibus imis admota haud abs re Icteri humores vaporesque tenues à centro auertere & euocare putatur.

Gallinæ hoc ſemine ouiferaciores redduntur.

Cannabis femina.

Cannabis ſterilis, *Dodon.*
Cannabis ſylu. *Mattiol.*
Cannabis maior, *Trag.*
Fimel.
Fimel Hanff/ *Sil.*

Hæc caules edit longè teneriores, multis ramis brachiatos, & floret etiam, ſed nullo ſemine prolificat.

Succus foliorum Auribus inſtillatus vermes interimit, Inteſtinorumque tineas excutit. Radices Podagricis tophis commodæ: recentes illinuntur vtiliter ambuſtis.

Capparis.

Κάππαρις, Dioſc.
Kapperſtande.

Non niſi inſtructiſsimis viridarijs alitur.

Fœtus priuſquam ſe pandat in florem, decerpitur & muria vel aceto conditur.

Cappares in Officinis duplices habentur. Maiores, minores. Minores vulgo, quia palato gratiores, habentur meliores, kleine Kapperlin / Cappern in Eſſig. Cum reuera maiores melioris ſint ſucci, & aptiores alendæ carni.

Edun-

Eduntur sale prius eloto, addito oleo & aceto, Quartanâ laborantibus ac Lienosis in cibo prosunt: appetitum lapsum erigunt.

Cardiaca Moluccana lævis.

Cardiaca Melica seu Molucca Syriaca minus aspera, *Aduers.*

Molucca lævis, *Dodon.*

Melissa Constantinopolitana, *Mattiol.*

Syrisch Hertzgesperr.

A Moluccis Orientis non ita dudum repertis Insulis nomen habet, vnde primò allata creditur.

Ex semine nascitur.

Contra venena efficax.

Cardiaca Moluccana aspera.

Melica seu Molucca asperior Syriaca, *Lob.*

Molucca spinosa, *Dodon.*

Rauch Syrisch Hertzgesperr.

A priori asperiusculis caliculis tantùm est diuersa.

Calefacit, aperit, attenuat, abstergit, Ictericos iuuat, Lumbricos interficit & Animalium venenosorum ictibus mirificè auxiliatur, tum pota tum illita.

Carduus benedictus.

Ἀτρακτυλὶς ἐπιγειόκαυλος, Theophr. *Dod.*

Attractylis hirsutior, *Fuchs.*

Cnicus supinus, *Cord.*

Cardobenedictus, *Officin.*

Carduus sanctus.

Cardobenedict.

Bernhardiner kraut.

Gesegneter Distel.

Bornwurtz.

Planta apud Silesios magni nominis, æstimationis & vsus.

In hortis Iulio & Augusto floret, quo tempore ad Medicos vsus colligitur.

Calefacit, siccat recessu 2. Gustu amarus est. Expurgat viscera: Iecur & Lienem ab obstructione liberat: ventriculo què bilis infestat, confert, eiusque dolores sopit. Malos humores absumit & educit. Pectus expurgat; Phthisicis, Pleureticis conducit, tormina sedat, sudores elicit. Calculum comminuit. Mensesque promouet.

Tertianam, Quartanam aliasque putridas Ventriculi febres sanat.

Contra pestilentiam omnisque generis venena lethalia mirificè pollet, tàm inte-

Teſchel Dotter.

Camelina Thlaſpi effigie.

Cameline *Lobel.*
Myagrum 2. Thlaspi effigie.
Schottendotter.
Semen Auiculis gratum.

Cannabis mas.

Κάνναβις καὶ ἄγριος χονδρος φος, Dioſc.
Cannabis fœcunda *Dod.*
Canapus.
Zamer Hanff.
Hanff *Sil.*

Ad veſtium ſtragula, Reſtes & quamlibet ſuppellectilem ſeritur in campis.

Semen gignit rotundum, cinereum colore, medulla dulci, alba. Calefacit multum, deſiccat, flatus diſcutit, genituram exiccat.

Emulſio ex ſemine trito fluxiones ſiſtit diuturnas, dolores, repentinoſque flatuum vortices, & humorum fluctuationẽ compeſcit, ſomnum conciliat. Vſus tamen immoderatus moleſto ſopore perfundit.

Contuſi medulla capiti vel pedibus imis admota haud abs re Icteri humores vaporesque tenues à centro auertere & euocare putatur.

Gallinæ hoc ſemine ouiferaciores redduntur.

Cannabis femina.

Cannabis ſterilis, *Dodon.*
Cannabis ſylu. *Mattiol.*
Cannabis maior, *Trag.*
Fimel.
Fimel Hanff/ *Sil.*

Hæc caules edit longè teneriores, multis ramis brachiatos, & floret etiam, ſed nullo ſemine prolificat.

Succus foliorum Auribus inſtillatus vermes interimit, Inteſtinorumque tineas excutit. Radices Podagricis tophis commodæ: recentes illinuntur vtiliter ambuſtis.

Capparis.

Κάππαρις, Dioſc.
Kapperſtaude.

Non niſi inſtructiſsimis viridarijs alitur.

Fœtus priuſquam ſe pandat in florem, decerpitur & muria vel aceto conditur.

Cappares in Officinis duplices habentur. Maiores, minores. Minores vulgo, quia palato gratiores, habentur meliores, Kleine Kapperlin / Cappern in Eſſig. Cum reuera maiores melioris ſint ſucci, & aptiores alendæ carni.

Edun-

Eduntur sale prius eloto, addito oleo & aceto, Quartanâ laborantibus ac Lienosis in cibo prosunt: appetitum lapsum erigunt.

Cardiaca Moluccana læuis.

Cardiaca Melica seu Molucca Syriaca minus aspera, *Aduers.*

Molucca læuis, *Dodon.*

Melissa Constantinopolitana, *Mattiol.*

Syrisch Hertzgesperr.

A Moluccis Orientis non ita dudum repertis Insulis nomen habet, vnde primò allata creditur.

Ex semine nascitur.

Contra venena efficax.

Cardiaca Moluccana aspera.

Melica seu Molucca asperior Syriaca, *Lob.*

Molucca spinosa, *Dodon.*

Rauch Syrisch Hertzgesperr.

A priori asperiusculis caliculis tantùm est diuersa.

Calefacit, aperit, attenuat, abstergit, Ictericos iuuat, Lumbricos interficit & Animalium venenosorum ictibus mirificè auxiliatur, tum pota tum illita.

Carduus benedictus.

Ἀτρακτυλὶς ἐπιγεννηκαυλος, Theophr. *Dod.*

Attractylis hirsutior, *Fuchs.*

Cnicus supinus, *Cord.*

Cardobenedictus, *Officin.*

Carduus sanctus.

Cardobenedict.

Bernhardiner kraut.

Gesegneter Distel.

Bornwurtz.

Planta apud Silesios magni nominis, æstimationis & vsus.

In hortis Iulio & Augusto floret, quo tempore ad Medicos vsus colligitur.

Calefacit, siccat recessu 2. Gustu amarus est. Expurgat viscera: Iecur & Lienem ab obstructione liberat: ventriculo quē bilis infestat, confert, eiusque dolores sopit. Malos humores absumit & educit. Pectus expurgat; Phthisicis, Pleureticis conducit, tormina sedat, sudores elicit. Calculum comminuit. Mensesque promouet.

Tertianam, Quartanam aliasque putridas Ventriculi febres sanat.

Contra pestilentiam omnisque generis venena lethalia mirificè pollet, tàm

interiùs sumtus, quàm venenosorum animaliummorsibus illitus.

Cancrum aliaque maligna, putrida & gallica vlcera sanat.

Semen vtiliter Emulsionibus in febribus malignis additur.

Carduus Mariæ.

Ἀκανθα λευκὴ, Diosc. *Mattiol.*
Cardu⁹ leucographis, *Plin.*
Sylibum, *Aduers.*
Spina alba hortensis, *Fuchs.*
Bedegarim seu Bedeguar, *Officin.*
Mariendistel.
Margendistel/ *Sil.*
Vnser Frawendistel.

Planta est æstiua & quotannis ex semine deciduo repullulascit.

Desiccat Radix & modicè adstringit.

Semen tenuis est essentiæ & calidæ facultatis, gustu amarum, omnibus aduersatur venenis, conuulsisq; auxiliatur Infantibus. Bibitur vtiliter ad Hepatis & viscerum infarctus & vrinas remoratas. Quare confert Hydropicis, Ictericis ac Nephriticis. In pleuresi & lumborum doloribus vulgi medicina.

Carduus sphærocephalus.

Ῥύτον, Theoph. *Aduers.*
Echinopus seu Carduus echinatus, *Gesn.*
Crocodylium, *Fuchs.*
Sphærdistel.
Balldistel.
Rund köpfficht distel.

In hortis elegantiæ caussa: altero à satione anno floret.

Folia & semina sapore leniter amara sunt. Caput echinatum cum semine decoctum collutu dentium dolores mulcet.

Carduus stellatus.

Τρίβολοι φυλλάκανθοι, *Theoph.*
Spina stella, *Tabern.*
Spina solstitialis, *Dod.*
Eryngium, *Guil.*
Calcatrippa Italis, *Matth.*
Sterndistel.
Radedistel.
Wallendistel.

Iulio & Augusto floret.

Radix calidæ est & siccæ facultatis, tenuis essentiæ, vrinas mirum in modum pellit. Calculumq; deturbat.

Aqua ex radicibus destillatur aduersus diuturnas febres vtilis, Lue venerea infectis commoda: sanguinem à vitiosis humorib. expurgat.

Carduus

Carduus fullonum satiuus.

Dipsacus fullonum, *Dod.*
Dipsacus albus, *Fuchs.*
Onocardium.
Weberdistel.
Weberkarten.
In hortis & campis à panificibus seritur.

Carduus satiuus spinosissimus.

Τρίβολος πολυάκανθος.
Polyacantha *vulg.*
Grosser stachelichter Distel.
Maximus est & spinosissimus ad hominis altitudinem assurgens.
Augusto floret.

Carthamus.

Κνῆκος, Diosc. *Gal.*
Κνῆκος, *Theoph.*
Carthamus seu Cnicus, *Lob.*
Crocus Sarracenicus Mattiol. *Cam.*
Cnicus vrbana & satiua, *Plin.*
Carthamum, *Officin.*
Wilder Garten Saffran.
Bürstenkraut.
Saflor.
Iulio & Augusto flores exponit; qui à nonnullis vice condimenti in cibum veniunt. Cibos namque croceo colore commendant & aluum emolliunt.

Adduntur & cordialibus medicamentis. Semen supernè & infernè purgat pituitam & aquas extrahit, ob id morbis inde natis mirificè auxiliatur. Corrigitur Mastice, Aniso, Zingibere & alijs stomachicis.

Carthamus syluestris Recent.

Κνῆκος ἀγρία.
Attractylis syluestris hirsutior.
Attractylis recticaulis, *Theoph.*
Spillendistel.
Spindeldistel.
Semen Cnico simile, sed minus & nigrum, amaricans: siccat & digerit mediocriter.

Caryophyllus satiuus.

Φλὸξ, Theoph. *Scalig.*
Betonica coronaria, *Tab.*
Betonica altilis, *Fuchs.*
Herba Tunica, *Offic.*
Flos caryophyllorum.
Caryophyllus hortulanus.
Graß Negelin.
Garten Neglin.
Vbiuis in fenestris, pensilibus vasis, nec non in hortorum torulis spectatur, vt ni-

vt nihil vulgatius.

Floret diutiſsimè, tota quidem æſtate, & autumno, in cellis etiam interdum, fauente loci tepore, hyeme tametſi rigida.

Mirum creditur, vt tam celebris flos tamque iucundus fuerit à veteribus ſilentio prætermiſſus, qui amplitudine, pulchritudine, varietate, odoris præſtantiâ Roſa non inferior cenſeri poteſt.

Vim floribus ineſſe calefaciendi & ſiccandi ſaporis amaritudo, odoriſque fragrantia ſatis declarant. Alijs mediocris eſſe temperaturæ videtur.

Præſtant purpureo nitentes colore, Caryophyllos aromaticos redolentes.

Roborant ventriculum, cerebrum, cor, & iecur, vnde commendantur ad omnes cordis affectus, Vertiginem, Apoplexiam, Paralyſin & conuulſionem.

Aduerſus venena, venenoſorumq; animalium ictus mirificè valent. Hinc contra peſtilentię contagia dantur, Antidotiſq; inſeruntur.

Conſeruantur ſaccharo ad eoſdem vſus.

Succus haud inferior eo, qui ex granis tinctorijs Kermes dictjs colligitur. In cordis affectibus, Cardialgia, Palpitatione, Lipothymia, Ventriculi imbecillitate, Capitiſque malis, Vertigine, Cephalalgia &c. præſtantiſſimum remedium. Commodiſsimè etiam in febribus malignis propinatur.

Acetum florum oxyrrhodinis vtiliter permiſcetur.

Aqua ad eoſdem vſus vitreis organis elicitur. Iulepis Cordialibus & Epithematibus Hepaticis & Cephalicis non ſine fructu miſcetur.

Radix inodora, inſipida cur floribus in compoſitis ſit præferenda, non video.

Caryophylli domeſtici apud nos varia ſunt genera, colore, odore, & florum ſtipatu differentia. Alij enim Maiores ſunt, alij Minores, alij pleni. Quidam coccineo rutilant colore, alij ſaturatâ purpurâ nitent. Alij candido, alij carneo, alij miniato gaudent colore. Sunt & verſicolores nonnihil albo rutiloq; colore miſtim reſperſi.

Caryophylli domeſtici maiores ſimplices.

Intenſè rubri.
Albi.

Minia-

Miniati.
Purpurei.
Variegati.
Einfache oder hole Negelin / roth / weiß / leibfarben / Pomerantzfarbene / eingesprengte.
Ex semine facilè nascuntur & hyemis frigora perferunt.

Caryophylli domestici pleno flore rubente.

Caryophyllus multiplex intensè rubens.
Caryophyllus maior plenus intenso rubore nitens.
Volle satt rote Negelin.

Caryophylli dom. multiplices pallidè rubentes.

Caryophylli domestici pleni carnei coloris.
Leibfarbene volle Negelin.

Caryophylli dom. multipl. miniati.

Caryophylli domestici pleni Arantij pomi colore.
Pomerantzfarbene Negelin.
Præ cæteris ob colorem elegantem ad Corollas expetuntur: verùm odore minus fragrant.

Caryophylli domestici pleni variegati.

Caryophylli dom. multiplices rubris & albis punctis strijsq; picti.
Eingesprengte Negelin.
Strigische Nelcken vulgo.
Maiores sunt cæteris & denso foliorum stipatu suauissimum exhalant odorem.

Caryophylli dom. pleni ex surculis nati.

Allerley gepfropffte Negelin.
Hi diligentia & studio feminarum & Virguncularum surculis tenellis in terram Maio subactis plantantur, & fictilibus multis annis Aestate & Hyeme florentes vigent.

Caryophyllus Armerius I.

Flos Armerius 2. *Dod.*
Viola barbata latifolia *Lugdun.*
Caryophyllus Charthusianorum.
Charteuser Negelin.
Scharlachs Blumen.
Stein Neglin mit Silber pünctlin.
Folio est latiore, breuiore Saponariæ. Flores permulti in vmbella simul congesti, Iulio & Augusto pulchrè rubent exiguis argenteis punctis ornati.

Caryophyllus Armerius II.

Superba alba & ſuauè rubens *Lob.*

Caryophyllus minor *Dod.*

Weiſſe [zerkerbte Ne= Leibfarbene] gelin.

Pirniſche Negelin.

Feder Neglin.

Flores minus profundè diſſecti ſunt, ſuauiter odorati.

Caryophyllus viſcarius.

Muſcipula ſeu Armeraria 2. *Lobel.*

Seſamoides magnum Salmanticum *Cl. H.*

Armerius flos 4. *Dod*

Frembde Kleber Negelin.

Caryophyllus Indicus minor ſimplex.

Αυκοπλέριον Gal. *Tabern.*

Tanacetum Peruuianum *Cord.*

Flos Aphricanus minor ſimplex.

Africaniſche Sametroſen.

Herbſt Roſen / Samet= blumen.

Color huic aureus ſubnigricans & liuida quadam purpurâ adumbratus, aſpectu admodum iucundo, holoſericum æmulans.

Auguſto & Septembri in hortis & fictilibus floret.

Grauis, fœtidus & ingratus odor atteſtantur, huic ineſſe vim malignam & noxiam, ob id intra Corpus ſumi non debet.

Caryophyllus Indicus minor plenus.

Flos Aphricanus minor multiflorus.

Othonna Dioſc. *Lacuna.*

Gefüllete Sametroſen.

Caryophyllus Indicus maior ſimplici flore.

Flos Aphricanus maior ſimplex.

Tanacetum Affricanum maius ſimplici flore.

Caltha Africana fruticoſa flore ſimplici *Geſn.*

Einfache geele Herbſt= Roſen.

Geele Roſen vulgò.

Caryophyllus Indicus maior multiflorus.

Flos Aphricanus maior polyanthos.

Othonna maior polyanthos *Lob.*

Tages Indica.

Groſſe volle gelbe Herbſt= Roſen.

Fictilibus ad hyemem vſque

que flores lucent:qui ad Corollas a Puellis colliguntur.

Aggrauant Caput, nocent Cerebro & Cor debilitant.

Castanea Arbor.

Καστανία *Diosc.*

Kestenbaum.

Castanienbaum.

Fructum præcedunt nucamenta propendentia longa & lutea Nucis Iuglandis iulis similes.

Largiùs sumtæ in cibum Capiti dolorem inferunt. Adstringunt, siccant, aluum sistunt, ægrè concoquuntur & aluum inflant.

Centaurium maius.

Κενταύειον μέγα *Diosc.*

Centaurium maius serratifolium *Aduers.*

Rhaponticum Offic. *Cord.* & *Matt.*

Panax platyphyllon Plin. *Dod.*

Gros Centaurwurtz.

Gros Tausentgüldin.

Solum amat pingue & lætum.

Succum flauum subruffescentem fundit Radix, quæ gustu est acris simulque adstringens, leuicula quadam dulcedine.

Medetur Ruptis, Conuulsis, ægrè spirantibus, diuturnæ Tussi, sanguinem expuentib⁹, Asthmaticis, ex aqua & vino vulnera glutinat.

Haud rectè Rheopontico substituitur, cum legitimum hodie sufficienter asportetur ad nos.

Cepa rotunda.

Κρόμμυον *Diosc.*

Cepa Fuchs. *Trag.*

Cepa rotunda capitata Matt. *Cam.*

Vnio.

Zwippel.

Zwiebel.

Zwiesel.

Coloris est rubei & candidi, Culinis notissima. Solum appetit pingue, vehementer subactum. Seritur Aprili & Maio.

Cepa acris est & odore lachrymosa, calida & sicca, crassarumq; partium.

Incidit, mordet, flatus gignit, extenuat, expurgat, sitim mouet.

Hæmorrhoides aperit cùm apposita tùm cùm aceto inuncta.

Cocta vehementer vrinam pellit, semen genitale auget & Venerem stimulat: imposita tubercula concoquit & celerrimè rumpit.

Succus cum Melle & Ruta Ca-

ta Canis rabidi morsibus illinitur.

Largiore cibo sumta, Capitis dolores efficit, Oculos offendit, ac aciem eorum retundit & sensus stupidiores reddit.

Naturâ biliosis aduersãtur.

Cepa oblonga.

Cepa Hispanica oblonga *Lobel.*

Cepa alba.

Lange weisse Zwibeln.

Spanische Zwibeln *Sil.*

Mitior est sapore, nec adeò Caput afficit.

Cepa sterilis.

χαινὸ πρασον.

Κρόμμυον τμητὸν *Theoph.*

Porrum sectiuum *Lob.*

Porrum tonsile.

Schnitzwibel.

Brißlauch *Sil.*

Ad obsonia & condimenta paranda in hortos recipitur. Diu viget & plurimis annis restat hyemis ac frigoris patiens.

Odore & sapore cepam & porrum refert.

Cepaa.

Κεπαία *Diosc.*

Portulaca syluestris.

Zepernkraut.

Acker Burtzel.

Welsch Harnkraut.

Folia in vino pota vrinæ stillicidio & Vesicæ scabie laborantibus opitulantur.

Cerasus hortensis dulci fructu.

Κέρασον.

Passim in hortis.

Cerasia dulcia rubra seu Cæciliana, rote Kirschen.

Cerasia nigra, Actiana.

Schwartze Kirschen.

Cerasia Hungarica.

Cerasia Hispanica.

Cerasia Iuliana *Plin.*

Grosse Vngrische Kirschen.

Spanische Kirschen.

Flatulenta sunt, Aluum emolliunt, cum nucleis vrinas pellunt; sed citissimè corrumpuntur & prauos succos generant.

Cerasia pinguia decocta & per cribrum traiecta in tabulis ligneis ad solem indurantur à feminis in Ciborum condimenta.

Gegossene Kirschen.

Cerasus Italica.

Welscher Kirschbaum.

Cerasia acidula, acidodulcia, Pliniana.

Welsche Kirschen.

Weisse Kirschen.

Weinseurlichte Kirschen.

Hæc

Hæc omnium ſunt ſuauiſſima, quæ in Culinas veniunt.

Rubent quidem & melioris ſunt ſucci, ſed aquei, frigidi ac humidi. Sitim ſedant, æſtuanti Ventriculo proſunt, febricitantibus vtilia; facilè deſcendunt & aluum lubricam reddunt, nutrimenti verò exiguum præbent.

Cerasus fructu acido.

Sauer Kirſchbaum.
Ceraſia auſtera, Amarena.
Ceraſia Aproniana.
Schwartze SauerKirſchen.
Amarellen.
Weichſel Vulgò.

Refrigerant, deſiccant & nonnihil etiam incidunt, Ventriculum conſtringunt, Cibi appetentiam inuitant, bonum ſanguinẽ generant, Pituitam incidunt craſſosq; humores, flauam bilem reprimunt, vrinam eliciunt.

Sapore commendantur ad intinctus conficiendos, quibus & ſanis & ægrotantibus febribus maximè bilioſis vexatis edulia iucundiſsimè condiuntur.

Succus per ſe vel cum ſaccharo ad eoſdem vſus ad certam conſiſtentiam denſatur. Condiuntur item ſaccharo & exiccantur integra in cibum & medicinam.

Cerasiorum gummi.

Lachryma Ceraſi.
Kirſchhartz.

Cum quadam viſcoſitate tenuium eſt partium absque mordacitate.

Tuſsi veteri medetur, Arterias exaſperatas lenit, Calculoſis ex vino prodeſt.

Aceto liquefacta Infantium Lichenas ſanat.

Virgunculæ in pyri formam effingunt, vulgò, *Claren*, quo pilos à fronte auertunt frontemq́ue exhilarant.

Chamæcerasus.

Χαμαικέρασος.
Ceraſus humilis.
ErdWeichſel.
In horto Laur. Scholtzij.

Chamalea.

Χαμαιλέα *Dioſc.*
Chamælea tricoccos *Lob.*
Mezereon Arabum *Aduerſ.*
Coccognidion *Officin.*
Κόκκος κνίδιος.
Zeidelbaſt.
Zeiland.
Kelberhals.
Ibidem fruteſcit.

Folia & fructus amara sunt & acria vrentis & vehementer calidæ facultatis.

Bilem & Pituitam detrahunt, sordida & crustosa vlcera cum Melle repurgant.

Chamæmelum Romanum.

Chamæmelum odoratius *Dodon.*

Anthemis seu Leucanthemis odorata *Lob.*

Chamomilla Romana.

Römische Camillen.

Edle Camillen / oder Hermel.

Instructioribus hortis notum, etiam asperrima hyeme viret.

Facultatibus vulgari multò est præstantius. Suauius enim quiddam aromaticumq; Amaraci aut Abrotani exhalat.

Syrupus ex hoc ad Icterum Splenis & Hydropem vtilis paratur.

In aqua aut vino decocta herba cum floribus addito Cymino pota, mirificum in Colica flatulenta præstat auxilium.

Chamæmelum Romanum flore pleno.

Chamæmelum Romanum multiflorum.

Anglorum niueum Λευκάνθεμον flore multiplici *Aduers.*

Volle Römische Camillenblumen.

Edle Camillen/Hermel mit vollen blumen.

Eiusdem cum priori facultatis.

Chærefolium.

Χαιρέφυλλον.

Chærefolium Offic. *Dod.*

Gingidium *Fuchs.*

Körffel/ Körffelkraut,

Körbelkraut.

Terrâ stercoratâ & aliquantulum humente oblectatur. Maio floret & semen fert nigrum oblongum aristis Auenæ simile.

Si Augusto feratur, per totum hyemem vtile est.

Coctum crudumque Stomachi magna vtilitate estur. Culinaria est herba, tota dulcis & odorata, acriusculo quodam accedente sapore vix ferè insensibili.

Grumos Sanguinis concretos dissoluit, Menstrua prouocat, affectibus Renum & Vesicæ admodum vtilis.

Corroborat Ventriculum, Cerebrum, Intestina, & Pestilentialibus febribus occurrit.

Chære-

Charefolium Hispanicum.

Μυῤῥὶς Diosc. ἀς μυδὲ ζεῖ.

Πολυβοτάνιον. Cord.

Cerefolium maius.

Myrrhis maior C.B.

Smyrrhiza Plin.

Seseli Peloponnense Anguil.

Myrrenkraut.

Spanischer Körffel.

In hortis satum diutius restat.

Odore, sapore, jucunditate, facultatibus Cherefolium imitatur.

Radix longa crassa in Cibis additur instar Petroselini. Vrinas potenter ducit; ob id Ictericis, Hydropicis, affectibus Renum & Vesicæ commendatur.

Aiunt eam bis terúe die potam ex vino, in Pestilentia salutarem esse, & ne contagia Morbi sentiantur, obstare.

Chondrilla Hispanica.

Chondrilla rara purpurante flore, semine nitido deciduo Lob.

Crupina Belgarum.

Spanische Condrillen.

Facilè ex semine nascitur, neglecti vsus.

Chondrilla cærulea Belgarum.

Blaw Condrillenkraut.

Aliunde allatum semen in hortis seritur.

Chrysanthemum Mattioli.

Χρυσάνθεμον Diosc.

Bellis lutea Tr.

Bellium maius Tabern.

Boaria Rom.

Chrysanthemū segetum.

Goldblume.

Geele Genseblum.

Geel Rindsauge.

Duplex est. Maius & minus folijs profundiùs incisis.

Aestiua est planta, frigoris impatiens, tenera, fruticosa, oleracea, gustu nonnihil caloris indicans.

Pota in Balneis post exitum de solio Morbo regio correptis breui bonum colorem inducit.

Chrysanthemum Americanum.

Chrysanthemum Peruuianum Dod.

Helenium Indicum maximum C. B.

Planta maxima.

Coronā Solis.

Gigas herba.

Indianisch Goldblume.
Sonnenkrone / Sonnenblume.

Ex semine ab Hispanis ex America allato lubenter nascitur. Augusto floret.

Pediculi foliorum teneri adhuc pilis derasis in craticula cocti, sale oleoq; conditi, esu suaues, Oriq; grati, & ad Venerem promouendã prosunt.

Ad vulnera glutinanda gummi & vniuersa planta magnæ commendationis.

Chrysanthemum Americanum proliferum.

Flos Solis maximus ramosus.

Sonnenkron mit viel nebenblümlein.

Septem octoúe flores hoc anno in hortulo meo ex vna planta enati sunt.

Cicer Arietinum.

Ἐρέβινθος *Diosc.*
Cicer satiuum.
Cicer *Officin.*
Kiechern.
Ziser Erbes.

Amat pingue solum.

Aperit, abstergit, discutit, incidit, flatus excitat. Calidum est & humidum, amaritudinis non omninò expers.

Lac & semen copiosè adauget, venenis resistit.

Eius decoctum Lienem, Iecur & Renes expurgat, Menses & partus pellit, Calculum frangit, Ictericos Hydropicos & Cachecticos per vrinas purgat.

Cichorium Italicum.

Cichorea satiua.
Welsche Wegewart.
Garten Hindleuffe.

Magis quàm agreste refrigerat.

Olitores radices hyeme terra aut sabulo obruunt; quo artificio mirum in modum albescunt, teneræ euadunt, & in totam asseruantur hyemem, exuto magna ex parte amarore.

Condiuntur etiam verè cum saccharo ad Hepatis calidiores affectus.

Citria Malus.

Μηλέα μηδικὴ, *Diosc.*
Malus Medica, Citrea.
Citrus, *Tabern.*
Citronbaum.
Citrinatbaum.

In viridarijs aliquando asseruatur vasculis, sed fructum non fert.

Folia odorata, calida & sicca.

Citria

Citria Mala.

Μῆλα μηδικά.
Cedromela.
Citrula.
Citron öpffel.
Citronen.
Citrinatöpffel.

Cortex amarus est, non sine acrimonia. Omnibus venenis aduersatur, & frigidum ventriculum roborat, Cor exhilarat.

Mansa oris halitũ emendat, suauitatemque accersit.

Caro refrigerat, humectat, flauam bilem reprimit, sitim sedat, & Pestilentiæ cõtagia arcet.

Succus grauidarum Malaciæ succurrit.

Semen amarum venenis aduersatur, Aluum mouet & lumbricos expellit, in febribus pestilentialibus magni vsus.

Cortex conditus sacch. Ventriculum, Cor & Cerebrum roborat.

Citrullus.

Anguria, *Mattiol.*
Cucumer Citrullus, *Fuchs.*
Citrulus, Citreolus, *Trag.*
Citrullen.
Erdöpffel.
Jndianische Kürbis.

Autumno fructus maturescunt, Augusto floret. Refrigerat & humectat.

Pulpa in ore commansa, Linguæ in febribus asperitatem lenit & sitim compescit.

Semen internarum partium inflammationibus succurrit & bilis acrimoniam ac feruorem contemperat.

Clematis seu vitis syluestris.

Ἄμπελος μέλαινα, *Fuchs.*
Κληματὶς ἑτέρα Diosc. *Mattiol.*
Vitis nigra seu Bryonia, *Fuchs.*
Viorna vulgò, *Aduers.*
Clematis 2. *Mattiol.*
Lynen.
Wald Reben.
Rebling.

In horto Laur. Scholtzij, semen fert Septembri.

Gustus feruidus & acris calidam arguit vim.

Clematis peregrina purpurea.

Clematis Pannonica.
Purpur braun Winde.

In hortorum est delicijs; floret æstate.

Cochlearia.

Cochlearia Batava, *Aduers.*

Telephium Diosc. *Lac. & Ronsæo.*

Herba Scorbuti.

Löffelkraut.

Schorbocksfraut.

Ex semine integro anno viret in horto meo ad succi vsum.

Facultatem euidenter calidam & siccam, virenti Nasturtio sapore & qualitate persimilem obtinet.

Scorbuto efficaciter medetur.

Succus Hydropicis propinatur, nec non alijs externis maculosis Cutis affectibus Lienis vitio progenitis.

Colchicum candido flore.

Zeitlosen mit weissen blumen.

In horto D. Laur. Scholtzij.

Colocynthis rotunda.

Κολοκυνθίς.

Cucurbita amara catharctica, *Lobel.*

Coloquinthen.

Wilder Kürbis.

Vehemens catharcticum, Empiricis, quibus frequenter in vsu, notum.

Insigniter est amara: Eapropter obstructos meatus expurgat ac aperit.

Colocynthis pyriformis.

Κολοκυνθὶς ἀγρία.

Colocynthis pyramidalis seu fera, *Tabern.*

Coloquint weiblin.

Byren Coloquinten.

Voluptatis gratia seritur.

Colutea arbuscula.

Κολουτέα, Theoph. *Aduers.*

Colutea vesicaria.

Welsch Senetbaum.

Linsenbaum.

Viridarijs familiaris. Vere floret, Augusto semen in vesiculis maturescit.

Folia in maiori copia exhibita, vt Sena aluum laxant.

Semen vomitorium est sicut Genistæ.

Consolida regalis cærulea vulg.

Κύμινον ἄγριον ἕτερον, Diosc. *Tabern.*

Calcaris flos, *Recent.*

Calcitrapa, *Cord.*

Consolida regia.

Ritterspорn

Sporn blumen.

Horn kümmel.

Coronaria est puellis nota.

Consolida regalis cærulea maior.

Delphinium, *Doden.*

Grosser blawer Rittersporn.

Flores

Flores oculorum Epiphoris & inflammationibus vtiles, in aqua seu succo.

Consolida regalis purpuroviolacea.

Violbraun Ritterspорn.

Consolida ex albo purpurascens plena.

Weißbraun Ritterspорn mit vollen blumen.

In horto Laur. Scholtzij.

Consolida regalis incarnata.

Consolida regalis satiua flore rubro, *Tabern.*

Delphinium 3. flore roseo, *Gesn.*

Leibfarben Ritterspорn.

Consolida regalis albo flore.

Delphinium flore candido, *Gesn.*

Ritterspорn mit weissen blumen.

Ad coronarum vsum à puellis seritur.

Conuoluulus Asureus.

Conuoluulus hederaceus vel cœruleus exotic⁹, *Aduers.*

Campana cœrulea, *Dod.*

Campana lazura, *Herbar.*

Flos Noctis.

Blawe Nachtwinde.

Potius voluptatis quàm vtilitatis caussa plantatur.

Cornus mas.

Κρανία, *Diosc.*

Kornelbaum.

Folia & germina gustu acerba sunt valenterq; desiccant, vulnera glutinant.

Corna, Hornkirschen / Horlitzen.

Acerba sunt & vehementer astringunt. Dysentericis competunt.

Coronopus I.

Κορωνόπους, *Theoph.* & *Dioscor.*

Herba stella seu cornu ceruinum, *Dod.*

Coronopodium.

Pes Miluinus seu Cornicis.

Hirtzgras.

Hirschhorn salate.

Rappenfuß.

Ad Acetariorum vsum seritur.

Folia aliquantulum salsum & dulcem saporem habent: Cruda eduntur in acetarijs & cocta cum aceto & sale.

Calculosis & cœliacis vtilis radix.

Coronopus II.

Cornu Cerui alsiosum repens, *Dodon.*

Ambro-

Ambrosia spontanea strigosior, *Lob.*
Kriechender Kraenfuß.
Feld Hirtzhorn.
Wantzenkresse.

Tota æstate in hyemem multam viret. Iunio floret, semen Plantaginis ferè in spicis succedit.

Odore destituitur, sola acredine nares feriens. Estur in acetarijs vt prior.

Corylus domestica.

Nux Auellanæ, Pontica.
Garten Haselstrauch.

Auellanæ rubræ, ponticæ, rote Haselnüsse / Ruhr nüsse/ putamine extrinsecus vestiuntur barbato, nucleo intus russa membrana cincto, oblongiore. Gustu sunt gratiores vulgaribus & fractu minimè contumaces.

Aluum adstringunt, Cœliacis ac Dysentericis vtiles. Contra serpentum morsus valent.

Cotonea malus.

Μηλέα κυδωνία.
Malus cydonia.
Küttenbaum.
Quittenbaum.

Foliorum decocto fouentur Vterus & Anus procidentes. Flores ei albæ Rosæ sylu. figurâ singuli seorsim collocati: fructus Autumno maturescunt.

Cotonea mala.

Κυδώνια μῆλα, χρυσόμηλα.
Mala Cydonia.
Cydonia minora.
Quitten öpffel.
Kütten/ kleine Kütten.

Pyra Cydonia.

Στρουθόμηλα vel στρούθια, *Diosc.*
Quitten Byren.
Grosse Quitten.

Pyri ferè turbinatam figuram exprimunt. Magna quidē sunt, sed minus vtilia.

Ad Medicum vsum eliguntur Cydonia mala, quæ pressa sunt, & in toros ferè diuisa, Melopeponum modo, benè habita, flauescentia, lanuginosa, odorata.

Refrigerant 1. siccant 2. ordine: valenter adstringūt, cohibent, roborant.

Cocta in cineribus cum saccharo Ventriculo apta, Singultū & nauseam compescunt, calorem mitigant, concoctionem iuuant, ventriculum occludunt & vaporum exhalationem prohibent; Omnes alui fluxiones sistunt, Dysentericis ac Cœliacis vtilia.

Cruda

Cruda cataplasmatis adduntur ad cohibendam aluum; aut si Stomachus æstuet, aut in vomitiones effundatur, ad Mammarum inflammationes, præduros Lienes & condylomata.

Condiuntur cydonia Saccharo integra vel incisa, demtis nucleis, ventriculo grata. Caro cum Melle aut Saccharo vel per se vel additis corticibus Citrij, Ambra & alijs aromatibus ad Electuatij formam coquitur.

Vinum seu succus ad syrupi vel gelu consistentiam addito saccharo redigitur.

Crespinus I.

Ceanothus, *Theoph.*
Grossularia præcox.
Vua crispa, *Lobel.*
Vitis precia, *Plin.*
Christdorn/ *Sil.*
Wegdorn.
Stechdorn.
Rauche Kreuselbeeren.

Baccæ nonnihil hirsutæ circa solstitium maturæ refrigerant, exiccant, roborant & adstringunt. Viret primo vere niuibus delapsis.

Succus immaturi fructus Omphacij loco est. Iusculis febricitantiũ commodè incoquuntur; sitim, calorem extingunt & appetentiam excitant.

Crespinus II. spinosior.

Grosselbeer.
Glatte Kreuselbeern.

Spinosior est & baccas subluteas læues non hirsutas, dulces habet, quæ tardiùs maturescunt.

Maturæ parum aut nihil adstringunt, & caloris exiguum quid obtinent.

Crocus hortensis.

Κρόκος, Dioscor.
Crocum.
Safran.

Solum amat mediocriter pingue.

Autumno floret; folia virent tota hyeme.

Calefacit, exiccat, frigidi terreiq; nonnihil obtinet. Aperit, pellit, digerit, roborat, emollit, concoquit, leuiter adstringit.

Lætitiam affert & cordi conducit, venenis & Pesti aduersatur.

Immodicus vsus Capitis dolorem, inappetentiam cibi palloremq; facit.

Crocus syluestris montanus flore albo Lob.

Berg Safran mit weissen blumen.

Cucumis satiuus vulgaris.

Σίκυς ἥμερος, *Diosc.*
Cucumis esculentus.
Cucumis vulgaris, *Dod.*
Cucumern / quasi Curuimer à curuore.
Gorcken.

Pinguia & aprica amat loca. Iulio & Augusto maturescunt fructus.

Humectant & refrigerant Cucumeres ordine 2. Abstergunt, incidunt, vrinas mouent, aluo & Stomacho vtiles.

Condiuntur fermento aqua & Anetho virides nondum maturi; si iam citrini facti sunt, esui haud idonei.

Mensis Acetariorum vice cum carnibus assis apponuntur palato non ingrati.

Semen deficcat, aperit, abstergit, Pectoris & Pulmonis inflammatione laborantibus prodest, Iecinoris obstructiones aperit, Calculo Renum & Vesicæ exulcerationibus subuenit. Emulsionibus commodè additur.

Cucumis anguinus flexuosus.

Cucumis oblongus, *Dod.*
Schlangen Gurcken.
Lange Cucumern.
Hortis instructiorib notus.

Cucumis asininus.

Σίκυς ἄγριος, *Diosc.*
Cucumis sylu. Elaterij, *Lob.*
Eselkürbis.
Springkürbis.

Circa autumnum fructus maturescit.

Radix abstergit, digerit, emollit; Bilem & pituitam deijcit, præsertim in Hydropicis. Succus summe amarus est, calidus leuiter & subtilium partium.

Elaterium, succus qui è fructu oblongo, glandi simili, paratur, summè amarus est, ordine secundo calid⁹; Menses mouet, Cynanchis cum melle illinitur, Ictericis cum Lacte in Nares trahitur & Cephalalgicis.

Cucurbita rotunda.

Κολόκυνθα ἐδώδιμος seu ἥμερος, *Diosc.*
Cucurbita seu Zuccha, *Aduers.*
Cucurbita maior albo flore, *Fuchs.*
Kürbis.
Ronder Kürbis.

Loca amat rigua & aquosa.

Cucurbita humectat & refrige-

frigerat 2. gradu. Cruda cibo insuauis, Stomacho perniciosa & concoctu fermè inexpugnabilis.

Comesta sitim propellit. Exiguum corpori præbet alimentum, idque frigidum & humidum: facilè autem subsidet præcipuè elixa, quæ acrimoniam contemperat & propter substantiæ suæ lubricitatem aluum emollit.

Cruda illita tumores & abscessus mitigat. Oculorum inflammationibus & Podagris benè facit.

Ramenta infantibus contra Syriasin, Syncipiti illinuntur.

Semen feruorem Renum mitigat, vrinæ acrimoniam temperat, eamq; prouocat.

Folia Mammis Puerperarum addita Lac exiccant.

Cucurbita oblonga.

Cucurbita longior, *Dodon.*
Cucurbita siue Zucha omniũ maxima anguina, *Lob.*
Langhalsichter Kürbis.
Zincken Kürbis.
Vratislauiæ in hortis.
Sapore est subdulci.

Cucurbita lagenaria.

Cucurbita sessilis.
Flaschen Kürbis.

Cucurbita coronata.

Cucurbita capitata.
Kronen Kürbis.
Ex horto Laur. Scholtzij.

Cucurbita Indica maxima.

Cucurbita Indica seu Saracenica maior.
Türckischer Kürbis.
Türckisch kraut. *Sil.*
Differt hæc quantitate, figura, colore.

Passim in hortis seritur ob fructum dulcem. Estur vel cum jusculis elixa, vel in butyro additis Malis Ponticis aut Cydonijs pipereq; frixa. Alimentum confert exiguum.

Semen ei magnum album, in quo nucleus includitur dulcis & suauis.

Cucurbita Indica longa maior ex saturato virescens verrucosa.

Langer satgrüner wartzen Kürbis.

Cucurbita teres ex flauo rubens.

Lenglichter rotgelber Kürbis.

Cucurbita Indica minor.

Cucurbita Indica minor rotunda.

Kleiner OepffelKürbis.

ErdOepffel.

Fructus est minimus & pilæ instar rotundus. Viridarijs & pensilibus hortis solummodo nota.

Cucurbita picta.

Cucurbita varia.

Flecken Kürbis.

Oblonga est & maculis subnigris variegatur.

Cuminum satiuum.

Κύμινον ἥμερον *Diosc.* ἀπὸ τοῦ κύειν, quòd inter olera maximè fruticet ac fœcundissimum sit.

Cuminum Regium, Romanum.

Anethum regium seu Aethiopicum.

Cyminum *Offic.*

Römischer Kümmel.

Kramer Kümmel.

Rechter Kümmel.

Radix tenuis post seminis maturitatem perit. Difficilè nascitur.

Semen vim habet excalefaciendi, siccandi. Attenuat, incidit, aperit, prouocat, adstringit, discutit, fluorem Muliebrem sistit. Ad Stomachi nauseam, tormina inflationesq; conuenit, phlegmata lentosque incidit humores.

Vtile Pectori & Pulmonibus refrigeratis cum sorbitione sumtum.

Ex vino demorsis à serpentibus propinatur; à BalneoRegium morbum expellit, vertiginiq; prodest.

Cuminum corniculatum.

Ὑπήκοον, *Diosc.*

Hypecoon *Dod.* & *Clus.*

Cuminum sylu, 2. siliquosum *Aduers.*

Hornkümmel.

Semen excalefacit, aperit, penetrat.

Epotum Serpentum morsibus præsidio est.

Cyanus maior.

Cyanus montanus *Tabern.*

Cyanus latifolius.

Verbascum Cyanoides.

Grosse Kornblumen.

Wald Kornblumen.

Hortensis est apud nos, alibi spontaneus.

Eadem potest quæ aruensis.

Cyanus satiuus multiflorus.

Volle Kornblumen.

Cyanus ex albo violaceus.

Cyanus albus mediopurpureus.

Liechtweisse veielbraune Kornblumen.

Cyanus albus medio rubens.

Weisrote Kornblumen.

Cyanus cæruleus mediopurpureus.

Blaw braune Kornblumen.

Cyclamen anguloso folio.

Κυκλάμινος *Diosc.* ἀπὸ τοῦ κύκλου.

Cyclamen vernum *Lob.*

Cyclaminus.

Panis porcinus.

Arthanita *Offic.*

Schweinbrod.

Schweintod.

Radix cal. & sicc. 3. Abstergit, incidit, venarum ora aperit, attrahit, digerit, detergit, prouocat, aluum emollit.

Cum hydromelite pota pituitam & aquam per inferna trahit.

Coli cruciatus à pituita progenitos aut ab induratis excrementis tollit.

Radix excauata oleo repleta & Cineri feruenti imposita adiecto Ceræ tantillo, vt strigmentosa fiat, vnguentũ pernionibus vtilissimum.

Supposita Menses ciet.

Miscetur medicamentis, tubercula, strumas aliasque durities discutientibus.

Succus naribus instillatus Caput purgat.

Cynoglassum Creticum.

Cretische Hundezunge.

Folia sunt asperiora vulgari, flores dilutè cærulei; semine maturo planta perit, Iunio & Iulio floret, semen in theculis asperiusculis amarum, abstergendi vi præditum.

Cyperus longus

Κύπειρος *Diosc.*

Ἐρυσίσκηπτρον.

Cyperus longus odoratior habitior *Lob.*

Iuncus angulosus, quadratus *Cels.*

Galanga syluestris.

Cyperwurtz.

Wilder Galgen.

Wolriechende Bintzen.

Humectis lætatur locis. Eminent Iubæ Iulio & Augusto.

Radix odorata, Calefacit,

exiccat absq; morsu, roborat, adstringit ac simul incidit & aperit, vrinam & Menses prouocat. Calculo vexatis congruit.

Cyperus dulcis.

Σχοινοκάλαμον *Gesn.*
Dulchichnium *Dod.*
Trasi Veronensium *Matt.*
Cyperus dulcis Theoph. *Tabern.*
Italianische Zuckerwurtz.
Süsser wilder Galgan.

Radix excalefacit, humectat 1. ordine, lenit, leuigat, emollit, acres fluxiones contemperat, genituram auget, & ad Venerem facit.

Cytisus.

Κύτισος *Diosc.*
Cytisus Maranthæ *Gal.*
Geeler Geißklee.
Gehörnter Geißklee.

Semine & racemis seritur.

Folia digerendi posśident facultatem aquæ temperatæ mistam, sicut & Maluæ folia.

Refrigerant, tumores inter initia discutiunt, si pane trita illinantur.

Floribus Apes delectantur, ex quibus plurimum Mellis excerpunt.

Damasonium nothum.

Pseudo-Damasonium *Clus. P.*
Alisma δαμασώνιον seu κομαίσθημον, *Thal.*
Calceolus Mariæ & Sacerdotis crepida.
Helleborine punicea seu ferruginea *Lugdun.*
Butterballen.
Welsch Wegerich.
Frawenschuch.

Iulio floret. Sapor ei amarus.

Vulnera recentia glutinat.

Digitalis purpurea.

Δακτυλῖτις
Δρύαλλις.
Campanula sylvestris.
Verbasculus digitalis *Costæ.*
Nola sylvestris.
Braun Fingerhütlin.
Braun Waldglöcklin.

In Lotharingiæ & Alsatiæ montibus sponte vmbrosis locis luxuriat.

Integra æstate flores gerit pendulos elegantes, semen in theculis paleaceum.

Vulneraria est.

Folia aluum leniunt.

Flores decocti gargarizatu faucium ardori & Inflammationi prosunt.

Digita-

Digitalis candida maior.

Digitalis 2. *Dod.*

Schneeweisse Finger-hütlin.

Paulò serius floret quàm purpurea.

Digitalis candida purpureis maculis respersa.

Weisbrauner Fingerhut.

Diptamnus germanica.

Χαμαιμέλιον.

Diptamnus vulgaris seu mas, minor.

Fraxinella *Lob. Dod.*

Tragium *Cord.*

Pœonia mascula *Veter.*

Weisser Diptam.

Gemeiner Diptam.

Spechtwurtzel.

Floret Maio.

Amara est radix, candida, grauis odoris.

Calefacit, siccat, aperit, abstergit, extrahit, prouocat.

Comitialibus & frigidis Cerebri affectibus vtilis. Præstat contra Pestilentiæ contagia quouis modo sumta. Confert Stomacho & Anhelosis. Antidotis vtiliter permiscetur.

Diptamnus Italica.

Fraxinella Italica.

Polemonium veterum.

Dictamnus maior.

Welscher Diptam.

Huius folia maiora, virentiora, duriora, magisq; acuminata. Cætera paria sunt.

Doronicum.

Doronicum 1. *Tabern.*

Doronicum latifolium *Clus. P.*

Aconitum Pardalianches 1. *Dodon.*

Schwindelwurtz.

Gembsenwurtz.

Flores lutei.

Radix gustu dulcis, temperiei mediæ ac temperatæ proxima vicinaque. Diu in hortis durat.

Draco hortensis.

Draco *Aduers.*

Dracunculus hortensis *Matthiol.*

Tarco.

Dragoncell

Dracontraut.

Zitwertraut.

Keysersalat.

Serpendo se propagat radiculis. Tota æstate viret. Augusto flosculos fert.

Acris est cum aromatico sapore. Calef. & siccat. Mansa pituitam ciet, Dentium dolores mulcet.

Estur pasim in acetarijs cum

cum Lactucis alijsq; oleribus; concoctionem juuat & vrinas mouet.

Epimedium.

Ἐπιμήδιον Diosc. *Aduers.*
Lunaria *Italis*.
Monkraut.
Radix prolixis ambagibus incuruatur, atq; in latera diffunditur, subadstringentis & siccandis gustus. Aestate multos flosculos promit.
Folia multum amara.
Aiunt epotum concipiendi spem adimere.

Eruca satiua I.

Eruca satiua floribus albicantibus.
Eruca *Offic.* ab erodendo.
Εὔζωμον *Diosc.*
Rauckelen.
Zamer weisser Senff.
Flores Iulio apparent, odoris ingrati.
Excalefac. manifestè, siccat, attenuat, aperit, flatus pellit.
In Cibis sumta semen genitale auget, & Venerem excitat, Aluo perquam commoda.
Semen diureticum est, Ventris tineas perdit.

Eruca satiua II.

Eruca lutea maior.
Eruca sylu. *Aduers.*
Eruca Sabaudica.
Rekulla.
Rokhes.
Rauckelen.
Ad acetaria seritur. Eiusdem facultatis, vrinam potentius trahit.
Cocta addito sacharo Infantium tussi medetur.

Eruca satiua III.

Eruca lutea minor.
Sinapi 1. genus sylu. *Fuchs.*
Erucula.
Klein Rokhes.
Klein Rauckelen.
Tota minor priori.

Eruca satiua IV.

Eruca Nasturtio cognata tenuifolia *Lob.*
Nasturtium sylu. *Clus.*
Wilder Senff.

Eruum satiuum I.

Ὄροβος κηπευτὸς.
Pisum Græcorũ satiuũ *Tr.*
Phaseolus minor satiuus *Cord.*
Cicer Columbinum *Quibusdam.*
Weisse Zam Eruen.
EckErbis.

Semen

Semen calefacit, ficcat. Ratione amaritudinis incidit, exterget atq; obstructiones expedit. Ventrem turbat sanguinemq;per vrinam ducit. Corporis colorem commendat.

Eruum satiuum II.
Vide Orobum.

Eryngium cæruleum.

Eryngium planum *Dod.*
Eryngium alpinum cœruleum *Tab.*
Blaw Brackendistel.
Blaw Manstrew.
In hortos elegantiæ causſa recipitur. Capitula echinata Augusto & Septembri hilari cœruleo colore placent.

Faba maior.

Κύαμος *Diosc.*
Faba maior satiua.
Bana siue Phaseolus maior *Dodon.*
Grosse rote Bonen.
Teutsche Bonen.
Seritur in agris & hortis.
Frigidæ est & siccæ naturæ. Adstringit, discutit, abstergit, impinguat, flatus gignit.
Insomnia tumultuosa causatur, tussi confert. Farina maculas Cutis abstergit & nitorem ei conciliat.
Aqua ex floribus ad eosdem vsus elicitur.

Faba minor.

Faba minor rubea.
Kleine rote Bonen.

Faba nigra.

Κύαμος ἄγριος.
Faba Latinorum *Dodon.*
Faba syluestris *Mattiol.*
Bana syl. siue Phaseolus.
Pisum nigrum.
Pisum ἀπέλαρπον.
Schwartze Bonen.
Wilde Erbeis.
Mohren Erbeis.
Gustu est fabaceo, sed non ita grato, odoris grauiusculi.
Pares cum maiore facultates habere creditur.

Fegopyron.

Φηγόπυρον.
Τραγόπυρον.
Erysimum Theoph. *Lob.*
Ocymum cereale *Tabern.*
Granum Parnasium *Crat.*
Heiden Korn.
Buchweitzen.
Bockweitzen.
Incultis seritur montium locis.
Calefacit & humectat non multū à temperatis distans.

Minus alit quàm Secale & Hordeum, plus tamen prouocat quàm Panicum & Milium. Pulticulæ ex Ptisana & farina facilè digeruntur, gignuntq; mediocrem sanguinem; Tussientibus & difficulter mingentibus prosunt.

Semine Gallinarum genus pastum citissimè pinguescit.

Succus herbæ viridis expressus confert ad lachrymantes oculos.

Ferula.

Νάρθηξ *Diosc.*
Ferula mas seu maior.
Steckenkraut.
Gertenkraut.

In viridarijs ex semine plantari cœpit.

Vi pollet calefaciendi, siccandi, attenuandi.

Ferrum equinum.

Sferra Cauallo *Mattiol.*
Lunaria minor *Chemic.*
Huf Eisenkraut.

Facilè ex semine prouenit.

Multa huic à Chemicis tribuuntur secreta.

Ficus urbana.

Συκῆ ἥμερος *Diosc.*
Feigenbaum.

Hyeme perit, nisi in cellas subterraneas reponatur. Germina Maio erumpunt atque fructuum rudimenta. Priores Augusto, posteriores nunquam apud nos maturescunt.

Arbor tenuium est partiū.

Carica, Ficus aridæ seu passæ. Calefaciunt in fine primi gradus, tenuium partium. Digerunt, tenuant, coquunt.

Renibus, Vesicæ, Suspiriosis, Hydropicis & Comitialibus aptissimæ. Thoracem expurgant. Ad Tonsillarum inflammationes gargarizatu vtiles.

Folia Hæmorrhoides reserant, si ijs fricentur.

Ficus Indica.

Opuntia Plin. *Vulg.*
Tuneficifera Indorum *Aduers.*
Anapallus *Petr. Bell.*
Indianischer Feigenbaum.
Stachlichte Indianische Feigen.

Fictilibus alitur, à Laur. Scholtzio Vratislauiæ: in Hispaniola Noui Orbis spontanea est.

Flammula.

Flammula, seu Flammula Iouis *Matt.*

Flam-

Flammula surrecta.
Brennwurtz.
Blatterzug.
Caustica est & Cutim carnemq; exulcerat.

Fœniculum vulgatius.

Μάραθρον *Diosc.* παρὰ τὸ μαραίνεσθαι à marcescendo, quòd, vbi inaruit, ad plurima condimenta aptissimum sit.
Fœniculum *Offic.*
Fenchel.
Frawen Fenchel *Sil.*
In hortis & campis seritur. Autumno semẽ maturat.
Coma ex aqua frigida pota nauseam amouet & in olere sumta Lac Nutricibus auget.
Semen naturæ calidæ & siccæ cum leui adstrictione. Aperit, attenuat, digerit, resoluit, Menses ducit, Lac auget, vrinas ciet, venenis aduersatur, Ventriculum roborat, flatus discutit, Regium morbum expurgat. Pulmoni & Iecori amicum: Artheticis commodum: Puerperas purgat; Mulieres frigidas steriles iuuat.
Radix Lienis & Hepatis infarctus expedit, & viscera ab obstructione liberat: Idcirco difficulter mingentibus, Calculosis prodest, Succus instillatus Oculorum aciem excitat.

Fœniculum Romanum.

Fœniculum dulce *Aduers.*
Fœniculum Florentinum *Gesn.*
Römischer Fenchel.
Grosser süsser Fenchel.
Semen vt planta vulgari maius & sapore suauius.

Fœnugræcum satiuum.

Τῆλις *Diosc.*
Βούκερως *Theoph.*
Fœnugræcum *Aduers.*
Siliqua *Columell.*
Fenugreck.
Bockshorn.
Ziegenhorn.
Drüsenkörner.
Solum amat pingue. Semen Augusto maturum legitur. Digerit, resoluit, emollit, abstergit, mitigat. Excalefacit ord. 2. & sicc. 1.
Ex aqua mulsa coctum & potum internas collectiones emollit, vitia, doloremq; internorum membrorum sanat & mitigat. Sorbitio farinæ exulcerato pectori & tussi diuturnæ medetur.
Semen integrum coquitur, cuius decocto spongiã imbuta fouentur oculi prurientes.

Fritillaria purpurea variegata.

Ab abaco siue abucelo, in quo scacorum ludus exercetur, quem fritillum dici existimant.

Meleagris *Dodon.* à coloris varietate.

Braun geschechte Narcissen Lilgen.

Maio floret.

Galega.

Ruta capraria.

Onobrychis, *Dracast.*

Geiß Raute.

Flecken Raute.

Fleckenkraut.

Petechienkraut.

Aestate floret.

Vis illi peculiaris inest contra omnia venena & pestilentiam.

Succus & liquor stillatitius febribus pestilentialibus, variolis, Morbillis, Pueris conuulsis ac comitiali morbo laborantibus commodissimè propinantur.

Flores decoctis ad eosdem vsus adduntur.

Genista Italica.

Σπάρτιον, Diosc.

Genista iuncea.

Spartium Diosc. *Aduers.*

Welsche Pfriemen.

Spanische Pfriemen.

Flores vomitum cient.

Gentiana maxima.

Γεντιάνη, Diosc.

Gentiana maior flore luteo.

Entzian/Entzico/*Sil.*

Bitterwurtz.

Ægrè in hortis manet.

Radix impensè amara, Menstrua mouet. Lumbricos enecat: Hepaticis, Stomachicis, qui cibum retinere non valent, subuenit. Venenatorum, maximè Serpentum & Canis rabidi morsibus auxiliatur.

Geranium moschatum.

Geranium myrrhinum.

Acus moschata, *Lobel.*

Wolriechender Storckenschnabel.

Biesemkraut.

Moschum redolet: facilè ex semine deciduo quotannis repullulat.

Recentibus cruentisq; vulneribus commodum & aduersus inflammationes incipientes vtile.

Geranium Creticum.

Geranium Creticum annuum hæmatôdes, *Lob.*

Gera-

Geranium acu longiſsimum.

Cretiſcher Storckenſchnabel.

Iunio in hortis floret acu ſuccreſcente longiſsima.

Vulneribus medetur.

Geranium macrorrhizon.

Geranium longiùs radicatum.

Geranium batrachioides 2. *Lobel.*

Geranium hæmatôdes 2. *Cluſ. P.*

Sanguinaria radix.

Langwurtzelichter Storckenſchnabel.

Flores rubei, ſtaminibus luteis Maio & Iunio conſpiciuntur. Radix rubra adſtringens.

Geranium Althaôdes.

Geranium Malacoides *Aduerſ.*

Geranium 2. Maluatum, *Dodon.*

Geranium 6. *Mattiol.*

Peppel Schnabelkraut.

Vulnera glutinat & fiſtulas ſanat in potionib. ſumta.

Gladiolus Italicus.

Ξίφιον, *Dioſc.*

Gladiolus vtrinque floriferus, *Dodon.*

Gladiolus ſegetalis, *Matt.*

Welſcher Schwertel.

Braun Schwertel.

Cum vino & thure ſpicula & aculeos è corpore eximit.

Glycyrrhiza echinata.

Γλυκύῤῥιζα vera Dioſc. *Dod.*

Liquiritia, *Officin.*

Regalitia, *Barbaris.*

Süſſeholtz.

Süſſewurtz.

Vratiſlauiæ in viridario Dn. D. Laur. Scholtzij.

Glycyrrhiza vulgaris.

Glycyrrhiza communis, *Aduerſ.*

Glycyrrhiza ſiliquoſa, *Lob.*

Radix dulcis Francica.

Lackritz/Sil.

Gemein Süſſeholtz.

Auguſto & Septembri floret.

Guſtu eſt dulcis modicè adſtringens & ſubacris, adiuncta leuiuſcula quadam amaritudine.

Ad Tuſſes, Raucedines, aliosque Thoracis morbos, Veſicæ & Renum dolores vtilis.

Acrimoniam & ſalſuginem humorũ contemperat.

Gramen nodoſum.

Gramen bulbosum nodosum, *Aduers.*
Agrostis 2. seu nodosum Gramen, *Dod.*
Knopffgras.
Knodengras.
Radices bulbosæ dulces, Canario medicato viribus pares. Ex vino potæ Stranguriosis succurrunt.

Gramen pictum.

Gramen sulcatũ vel striatum album, *Aduers.*
Gramen Turcicum.
Gramen variegatum.
Spanisch Gras.
Margen Gras/*Sil.*
Welsch Gras.
Voluptatis caussa passim in hortis alitur.
Radiculis longè lateq; reptantibus citissimè magna spacia occupat.

Hedysarum maius.

Ἡδύσαρον, *Diosc.*
Πελεκῖνος.
Hedysarum purpureum maius, *Tabern.*
Securidaca maior, *Aduers.*
Linsenkraut.
Grosse Peltschen.
Purpurbraun Peltschen.
Semen amarum & subacerbum est. Confert Ictericis, Lienosis, Vrinas & Menstrua trahit.

Hedysarũ maius luteum.

Hedysarum maius Creticum.
Geele Peltschen.
Aestate floret.

Hedysarum minus.

Securidaca minor, *Aduers.*
Hedysarum 2. *Dod.*
Astragalus, *Monspel.*
Kleine Peltschen.
Geele Steinwicken.

Helleborus albus floribus atrorubentibus præcox Lobel.

Helleborus albus femina.
Veratrum album floribus nigricantibus, *Dod.*
Weisse Niesewurtz mit schwartz roten blumen.
In syluis æditioribus Hungariæ sponte crescit, apud nos hortensis est.

Helleborus niger Stiriacensis.

Elleborus Stiriacus.
Veratrum nigrum Stiriacum, *Tabern.*
Steirische Christwurtz.
Præfertur vulgari in medicamentis. Eiusdem facultatis.

Helleborus niger verus.

Ἐλλέ-

Ἐλλέβορος μέλας.

Helleborus niger, *Aduerſ.*

Elleborum nigrum legitimum flore albo, *Cluſ.P.*

Elleborus niger, *Officin.*

Veratrum nigrum, *Dod.*

Schwartze Nieſewurtz.

Garten Chriſtwurtz.

Colligitur æſtate Meſsis tempore, ſemine maturo flaccefcunt folia.

A vulgari parum differt, niſi quòd folia eius latiora, flores albidiores ſint.

Guſtu eſt acris feruensq; adiuncta amaritudine.

Ventrem purgat tam per vomitum quàm per ſeceſſum, vtramq; bilem ac pituitam detrahens.

Morbis penè inuictis, non modò Melancholicis, ſed etiam merè pituitoſis & ſanguineis eximiũ præſidium.

Scabiem illitus ſanat, vitiligines, Lepras, Impetigines, ex aceto.

Helleboraſtrum minus.

Helleborus niger adulterinus ſylueſtris.

Veratrum nigrum 3. *Dod.*

Seſamoides magnũ, *Cord.*

Conſiligo, *Ruell.*

Wilde Chriſtwurtz.

Leuſekraut.

Schlangenwurtz.

Commendatur ad pecorum Pulmoniam peſtilentiamq; arcendam.

Lentes & pediculos interficit.

Helleboraſtrum magnum.

Helleboraſtrum maximũ, *Tabern.*

Helleboraſter maximus, *Lobel.*

Gros Leuſekraut.

Hemerocallis rubra.

Ἡμεροκαλλὶς, *Dioſc.* quòd flos interdiu pulchritudinẽ ſuam tueatur, nocte appetente languidus flacceſcat.

Hemerocallis flore rubello, *Lobel.*

Hemerocallis ſeu Lilium ſylueſtre, *Aduerſ.*

Lilium coronarium.

Heidniſche Lilgen.

Rote Goldlilgen.

Elegantia ſua exornat viridaria.

Hemerocallis miniata.

Hemerocallis Byzantina 2. *Lob.*

Lilium rubens ſeu miniatum Chalcedonicum.

Türckiſche Goldwurtz.

In horto Laur. Scholtzij.

Heſperis alba.

Ἑσπε-

Ἑσπερὶς, Plin.
Hesperis 1. *Clus.*
• Viola matronalis seu Damascena, *Aduers.*
Weisse Veilchen/ *Sil.*
Winter Violen.
Damascenische Neglin.
Ad serta excolitur, altero demum à satione anno flosculos promens.
Thlaspi aut Rapuntium tota sapit.

Hesperis purpurea.

Viola hyemalis flore purpureo, *Tabern.*
Hesperis 2. *Clus.*
Leibfarben Winter Violen.
Braune Pfingst Negelin.

Hesperis viridi flore.

Viola matronalis flore virescente.
Grüne Winter Violen.
Iunio & Iulio floret.

Hordeum maius.

Κριθὴ, Diosc.
Hordeum hyemale seu hybernum.
Winter Gerste.
Grosse Gerste.

Hordeum polystichum aestiuum Tabern.

Hordeum trimestre polystichum.
Grosse Sommer Gerste.
Vielzeilichte Sommer-Gerste.

Hordeum aestiuum distichon.

Δίστιχον.
Hordeum trimestre min⁹.
Hordeũ Galaticum, *Colum.*
Kleine Gerste.
Futter Gerste.
Zwozeidelichte Gerste.
Hordeum agrum desiderat pinguissimum & probè stercoratum. Seritur Autumno, frequentius Aprili.
Refrigerat & siccat 1. ordine, nonnihil abstergit, vrinas ciet, inflationes parit.

Hordeum mundum.

Πτισάνη, ἀπὸ τοῦ πτίσσειν.
Hordeum mundatum, *Aduers.*
Hordeum deglubutum, *Mattiol.*
Gersten graupe.
Edulium est in acutis morbis, febribus, dysenteria, cholera, alijs omnibus frumentaceis praeferendum.
Ab Agricolis etiam ex Lacte coquitur, cibus haud ingratus.

Hordei farina.

Gersten Mehl.

In a-

In aqua mulsa cum Ficu decocta. Inflammationes & Oedemata discutit, duritics cum pice, resina & fimo columbino concoquitur. Cum pyris sylueſtribus, Cydonijs aut Rubo, alui profluuia ſiſtit.

Maltum hordeaceum.

Ζωΐν, Aëtij.
Gerſten Maltz.

Refrigerat remiſsius; exiccat, calefacit, potentius abſtergit.

Ventris torminibus aliiſque ſimilib. ex frigida cauſſa doloribus ſuccurrit toſtum feruenſque in ſacculo appoſitum.

Cereuiſia hordeacea.

Οἶνος κρίθινος.
Gerſten Bier.
Bitter Bier.

Potus Sileſijs frequens, ex aqua, Malto & Lupuli floribus decoquitur.

Si Martio coquatur, per integrum annum durat.

Præfertur Suidnicenſis, Goldbergenſis, Lehnenſis, Gryphibergenſis.

Egregiè nutrit, minus tamen quàm Triticea, Valetudinem, firmitatem, colorem & proceritatem cæteraque ad bonum corporis habitum pertinentia procreat.

Cum oleo dulci & butyro largo hauſtu calidè pota, conſtipatos laxat, vrinam benigniter omnibus, imò etiã calculoſis mouet. Cum Pipere, Macis, Zingib. cruditates curat.

Dolentes ex pedibus manibusúe, vel ex violento motu, vel alijs cauſsis fotu dolores ſanat, maximè ſi recens fuerit.

Horminum ſatiuum I.

Ὅρμινον Dioſc.
Horminum *Lob. Dod.*
Horminum verius.
Garten Scharlach.
Römiſcher Scharlach.

Semen cum vino potum Venerem ſtimulare fertur.

Horminum ſatiuum II.

Saluia Turcica ſeu tranſmarina *Ruell.*
Horminum maius ſeu odoratum *Mattiol.*
Scarlea *Aduerſ.*
Sclarea *Mattiol.*
Gallitricum *Officin.*
Türckiſche oder Römiſche Salbey.
Scharlach / Scharley.

Iunio & Iulio floret, maturo ſemine interit. Grauis eſt odoris.

Excalefacit, attenuat, discutit, aperit, resoluit, venenis resistit.

Medetur Epilepsiæ & suffocationi Matricis, Menses & Secundas ducit. Venerem ciet. Puluis naribus attractus sternutamenta ciet, Catarrhum tollit & Cerebrum purgat.

Semen Oculis immissum sordibus purgatis sponte facilè excidit & visum clarificat.

Quidam plebeij ad zythi hordeacei confectionem addunt, Lupuli penuriam explentes & potionem vegetiorem reddentes.

Hippoglossum.

Ἱπποΐγλωσσον, *Clus.P.*
Vuularia *Tabern.*
Laurus Alexandrina *Fuchs.*
Zapffenkreut.
Zäpfflinkraut.
Zungenblat.
Hauchblat.

In hortis viret ex collibus Pannoniæ Danubianæ allatum.

Gustu subamarum & acre, calidum & siccum. Vsus communis in Angina, Vuæ procidentia & faucium vlceribus.

Radix cum vino dulci partum difficilè facilem reddit.

Hyacinthus I.

Hyacinthus germanicus Liliflorus *Lob.*
Hyacinthus mas minor cœruleus *Fuchs.*
Hyacinthus stellaris *Cl.P.*
Bulbus sylvestris *Lugdun.*
Blaw Mertzenblümle.
Blaw gestirnter Hyacinth.
Aprili floret.

Hyacinthus II.

Hyacinthus stellaris albo flore.
Hyacinthus albicans serotinus *Lobel.*
Narcissus candidus *Trag.*
Weis gestirnter Hyacinth.

Hyacinthus III.

Hyacinthus orientalis græcus *Lobel.*
Hyacinthus orientalis cœruleus 1. *Tabern.*
Blaw frembder Constantinopolitanischer Hyacinth.

Hyacinthus IV.

Hyacinthus orientalis albo flore.
Weisser frembder Hyacinth.

Rarior est & nisi instructioribus hortis notus. Maio floret.

Hyacinthus V.

Hyacinthus orientalis maior *Dod.*

Hyacinthus maior polyanthos *Lobel.*

Fembder Hyacinth mit vielen blumen.

Hyacinthus VI.

Ὑάκινθος *Diosc.*

Hyacinthus Diosc. comosus maior *Aduers.*

Hyacinthus racemosus maior, *C. B.*

Hyacinth⁹ obsoleto flore.

Grosser Hyacinth.

Breunling.

Maio floret, Iulio semen maturum.

Hyacinthus VII.

Hyacinthus botryoides vulgaris *Lobel.*

Hyacinthus Neotericorum 1. *Dodon.*

Hyacinthus comosus minor *Dalech.*

Bulbine Plin. *Gesn.*

Getreubelter Hyacinth.

Blaw treublete Mertzenblume.

Pruni odorem spirat.

Hyacinthus VIII.

Hyacinthus botryoides cœruleus amœnus *Lob.*

Hyacinthus botryoides cœruleus 1. seu maior *Clus. P.*

Violbraun trauben Hyacinth.

Albo flore etiam in horto D. Laur. Scholtzij obseruaui.

Hyacinthus IX.

Hyacinthus Chalcedonicus muscatus.

Bulbus vomitorius *Mattiol.*

Muscari Turcarum.

Frembd trauben Hyacinth.

Hyacinthus X.

Hyacinthus Chalcedonius luteus *Tabern.*

Dipcadi flauum seu Muscari Constantinopolitanum.

Geel Muscat Hyacinth.

Hyacinthus XI.

Hyacinthus botryoides lacteus *Tabern.*

Tipcadi albis floribus *Lob.*

Weis trauben Hyacinth.

Maio floret.

Hyoscyamus albus.

Ὑοσκύαμος λευκὸς *Diosc.*

Hyoscyamus candid⁹ *Dod.*

Iusquiamus *Officin.*

Altercum *Arabib.*

Weis Bilsen.

Weis Bilsenkraut.

Mitior & tutior multò est nigro.

Aduersus omnes calidas defluxiones Oculorum aliarumq; partium inflammationes adhibetur.

Semen additur commodissimè medicamentis, quæ dolorum sensum auferunt, contra acutas calidasq; fluxiones, Aurium dolores atq; vuluæ mala.

Hyssopus vulgaris.

Ὕσσωπος *Diosc.* ἀπὸ τοῦ ὕειν ὦπα· τὴν à madefaciendo faciem.

Hyssopus Arabum Mes. & Offic. *Aduers.*

Hyssopus hortensis *Fuchs.*

Eisop/Jsop.

Eisewig *Sil.*

Nota vulgo planta. Locum postulat apricum, non admodum pinguem & stercoratum. Semine & surculo plantatur.

Iulio & Augusto floret.

Amara est, odorata & tenuium partium. Pituitam facilè deijcit, nec non bilem atrum addito sale Gemmæ.

Facit ad pituitosos, tum Cerebri, tum neruorum affectus. Capitis enim pituitam expurgat. Pectus & Pulmones detergit, vnde Tussientibus, Asthmaticis: Peripneumonicis auxiliatur.

Additur Insessibus, Balneis, fomentis, Clysteribus ad Colicam & Vteri affectus præscriptis.

Hyssopus rubro flore.

Hyssopus Arabum flore rubro *Lobel.*

Eisop mit roten blumen.

Hyssopus albis floribus.

Eisop mit weissen blumen.

Iulio in meo hortulo flores ostendit.

Iasminum album.

GElseminum vulgatius *Lobel.*

Iasme albis floribus.

Iasmina viola alba.

Weisse Veilreben.

Facilè nascitur & ramulis in terram depressis & obrutis breui multiplicatur; attamen Hyemis impatiens.

Ab æstate in Autumni finem vsq; niueos flores odoris suauissimi promit, qui excalefaciunt & siccant ordine 2.

Pituitæ lentitiam senibus frigidis digerunt, Cruciatibusq; ex eadem caussa prouenientibus mirè prosunt.

Lentigines & Impetigines in facie abstergunt.

Iasminum luteum.

Iasme

Iasme luteis floribus.
Veilßeben mit geelen blumen.
Iulio floret in viretis.
Frigus facilius fert.

Intubus maior.

Σέρις, ἴντυβος Gal.
Σέρις ἥμερος Diosc.
Σέρις πλατύφυλλος.
Intybum, Indiuium.
Intubum satiuum latifolium.
Seris seu Intybum satiuum latifolium Lobel.
Endiuia maior Officin.
Gros Endiuien.
Antificn.
Winter Salade.
Ex semine nascitur, hyeme perit.
Herba, radix, semen Hepatis calidioribus affectibus vtilissima; Oscula venarum eius extergit, obstructiones aufert, Stomacho conuenientissima: mediocriter somnum inducit, Veneris appetentiam extinguit & semen genitale minuit.
Febres ex flaua bile ortas plurimùm iuuat. Iulio satus in hyemen restat, & in subterraneum locum repositus Niuis instar candidus redditur, amaritie amissa ad acetariorum vsum. Vulgo Alba Endiuia Winter Salade.

Intubus minor.

Σέρις στενόφυλλος.
Intybum angustifolium.
Seriola aut Endiuiola Aduers.
Klein Endiuien.
Garten Scariol.
Eiusdem facultatis, nec diuersa figura propter folia angustiora.

Intubus crispa.

Endiuia crispa.
Krause Endiuien.
Folia ampliora, rugosa, in plicas contracta, crispantia.
In hortis cultioribus.

Iris nostrâs.

Iris nostra vulgaris Lob.
Iris domestica flore cœruleo.
Blaw Lilgen.
Veilwurtz.
Schwertelwurtz Sil.
In hortis nota locis opacis & vmbrosis variat sæpe colore.
Acris est radix & amara. Pituitam & serosos ducit humores.
Succus cum spica & Syr. è Cich. c. Rhabarb. Hydropi-

 cis pro-

cis propinatur, aquas mirum in modum per aluum trahens. Verùm ventriculo negotium facessit.

Iris Florentina.

Iris Illyrica *Cord.*
Ι'ρις Diosc. *Guiland.*
Ι'ρις *Theoph.*
Iris femina *Gesn.*
Iris odorata.
Iris cœrulea.
Violwurtz.
Velckenwurtz.
Florentiner Veilwurtz.
In viridarijs Maio floret.

Forma à vulgari parum differt, præterquam quòd radix solidior, candidior, & odoratior.

Sarcotica est, acris, amara, odorata.

Excalef. 2. & siccat ord. 3. incidit, abstergit, aperit, trahit, concoquit, deijcit, mollit, resoluit, expurgat.

Decoct. obstructiones aperit. Renum calculos eijcit, Ictericos, & Hydropicos iuuat.

Contra tussim efficax.

Mansa oris halitum commendat. Dentium dolores mulcet: Hæmorrhoides fotu elicit.

Iris Dalmatica maior.

Iris Asiatica cœrulea *Cl. P.*
Dalmatisch Veilwurtz mit gantz blauen blumen.
In horto meo Iunio floret.

Iris obsoleti cærulei coloris polyflora.

Bleichblaw Veilwurtz mit viel blumen.
Maio & Iunio floret.

Iris lutea.

Iris satiua floribus aureis *Mattiol.*
Veilwurtz mit gelben blumen.

Iris lutea oris rubellis.

Geel Veilwurtz mit gescheckten blumen.
Geel Schwertel mit roten ränden.

Iris Biflora B.

Iris vere & Autumno florens *C. B.*
Veilwurtz die zwier blühet.
In horto D. Laur. Scholtzij.

Iris pumila angustifolia.

Χαμαίιρις *Dod.*
Chamæ-Iris vel Iris humilis *Matt.*
Iris angustifolia minor *Clus. P.*
Klein schmalblettricht Himmelschwertel.

Flos

Flos Maio apparet.

Radix vehementer calida & feruens.

Iris pumila latifolia.

Ἶρις ἀγρία μικρὰ πλατύφυλλος.

Chamæ-Iris latifolia.

Iris minor latifolia.

Klein breitbletterícht Himmelschwertel.

Maio floret & Iunio.

Excalefacit & extenuat.

Iris syluestris angustifolia.

Iris syluestris Byzantina peramœna *Lobel.*

Klein niedrig Himmelschwertel.

Caulis vix dodrantalis florem peramœnum gerit Maio.

Iris syluestris fœtida.

Ξυρὶς *Diosc.*

Ἶρις ἀγρία *Theoph.*

Σπαθὶς ἀγρία.

Xyris et Iris agria Theoph. *Lobel.*

Spatula fœtida *Dod.*

Pedicularis.

Welsch Schwertel.

Leusekörner.

Wandleuskraut.

Stephanskörner.

Iulio & Augusto flores dat cœruleos, stellatos.

Tenuium est partium, Acris & fœtida.

Calefacit, siccat, attrahit, digerit, valenter abstergit.

Radix trita & illita ex oleo phthiriasi prodest, Prurigini, psoris, malæ Scabiei, Papulis & Serpiginibus. Lentes & Pediculos enecat.

Aculeos & Spicula extrahit.

Succus lecto illitus Cimices abigit.

Semen & rad. Mures interficit.

Isatis satiua.

Glastum satiuum *Lobel.*

S. Philippi herba.

Ἰσάτις ἥμερος *Diosc.*

Weid.

Valenter exiccat, nondum tamen mordet: Est quoque simul amara atque adstringens. Folia illita omnia Oedemata & tubercula discutiunt, cruenta vulnera glutinant.

Lactuca lata.

Θρίδαξ ἥμερος *Diosc.*

Lactuca sat. Scariolæ folio *Lobel.*

Lactucke.

Salat *Sil.*

Lattich.

Schmaltz-

Schmaltzkraut.

Toto anno ſeritur ad vſum acetariorum, Olitoribus nota.

Humidum & frigidum eſt olus. Amaricat tamen nonnihil: ideò abſtergendi facultate non vacat.

Aeſtuantem ventriculum refrigerat, à bile infeſtatum iuuat, ſitim arcet, ſomnum conciliat, aluum emollit, Lac euocat mulieribus calidis & ſiccioribus.

Succum gignit humidum & frigidum, non tamen vitioſum.

Verùm frequens eius eſus frigido ventriculo & oculis nocet.

Succus illitus capitis dolores ab æſtu febricitantibus mulcet, genitalibus nocturnas pollutiones & ſeminis profluuium compeſcit.

Semen ardoribus vrinæ opitulatur & aſsiduis libidinum in ſomno imaginationibus.

Lactuca criſpa.

Lactuca criſpa non capitata, *Lobel.*

Lactuca Cœciliana, *Colum.*

Krauſer Lattich.

Tota tenerior & olere gratior habetur. Olitoribus diligentioribus cognita.

Lactuca Intybacea.

Lactuca Romana.

Endiuien Lattich.

Roman Salat.

A vulgari diſtat folio nigriore nec perinde ſcabro, ſemine nigro.

Tota tenella guſtu dulcior, eaq́; gratior, aptior ventri mouendo.

Lactuca capitata.

Lactuca ſat. ſeſsilis, ſeu capitata, *Lobel.*

Lactuca ſeſsilis, *Plin.*

Lactuca ſatiua maior.

Köpffel Lattich.

Weiſſer Lattich.

Kropff Salad.

Rarior hæc & niſi inſtructioribus nobiliumq́ue hortis nota.

Primæ in acetarijs commendationis.

Lactuca fuſca.

Lactuca purpurei coloris.

Lactuca nigra, *Cæſalp.*

Schwartzer Salade.

Florentiner Salad / *Hortul. Nonn.*

Minus palato ſapit, vt prior.

Lactuca ſylueſt. Herb.

Lactuca ſylu. coſta ſpinoſa, C.B.

la, *C.B.* Seris domestica 2. *Aduers.*

Seriola Italis, ob spinulas acutas serræ modo.

Scariola Officin.

Θρίδαξ ἀγρία, *Diosc.*

Wilder Lattich.

Wilder Saladt.

Scariol.

Flores, semen & tota facies Lactucæ, valde amara est, & cum humido sit paulò tenuiore, & minus excrementoso, melius reserat & abstergit.

Menses trahit. Ad Iecinoris inflammationes, & morbum regium commodè vsurpatur, calorem siquidem temperat, & meatus expurgandos aperit.

Semen in officinis passim pro Scariolæ semine prostat.

Lagopus sanguineus.

Lagopus coma sanguinea.

Roter Blutklee.

Adstrictoriæ est facultatis. Ad sanguinis profluuia immodica, & Dysenteriam vtilis.

Lapathum domesticum.

Hippolapathum s. Rha Monachor. *Dod.*

Lapathum hortense.

Rhabarbarum *Monachor.*

Franciscanorum.

Patientia, *Nonn.*

Ἱππολάπαθον, *Diosc.*

Münch Rhebarbara.

Rhebarbaren wurtz/*Sil.*

Frequenter in hortis seritur, & sponte semine se propagat.

Radix lutea est, amara gustu, & facultate deiectoria, Rhabarbarum imitatur.

Vsus haud contemnendi.

Aperit, prouocat, digerit, mundat, abstergit, nonnihil adstringit.

Bilem flauam, & serosos humores educit, proinde Ictero, febribus biliosis & scabie affectis vtilissima.

Folia tenera in oleribus eduntur ad emolliendam aluum.

Lapathum domest. rotundifolium.

Lapathum rotundum, Aliquibus Rhabarbarum, *Gesn.*

Hippolapathum rotundifolium.

Pseudo-Ra Recentiorum, *Lobel.*

Falsch Rhebarbaren mit ronden blettern.

Lapathum sanguineum.

Ἐρυθρολάπαθον.

Lapathum rubens seu nigrum,

grum, *Dodon.*

Sanguis Draconis.

Drachen Blut.

Blutkraut.

Adstrictoria vi pollet. Additur Clysteribus in Dysenteria.

Semen menses immodicè fluentes cohibet.

Lathyris.

Λάθυρις, *Diosc.*

Cataputia minor, *Officin.*

Treibkörner.

Springkraut / *Sil.*

Flores æstate pusillos & semen Augusto & Septembri ædit.

Semen calidæ est & siccæ naturæ, extenuat, menstrua & vrinam ciet.

Grana 7. aut 8. deuorata aluum purgant, Bilem, pituitam, & mixtos humores trahunt, vomitum prouocant. Paganorum, qui Philtra aut alia veneficia deuorarunt, medicina: verùm Ventriculum valde lædit & corpus debilitat.

Lauandula maior.

Lauandula, *Dod.*

Pseudonardus, *Lobel.*

Nardus Italica, *Mattiol.*

Spica alba, *Tabern.*

Garten Spick.

Spicanard.

Iunio & Iulio flores exeũt.

Calef. sicc. ord. 2. Aperit, attenuat, resoluit, concoquit. Tenuium est partium, ex multis aëreis, spirituosis partibus constans.

Valet contra Vertiginem capitis, Spasmum, veternũ, tremorem, stuporem & resolutionem Artuum.

Flores ex vino ventriculum roborant, Ictericis ex Iecoris infarctu auxiliantur, Stranguriæ & difficultati vrinæ prosunt: Vterum calefaciunt, Menses & secundas educunt.

Lauandula minor.

Lauandula femina.

Spica lauandula, *Lob.*

Pseudonardus fem. f. Lauendula, *Matt.*

Lauendel.

Lafander.

Flores Cardiacæ medentur, flatus discutiunt, affectibus Matricis ad suffocationem & ascensum ex vaporibus putridis cùm potu tùm insessu auxiliantur.

Laurus.

Δάφνη, *Diosc.*

Lorberbaum.

Lorbaum.

In va-

In vasculis asseruatur, sed rarò fructum fert.

Folia in Balneis aut insessu vteri ac vesicæ vitijs conueniunt.

Baccæ calefac. & siccant vehementer, emolliunt, digerunt, subtiliant, ventriculum frigidum calefaciunt, concoctionem iuuant, crassum phlegma extenuant & Colicæ medentur.

Lens.

Φακὸς, Dioscor.

Linsen.

Calidiore solo & sudo siccoq; cœlo proferi gaudet.

In caliditate & humiditate medium tenet, desiccat tamen ord. 2. valenter quoque adstringit, ventrẽ sistit.

Decoctum verò prouocat, inflat, lenit, glutinat, extinguit, purgat, discutit.

Lepidium Pauli.

An *λεπίδιον, Diosc.*

Lepidium maius, *Cord.*

Raphanus sylu. *Offic. Nonn.*

Jngwer kraut.

Senffkraut.

Pfefferkraut.

Römische kresse.

Roßkresse.

Vere folia erumpunt. Iunio & Iulio floret.

Calef. & siccat vehementer, cutem exulcerat & vesiculas excitat, vtpote feruida & acuta gustu.

Vsus eius in acetarijs.

Leucoium luteum.

Viola lutea petræa, *Tab.*

Leucoium aureum, *Matt.*

Keyri, Officin.

Λευκόιον, μήλινον, Diosc.

Geele Veilchen.

Gelbe Negel Veilen.

Passim in hortis & fictilibus vulgatissimæ cognitionis. Aprili, Maio & Autumno floret.

Flores amari sunt, calidi, & sicci. Aperiunt, extenuant, menstrua & vrinam cient.

Ex vino Ictericos iuuant vitijs Hepatis & Renum apprimè vtiles.

Aqua maculas faciei delet.

Leucoium luteum duplici flore.

Keyri duplicato flore.

Viola muraria multiplex.

Doppel geel Veilen.

Gefülte geel Veilen.

Rarius occurrit.

Leucoium album.

Leucoium candidum maius, *Dodon.*

Viola candida, *Trag.*

Weisse Violen.
Welsch weisse Veilichen.
Voluptatis potius quàm vtilitatis causa seritur. Extergendi facultate donatur, ac tenuium partium.
Succus purgat oculos & maculas discutit.

Leucoium rubrum.

Leucoium purpureũ, *Matt.*
Viola purpurea, *Trag.*
Rote veilichen.
Leibfarbene Violaten.

Leucoium violaceum.

Leucoium purpuro-cœruleum.
Veilbraun Veilichen.
Welsche Veilichen.

Leucoium cinereum.

Viola cinerei coloris.
Aschfarb Veilen.
Welsch Violaten.

Leuisticum.

Ligusticum, *Trag.* à Liguriæ montibus, in quibus nascitur.
Σίλφιον, *Theoph.*
Λιγυστικόν, *Dioscor.*
Leuisticum seu Laserpitiũ germanicum, *Aduers.*
Hipposelinum Diosc. vulgo Leuisticum *Matt.*
Liebstöckel.
Badekraut.

Nullum solum respuit; amat tamẽ vmbrosum magis.
Radix pulu. & instar condimenti in cibo sumta, ventriculo frigido vtilis, concoctionem iuuat, omnesq; superfluas humiditates exiccat, doloresq; internos soluit.
Semen & Radix puerperas optimè purgant.
Ex vino pota, venena expellunt, vrinas & menstrua eliciunt.
Folia in Balneis sudores mouent, cutis fœditates tollunt & menstrua prouocant.
Tussi pecorum medetur herba recens, pabulo commixta.

Libanotis cachrysfera.

Λιβανωτὶς, 2. *Diosc.* & *Gal.* παρὰ τὸ ὄζειν λίβανον, quia thus redolet.
Λιβανωτὶς καχρυφόρος.
Libanotis 3. *Dodon.*
Cachrys verior Libanotis Gal. *Lob.*
Rosmarinum ferulaceum.
Rosmarinkraut.
Weirauchskraut.
Ex semine, sed difficilè nascitur.
Radix odorata est, thus redolens, calefacit & siccat.

Ligustrum.

Κύπρος,

Κύπρος, Diosc. *Lobel.*
Phyllirea, *Dodon.*
Cyprus. *Mattiol.*
Beinhöltzlin.
Schulweiden.
Reinweiden.
Kerngertten.
Geißholtz.

Folia mistæ sunt temperaturæ, commanducata oris vlceribus, & puerorum aphthis medentur.

Acini contra Phthiriasin & gallinarum pituitam prosunt.

Aqua florum inflammationibus vtilis.

Lilium album.

Lilium candidum, *Aduers.*
Rosa Iunonis.
Κρίνον καὶ λείριον, *Diosc.*
Weisse Lilgen oder Gilgen.

Solum desiderat pingue non omninò apricum.

Iulio flores mucos elegantes explicat, Augusto folia exeunt, tota hyeme virentia.

Vniuersa planta muccagineo turget succo. Radix foliaq; deficcant, abstergunt & digerunt moderatè.

Radix inassata & ex Rosac. trita igni ambusta sanat, vuluam emollit, Menses ciet, vlcera cicatrice obducit.

Folia recentia ignibus sacris, ambustis & alijs pustulis opitulantur.

In puerperis papillarum fissuras sanant recenter imposita.

Flores mistæ sunt facultatis. Constant enim partim ex tenui, partim ex terrena essentia, partim ex aquea, eaq; temperata. Lieni, ruptis & conuulsis prosunt.

Croceis staminibus cum saccharo & aqua Cinam. Mulierculæ delicatæ ad partum accelerandum vtuntur.

Succus folior. Melle & aceto mixtus in æneo vase coctus, veteribus & recentibus vlceribus vtile est medicamentum.

Lilium rubens.

Κρίνον ἐρυθρόν.
Lilium cruentum sec. caulem bulbulis donatum *Clus.*
Lilium-rubens seu croceum.
Martagon Chymistarum.
Goldgilgen.
Goldgelbe Lilgen.
Rote Lilgen.

Floret paulò ante candidum Lilium.

Emollit & maturat abscessus.

Lilium rubens summo alu diuiso caule.

Lilium cruentum polyanthes.

Goldgilgen mit vielen blumen.

Lilium miniatum.

Ἡμεροκαλλὶς, ab vnius diei pulchritudine.

Lilium aureum.

Hemerocallis *Diosc.*

Pomerantzfarbe Lilgen.

In viridario Dom. Laur. Scholtzij.

Lilium Persicum luteum.

Lilium s. Corona imperialis flore luteo.

Lilium Persicum 1. seu Tusai *Clus. P.*

Corona Imperialis *Dod. F.*

Königslilien.

Königskron.

Radix crocea grauem odorem vibrat. Flos Maio exhilarat, nouus & veteribus incognitus.

Lilium Persicum rubrum.

Tusai s. Lilium Persicum 2. *Clus. P.*

Rötlichte Königslilien.

Nunc in hortis nostris coli incepit.

Lilium non bulbosum luteum.

Liliasphodelus *Clus. P.*

Liliasphodelus luteus liliflorus *Lob.*

Liliago vel Liliastrum.

Asphodelus luteus Liliflorus *Aduers.*

Geel Lilien.

Geel Affodill lilien.

In hortis elegantiæ causa.

Lilium non bulbosum phœnicium.

Lilium non bulbosum purpur. *Dod.*

Liriasphodelus phœnicius *Lob.*

Asphodelus Liliaceus rubens 2. *Tab.*

Lilium Ephemerum.

Braunlilgen.

Feuerlilgen.

Sterbende Lilgen *Sil.*

Rot Affodill lilien.

Flos matutino tempore dehiscens obsoletè rubeus, vesperi dein mox marcescit & perit.

Linaria Beluidere.

Linaria Italica.

Ὄσυρις Græc. *Dod.*

Ἄζωρις *Anguill.*

Scoparia *Aduers.*

Scopæ Paduanæ.

Welsch

Welsch Harnkraut.
Studentenkraut.

Exotica est, & in hortis ac fictilibus æstate viret, & viget.

Amara est & obstructiones expedit.

Abstergit scabiem & Cutis sordes, quibus studiosi frequenter infestantur ob aëris & victus mutationem.

Linaria lutea Austriaca minutissimis flosculis.

Linaria peculiaris lutea *Aichholtij.*

Linum sylu. Pannonicum 3. *Tabern.*

Vngrisch Harnkraut.

Harnkraut mit geelen blumen.

Aestate flosculi emicant aurei.

Linaria cærulea.

Osyris purpurocœrulea repens *Lob.*

Linaria Pannonica 2. *Clus. P.*

Linaria minor *Dalecb.*

Blaw Harnkraut.
Blaw Flachskraut.

Linum satiuum.

Linum germanicum *Tr.*
Λίνον Diosc.

Flachs.
Lein.

Duplex hoc. *Aliud Satiuum domesticum.*

Auslauffender Flachs.
Leuffer Flachs. *Aliud Satiuum sylvestre*, Wilder Flachs / Drescher Flachs / aus welchem der Same nicht leisset.

Huius generis est linum, cuius semen ex Belgio affertur, vulgò Seeflachs.

Duplo maius est vulgari.

Seritur in campis Solo probè attrito Maio, Iunio, Iulio floret, vbi maturitatem adeptum fuerit, euellitur ad Telarum vsum: vnde magnum commodum & lucrum Incolis cedit.

Semen excalefac. 1. ord. in siccitate & humiditate quodammodo medium. Emollit, resoluit, concoquit, abstergit, maturat.

Esum flatulentum est, vtpote excrementitiâ humiditate plenum. Stomacho & concoctioni repugnat, tenuiter Corpus alit.

Farina cum melle delincta Pectoris vitia extrahit, tussim lenit, & lateris dolores mitigat.

Vtile in desessionibus ad vuluæ inflammationem & interaneorum erosionem.

Fotu

Fotu Pleuriticos, Nephriticos & Dysentericos iuuat.

Oleo expresso vulgus loco butyri tempore. Quadragesimali vtitur incibis.

Cochlear vnum per se, vel in brodio haustum, remedium in Colica efficax plebeium.

Aqua florum exhibetur ad variolarum & morbillorum expulsionem.

Lithospermon maximum.

Lithospermon arundinaceum *Lugdun.*

Lithospermon Plinianum maius *Aduers.*

Arũdo Lithospermos *Gesn.*

Lachryma Hiobi seu Christi *Dod.*

Grosser Steinhirse.

Candischer Steinhirse.

Ad calculum commendatur semen.

Lotus odorata.

Lotus hortorũ odora, *Lob.*

Trifolium odoratum 2. *Doden.*

Lotus sylu. *Anguil.*

Τρίφυλλον πεντόδιον.

an λωτὸς ἥμερος *Diosc.*

Siebengezeit.

Nardeo *Sil.*

Stundkraut.

Wolriechender Klee.

Floret Iulio & Augusto: solum amat mediocre. Calefacit; digerit leuiter, & & nonnihil abstergit. Summitates ex vino pleuresi, stranguriæ medentur & vrinas prouocant.

Reponitur arida vestimentis, ne à tineis arrodantur.

Septies in die odorem mutare vulgus credit, quamdiu in hortis creuerit, decerptum autem perpetuo retinere, sed imminente tempestate pluuiosa vehementiorem esse.

Lotus tetragonolobus flore ruberrimo.

Trifolium siliquosum rubrum.

Sandalida Cretica *Italis.*

Roter Sametklee.

Bis floret, Iunio & Autumno.

Lunaria græca Recent.

Lunaria rotunda *Gesner.*

Viola latifolia *Dod.*

Bulbonac *Aduers.*

Monveil.

Silberblumen.

Flittern.

Maio & Iunio floret.

Calido, acri & amaro est gustu, præsertim semen.

Tritum

Tritum cum aq. appropriatis exhibetur Epilepticis.

Lunaria aspera.

Ἀπίδιον.

Ἄλυσσον *Diosc.* ab ἀλύσσειν quia aduersus rabiem canum defendit, seu, quòd singultus sedet ac tollat.

Septembri folliculos ostentat, flosculis luteis pereuntibus.

Pota singultus sine febre discutit: idem efficere creditur, si quis eam teneat aut odoretur.

Domibus appensa salutaris censetur & hominibus & animalibus fascini amuletum superstitiosum.

Lupinus satiuus albus.

Θέρμος ἥμερος *Diosc.*

Lupinus sat. *Aduers.*

Faba lupina.

Weisse Feigbonen.

Wolffsbonen.

Insigniter amarus est, medij saporis inter Cicer & Absynthium. Excal. sicc. abstergit, aperit, digerit, resoluit.

Decoct. seminis Iecur & lienem expurgat. Lumbricos interficit.

In aq. pluuiali dec. donec in cremorem lentescat, faciem abstergit, scabiem & liuores tollit.

Cum aceto Strumas & tubercula dissipat, ac carbunculos rumpit.

Lupinus luteus.

Θέρμος ἄγριος *Diosc.*

Lupinus Hispanicus *Matt.*

Lupinus luteo flore *Aduers.*

Lupinus sylu. luteus *Dod.*

Spanische gelbe Veilaten *Sil.*

Studenten Veilichen.

Gelbe Feigbonen.

Odoris & coronarum gratia seritur.

Semen aduersus viperæ morsum valet.

Lupinus flore cæruleo.

Lupinus Hispanicus flore cæruleo.

Blaw Feigbonen.

Flores ei sunt eleganter cærulei.

Lupulus mas.

Βρύον, βρυωνία.

Lupus salictarius sat. *Lob.*

Humulus.

Hopffe.

In hortis & campis cultu lætior euadit majoribus capitulis & semine copiosiore.

Capitula Augusto & Septembri colliguntur & coguntur

guntur in ſaccos ad Beræ confectionem.

Cacumina ſeu ſurculi, qui primùm è terra Aprili erumpunt, decerpuntur grati acetarijs.

Lupulus calidæ & ſiccæ naturæ, Caput tentat.

Lychnis coronaria rubra.

Lychnis coronaria *Dod.*
Λύχνις στεφανωματικὴ, Dioſc.
Διὸς ἄνθος.
Roſa mariana *Tr.*
Lucernula.
Iouis flos *Geſn.*
Veilroſen *Sil.*
Sammetröslin.
Rote Marienröslein.

Iunio, Iulio, & Auguſto florum exortus. Bilem per aluum trahit, vulnera recentia glutinat.

Radicum ſuccus attractus Naribus ſternutamenta ciet; Cerebrumque efficaciter purgat.

Lychnis coronaria albo flore.

Lychnis candida.
Roſa Mariana *ſat. 2.*
Weiſſe Veiloſen.
Weiſſe Margenröslin.

Lychnis alba maculis rubris aſperſa.

Eingeſprengte Veilroſen.

Lychnis ſubpurpureo flore.

Bleich rote Veilroſen.

Lychnis peregrina miniata.

Lychnis Chalcedonica ſ. Conſtantinopolitana miniata *Lob.*
Flos Conſtantinopolitanus *Dodon.*
Ocymoides peregrinum *Geſn.*
Πόθος Theoph.
Türckiſche Negelin.
Jeruſalemblümlin.
Spornblumen.
Vngriſche Röslin/ *Sil.*
Zinober Röslin.

Florum elegantia hortos exornat, ſed inodora & vſus neglecti.

Lychnis viſcoſa ſat.

Muſcipula ſeu Armoraria *2. Aduerſ.*
Seſamoides magnum Salmantium *Cluſ.*
Kleber Negelin.

Magiſtrantia.

Imperatoria *Tab.*
Aſtrantia *Dod. F.*
Oſtrutium *Lob.*

Laſer-

Laſerpitium Germanicum *Fuchſ.*

Meiſterwurtz.

Magiſtrentz.

Iunio vmbellam floribus onuſtam gerit.

Radix frigoris patiens multo tempore viuit, ſerpendo progrediens.

Excalefac. & ſicc. 3. receſſu. Incidit, trahit, aperit, attenuat, prouocat, reſoluit, venena diſsipat.

Præſtat ferè ad omnia venena & omnes venenoſarum ferarum morſus atq; ictus.

Aſthmaticos, anhelofos iuuat; Hydropicos ac lienoſos curat. Ventriculi, & Inteſtinor. flatus mirè diſcutit. Vnde coli cruciatibus & Ventriculi torminibus vtilis: Menſes ciet atq; vrinas; Vtero præfocatas reficit. Concretum lac & ſangninem diſſoluit, febrium rigores diſcutit & Quartanas curat. Manſa è capite pituitam elicit. Oris halitum emendat. In ſumma Zedoariæ facultatibus ſimilis.

Herba vulnera glutinat, & rabidi canis morſus, nec non carbunculos cùm polenta trita & impoſita ſanat.

Magiſtrantia nigra.

Imperatoria nigra *Tab.*

Aſtrantia nigra *Aduerſ.*

Sanicula fem. *Fuchſ.*

Σπονδύλιον, ἀπὸ τῶ σπονδύλων.

Veratrum nigrum 2. *Cl. P.*

Oſtrutium.

Schwartze Meiſterwurtz.

Schwartzer Sanickel.

Siccat & adſtringit, ſimul tamen aluum laxat inſtar Myrobalanorum.

Educit leuiter biſem atram potionibus addita.

Maiorana vulgatior.

Ἀμάρακος *Gal.* παρὰ τὸ μὴ μαραίνεσθαι. Perpetuò enim viret.

Σάμψυχον *Dioſc.* ἀπὸ τοῦ σαίνειν τὴν ψυχήν, à demulcendo animum, quia ſuauitate odoris reficit ac recreat animum.

Maioran.

Meiron.

Culinis nota herba.

Tota eſt odorata, tam in cibis, quàm Medicamentis vſus non contemnendi.

Tenuium partium, ac digerentis facultatis. Deſic, calefacit, digerit, attenuat aperit, roborat.

Omnibus capitis & Neruorum frigidis affectibus mirè vtilis. Valet ad Pectoris & Stomachi vitia. Iecinoroſis & Lienoſis ſalubris. Vteri flatus

flatus resoluit. Menstrua prouocat. Suggillata delet; luxatisq; tumoribus imponitur. Succus caput purgat naribus infusus, cerebrum roborat. Lethargicos & Comitiales iuuat.

Maiorana perennis.

Amaracus sempervirens.
Maiorana frutescens.
Gepfropffter Maioran.
Winter Meyran.

Surculo plantatur vt Rosmarinus. In fictilibus aliquot annis perdurat.

Maiorana tenuifolia.

Amaracus 3. s. tenuifolia, *Tabern.*
Maiorana gentilis & minuta, *Aduers.*
Ἀμάρακος λεπτόφυλλος.
Edler Maioran.
Zarter Maioran.

Fragrantior est & in olere aptior. Seritur Maio.

Malua hortensis I.

Malua crispa, *Dod.*
Malua crustatis oris, *Lob.*
Malua satiua laciniosa, *Cord.*
Krause Pappeln.
Frawen Stab.
Römischer Widerthon/ *Sil.*

In hortis inter olera luxuriat, ex semine deciduo quotannis repullulans.

Plus habet aqueæ humiditatis quàm agrestis: vnde magis emollit: gustu tota dulcis, lubrica & glutinosa.

Esui aptior, quàm sylu. facilè subit ventriculum, vesicam, Thoracē, Renes iuuat, Raucedinem lenit.

Succus cum farina hordeacea calidis, Hepatis, Lienis & Matricis tumoribus imponitur.

Pabulo pecori miscetur aduersus veneficia.

Malua hortensis II.

Malua arborescens.
Malua arborea sylu. *Aduers.*
Δενδρομαλάχη, *Theoph.*
Baum pappeln.

Persicam arborem æquat altitudine & crassitie stipitis. Flores purpurei: semen Maluæ.

Ad quadriennium in hortis restat, prinsquam emoriatur, facilè tamen à frigore læditur.

Malua hortensis III.

Malua rosea fruticosa, *Aduers.*
Malua maior vnicaulis.
Ἀναδενδρομαλάχη, *Gal.*
Μαλάχη κηπευτή.

Stengel Rosen.
Pompel Rosen/*Vulgò.*
Rosen pappel.
Breun Rosen.

Reperitur flore simplici, vt plurimum rubro colore, puniceo, dilutè purpureo, candido, aut vtrisq; confusis coloratur. Calidæ sunt & humidæ naturæ.

Rubentes ex vino rubro decocti, Menses mulierũ nimium fluentes sistunt.

Ex aqua add. DiaMoro faucium inflammationibus collutu prosunt.

In vino veteri ablutione porrigines sanant.

Malua hortensis IV.

Malua hortensis rosea multiplex.

Malua Romana floribus multiplicibus.

Volle, Weisse, Rote, Leibfarbene, Schwartze, Braune } Stengel Rosen.

Gefülte Winter Rosen.

Hæc vt simplex colore variat.

Ad inflammationes tam internas quàm externas, Anginam, Sacros Ignes, aliosque tumores non contemnendi vsus.

Malua hortensis V.

Μαλάχη ἀγρία, Theoph. *Lugdun.*

Ἀλθαία, *Diosc.* παρὰ τὸ ἀλθαίνειν, à medendo.

Ἀεισαλθαία.

Ἔβισκος, *Gal.*

Eibisch.
Ibisch.
Hüffwurtz.

Humido pinguiq; nascitur solo. Floret Iulio & Augusto, Autumno & Vere radices colliguntur.

Calefacit, siccat, emollit, laxat, mitigat, concoquit.

Radix decocta pectoris vitijs, Alui profluuio, Menstruis immodicè fluentibus, Vrinæ difficultati, Calculosis, Dysenteriæ, Ischiadicis, tremulis & ruptis auxiliatur.

Ad strumas, abscessus, inflammationes, contusiones, neruorum distensiones, rupta, conuulsa, vesparum, Apum ictus efficax.

Semen valet ad Dysenteriam, sanguinis reiectionem, Phthisin & alui fluores.

Folia fomentis & cataplasmatis, ad lateris, calculi, Ventris, Vesicæq; dolores ac cruciatus vtiliter adduntur.

Muccago radicum oleis, vnguentis, emplastris laxantibus & dolorem sedantibus admiscetur.

Malua hortensis V I.

Althæa luteis floribus, *Lob.*
Althæa Ibiscus, *Aduers.*
Abutilon Gesn. *Dod.*
Welscher Eibisch.
Samet Pappeln.
Sub finem æstatis floret.
Glutinosa & vulneraria est.

Malua hortensis V I I.

Althæa palustris, *Tabern.*
Althæa palust. Cytini flore, Aristolochiæ vtriculis, *Aduers.*
Σίδη, *Theoph.*
Wasser Eibisch.
Flos illi purpureus saturior Maluæ satiuæ. Autumno floret.

Malua hortensis V I I I.

Alcea vesicaria, *Dod.*
Alcea Veneta, *Mattiol.*
Alcea peregrina solsequia, *Aduers.*
Τρίωνον, Diosc. *Mattiol.*
Römischer Fellrys.
Wetter Röslin.
Iulio flores Maluaceis similes subalbidi: semen autumno nigellæ ferè.
Emollientis est facultatis.
Ad Maluæ videtur temperiem accedere.

Malus domestica.

Μηλέα ἥμερος.
Zamer Apffelbaum.
Prædijs & hortis perquam familiaris & nota, cuiuslibet cœli admodum patiens.
Folia omnis Mali adstringunt, cum refrigerandi facultate.
Recentia tusa, imposita inflammationibus incipientibus prosunt.

Malus humilis.

Χαμαιμηλέα.
Johannis Apffelbaum.
Fruticis modo adolescit, & sua natura fert poma præcocia mediocriter dulcia, colore admodum dilutè flaua.

Mala acida.

Ὀξύμηλα.
Seurlinge.
Saueröpffel.
Frigida sunt & tenuium partium. Alimentum parcius subministrant, idq; crudum & frigidum, ventrem inhibent, vrinam pellunt, humores incidunt & tenuăt.

Mala dulcia.

Μελίμηλα, *Diosc.*

Γλυκύ-

Γλυκύμηλα.
Mala mustea.
Süsse öpffel.
Honig öpffel.
Mediæ sunt temperaturæ, minus humida & frigida. Ventrem emolliunt, minus facilè descendunt per aluũ. Præstant ad Melancholicos affectus & pleuriticos.

Mala vinosa.

Οἰνόμηλα.
Weinsaure öpffel.
Weinlinge.
Calefac. nonnihil & refrigerant, ventriculum recreant: saporis grati, febricitantibus vtilia.
Ex his parantur Electuaria non aliter atque è Cydonijs præstantissima, palato grata, in febribus haud contemnendi vsus.

Mala acido-dulcia.

Ὀξυγλυκύμηλα.
Mala Borsdorfiana.
Mala Misnensia.
Borßdorffer öpffel/Meißnische öpffel.
Saporis sunt gratissimi, stomacho vtilia, minimè flatulenta.
Eliguntur præ cæteris ad Syrupi de pomis & confect. Alchermes compositionem.

Mala Augustea.

Mala præcocia dulcia.
Augst öpffel.
Frühe öpffel.
Magdalenen öpffel.

Mala Episcopia.

Bischoffs öpffel.

Mala Annabergica.

Anneberger.
Herren öpffel.

Mala Cydoniata.

Mala Appiana.
Quitten öpffel.
Kitten öpffel.
His color, odor magnitudoque Cydoniorum.

Mala rosea.

Πλατύμηλα.
Rosen öpffel.

Mala parelia.

Parles öpffel.
Acida sunt & grati saporis.

Mala Carbonaria.

Kol öpffel.

Mala angulosa.

Zapffen öpffel.

Mala Duracina.

Läger öpffel.
Harte öpffel.

Mala

Mala rubentia.

Strimlingeöpffel.

In summa innumerabilis est pomorum varietas, vt superiorem ætatē nostra vincat. Nam insitio & inoculatio plura genera peperit.

Malus punica.

Malus granata.

Granat öpffelbaum.

In viridarijs florem ostendit nullo sequente fructu.

Folia hyeme amittit.

Mala punica.

Ῥοιά.

Granatöpffel.

Margrandenöpffel.

Mala punica { acida, austera, suauia.

Acida manifestè refrigerant, resiccant, adstringunt, nauseam ventriculi corrigunt, appetentiam excitant. Æstuanti stomacho auxiliantur. Choleram morbum reprimunt.

Succus ad oris vlcera vtilis cum melle.

Malicorium, Σίδιον, Psidium

Granatschalen.

Spissat, adstringit, sanguinolenta glutinat, humida gingiuarum vitia corrigit, mobilesq; dentes firmat.

Marrubium Creticum.

Marrubium Creticum angustiore folio, odore gratiore, *Aduers.*

Cretischer Andorn.

Candidius est & odoratius, folijsque quandoq; angustioribus & minoribus.

In horto Domini Heintij pharmacopolæ Suidnicensis.

Valentius omnia perficit quàm syluestre.

Medica cærulea.

Medica satiua Lugdun. *Dodon.*

Fœnum Burgundiacum, *Aduers.*

Μηδική, *Diosc.*

Burgundisch hew.

Blaw schnecken klee.

Refrigerandi vim habet.

Medica cochleata.

Trifolium cochleatum 3. *Dodon.*

Medica Anglica, *Tabern.*

Schneckenklee.

Iulio floret.

Medica Arabica.

Frembd Schneckenklee.

Ex semine in horto meo enata.

Melilotus Italica vera.

Melilo-

Melilotus Cretica, *Nonn.*
Melilotus nobilis.
Trifolium frutescens.
Trifolium Italicum folliculis rotundis, *C. B.*
Welscher Steinklee.
Schöner gelber Honigklee.
Seritur in hortis & quotannis ex semine renasci opus habet.

Calefac. sicc. digerit, concoquit, nec adstrictione prorsus caret.

Commodè in vsum medicum recipiuntur flores, qui colorem & odorem Mellis diutissimè retinent.

Colliguntur Iulio & Augusto.

Melilotus Italica vulgaris.

Melilotus Italica & Patauina, *Lobel.*
Trifolium corniculatum 2. *Dodon.*
Melilotus maior.
Ander Welscher Steinklee.
Eiusdem cum germanica facultatis.

Melissa vera.

Μελισσόφυλλον καὶ
Μελίφυλλον Diosc. *Gesn.*
Melissa, *Officin.*
Apiastrum, *Lobel.*
Citrago, Citraria.
Bienkraut/ *Sil.*
Mutterkraut.
Melissen kraut.
Hertzkraut.
Herba vulgo nota, apibus grata.

Radix restibilis, primo vere noua folia atque inde cauliculos promit.

Tota citrium redolet. Calida & sicca 2. gradu, discutit, sanat, glutinat.

Animum & Cor exhilarat, vitalesque spiritus roborat. Humenti ac frigido ventriculo auxiliatur, concoctionem adiuuat. Cerebri obstructiones reserat, Prodest Melancholicis, ab atra bile vexatis, Dysentericis, Cœliacis, Orthopnoicis, Lienibus & vlceribus Thoracis. Pota, illita contra serpentum & canis rabidi morsum, Aranearumq; ictum prodest, Cum nitro fungorum strangulationibus. Folia trita manibus, eas ab apum ictu præseruant.

Melissa Moldauica.

Melissa Turcica.
Citrago Turcica.
Türckisch Melissenkraut.
Facilè ex semine nascitur cœruleo & niueo flore.

Tota Melissæ odorē adeò imita-

imitatur, imò & superat, vt penè præ nimia fragrantia fastidium faciat.

Melo vulgatior.

Μηλοπέπων, Diosc. *Lobel.*

Melon-cucumis veterum, *Cord.*

Pepum, *Mattiol.*

Melonen.

Melaunen.

Pfeben.

Solum amat lætum & apricum, Soli expositum.

Carnem habet duriorem, magis firmam & solidam quàm Pepones.

Refrigerat, humectat, vrinas ciet: verùm frequens eius vsus in corpore vitiosum gignit succum, vnde febres nascuntur.

Semen ab officinis habetur inter quatuor maiora vocata primæ commendationis, & frequentioris vsus: mitigat ardores & Renum dolores.

Melo Saccharinus.

Melo saccharatus *Lob.*

Zucker Melonen.

Sin cœlum fuerit pluuiosum, ad maturitatem non perueniunt fructus.

Artis inuentum.

Semen priusquam seritur, saccharo, aut aquâ saccharata irrigatur.

Mentha crispa.

Mentha vulgata seu fusca sacra aduers. 2. *Dod.*

Mentha simplex *Offic.*

ἡδύοσμος *Diosc.*

Μίνθη Græc. ἀπὸ τοῦ μίνθου, à stercoris fœtore, per ἀντίφρασιν q. minimè fœtida.

Sisymbrium hortense.

Garten Müntze.

Krausle Müntze.

Krauser Balsam.

Augusto floret. Omnibus ferè hortis nota.

Tenuium est partium. Excalefacit & exiccat in fine 2. ordinis.

Attenuat, digerit, resoluit, aperit, incidit, prouocat.

Flatus & lumbricos pellit, vomitum compescit. Cœliacis & ventriculi Vterique doloribus à flatu prouenientibus competit.

Mentha vulgatissima.

Mentha vulgaris serpens rotundifolia.

Mentha hortensis verticillato Ocymi odore.

Cruciata Mentha *Lob.*

Mentha rubea.

Balsam Müntze.

Rote Müntze.

Balſam vulgo.

Folia breuiora, anguſtiora, ſerrata, in caulibus quadratis rubentibus.

Flores per interualla purpureo verticillato ambitu. Pulegij. Radix longè lateque ſub terra repens ſe propagat. Nulli hortorũ deeſt.

Eadem præſtat quæ ſuperior.

Purgationes feminarum inhibet, & præſertim aduerſus album Menſtruorum fluorem commendatur.

Mentha Cardiaca.

Mentha Romana anguſtifolia *Lobel.*
Mentha 2. *Mattiol.*
Mentha acuta *Tabern.*
Hertz Balſam.
Hertzmüntze.
Spitz Müntze.
Minus vulgata ac prior.

Odore & vi peramica cordi. Cerebro & ventriculo commendabilis.

Omnis Mentha vtiliter additur fomentis, deſeſsionibus, balneis, ſudatorijs & clyſteribus, vbi excalefactione & reſolutione op⁹ eſt.

Mercurialis ſatiua.

Mercurialis mas & femina.

Mercurialis teſticulata & ſpicata.
Ἑρμοῦ πόα ſeu βοϊδάνιον.
Λινόζωστις *Dioſc.*
Mercurius kraut.
Bingelkraut.

In areis hortorum cultis tota æſtate viget, hyeme intercidit.

Femina à maſculo ſolo fructu differt, qui racemoſus ſpectatur.

Sapore eſt ſubnitroſo, & nonnihil viroſo ſucco multo, porraceo, purgante, & medicato.

Ciet aluum, digerit, bilem & aquam in potionibus ſumta detrahit.

Herba Clyſteribus vtilis.

Meſpilus.

Μεσπίλη *Theoph.*
Meſpilus domeſtica *Lob.*
Neſpelbaum.

Floret Maio, ſub finem Octobris matureſcunt fructus.

Aſperis gaudet & incultis. In hortis apud nos colitur.

Si inſeratur Oxyacanthæ, magna fiunt Meſpila.

Folia adſtringunt, glutinant, ſanguinis profluuia ſiſtunt.

Fruct⁹ acerbus & κοιλιοστομάχοι ventrem ſtrenuè coërcet.

Cùm molleſcit, Menſis ſe-

cundis imponitur.

Ossicula contrita, calculos Renum valenter pellunt ex decocto Petroselini.

Meum.

Μῆον *Diosc.*
Meum vulgare *Clus. P.*
Meum Athamanticũ *Guil.*
Tordylium *Cord.*
Anethum tortuosum.
Daucus Creticus *Fuchs.*
Beerwurtz.
Hertzwurtz.
Bärdille.
Sewfenchel.
Bärmutterwurtz.

In horto meo Maio flores, Iunio semen in vmbella ostendit.

Excalefacit 3. siccat 2. Incidit, aperit, digerit, vrinas prouocat & menses. Veneni aduersatur.

Radix foris nigricans, intus candida, crassos & lentos pectoris humores extenuat & educit. Lienem & Hepar obstructione liberat, ventriculum frigidum & vterum calefacit & roborat.

Torminibus, vterinis affectibus, Articulorumq; cruciatibus medetur.

Additur vterinis insessibus & adRenum calculos ordinatis.

Caput tamen offendit immodicus eius vsus.

Milium candidum.

Κέγχρος *Diosc.*
Παναλιν.
Milium Lob. *Dod.*
Hirse.

Solum amat pingue limosum & glutinosum.

Refrigerat, siccat, adstringit, difficilis digestionis.

Agricolis cibus suauis, multum nutriens, ventrem cohibet & vrinas prouocat. Valde accommodum est Cerebri fluxionibus, item ad fluxiones Articulorum flatusq; intestinorum magno leuamento.

Milium nigrum.

Milium semine nigro & latiore iuba.
Schwartzer Hirse.

In hortis seritur, potius voluptatis quàm vsus gratia.

Millefolium luteum.

Millefolium minus seu stratiotes Chiliophyllos *Dodon. F.*
Elychrysum Italicum *Matt.*
Geel Garbe.

Morus.

Μορέα ἢ συκάμινος *Diosc.*

Morus

Morus celsa Offic. *Lob.*
Morus vulgaris.
Maulbeerbaum.
Loca amat calida & sabulosa.

Arbor tota videtur mistam obtinere vim ex restringente & purgante compositam.

Mora immatura refrigerant & nonnihil resicc. adstringuntq; vnde ad Stomatica medicamenta perquam commoda.

Matura aluum subducunt.

Folia ex aceto ambustis medentur.

Myrtus.

Μυῤῥίνη.
Μυρσίνη.
Myrtenstrauch.
Welsch Heidelbeerstrauch.
In viridarijs.

Vim habet adstringendi, siccandi temperatam in colore & frigore.

Napus.

Βουνιάς. *Diosc.*
Bunias f. Napus *Lob.*
Napus veterum *Trag.*
Napula.
Sterckrüblin.
Merseburgische Rüblin.
In hortis seritur, solutam terram postulat.

Rapo est paulò siccior, minusq; facilè concoquitur, aut descendit, paucioresque flatus ingenerat.

Semen potum venenorum vires hebetat: quare Antidotis miscetur.

Ex Adianthi decocto Morbillos & Exanthemata ad cutim propellit, & morbi malignitatem superat.

Narcissus mediocroceus I.

Νάρκισσος καὶ λείριον *Diosc.*
Narcissus albidus medioluteus vnico flore *Lob.*
Narcissus veterum *Tr.*
Sternblumen.
Spanische Rosen.
Narcissen röslin.
Flos stellatus Maio ꝓdit.

Amari est saporis, calidæ & siccantis naturæ, vulnera glutinat: habet & quiddam abstersiuum attractoriumq;.

Narcissus mediolute-us II.

Narcissus medioluteus pluribus floribus.
Narcissus mediocroceus serotinus polyanthos *Lob.*
Narcissus 1. *Matt.*
Stern Rosen.

Hunc à Domino Dominico Heintz habeo Schvidni-

cio. Iunio floret & Iulio.

Narcissus luteus.

Narcissus montanus luteus

Narcissus totus luteus montanus Theoph. *Lob.*

Pseudonarcissus 1. *Clus. H.*

Geel Narcissenblumen.

Mertzblumen.

Aprili floret.

Nasturtium hortense.

κάρδαμον Diosc. *Lobel.*

Cresio.

Kresse.

Gartenkresse.

Seritur Vere ad Acetariorũ vsum : quamuis omne anni tempus ad sationem aptum sit, hyeme excepta.

Calefacit, siccat, aperit, attenuat, mundat, prouocat, incidit, vrit, resoluit.

Semen Lienem imminuit, Menses ciet, Ventris tineas excutit, Aluum turbat, Bilem ex aqua subducit, vitia capitis purgat. Tussi ex melle medetur. Sorbitionibus incoctum pulmonum vitia extrahit.

Ex alto delapsis aut præcipitatis datum confert, sanguinẽ coagulatum dissoluit, & ne alicubi in corpore coëat, præcauet, sudores mouet. Calefacientibus Emplastris additur.

Herbæ, ad scorputum non minor quàm Cochleariæ, facultates & vis.

Nasturtium Indicum.

Nasturtium peregrinum Peruuianum *Lugdun.*

Nasturtiũ Orientale *Nonn.*

Indianische Kresse.

In horto Dom. Laurent. Scholtzij.

Sapore Nasturtium refert.

Nepeta Germanica.

Cattaria s. Mentha Catti *Aduers.*

Nepeta Off. *Trag.*

Herba Gattaria *Mattiol.*

Katzennept.

KatzenMüntz.

Dorant.

Rechter Dorant *Sil.*

Viret mox ab ipso Vere. Iulio & Augusto floret.

Odor acutus Caput ferit. Gustu constat feruido cũ amaritudine haud obscura.

Præstat ad omnes Capitis, Pectoris, Ventriculi aut Vteri morbos à pituita genitos.

Menses elicit, fœtus & secundas expellit, conceptus facilitat, prolificumque vterum reddit.

Ex vi-

Ex vino vel aceto ruptis, ex alto deuolutis commodè propinatur.

Succus pituitam è naribus trahit & visum acuit.

Additur balneis.

Aduersus veneficia apud vulgum magnæ commendationis.

Nepeta Hispanica.

Cattaria folio lõgiore *Dod.*

Cattaria angustifolia.

Spanische Nept.

Odor est vehementior & sapor acrior.

Nicotiana maior latifolia.

Hyoscyamus Peruuianus *Dodon.*

Tabacum maius latifoliũ.

Petum 2. *Clus. P.*

Tabaco *Hispanis.*

Sana sancta Indorum seu Nizotiana Gallorum *Lobel.*

Herba Reginæ *Chirurg.*

Indianisch Wundkraut.

Peruanisch Walwurtz.

Beinwelle.

Grosse rechte Tabaco.

Autumno flores in summo caulis fert purpurascentes: semen succrescit minutissimum in vasculis acutis.

Gustu est acris. Calefacit & siccat, resoluit, expurgat, cum exigua adstrictione. Adest ei narcotica vis, per aluum expurgatoria & alexipharmaca quædam.

Saliuam commanducata folia cient ac pituitam detrahunt.

Vlcera vetera expurgat, detergit, & ad sanitatem perducit.

Aduersus scabiem cutisq; fœditates & ad vulnera vtilis. Omnium venenatorum morsus sanat.

Nicotiana maior longifolia.

Tabacum Angustifolium.

Langblettrichte Indianische Beinwell.

Eiusdem naturæ.

Nicotiana minor.

Hyoscyamus vulnerarius minor.

Hyosc. dubius luteolus Solanifolius *Lobel.*

Petum 3. *Clus.*

Priapæia *Ital.*

Kleiner Wundbilsen.

Klein Tabaco } *Sil.*
Herrenkraut }

Notiss. in hortis Nobiliũ.

Maiore imbecillior. Tota planta admodum acris est dum floret. Diutius odorata caput temulentum reddit.

Pedi-

Muccago radicum oleis, vnguentis, emplaſtris laxantibus & dolorem ſedantibus admiſcetur.

Malua hortenſis VI.

Althæa luteis floribus, *Lob.*
Althæa Ibiſcus, *Aduerſ.*
Abutilon Geſn. *Dod.*
Welſcher Eibiſch.
Samet Pappeln.
Sub finem æſtatis floret.
Glutinoſa & vulneraria eſt.

Malua hortenſis VII.

Althæa paluſtris, *Tabern.*
Althæa paluſt. Cytini flore, Ariſtolochiæ vtriculis, *Aduerſ.*
Σίδη, *Theoph.*
Waſſer Eibiſch.
Flos illi purpureus ſaturior Maluæ ſatiuæ. Autumno floret.

Malua hortenſis VIII.

Alcea veſicaria, *Dod.*
Alcea Veneta, *Mattiol.*
Alcea peregrina ſolſequia, *Aduerſ.*
ὑπίκοον. Dioſc. *Mattiol.*
Römiſcher Fellrys.
Wetter Röslin.
Iulio flores Maluaceis ſimiles ſubalbidi: ſemen autumno nigellæ ferè.
Emollientis eſt facultatis. Ad Maluæ videtur temperiem accedere.

Malus domeſtica.

Μηλέα ἥμερος.
Zamer Apffelbaum.
Prædijs & hortis perquam familiaris & nota, cuiuſlibet cœli admodum patiens.
Folia omnis Mali adſtringunt, cum refrigerandi facultate.
Recentia tuſa, impoſita inflammationibus incipientibus proſunt.

Malus humilis.

Χαμαιμηλέα.
Johannis Apffelbaum.
Fruticis modo adoleſcit, & ſua natura fert poma præcocia mediocriter dulcia, colore admodum dilutè flaua.

Mala acida.

Ὀξύμηλα.
Seurlinge.
Saueröpffel.
Frigida ſunt & tenuium partium. Alimentum parcius ſubminiſtrant, idq; crudum & frigidum, ventrem inhibent, vrinam pellunt, humores incidunt & tenuãt.

Mala dulcia.

Μελίμηλα, *Dioſc.*

Γλυκύ-

Γλυκύμηλα.
Mala mustea.
Süsse öpffel.
Honig öpffel.
Mediæ sunt temperaturæ, minus humida & frigida. Ventrem emolliunt, minus facilè descendunt per aluũ. Præstant ad Melancholicos affectus & pleuriticos.

Mala vinosa.

Οἰνόμηλα.
Weinsaure öpffel.
Weinlinge.
Calefac. nonnihil & refrigerant, ventriculum recreant: saporis grati, febricitantibus vtilia.
Ex his parantur Electuaria non aliter atque è Cydonijs præstantissima, palato grata, in febribus haud contemnendi vsus.

Mala acido-dulcia.

Ὀξυγλυκύμηλα.
Mala Borsdorfiana.
Mala Misnensia.
Borßdorffer öpffel/Meißnische öpffel.
Saporis sunt gratissimi, stomacho vtilia, minimè flatulenta.
Eliguntur præ cæteris ad Syrupi de pomis & confect. Alchermes compositionem.

Mala Augustea.

Mala præcocia dulcia.
Augst öpffel.
Frůe öpffel.
Magdalenen öpffel.

Mala Episcopia.

Bischoffs öpffel.

Mala Annabergica.

Anneberger.
Herren öpffel.

Mala Cydoniata.

Mala Appiana.
Quitten öpffel.
Kitten öpffel.
His color, odor magnitudoque Cydoniorum.

Mala rosea.

Πλατύμηλα.
Rosen öpffel.

Mala parelia.

Parles öpffel.
Acida sunt & grati saporis.

Mala Carbonaria.

Kol öpffel.

Mala angulosa.

Zapffen öpffel.

Mala Duracina.

Läger öpffel.
Harte öpffel.

Mala

Mala rubentia.

Strimlingeöpffel.

In summa innumerabilis est pomorum varietas, vt superiorem ætatē nostra vincat. Nam insitio & inoculatio plura genera peperit.

Malus punica.

Malus granata.

Granat öpffelbaum.

In viridarijs florem ostendit nullo sequente fructu. Folia hyeme amittit.

Mala punica.

Ῥοιά.

Granatöpffel.

Margrandenöpffel.

Mala punica { acida, austera, suauia.

Acida manifestè refrigerant, reficcant, adstringunt, nauseam ventriculi corrigunt, appetentiam excitant. Æstuanti stomacho auxiliantur. Choleram morbum reprimunt.

Succus ad oris vlcera vtilis cum melle.

Malicorium, Σίδιον, Psidium

Granatschalen.

Spissat, adstringit, sanguinolenta glutinat, humida gingiuarum vitia corrigit, mobilesq; dentes firmat.

Marrubium Creticum.

Marrubium Creticum angustiore folio, odore gratiore, *Aduers.*

Cretischer Andorn.

Candidius est & odoratius, folijsque quandoq; angustioribus & minoribus.

In horto Domini Heintij pharmacopolæ Suidnicensis.

Valentiùs omnia perficit quàm syluestre.

Medica cærulea.

Medica satiua Lugdun. *Dodon.*

Fœnum Burgundiacum, *Aduers.*

Μηδική, *Diosc.*

Burgundisch hew.

Blaw schnecken klee.

Refrigerandi vim habet.

Medica cochleata.

Trifolium cochleatum 3. *Dodon.*

Medica Anglica, *Tabern.*

Schneckenklee.

Iulio floret.

Medica Arabica.

Frembd Schneckenklee.

Ex semine in horto meo enata.

Melilotus Italica vera.

Melilo-

Melilotus Cretica, *Nonn.*
Melilotus nobilis.
Trifolium frutescens.
Trifolium Italicum folliculis rotundis, C. B.
Welscher Steinklee.
Schöner gelber Honigklee.
Seritur in hortis & quotannis ex semine renasci opus habet.
Calefac. sicc. digerit, concoquit, nec adstrictione prorsus caret.
Commodè in vsum medicum recipiuntur flores, qui colorem & odorem Mellis diutissimè retinent.
Colliguntur Iulio & Augusto.

Melilotus Italica vulgaris.

Melilotus Italica & Patauina, *Lobel.*
Trifolium corniculatum 2. *Dodon.*
Melilotus maior.
Ander Welscher Steinklee.
Eiusdem cum germanica facultatis.

Melissa vera.

Μελισσόφυλλον καὶ
Μελίφυλλον Diosc. *Gesn.*
Melissa, *Officin.*
Apiastrum, *Lobel.*
Citrago, Citraria.
Bienkraut/ *Sil.*
Mutterkraut.
Melissen kraut.
Hertzkraut.
Herba vulgo nota, apibus grata.
Radix restibilis, primo vere noua folia atque inde cauliculos promit.
Tota citrium redolet. Calida & sicca 2. gradu, discutit, sanat, glutinat.
Animum & Cor exhilarat, vitalesque spiritus roborat. Humenti ac frigido ventriculo auxiliatur, concoctionem adiuuat. Cerebri obstructiones reserat, Prodest Melancholicis, ab atra bile vexatis, Dysentericis, Cœliacis, Orthopnoicis, Lienibus & vlceribus Thoracis. Pota, illita contra serpentum & canis rabidi morsum, Aranearumq; ictum prodest, Cum nitro fungorum strangulationibus. Folia trita manibus, eas ab apum ictu præseruant.

Melissa Moldauica.

Melissa Turcica.
Citrago Turcica.
Türckisch Melissenkraut.
Facilè ex semine nascitur cœruleo & niueo flore.
Tota Melissæ odorē adeò imita-

imitatur, imò & superat, vt penè præ nimia fragrantia fastidium faciat.

Melo vulgatior.

Μηλοπέπων, Diosc. *Lobel.*

Melon-cucumis veterum, *Cord.*

Pepum, *Mattiol.*

Melonen.

Melaunen.

Pfeben.

Solum amat lætum & apricum, Soli expositum.

Carnem habet duriorem, magis firmam & solidam quàm Pepones.

Refrigerat, humectat, vrinas ciet: verùm frequens eius vsus in corpore vitiosum gignit succum, vnde febres nascuntur.

Semen ab officinis habetur inter quatuor maiora vocata primæ commendationis, & frequentioris vsus: mitigat ardores & Renum dolores.

Melo Saccharinus.

Melo saccharatus *Lob.*

Zucker Melonen.

Sin cœlum fuerit pluuiosum, ad maturitatem non perueniunt fructus.

Artis inuentum.

Semen priusquam seritur, saccharo, aut aquâ saccharata irrigatur.

Mentha crispa.

Mentha vulgata seu fusca sacra aduers. 2. *Dod.*

Mentha simplex *Offic.*

ἡδύοσμος *Diosc.*

Μίνθη Græc. ἀπὸ τῆς μίνθου, à stercoris fœtore, per ἀντίφρασιν q. minimè fœtida.

Sisymbrium hortense.

Garten Müntze.

Krause Müntze.

Krauser Balsam.

Augusto floret. Omnibus farè hortis nota.

Tenuium est partium. Excalefacit & exiccat in fine 2. ordinis.

Attenuat, digerit, resoluit, aperit, incidit, prouocat.

Flatus & lumbricos pellit, vomitum compescit. Cœliacis & ventriculi Vterique doloribus à flatu prouenientibus competit.

Mentha vulgatissima.

Mentha vulgaris serpens rotundifolia.

Mentha hortensis verticillato Ocymi odore.

Cruciata Mentha *Lob.*

Mentha rubea.

Balsam Müntze.

Rote Müntze.

Balsam

Balſam vulgo.
Folia breuiora, anguſtiora, ſerrata, in caulibus quadratis rubentibus.
Flores per interualla purpureo verticillato ambitu. Pulegij. Radix longè lateque ſub terra repens ſe propagat. Nulli hortorũ deeſt.
Eadem præſtat quæ ſuperior.
Purgationes feminarum inhibet, & præſertim aduerſus album Menſtruorum fluorem commendatur.

Mentha Cardiaca.

Mentha Romana anguſtifolia *Lobel.*
Mentha 2. *Mattiol.*
Mentha acuta *Tabern.*
Hertz Balſam.
Hertzmüntze.
Spitz Müntze.
Minus vulgata ac prior.
Odore & vi peramica cordi. Cerebro & ventriculo commendabilis.
Omnis Mentha vtiliter additur fomentis, deſeſsionibus, balneis, ſudatorijs & clyſteribus, vbi excalefactione & reſolutione opꝰ eſt.

Mercurialis ſatiua.

Mercurialis mas & femina.
Mercurialis teſticulata & ſpicata.
Ἑρμοῦ πόα ſeu βοτάνη.
Λινόζωστις Dioſc.
Mercuriuskraut.
Bingelkraut.
In areis hortorum cultis tota æſtate viget, hyeme intercidit.
Femina à maſculo ſolo fructu differt, qui racemoſus ſpectatur.
Sapore eſt ſubnitroſo, & nonnihil viroſo ſucco multo, porraceo, purgante, & medicato.
Ciet aluum, digerit, bilem & aquam in potionibus ſumta detrahit.
Herba Clyſteribus vtilis.

Meſpilus.

Μεσπίλη Theoph.
Meſpilus domeſtica *Lob.*
Neſpelbaum.
Floret Maio, ſub finem Octobris matureſcunt fructus.
Aſperis gaudet & incultis. In hortis apud nos colitur.
Si inſeratur Oxyacanthæ, magna fiunt Meſpila.
Folia adſtringunt, glutinant, ſanguinis profluuia ſiſtunt.
Fructꝰ acerbus & *κακοστόμαχος* ventrem ſtrenuè coërcet.
Cùm molleſcit, Menſis ſecun-

cundis imponitur.

Ofsicula contrita, calculos Renum valenter pellunt ex decocto Petroſelini.

Meum.

Μῆον Dioſc.

Meum vulgare *Cluſ. P.*

Meum Athamanticũ *Guil.*

Tordylium *Cord.*

Anethum tortuoſum.

Daucus Creticus *Fuchſ.*

Beerwurtz.

Hertzwurtz.

Bärdille.

Sewfenchel.

Bärmutterwurtz.

In horto meo Maio flores, Iunio ſemen in vmbella oſtendit.

Excalefacit 3. ſiccat 2. Incidit, aperit, digerit, vrinas prouocat & menſes. Veneris aduerſatur.

Radix foris nigricans, intus candida, craſſos & lentos pectoris humores extenuat & educit. Lienem & Hepar obſtructione liberat, ventriculum frigidum & vterum calefacit & roborat.

Torminibus, vterinis affectibus, Articulorumq; cruciatibus medetur.

Additur vterinis inſeſsibus & ad Renum calculos ordinatis.

Caput tamen offendit immodicus eius vſus.

Milium candidum.

Κέγχρος Dioſc.

Παναλ...

Milium Lob. *Dod.*

Hirſe.

Solum amat pingue limoſum & glutinoſum.

Refrigerat, ſiccat, adſtringit, difficilis digeſtionis.

Agricolis cibus ſuauis, multum nutriens, ventrem cohibet & vrinas prouocat. Valde accommodum eſt Cerebri fluxionibus, item ad fluxiones Articulorum flatusq; inteſtinorum magno leuamento.

Milium nigrum.

Milium ſemine nigro & latiore iuba.

Schwartzer Hirſe.

In hortis ſeritur, potius voluptatis quàm vſus gratia.

Millefolium luteum.

Millefolium minus ſeu ſtratiotes Chiliophyllos *Dodon. F.*

Elychryſum Italicum *Matt.*

Geel Garbe.

Morus.

Μορέα ἢ συκάμινος Dioſc.

Morus

Morus celsa Offic. *Lob.*
Morus vulgaris.
Maulbeerbaum.
Loca amat calida & sabulosa.
Arbor tota videtur mistam obtinere vim ex restringente & purgante compositam.
Mora immatura refrigerant & nonnihil resicc. adstringuntq;: vnde ad Stomatica medicamenta perquam commoda.
Matura aluum subducunt.
Folia ex aceto ambustis medentur.

Myrtus.

Μυῤῥίνη.
Μυρσίνη.
Myrtenstrauch.
Welsch Heidelbeerstrauch.
In viridarijs.
Vim habet adstringendi, siccandi temperatam in colore & frigore.

Napus.

Βουνιάς. *Diosc.*
Bunias s. Napus *Lob.*
Napus veterum *Trag.*
Napula.
Sterckrüblin.
Merseburgische Rüblin.
In hortis seritur, solutam terram postulat.
Rapo est paulò siccior, minusq; facilè concoquitur, aut descendit, paucioresque flatus ingenerat.
Semen potum venenorum vires hebetat: quare Antidotis miscetur.
Ex Adianthi decocto Morbillos & Exanthemata ad cutim propellit, & morbi malignitatem superat.

Narcissus mediocroceus I.

Νάρκισσος καὶ λείριον *Diosc.*
Narcissus albidus medioluteus vnico flore *Lob.*
Narcissus veterum *Tr.*
Sternblumen.
Spanische Rosen.
Narcissen röslin.
Flos stellatus Maio pdit.
Amari est saporis, calidæ & siccantis naturæ, vulnera glutinat: habet & quiddam abstersiuum attractoriumq;.

Narcissus mediolutesus II.

Narcissus medioluteus pluribus floribus.
Narcissus mediocroceus serotinus polyanthos *Lob.*
Narcissus 1. *Matt.*
SternRosen.
Hunc à Domino Dominico Heintz habeo Schvvidnicio.

cio. Iunio floret & Iulio.

Narcissus luteus.

Narcissus montanus luteus.

Narcissus totus luteus montanus Theoph. *Lob.*

Pseudonarcissus 1. *Clus. H.*

Geel Narcissenblumen.

Mertzblumen.

Aprili floret.

Nasturtium hortense.

Κάρδαμον Diosc. *Lobel.*

Crelsio.

Kresse.

Gartenkresse.

Seritur Vere ad Acetariorũ vsum: quamuis omne anni tempus ad sationem aptum sit, hyeme excepta.

Calefacit, siccat, aperit, attenuat, mundat, prouocat, incidit, vrit, resoluit.

Semen Lienem imminuit, Menses ciet, Ventris tineas excutit, Aluum turbat, Bilem ex aqua subducit, vitia capitis purgat. Tussi ex melle medetur. Sorbitionibus incoctum pulmonum vitia extrahit.

Ex alto delapsis aut præcipitatis datum confert, sanguinē coagulatum dissoluit, & ne alicubi in corpore coëat, præcauet, sudores mouet. Calefacientibus Emplastris additur.

Herbæ, ad scorputum non minor quàm Cochleariæ, facultates & vis.

Nasturtium Indicum.

Nasturtium peregrinum Peruuianum *Lugdun.*

Nasturtiũ Orientale *Nonn.*

Indianische Kresse.

In horto Dom. Laurent. Scholtzij.

Sapore Nasturtium refert.

Nepeta Germanica.

Cattaria s. Mentha Catti *Aduers.*

Nepeta Off. *Trag.*

Herba Gattaria *Mattiol.*

Katzennept.

KatzenMüntz.

Dorant.

Rechter Dorant *Sil.*

Viret mox ab ipso Vere. Iulio & Augusto floret.

Odor acutus Caput ferit.

Gustu constat feruido cū amaritudine haud obscura.

Præstat ad omnes Capitis, Pectoris, Ventriculi aut Veteri morbos à pituita genitos.

Menses elicit, fœtus & secundas expellit, conceptus facilitat, prolificumque vterum reddit.

Ex vi-

Ex vino vel aceto ruptis, ex alto deuolutis commodè propinatur.

Succus pituitam è naribus trahit & visum acuit.

Additur balneis.

Aduersus veneficia apud vulgum magnæ commendationis.

Nepeta Hispanica.

Cattaria folio lõgiore *Dod.*

Cattaria angustifolia.

Spanische Nept.

Odor est vehementior & sapor acrior.

Nicotiana maior latifolia.

Hyoscyamus Peruuianus *Dodon.*

Tabacum maius latifoliũ.

Petum 2. *Clus. P.*

Tabaco *Hispanis.*

Sana sancta Indorum seu Nizotiana Gallorum *Lobel.*

Herba Reginæ *Chirurg.*

Jndianisch Wundkreut.

Peruanisch Walwurtz.

Beinwelle.

Grosse rechte Tabaco.

Autumno flores in summo caulis fert purpurascentes: semen succrescit minutissimum in vasculis acutis.

Gustu est acris. Calefacit & siccat, resoluit, expurgat, cum exigua adstrictione. Adest ei narcotica vis, per aluum expurgatoria & alexipharmaca quædam.

Saliuam commanducata folia cient ac pituitam detrahunt.

Vlcera vetera expurgat, detergit, & ad sanitatem perducit.

Aduersus scabiem cutisq; fœditates & ad vulnera vtilis. Omnium venenatorum morsus sanat.

Nicotiana maior longifolia.

Tabacum Angustifolium.

Langblettrichte Jndianische Beinwell.

Eiusdem naturæ.

Nicotiana minor.

Hyoscyamus vulnerarius minor.

Hyosc. dubius luteolus Solanifolius *Lobel.*

Petum 3. *Clus.*

Priaparia *Ital.*

Kleiner Wundbilsen.

Klein Tabaco } *Sil.*
Herrenkraut }

Notiss. in hortis Nobiliũ.

Maiore imbecillior. Tota planta admodum acris est dum floret. Diutius odorata caput temulentum reddit.

Pedi-

Pediculos & inprimis pulices necat. Nam folijs huius affricatis Cuti, vel ſucco illito tanquam incantamento fugati decidunt.

Inſignis eſt vulneraria.

Nigella Romana.

Μελάνθιον *Dioſc.* ἀπὸ μέλανος ἄνθος.

Nigella Romana odora ſ. Melanthium *Lobel.*

Melanthium hortenſe.

Schwartzer Kümmel.

Schwartz Coriander.

Römiſcher Coriander.

Schabab.

Solo gaudet pingui: ſemen Auguſto matureſcit.

Tenuium eſt partium, incidit, extergit, calefacit & ſiccat ad 3. gradum.

Flatus diſcutit, & pituitam incidit. Cum vino pectus expurgat, & difficultatem ſpirandi aufert. Menſes & vrinas prouocat. Lac Mulieribus auget continuò ſumta, & oculos purgat. Lumbricos ventris interimit, calculos Renum & Veſicæ minuit, Deſtillationes ex capite reſiccat calefactum nodulo illigatum & aſsiduè olfactum, recentes Oculorum ſuffuſiones diſcutit. Cum aceto maculas, lentigines, duritiês tumoreſque vetuſtos tollit.

Nigella Citrina ſimplex.

Χρυσομελάνθιον.

Melanthium Citrinum flore ſimplici *Tabern.*

Geeler Römiſcher Coriander.

Flore, non ſemine à priori differt.

Nigella citrina plena.

Nigella citrina vulgo vocata flore albo multiplici, *Lobel.*

Melanthium luteũ multiflorum.

Doppel geel Römiſcher Coriander.

Flos ei plenus pallidè luteus.

Nux iuglans.

Κάρυα.

Nußbaum.

Welſch Nußbaum.

Non niſi in hortis, lætis collibus viget, humiliores amat tractus.

Folia digerunt, adſtringunt & ſudores cient. Ad balnea, corporiſque lotiones adhibentur.

Arboris vmbra caput dolore afficit. Pannicula ſicca ex vi-

ex vino albo vteri præfocationibus auxiliatur, addita ol. succini guttula vna. Colicis etiam doloribus ac Nephriticis vtilis.

Cortex radicis medianus Dentium dolores sopit.

Nux iuglans.

Nux regia.

Κάρυον βασιλικὸν, *Diosc.* quia Caput lædit.

Welsche Nüsse.

Triplices habentur.

Maximæ, equinæ.

Roß Nüsse.

Grosse Nüsse.

Mediocres, vulgares.

Gemeine Nüsse.

Osseæ, minimæ.

Stein Nüsse.

Recentes calef. 1. & siccant 2. gradu, humectant nonnihil.

Eduntur nuces salubrius minoriq; incommodo recẽtes & succulentæ quàm aridæ: tũc enim concoctu difficiles, stomacho inutiles, valde biliosum succum procreant. Capiti grauedinem afferunt, tussientibus inimicæ & pectori.

Vtiles censentur maximè à piscium esu, vnde illud:

Post pisces nuces, post carnes caseus adsit. Ob vim calefaciendi & siccandi, Ieiuno stomacho comestæ latos lumbricos pellunt. Cum ficu ruta & grumo salis contra venena & Pestilentiã manè sumtæ cõmendantur.

Mammarum inflammationibus cum mellis exiguo & ruta illinuntur.

Rancidæ efficacissimæ illitæ, liuores in corpore tollunt.

Cum cepa, sale & melle, Canis hominisque morsui conueniunt.

Putamen combustum Capillum nutrit, Alopecias replet.

Lignea membrana intercursans, Nauci vocatur, aduersus calculum vulgi experimento laudata, das böglin in der Nuß.

Succus exterioris corticis adstringit. Ad oris inflammationes vtilissimus.

Aqua corticum viridium aduersus pestem commendatur.

Ocimum maius.

Ὤκιμον, *Diosc.*

Ocimum Caryophyllatũ maximũ ac citratum, *Aduers.*

Ocimum 1. magnum, *Tab.*

Basilica maior, *Trag.*

Gros Basilien kraut.

Re Gros

Gros Basilge.
In H. L. S.
Totum odorem Caryophylli cum citrio contusum fundit.
Calefac. & siccandi vi pollet.
Corroborat, & Lipopsychiam tollit.
Datur atram bilem colligentibus, suspiriosis, ægrè mingentibus.

Ocimum medium.

Ὤκιμον ἕτερον.
Ocimum, *Dod.*
Ocimum 2. seu medium, Mattiol. *Cam.*
Ocimum seu Basilicũ medium vulgatius, *Aduers.*
Mittel Basilien.
Basilien kraut.
Hoc duplex in hortis & fictilibus seritur. Vnum vulgatius & abiectius, minus suauem odorem vibrans: alterum citrinum seu citratum dictum, ab odore gratiore & cordi amabiliore.
Calefac. attenuat, resoluit, humores crassos discutit, pellit: ursim, auxiliatur difficilem spiritum trahentibus, vrinas ciet & menstrua prouocat.
Huius semen officinis notum, ad cordiales compositiones multi vsus.

Ocimum minimum.

Ocimum minus caryophyllatum.
Ocimum satiuum minus, *Dodon.*
Ocimum minimum Amaraci figurâ.
Ocimũ Caryophyllatum, *Aduers.*
Ocimum citratum.
Kleinest edel Basilien.
Negel Basilien.
Citron Basilien.
Minor tota plantula & rarior, Caryophylli halans fragrantiam.
In fictilibus asseruatur.
Quantò cæteris odoratius; tantò ad omnia efficacius.
Animo lapsis spiritus languidos recreat.

Olea Bohemica.

Ἐλαίαγνος, *Theoph.*
Oliua Bohemica, *Lugdun.*
Oliua Syl. Septentrionalium, *Lob.*
Ziziphus alba Colum. *Bell.*
Böhmischer Oelbaum.
Flores lutei, odorati.

Oleander Purpureo flore.

Νήριον ἢ ῥοδοδάφνη.
Rhododendrum, *Dod.*
Laurus

Laurus rosea, *Lob.*
Oleanderbaum.
Vnholden kraut.
Aspectu læto viridaria exornat, vsus neglecti.

Oleander flore albo.

Nerion candidum.
Rhododendrum album.
Weisser Oleander.

Ornithogalon lacteum.

Ὀρνιθόγαλον, Diosc.
Ornithogalon vulgare, *Clus. P.*
Bulbus leucanthemus minor, seu Ornithogalon, *Dod. F.*
Weisse Feldzwiebeln.
Kleine Erdnüsse.
Floret Maio.
Radix cruda coctaq; manditur. Est enim dulcis & suauis.
Duplex maius & minus.

Ornithogalon spicatum.

Ornithogalon Narbonense, *Dodon.*
Asphodelus Hyacinthinus fortè Gal. *Aduers.*
Ornithogalon 2. Pannonicum, *Tabern.*
Vngerisch Feldzwibel.
Iunio floret.

Orobus vulgaris Herb.

Ὄροβος, Diosc. *Officin.*
Orobus receptus Herbarior. *Lobel.*
Eruum, *Matthiol.*
Cicer Orobæum.
Mochus seu Cicer sat. Diosc. *Dod.*
Eruen.
Ad Medicos vsus in hortis seritur.
Saporis est amari, Calefac. 1. siccat 2. digerit, aperit, abstergit.
Flos ex decocto sanat pedes frigore vstos & cutis pruritum.
Ex Orobi farina fiunt iuscula Nephriticis, & calculosis, Cachecticis, cacochymicis pituitosisq; omnibus salutaria.

Orobus venetus.

Eruum Venetum.
Venedische Eruen.

Oryza Germanica.

Τίφη, Theoph. *Tabern.*
Rizum germanicum.
Zeæ genus, Oryza dicta, *C. B.*
Tragus frumentaceus seu Cerealis.
Reißgersten / *Sil.*
Teutscher Reiß.
Seritur cum alijs trimestribus seminibus.

Agrum amat lætisſimum.

Temperamento & facultatibus Tritico & Speltæ reſpondet.

Calefac. adſtringit, ſiccat, reſoluit.

In cibis cocta optimè alit. Lacte incocta ſaccharo addito plurimum & optimum alimentum ſuggerit, eoque ſanguinem & ſemen auget. Aluum leuiter ſiſtit. Dyſentericis, diarrhœâ laborantibus & tabidis commodum edulium.

Farina cum Roſis Mammarum inflammationes cohibet.

Pæonia femina ſimplex.

Παιωνία θηλεία.

Roſa Sancta.

Peonien Roſen.

Benignien Roſen/*vulgò*.

Paſsim in hortis Maio floret.

Radix deſiccatoriæ & calefactoriæ eſt facultatis, ſubtilium partium, leuiter adſtringit quadam cum dulcedine acrimoniam quampiā habens ſubamaram.

Expurgat Iecur obſtructum & Renes. Feminas à partu purgat, ciet Menſes, Regium morbum & Veſicæ dolores ſanat, Ventris doloribus auxiliatur.

Peculiariter Epilepſiæ & alijs affectibus Cerebri, potiſsim. frigidis & vertiginoſis, qui affinitatem quandam habent cum Epilepſia, vel in eam facilè mutantur, egregiè confert. Colligitur Septembri folijs flaccidis & areſcentibus, Luna inclinante.

Multa de collectione nocturna plena ſuperſtitionis nugantur Quidam.

Grana nigra nocturnis auxiliantur ſuppreſsionibus, veteri ſtrangulationi atq; dolori in aqua mulſa aut vino.

Pæonia femina polyanthos.

Pæonia femina multiplex *Dodon.*

Volle Peonien Roſen.

Gefülte Peonien blumen.

Hæc adeò multiplicatis folijs viſitur, vt vnius floris ſuper ducenta foliola numerari contingat.

Pæonia albo flore.

Pæonia leucanthemos.

Peonien *mit weiſſen blumē.*

In horto meo. Tota vulgari minor.

Pani-

Panicum vulgare.

Ἔλυμος, *Diosc.*
Panicum, *Herbar.*
Mel frugum.
Fenich.
Heidelpennich.
Fenchel Hirsche / *vulg.*
In campis & hortis.

Refrigerat, siccat, adstringit, aluum cohibet, difficilè digeritur, sanguinem procreat crassum.

Plebres & agricolis edulium gratum lacte decoctū.

Aluum sistit & dysentericis prodest, ;Tostum ex linteo sacculo impositum tormina ventris sedat.

Panicum panniculâ maiore.

Panicum maius peregrinum.
Panicum Indicum panniculâ villosa, *Lob.*
Frembder Fenich.
Grosser Indianischer Fenich.

Papauer satiuum album.

Μήκων ἥμερος, *Diosc.* παρὰ τὸ μὴ κινεῖν, à non ministrando, quòd suis fungi munijs vescentes non patiatur.

Papauer hortense, *Mattiol. Cam.*
Papauer album, *Dod.*
Papauer flore niueo.
Weisser Mohen.
Weisser Magsamen.

In hortis & campis seminis causa seritur. Iunio floret, Augusto perficitur.

Capita cum melle ad formam Eclegmatis decocta, tussi ex tenui materia, Arteriæ fluxionibus & cœliacis affectibus auxiliantur.

Semen nigro tutius vsurpatur, quo etiam præstat. Refrigerat modicè, somnum conciliat, vertiginem sistit, Additur amygdalatis, hordeatis & Emulsionibus in calidis affectibus.

Nimius tamen vsus nocet.

Vulgus ex eo placentas conficit & panes Papaueraceos dictos.

Mohnkuchen / Mohnbrod.

Papauer sat. nigrum.

Papauer nigrum sat. flore Maluæ hortensis aut pæoniæ, *Aduers.*
Schwartzer Mohn.
Grawer Mohn.

In vigilijs fronti illinitur ex aqua Rosarum Semen tritum per se vel cum vino tritum aluum, & feminarum profluuia cohibet, tussim lenit & alias calidas fluxiones.

Papauer satiuum maximo capite.

Grosser Welscher Mohn.
Magsamen mit grossen köpffen.

Semen quod nonnihil albicat, præfertur priori ad eosdem vsus.

Ex lacte decoquitur vel Melle ad somnum infantibus conciliandum, acresque & calidas ad pectus defluxiones.

In vigilijs fronti illinuntur seminis cremor & calices. Adduntur & lotionibus pedum ad eosdem effectus.

Papauer fluidum hortense.

Μήκων ἄγριος, *Diosc.*

Papauer albo & nigro semine.

Papauer spontaneũ hortense.

Papauer patulum.

Außlauffender Mohn.

In hortis sponte luxuriat.

Huius capitula hiantia maturum semen effundunt.

Prima germina olerum modo coquuntur & addito butyro deuorantur.

Papauer fimbriatum.

Papauer Cristatum album & nigrum, *Lob.*

Papauer fimbriatum { albo, rubro, incarnato, variegato flore.

Zerkerfter Mohn mancherley farben.

Papauer polyanthos.

Papauer multiplici flore.

Papauer pleno flore albo, rubro, purpureo, violaceo, cinereo, miniato, & ex his mixto.

Allerley farben gefülter Mohn.

Voller Magsamen.

Mirè natura florum varietate ludere solet.

Voluptatis ergò in hortos recipitur.

Papauer corniculatum luteo flore.

Μήκων κερατῖτις, *Diosc.*

Papauer cornutum, *Cord.*

Papauer sylu. corniculatum, *Trag.*

Horn Mohnsamen.

Gelber gehörnter Mohn.

Oelmagen.

Vis eius calef. & sicc. incidens & abstersoria.

Radix ijs vtilis, qui crassa & arenosa cũ lotio reddunt, & difficulter mingunt.

Papa-

Papauer corniculatum rubrum.

Papauer cornutum flore phœnicio, *Lob.*
Roter gehörnter Mohn.

Pastinaca satiua latifolia.

Pastinaca domestica vulgi, *Lobel.*
Σταφυλῖνος κηπαῖος, ab vuarum figura. Inuersi enim vuarum formam habent.
Elaphoboscum Diosc. *Lob.*
Zam Pestnachen.
Hirschmöhren.
Seritur ab olitoribus in hortis ad vsum ciborum.
Floret Iulio & Augusto secundo demum anno.
Terram requirit pinguem ac solutam alteq; perfossam.
Radix Autumno & Hyeme vsq; in proximum ver esui aptissima. Gustu dulcis, inflat & ventrem replet, vrinas mouet,& menses prouocat, venerem stimulat.
Semen calidius & siccius laterum doloribus, aut quibus aqua cutim subijt, serpentumque morsibus auxilio est.

Pastinaca satiua tenuifolia lutea.

Pastinaca satiua, *Diosc.*
Baucia hortensis.
Daucus niger Theoph. & Carotta vulgaris flaua, *Aduers.*
Geele Rüben.
Mören/ *Sil.*
Culinis nota. In hortis & campis ob radices plurima.
Radix dulcis, grata & ori iucunda. Calef. & siccat, aperit, inflat, venenis resistit.
Alimentum non multum quidem sed minus vitiosum, quàm alia pleraq; suggerit.
Flatulentum quoq; quiddam obtinet, sed minus quã Rapæ, quibus etiam minus citò descendit.
Coquuntur plerunq; cum aquâ, lacte vel carnium pinguium iure. Prosunt ventriculo.

Pastinaca satiua tenuifolia alba.

Staphylinus albus.
Carotta alba, *Mattiol.*
Weisse Möhren.
Saltem radice à priore discrepat.

Pastinaca tenuifolia rubra.

Carotta radice rubra.
Carottis rubra.

Pastina-

Pastinaca satiua atrorubens, *Lobel.*

Rote Rüben.

Rote Pasteney.

Carotten.

Solum requirit pingue.

Calef. humectat, lenit aluum, pectus facilitat, tussim mitigat.

In cibis sumta inflat & concoctu non adeò facilis.

Coquuntur radices, & aceto Anethoq; seu Carueos semine condiuntur, quæ hybernis mensibus acetariorum locum supplent.

Pastinaca polyrrhizos.

Σίσαρον, *Diosc.*

Sisarum, *Lob.* & *Dod.*

Siser satiuum.

Secacul Arab.

Zucker Möhrlin.

Gritzel Möhren.

Gierlein.

Minus frequens vt priores; facilè radiculis propagatur.

Calefacit nec acrimoniâ destituitur.

Omnium pastinacæ generum saluberrimum.

In cibo stomacho gratissimæ radices, appetentiam inuitant, genituram augent, & venerem stimulant, facilè concoquuntur, nec tardè descendunt, nutriunt mediocriter, nec praui sunt succi. Eduntur coctæ & quandoq; cum aceto sale & exiguo oleo acetarij in modum, sæpe in oleo aut butyro frixæ, & alijs modis.

Pepo rotundus Melonis effigie.

Πέπων.

Pepo rotundus.

Pepo ventricosus ab ipso pediculo vsque ad oculum striatus.

Plutzer.

Ronter Plutzer.

In hortis instructioribus Vratislauiæ.

Peponum multa sunt genera ab ipsorum sapore & figuris petita.

Pepo oblongus.

Pepo, *Brunfels.*

Pepo femina.

Pepo maior oblongus, *Dodon.*

Lenglichter Plutzer.

Solum desiderat pingue & soles æstiuos. Maiores sunt Melopeponibus striati. Carnem habent molliorem, leuiorem & insipidiorem.

Peponum natura frigidior cum larga humiditate. Abstergunt, eijciunt vrinas, Al-

uum facilem ac lubricã reddunt, verùm facilè corrumpuntur.

Perfoliata.

Perfoliatum vulgatius flore luteo, folio vmbilicato, *Aduerſ.*

Διάφυλλον.

Durchwachs.

Stopsloch.

Guſtu eſt amaro & adſtringente. Calidæ & ſiccæ naturæ.

Ad fracturas, hernias, ſtrumas, exoſtoſin, Eryſipelata magni vſus.

Datur & ruptis ſeu ex alto deuolutis.

Periclymenum I.

Περικλύμενον, *Dioſc.*

Περικλυμένιον, id eſt, circumflexum & circumuolutum.

Periclymenum vulgò.

Matriſylua.

Caprifoliũ germanicum, *Dodon.*

Lilium inter ſpinas.

Specklilgen.

Waldmeiſter.

Wald Lilien.

Je lenger je lieber.

Plantatur in hortis voluptatis cauſa & in topiariorum vſum.

Floret à Maij fine per æſtatem in Autumnum vſque.

Calefac. & ſiccantis naturæ; vehementer incidit, vrinas ducit.

Odorati ſunt flores.

Vlcera ſordida & humida ſanat & exiccat, Lichenes curat & alias cutis ſordities & maculas faciei emendat. Additur vnguentis, quæ ad capitis vulnera parantur.

Periclymenon II.

Periclymenum perfoliatum, *Dod.*

Periclymenum perfoliatum calidarum regionum Offic. *Lobel.*

Welſche Specklilien.

Lætius omnino fruticat in viridarijs.

Perſicus.

Μηλέα περσική.

Perſica arbor.

Pferſichbaum.

Primo floret vere.

Folia amara excalefaciunt & reſiccant, digerunt, viſcerum obſtructiones aperiunt, ac purgandi potentiam obtinent.

Succus vermiculoſis ac purulentis aur bus vtilis.

Flores aluum deijciunt, ſiccati & infuſi mira facilitate humorem aqueum, ex vniuerſo corpore per ventrem

trem educunt, neque vllam noxam inferunt.

Gummi aceto bullitum illitu Lychenes & papulas sanat.

Persica mala.

Περσικὰ μῆλα, *Diosc.*

Pfersken.

Quædam rubent, alia aureo colore fulgent, alia virescunt.

Frigidæ sunt & humidæ naturæ. Praui succi, facilè acescunt, & corrumpuntur. Ventriculum refrigerant, phlegma generãt copiosum, ac putres febres excitant.

Sicca aluum cohibent, Alui stomachique fluxiones sistunt.

Nuclei persicorum aperiũt, extergunt, vrinas prouocant, somnum conciliant.

Gummi temperamento mediocre, substantia lentum ac glutinosum, tenuium humorum acrimoniam obtundit. Hæmoptoisi, Phthisi, raucedini medetur & calculosis confert.

Persicus Armeniaca maior.

Μηλέα Ἀρμενιακή.

Johannis Pfersingbaum.

Marillenbaum.

Persica Armeniaca maiora.

Περσικὰ πραικόκκια.

Persica præcocia.

Sommerpfersken.

Goldtpfersing.

Marillen.

Mallilen.

Johannis Pfersken.

E genere sunt persicorum.

Maturescunt ineunte æstate.

Eiusdem naturæ & dotis cum Persicis sunt, minus tamen humida: suauiora, delectabiliora, stomacho gratiora.

Minus nocent ventriculo, nec tã facilè corrumpuntur.

Persica Armeniaca minora.

Armeniaca minora.

Kleine Marillen.

Halbe Sommerpfersing.

Minora sunt, coloris aurei subrutilantis & odoris iucundi.

Nuclei amaricant, abstergunt, vrinas prouocant, calculosis salutares.

Ex his elicitur aqua contra calculum & vrinæ retentionem magnæ vtilitatis.

Peucedanum Germanicum.

Fœnicu-

Fœniculum Porcinū, *Lob.*
Πευκέδανον.
Haarstrang.
Radix crassa succum fundit flauum odoris grauis & fœtentis.
Excalef. sicc. attenuat, incidit, digerit, ventrem emollit, Lienem absumit, difficiles partus extrahit. Facit ad vesicæ cruciatus & Renum distentiones potum.

Phalangium ramosum.

Φαλάγγιον, *Diosc.*
Crinagrostis.
Lilium gramineum.
Asphodeli sylu. species.
Graßlilgen.
Erdspinnen kraut.
Weisser Wiederthon.
Saporem habet glutinosum & nauseosum aliquantum. Naturæ siccantis & penetrantis, potum phalangionum ictibus, ventrisque torminibus medetur.

Phalaris.

Gramen Canariense.
Φαλαρίς, *Diosc.*
Canarien sahmen.
Semen Luteolis Canariensibus gratum: In siccis fomentis Milij vsum habet.
Etiā contra calculum farctusq; vesicæ vsurpatur.

Phasiolus vulgaris.

Σμίλαξ κηπαία, Diosc. *Aduers.*
Smilax hortensis.
Faba Turcica multicolor.
Dolichus, *Hippoc.*
Türckische oder Welsche bohnen.
Faseln.
Seritur ad Topiariorum ornamenta.
Gaudet pingui & aprico solo.
Augusto maturescunt.
Multa inueniuntur Phasiolorum genera flore & semine variantia.
Niuei, Weisse.
Flauescentes, gelbe Bohnē.
Rubei, rote Bohnen.
Ex Cœruleo nigricantes, blawe Bohnen.
Cinerei, aschgraw Bohnē.
Alij sunt variegati, gescheckte Bohnen.
Siliquæ integræ teneræ elixatæ cum butyro, pipere longo, galanga, Zinzibere in cibum veniunt.
Candidi adduntur fucis, quibus mulieres faciē concinnant.
Excalefaciunt & humectant 1°. Aluum emolliunt, pectus dilatant, ventriculo laborem faciunt, bruta & terrifica insomnia gignunt,

ſanguinemque Melancholicum procreant.

Piper Indicum.

Καψικὸν, *Actuar.*
Piperitis ſeu Siliquaſtrum Peruuianum, *Cord.*
Capſicum, *Cluſ.*
Piper Siliquis oblongis recuruis.
Calecutiſcher Pfeffer.
Schotten Pfeffer.

In hortis & fictilibus Auguſto floret.

Excalefac. & ſiccat. 4. gradu. Vrit valenter & exulcerat corpus admotum recens.

Vulgus vtitur loco piperis cum pane toſto pulu. verùm maligni quid obtinet.

Piſtacius Germanica.

Σταφυλόδενδρον.
Staphylodendron, *Dod.*
Nux veſicaria.
Pimpernüßle.

Elegantiæ cauſa potius quàm vtilitatis in hortos venit, cum nuces non ſint edules, nauſeam excitent, & ventriculum perturbent.

Piſum vulgatius maius.

Ὦχρος.
Λάθυρος.
Piſum hortorum.
Piſum maius, *Mattiol.*
Welſche Erbſen.
Büſchel Erbſen.
Garten Erbſen.

Terram deſiderat facilem ac ſolutam, à frigore citò offenditur.

Exicc. refrig. detergit & minus flatulentum eſt.

Recens decoctum cum vaginulis delitiæ ſunt palato.

Piſum hortor. anguloſum.

Piſum quadratum Plin. *Tabern.*
Piſum anguloſum hortor. *Aduerſ.*
Piſum Romanum.
Römiſche Erbſen.
Stock Erbſen.
Faſel Erbſen.

Semen in ſiliquis, anguloſa eſt & quadrata corporatura. Cicere maius mediocrem fabam æquat ruffo colore.

Minus frequens in hortis ob guſtum minus gratum, nonnihil amaricantem Ciceris.

Calef. ſiccat, aperit, abſtergit.

Decoctum ex iure pingui add. Macis & Roſmar. puerperas à partu purgat. Auriginoſos ſanat, & incipientibus Hydropicis ſuccurrit.

Piſum

Pisum aruense.

Πίσον.

Pisum minus, *Mattiol.*

Pisum minus ex luteo virescens, *Aduers.*

In agris minori cultu seritur.

Vix vllum legumen in culinis frequentius.

Maioribus delicatiores & pinguiores, citius elixantur, & facilius concoquuntur. Alunt, multumque nutriunt, præsertim corpora valentiora, qualia sunt Agricolarum, sed flatus procreant, stomacho & capiti onerosa.

Pisa leptoloba.

Pisa cortice edibili.

Dünne subtilheutige Erbsen.

Hæc simul cum folliculis eduntur.

Pisum cordatum, Aduers.

Καρδιόσπερμον.

Halicacabus peregrinus, *Dodon.*

Vesicaria seu Halicacabus repens.

Concordia Simleri.

Hertzsahmen.

Münchsköpfflin.

Schwartze oder Welsche Schoten.

Ad topiaria seritur.

Semen ad cordis affectus valere creditur.

Plantago rosea.

Plantago multiplex.

Blumen Wegerich.

Gefülter Wegericht.

Voluptatis ergo in hortos recipitur. Eiusdem cum plantagine latifolia vsus.

Poma amoris.

Aurea Mala, *Dod.*

Pomum Indum, *Mediolan.*

Solanum pomiferum.

Goldöpffel.

Lieböpffel.

Poma autumno maturescunt, hyeme perit vniuersa planta, tetrum halat spiritum, frigidæ & humidæ naturæ.

Nonnulli esitant poma, non secus ac Melones. Corpori alimentum exiguum, prauum ac vitiosum.

Succus Erisypelati, ignibus sacris & alijs calidis fluxib. vehementer obluctatur.

Porrum capitatum.

Πράσον κεφαλωτὸν, *Diosc.*

Porrus, *Pallad.*

Cepa sterilis.

Lauch.

Leuchel.

Sapor & facultas cepæ sed mitior.

Inflat, noxium succū creat, tumultuosum somnium parit. Oculis nocet & calidiores ac biliosiores naturas offendit.

Portulaca.

Ἀνδράχνη, Diosc.

Portulaca domestica.

Burtzelkraut.

Partim in hortis ab olitoribus seritur. Estur in acetarijs. Refrigerat 3. humectat 2 gradu, viscosum etiam quid obtinet. Succum gignit modicum, eumq; frigidum, humidum & glutinosum.

Commanducata hæmodiam dentium sedat à rebus acidis & acribus.

Succus stomachi & intestinorum æstuationem & fluxiones mulcet. Linguæ fissuras in Febribus mirificè sanat & sitim mitigat.

Prunus domestica.

Κοκκυμηλέα, Diosc.

Pflaumenbaum.

Floret Maij initio.

Folia refrig. exiccant, adstringunt. In vino decocta collutu, Oris, faucium & tonsillarū fluxiones reprimunt.

Prunorum Gummi.

Pflaumhartz.

Potum ex vino calculos comminuit.

Prunorum multiplex differentia.

Pruna Hungarica maiora.

Pruna Brunensia, Pruna pannonica.

Brunner Pflaumen.

Vngrische Pflaumen.

Omnium sunt præstantissima, Ori grata, in cibo & medicina conuenientia, ventriculum mediocriter refrigerant, bilem leniunt eiusque acrimoniā obtundunt, Aluum molliunt.

Pruna Hungarica minora.

Tzwetschken.

Kleine Pflaumen.

Dulcia sunt & ori gratiora. Resiccata & decocta ventriculo grata, Aluum emolliunt.

Pruna asinaria.

Roßpflaumen.

Magna sunt, rubore perfusa, viliora.

Pruna cerea minora.

Pruna cerea præcocia.

Geele Pflaumen.

Geele

Geele Spillinge.

Aluum subducunt recentia. Nimius tamen esus ventriculum grauat, & humores putredine obnoxios gignunt, vnde dysenteria & febres putridæ nascuntur.

Siccata aluum sistunt, & dysenteriæ cœliacisque prosunt.

Pruna cerea maiora.

Moraunen.

Marunckeu.

Hortis instructioribus saltem nota.

Maxima sunt, eiusdem naturæ cum minoribus.

Prunidactyla.

Pruna oblonga & cœrulea.

Blawe lange Pflaumen.

Bilsen Pflaumen.

Blawe Spillinge.

Blawe Marunckeu.

Ex semine prunorum cereorum maiorum nascuntur.

Pruna canina.

Hunds pfleumlin.

Weisse pfleumlein.

Parua sunt pallida, nonnihil rubentia.

Dulcia sunt.

Pruna parua autumnalia.

Pruna serotina.

Pruna Auenaria.

Herbstpflaumen.

Kriechen/ *Sil.*

Zipparten.

Minora sunt & cœrulea.

Hortis Rusticorum nihil frequentius: Ex quibus additâ farinâ edulia parantur haud ingrata.

Salubria putantur, & visceribus vtilia, verùm recentium vsus nimius Dysenteriam procreare solet.

Pruna parua vinosa.

Weinpfleumlin.

Tarrnickel/ *Vulgò.*

Viridia sunt, vinosi saporis.

Condiuntur saccharo febricitantibus grata.

Psyllium Herbarÿs.

Pulicaris herba, *Lobel.*

ψύλλιον, Diosc. *Gal.*

Psillienkraut.

Flöhkraut.

Refrig. humectat, emollit, inspissat.

Muccago ad calidas defluxiones valet, Sitim extinguit, læuigat linguam, & faucium scabritiem in ardentissimis febribus.

Pyrethrum.

Πύρεθρον, *Diosc.* à feruido sapore ignea vi vrente.

Pyre-

Pyrethrum Officin. *Lob.*
Saliuaris herba.
Dentaria.
Bertram.
Geiferwurtz.
Speichelwurtz.

Flos ei bellidis maioris seu chamæleontis albi. Nusquam in hisce montibus occurrit, sed aliunde affertur, & hortensis est planta: sæpe in millefolium degenerauit. Quidam decepti nomine Bedram, quod Valerianam syluestrem sonat: in Sudetis montibus sponte prouenire scripserunt.

Radix calida vehementer cum adurenti acrimonia.

Mansa pituitam elicit. Dentium cruciatum placat, & scorbutum sanat.

Miscetur Antidotis.

Pyrus satiua urbana.

Ἄπιος *Diosc.*
Birnenbaum.
Pyra.
Ἄπια, Birnen.

Pyra omnia frigida. Adest & omnibus adstringendi quædam ac terrena substantia. Alimentum amplius & copiosius quàm Mala s. Poma conferunt, sed hoc ipsum frigidum ac reprobum.

Qui flatibus obnoxij sunt, non ab esu Pyrorum modo, sed etiam crudorum omnium abstinere debent, vt quæ flatus gignant.

Cocta, flatus deponunt, gratiora & salubriora censentur, præsertim cum discutientibus flatus.

Magnam varietatem diligentia Hortulanorum peperit.

Pyrum ἄπιον, ὄχνη.
Pyra præcocia Früebirnen.
Pyra Auenaria Haberbirnen.
Pyra farinacea Meelbirnen.
Pyra Mariana Margenbirnen.
Pyra Moschatellina Muscatellerbirnen.
Pyra Mellea (Melapia) Honigbirnen.
Saccharapia Zuckerbirnen.
Pyra Lardina Speckbirnen.
Pyra Nobilium Jungckerbirnen.
Pyra Hyemalia, serotina Winterbirnen.
Pyra ossea Steinbirnen.
Pyra strägulatoria Strenglinge/würgende Birnen/Ritterbirn.
Pyra adiposa Schmeerbirnen.
Hydrapia Wasserbirnen.

Pyra

Pyra coccineo succo & aspectu mirantia Blutbirnen.

Quinquefolium luteum erectum.

Πεντάφυλλον *Theoph.*

Quinquefolium Theoph. maius *Tabern.*

Pentaphyllon vulgare *Lob.*

Geel auffstehend Fünffinger kraut.

Gros geel Fünffinger kraut.

Eiusdem cum sylu. facultatis.

Quinquefolium erectum album.

Quinquefolium maius album *Lob.*

Pentaphyllon albū *Theoph.*

Gros weis Fünffinger kraut.

Quinquefolium flore Alchimillæ.

Heptaphyllon montanū.

Stellaria argentea *Matt.*

Argentaria petræa *Gesn.*

Alb Fünffingerkraut.

Berg Sinnaw.

Ad vulnera glutinanda efficax.

Ranunculus albus multiflorus.

Ranunculus niueus polyanthos *Lob.*

Ranunculus coronarius albus.

Gefülter weisser Hanefuß.

Weisse KrantzSchmirgeln.

Ranunculus luteus multiplex.

Ranunculus dulcis multiflorus 4 *Tabern.*

Ranunculus syluest. 2. flore multiplicato *Dod.*

Gefülter Hanenfuß.

Geel tausentschön.

Klein Ruckerzu.

Maio, Iunio & Iulio foliorum denso stipatu collucescit.

Reptante coliculo se propagat.

Raphanus rotundus.

Ῥαφανὶς καὶ ῥάφανος *Diosc.*

Raphanus magnus *Aduers.*

Rettich.

Ronder Rettich.

Post æstatis solstitium Iunio & Iulio commodissimè seritur.

Raphanus acerrimus est, Ori suauis sed stomacho inimicus, concoctu difficilis, flatus gignit, ructus & vrinam ciet, aluum emollit, pituitam extenuat. Calefac. 3. siccat

 2. gra-

2. grad. In cineribus decoctus, expressus succus cum melle vel saccharo candi contra veterem tussim & pituitæ crassitiem in pectore efficax.

Salutaris contra fungorum venena.

Obsonij potius, quàm nutrimenti nomine vescimur crudo minutim conciso cum salis pauxillo.

Radix cum sale trita in malignis febribus sub pedibus ligatur.

Raphanus longus.

Raphanus vulgaris *Gesn.*

Radicula satiua minor *Dodon.*

Langer Rettich.

Süsser Rettich.

Vt minor sic esu suauior. Multum enim acredine illa ac soporis vehementia recedit, & salsugine imbutus linguam vsq; adeò non vellicat.

Appetitum excitat primis mensis sumtus.

Succus Asthmaticis & calculosis vtilis.

Raphanus Sessilis.

Raphanus orbiculatus minor.

Klein Scheibel Rettich.

Klein Keulichter Rettich.

Delicatior cæteris Vratislauiæ ab Olitoribus in forum venum fertur.

Raphanus rusticanus.

Ῥαφανὶς ἀγρία *Dod.*

Raphanus magnus *Dod.*

Raphanus marinus *Gesn.*

Thalaspi maius *Cord.*

Armoracia *Plin.*

Meerrettich.

Kreen.

Passim humidis & vmbrosis hortorum locis. Extremæ planè est acredinis. Aperit, pellit, incidit, prouocat, attenuat, abstergit.

Teritur cum vino, aceto & melle condimenti vice.

Appetentiam facit. Verùm caput lædit & nidorosas eructationes mouet. Biliosis & caput dolentibus noxius.

Vrinam & arenas valenter pellit, Menstrua prouocat.

Rapum longum vulgatius.

Γογγύλη *Diosc.*

Γογγυλίς.

Rapum oblongius *Dod.*

Rapum tereti, rotunda oblongaq; radice *Lob.*

Rüben.

Lange stopffel Rüben.

Vbiuis notissimum.

Seri-

Seritur post demessam segetem. Terrã postulat mediocrem & solutam.

Culinis notissimum, Calefac. humect.

Elixa radix alit, sed flatus gignit, humentem ac mollem carnem creat, fauces lenit atque thoracem.

Raporum assator, succus cum saccharo, ad tussim infantium vsus non contemnendi.

Semen calidum, siccum, nonnihil amarum.

Abstergit, aperit, prouocat.

Valet ad faciliorem, Scabiei, Morbillorum & Variolarum eruptionem. Nam humores ad cutim propellit ℨj. pondere potum. Miscetur Antidotis.

Rapum orbiculatum.

RApum orbiculatum, scil. turbinatum maius, *Aduers.*

Rapum rotundum s. sessile, *Matthiol.*

Runde Rüben.

Rapi sub cinere calente assi infimus orbiculus calidissimus, post aures applicitus magna efficacia reuellit, capitisque & dentium dolores citissimè sedat magno secreto.

Rapum syluestre.

Rapaceum semen.

Ο[illegible] semen.

Autumno seritur seminis causa. Aprili floret, succrescente semine copiosissimo.

Ex semine oleum extunditur, pauperum culinis inseruiens.

Auiculæ eo pascuntur etiã.

Reseda Plinij.

Reseda lutea.

Eruca peregrina.

Welscher Rauckem.

Tota gustu & nonnulla tenui acrimonia adstringit.

Ribes satiuum.

Ribes vulgaris, *Matt.*

Ribesium fructu minore.

Johannis treublin.

Frutex sepiendis hortorum puluinis idoneus.

Flosculi ex herbaceo pallidi: fructus racematim dependent circa solstitium rubentes, subacidi saporis, syluestribus minores. Sapore acidiusculo æstuantem stomachum refrigerant & sitim febricitantibus restinguunt.

Ricinus maior.

Hebræis Κικέιον.

Geranium regium.

Palma Christi.
Cataputia maior, *Officin.*
Κίκι, *Diosc.* κρότων.
Grosser Wunderbaum.
Zecken baum.
Römischer Hanff / *Vulg.*

Species videtur Tithymalli.

Semen in viridarijs Autumno maturescit, planta frigoris impatientissima.

Semen calefac. siccat, expurgat, detergit, digerit pituitam, bilem aquamq; per aluum extrahit, vomitum mouet, sed ventriculum vehementer subuertit.

Hanc fuisse stirpem à Deo præparatam pro vmbraculo Ionæ prophetæ, ostendunt Benedictus Ariæmontanus & alij.

Ricinus minor.

Cherua minor.
Klein Wunderbaum.
Abrahams baum.

Rosa candida.

Ῥόδον, ὡς ῥέον ὀδμῇ, quòd largum odoris fluuiū emittat.
Rosa albicans, *Matt.*
Rosa vulgatissima.
Weisse Rosen.
Weisse Garten Rosen.

Hortis nota. Iulio flores promit.

Refrigerat, adstringit Cor ventriculum, Iecur & retentricem facultatem roborat.

Præstat cæteris ad aquæ destillationem, quæ ex hac odoratissima colligitur.

Rosa suauè rubens.

Rosa lacteola.
Rosa Strigensis.
Strigische Rosen / *vulgò.*

Hæc candore & rubore confusis rutilat virgineis genis & malis concolor.

In hortis circa Strigam oppidum frequens, placet odore & colore.

Rosa Moschata.

Rosa Muscata.
Rosa Syriaca.
Muscat Rosen.
Biesen Rosen.

Minor est, candida, fragrantiæ commendatione in hortis instructioribus nota.

Aluum iucundius ciet & animi deliquia, stomachi cordisque lancinationes accersit.

Rosa incarnata maior.

Rosa Damascena, *Lob.*
Rosa Alexandrina, *Gesn.*
Rosa prouincialis maior.
Damascenische Rosen.
Prouintz Rosen/ab Appendico,

dico, [illegible] Prou[illegible].
Oppido Campaniæ in Gallia.
Leibfarbige Rosen.
Ad vſum Medicum hortis fiunt familiares.
Præferuntur cæteris ad ſyrupi Roſati ſolutiui confectionem.
Condiuntur etiam flores ſaccharo.

Roſa incarnata minor.

Roſa Damaſcena minor.
Roſa præcox.
Pfingſt Röslin.
Türckiſche Röslin.
Flores purpurei Damaſcenis ſimiles; verùm minores in cauliculis tricubitalibus rubentib⁹, totis ſpinoſis.
Circa Pentecoſtes feſtum floret.

Roſa Cinnamomea.

Roſa de canelle, *Lob.*
Roſa Mariana.
Οἱ ῥόδον.
Zimmet Röslin.
Canell Röslin.
Wein Röslin.
Foliolis ſunt omnium minimis.

Roſa lutea.

Roſa aureo colore, *Matth.*
Roſa Agyptia ſeu Affricana.
Geele Roſen.
Roſæ inodoræ ſunt, folia fruticis odorata.

Roſa rubra plena.

Roſa intenſè rubens.
Roſa rubra.
Roſa muricata.
Rote Roſen.
Blutrote Roſen.
Roſarum omnium præſtantiſsima & ad medicamenta omnis ferè generis vtiliſsima.
Plus habent terrenæ ſubſtantiæ & reſiccantis adſtringentiſq; facultatis.
Robur cordi conciliant, ac tremori & palpitationi eius ſuccurrunt, ventriculum, Hepar, renes & alia viſcera confirmant, Sanguinis vndequaq; eruptiones ſiſtunt, ſudores reprimunt.
Antidotis miſcentur.

Roſa in rubro nigricans.

Roſa carbonaria.
Sametroſen.
Kolroſen.
Eiuſdem vt prior facultatis.

Roſmarinũ Coronarium.

Λιβανωτὶς στεφανωματικὴ *Dioſc.*
Roſmarinus Coronaria *Mattiol.*

Libanotis coronalis.
Rosmarin.

Omnibus fere hortis notum, cum ad coronas, tum ad culinarium vsum.

Maio crescente lunâ surculi è cacumine decerpti & terræ immissi facilè radices agunt. Qua in re valde industriæ sunt mulierculæ Leobergenses

Interim tamen vitandus Martius Sol,& paulatim cœlo vmbroso primùm committendus, donec radiculas egerit.

In vicina loca, Bohemiam & Misniam magno earum lucro deferri solet.

Floret primo vere & Autumno.

Fragrantissimi est odoris. Excalefacit, siccat, attenuat, digerit, resoluit, aperit, roborat, incidit, abstergit, venenis repugnat, sanguinem purgat.

Ad Capitis affectus mirè efficax, præsentaneam vim obtinet in expurgando morbo regio.

Omnes Vteri diuturnos fluxus sistit.

Odor animum reficit, præsertim Balsamus eius, naribus illitus, Cerebrum & omnes sensus languentes reficit.

Liquor stillatitius Cerebri illitus vertiginem & dolores capitis tollit.

Rubia satiua.

Ἐρυθρόδανον *Diosc.*
Rubia maior *Aduers.*
Rubia tinctorum *Officin.*
Röte *vulgò.*
Ferber Röte.

Solum amat pingue: quale in agro Vratislauiensi.

Sapor ei acerbus cum exigua quadam dulcedine, quam acerba & adstringens mox excipit qualitas.

Iecur & Lienem extergit, vrinam trahit crassam.

Radices tingendis lanis aptissimæ.

Herba, vasa ex plumbo candida extergit.

Ruscus.

Ὀξυμυρσίνη.
Μυρσίνη ἀγρία *Diosc.*
Myrtacantha *Aduers.*
Ruscum *Dod.*
Bruscus *Offic.*
Ruscken.
Bruscken.
Myrtendorn.

Radix viuacissima est, multos annos perennat. Aromatica, aliquantū amara.

Semen calculum frangit.

Caululi recentes Asparago-

ragorum vice in acetarijs sumuntur.

Ruta domestica.

Πήγανον Diosc. παρὰ τὸ πηγνύειν τὴν γονὴν a contrahendo & cogendo.

Ῥυτὴ à ῥύεσθαι, à præseruando & custodiendo, quod venena arceat.

Ruta satiua maior seu latifolia.

Zamraute.

Rauten.

Hortis familiaris. Iulio & Augusto floret.

Grauis est odoris, gustu acri & amaro: tenuium partium, crassos lentosq; humores incidit & attenuat.

Facit ad lateris thoracisq; dolores, spirandi difficultatem, tusses, pulmonis inflammationem, Coxendicum & Articulorum cruciatus, Hydropicis auxiliatur.

Semen lethalium venenorum antidotum.

Ruta leptophyllos.

Ruta tenerior.

Wein Raute.

Folia sunt teneriora & angustiora.

Olfactu cum aceto Epilepticos & feminas vtero strangulatas excitat.

Sabina femina.

Βράθυ 1. Dioscor.

Sabina genuina.

Sabina Baccifera.

Sabina Matth.

Sadelbaum/ Sil

Sadenbaum.

Sagbaum.

Seuenbaum.

Sebenbaum.

Semper viret, tenuis essentiæ.

Excalefac. siccat, gustu amaro, acri adstringente: Vrinam ducit, Menses prouocat, &, si quid aliud, abortus facit.

Folia pulu. cum butyro bubulo illita Achores in capitibus puerorum sanant.

Ex melle & butyro Asthmaticis medentur.

Sabina hirsutior s. mas.

Βράθυ 2. Diosc.

Sabina humilis folio Tamaricis.

Sabina vulgatior, *Lobel.*

Sabina sterilis, *Matt.*

Sadelbaum mennlin.

Folia huic Tamaricis, sed rigidiora, pungentia, tetrum odorem halant, perpetuoq; virent.

Valenter excalefac. siccat, digerit, resoluit, aperit, abster-

abstergit, prouocat, parumque adstringit.

Saluia maior.

Saluia latifolia, *Trag.*
Saluia, quòd multis sit salutaris.
Saluia maior scabrior, *Aduers.*
Ἐλελίσφακος, *Diosc.*
Grosse Salbey.
Saluien.
Floret Maij fine & Iunio.
Durat per hyemem.
Semine & surculis seritur.
Euidenter calefac. siccat & leuiter adstringit.
Saluia capiti & cerebro omnibusque pituitosis affectibus vtilis.
In vino pota venenum omne expellit, tussim mitigat, pleuresi medetur: Iecur & Matricem excalefacit, vrinam & Menstrua ducit.
Sensuum ac memoriæ vim intendit, neruos roborat.

Saluia minor pinnata.

Σφάκελος, *Theoph.* à tabe seu syderatione.
Saluia auricularis.
Saluia nobilis, gentilis seu minuta, Romana.
Creutz Salbey.
Edle Salbey.
Spitze Salbey.
Præstantior & nobilior maiori æstimatur, eiusdem facultatis.

Saluia syluestris.

Scorodotis, *Plin.*
Saluia agrestis, *Officin.*
Saluia bosci.
Scorodonia 1. Scordium montanum Cord. *Thal.*
Wald Salbey.
Wild Salbey.
Hic hortensis; alibi spontanea.
Odorē habet scordij nonnihil Teucrij referentem.

Satureia perennis.

Θύμβρα, *Diosc.*
Satureia seu Thymbra 2. *Lobel.*
Thymbra vera, *Dodon.*
Hyssopus vera, *Gul.*
Saturey.
Sedeney.
Demuth.
Gustu est acris, odorata. Cibis magnam gratiam addit. Eadem quæ Thymus præstare valet.

Satureia vulgaris.

Satureia hort. *Aduers.*
Hyssopus Ceparius.
Pipinella.
Pfefferkraut / *Sil.*
Zwiebel Isop.
Acris est, odoris iucundi.

Coqui-

Coquitur cum carnibus & piscibus.

Calefac. sicc. incidit, discutit flatus, appetentiam excitat, ventriculum calefacit, hebetes oculos exacuit, venerem stimulat, & vteri ex flatu strangulatus mox sedat.

Satyrion Erythronium.

Dens caninus, *Dod.*

Dentali 1. *Clus. P.*

Pseudohermodactylus, Matt. *Cam.*

Schoswurtz.

Rote Stendelwurtz.

Maio floret H. M.

Calefacit & hum. mediocriter. Sapor est dulcis non ingratus Ori. Libidinem excitat.

Scabiosa Hispanica I.

Scabiosa peregrina folijs non dissectis, *Tab.*

Frembd Scabiosen.

Scabiosa Hispanica II.

Scabiosa Hispanica maior, *Clus.*

Scabiosa maior alba, *Tab.*

Spanische Scabiosen.

Scolymus.

Vide Artischocus.

Scorpioides Plinij.

Σκορπίος, *Plin.*

Scorpioides folio Bupleuri.

Scorpioides repens folio Bupleuri, *Adhers.*

Raupenkraut.

Circa æstiuum solstitium flores exeunt, semen succrescit Galegæ in corniculis siliquosis scorpionis caudæ instar reflexis.

Gustu est trifolij pratensis.

Scorzonera Hispanica.

Scorzonera s. viperaria, *Lobel.*

Scurzonera latifolia sinuata.

Spanisch Gifftkraut.

Ex horto Imperatoris Praga hanc habeo, quæ Iunio & Iulio flores promit.

Radix gustu dulcis & iucunda.

Foliorum, radicumúe succus præsentaneo remedio potandus datur aduersus viperarum cæterorumque animalium ictus: quin etiam ad quoscunque pestiferos morbos. Conserua in febribus Epidemicis capitisque vertiginosis affectibus vtilissima.

Secale Herbariorum.

Βρίζα, βρύζα, *Gal.*

Rogga, *Dodon.*

 Siligo

Siligo veterum, *Trag.*
Korn.
Rocken / Rockenkorn.
Secale vernum, bimestre, Aprili seritur.
Sommerkorn / Minore stipula, culmis, spica, grano, & ad alendum efficacia.
Secale Hybernum, Autumnale, Winter korn.
Robustius est, maius, & vegetius.
Quocunque solo nascitur, Iunio floret, Augusto metitur. Nullum granum frequentius sabulosis & macilentis agris ad Panificium seritur, quàm secale.
Refriger. humectat, emollit, abstersione non vacans, pus monet, vnde cataplasmatis ad id destinatis, farina commodè miscetur.
Confusanea farina diuturniores capitis dolores lenit, in linteo capiti circumligata.
Panis Secalinus, Secalicius.
Ἄρτος σεκάλιδος.
Rockenbrod / Hausbrod.
Temperatæ est naturæ, minus quàm Triticeus calefacit, plus quàm Hordeaceus. Optimè nutrit atque satiat, nec adeò facilè aëre exuccus & aridus redditur, atq; is qui ex Tritico & Spelta conficitur. Alimentum corpori præstat solidum, firmum ac laudabile; præsertim si ex bono frumento coctus fuerit.

Secale luxurians.

Mater secalis, *Thal.*
Claui siliginis, *Lonic.*
Rockenmutter.
Meelmutter.
Ex succi abundantia fortè nascitur. Sanguinem sistere vulgus credit.

Sedum stellatum.

Aizoum stellatum.
Aizoum peregrinũ, *Cam.*
Thelephium, *Nonn.*
Gestirnter Wintergrün.
Vulneribus vtile.

Sinapi satiuum I.

Σίναπι.
Sinapi rapicea fronde, *Mattiol.*
Sinapi sat. Erucæ aut Rapi-folio, *Aduers.*
Geeler oder roter Senff.
Iulio & Augusto semen maturum quod acerrimi saporis. Calefac. & sicc. vehementer, extenuat, incidit, extrahit.
Mansum pituitam capitis elicit, comitialibus auxiliatur, adiuuat concoctionem & dis-

& distributionem Ciborum crassarum partium.

Sinapi satiuum II.

Sium agreste Apij aut potius Laueris folio *Lob.*
Sinapi luteum satiuum 2. *Trag.*
Wilder Senff.
Geeler Senff.
Semen cum Melle & Musto ad intinctus hyberno tempore commodum.

Sisarum Peruuianum.

Papar Hispanorum.
Solanum tuberosa radice.
Tartufoli Quibusdam.
Indianische Zuckerwurtzel.
Liebôpffel.
Grüblingbaum.
Floret Augusti fine: Autumno poma fert.
Radicem sub cineribus assam nonnulli tuberum modo esitant.

Solanum Halicacabum.

Στρύχνος ἁλικάκαβος *Diosc.*
Solanum vesicarium *Dod.*
Halicacabum vulgare.
Alkekengi *Offic.*
Jüden Kirschen.
Blasen Kirschen.
Erd Kirschen.
Fructus miniatus in folliculo rubenti & leuiter turbinato hæret.

Locis vmbrosis aliquantum humentibus delectatur. Iunio floret, Semptembri maturescit fructus.
Baccæ ad Renum vitia & lotium ciendum eiusq; acrimoniam obtundendam præstantissimæ. Morbum regium expurgant: Calculosis, Podagricis, Hydropicis, Asthmaticis proficuæ.

Solanum Indicum pulchrum.

Flos Mexiocanus *Dod.*
Marabillas de Peru. *Clus.*
Magnæ admirationis herba Peruuiana.
Mandragora Theoph. *Cæsalp.*
Wunderblumen.
Gescheckte Indianische Neglin.
Florum elegantia hortos exornat Septembri Caustica est planta. Radicem valde discutere tumores frigidos Historia stirpium Lugdunensis annotauit.

Solanum Indicum rubrum.

Iasmin um rubrum *Lugdun.*
Viola Peruuiana rubra.
Spanischer Anstriech.
In hortis & fictilibus: sed

hyeme perit, nisi intra ædes reponatur.

Solanum Indicum album.

Gelsiminum Indicum albo flore.

Weisse Indianische Neglin.

Quandoq; luteum florem exhibet.

Solanum frutescens.

Solanum Americicum *Dalech.*

Στρυχνόδενδρον *Gesn.*

Pseudocapsicum *Dod.*

Amomum Plin. *Lob.*

Baumichter Nachtschatten.

In viretis & pensilibus hortis elegãtiæ caussa alitur.

Facultas eius nondum explorata.

Solanum Pomiferum.

Mala Aethiopica *Dod.*

Mohrenäpffel.

In fictilibus.

Sorgho.

Sorgo Melica *Ital.*

Sorgum *Tabern.*

Milium Indicum *Mattiol.*

Sorgsamen.

Welscher Hirse.

Spectandi causã seritur in viridarijs.

Stœchas Arabicum.

A Stœchadibus insulis è regione Massiliæ sitis.

Στοιχὰς *Diosc.*

Stichas Arabum *Cord.*

Sticados, stœchados *Offi.*

Stoechesfraut.

Ex semine nascitur, sed difficulter.

Calefacientis & siccantis naturæ, Cerebrum, neruos & sensuum organa mundat ac roborat.

Antidotis miscetur.

Syringa alba.

Σύριγξ.

Syringa flore albo odorato.

Philadelphus.

Syringsbaum / Spanischer Holunder *Sil.*

Pfeiffenbaum.

Frutex est coronarius. Iunio floret & Iulio.

Syringa cærulea.

Syringa Lusitanica.

Lillach *Dod.*

Blawer Syringsbaum.

Spanischer Pfeiffenbaum.

Flores dilutè cœrulei Maio viridaria exornant.

Squilla.

Squilla *Mattiol.*

Cepa Marina *Lob.*

Σκίλλα, à σκύλλειν, ab infestando,

ſtando, ſeu moleſtando.
Meerzwibel.
Meuſezwibel.
Radice rubra & alba diſcernitur.

In fictilibus ſabulo merſa folia promit languidiora; nec diu durat, vtpote ſucco & pabulo conſueto defraudata.

Squilla acris eſt & amara. Calefacit, ſiccat, aperit, abſtergit, incidit, ſubtiliat, extrahit, exulcerat. Stomachicis, Hydropicis, ſuſpirioſis, Torminibus & Regio morbo ſubuenit. Tuſsi veteri laborantes & reuomentes iuuat. Ex melle ſumta Comitialibus & reſolutis auxiliatur.

Præſtat aſsam aut elixam ſumere.

Aſſa inuncta prodeſt verrucis & pernionibus. Cum pice illita ad canis morſus rabiemq; valet.

De aceto & Oxymelle Scillitico lege Galenum.

Tanacetum Anglicum.

Tanacetum ſpecioſum criſtatum Angl. *Tabern.*
Tanacetum odoratum.
Wolriechender Reinfarn.
Odoratum eſt admodum.

Semen aduerſus lumbricos datur pueris ex lacte, non fruſtrato ſucceſſu.

Tatula.

Solanum ſpinoſum *Tabern.*
Strammonium peregrinum *Aduerſ.*
Nux Metella. *Matt.*
Stechöpffel.
Igelskolben.
Refriger 3. ſiccat ſine 2. non carens pernicioſa qualitate.

Teucrium.

Chamædrys maior.
Chamædrys legitima maior *Cluſ.*
Chamædrys vera mas *Fuchſ.*
Triſsago.
Τεύκριον Dioſc.
Je lenger je lieber.
Rechter Ehrenpreis.
Bummertroſt.
In hortis fruteſcit: difficilè hyemem ferens.

Odoratum eſt cum amaritudine acrimoniæ cuiuſdam particeps.

Thlaſpi Creticum.

Thlaſpi Iberidis folio *Lob.*
Drabæ aut Arabis aut Thlaſpi Candiæ *Dod.*
Thlaſpi Candiæ vmbella-

tum Iberidis folio *Lobel.*
Cretischer BawernSenff.
Semen Augusto & Septembri maturum.
Acerrimi saporis. Calef. & siccans vehementer.

Thymus.

Serpillum Italicum *Tr.*
Δ'μος σκληρόπτερος Diosc. ἀπὸ τῶ θύειν ab excitando, quia animum excitat.
Thymum durius *Dod.*
Themell/Tymichen.
Welscher Quendell.
Calef. siccat, aperit, vrinam & Menses prouocat, viscera expurgat. Bilem atram & pituitam acremq́; saniem euacuat.

Tythimalus Myrsinites.

Tithymalus Myrtifolius.
Esula Myrtifolia.
Μυρσινίτης τιθύμαλος.
Myrten Wolffsmilch.
Vomitiones ciet.

Tordylium maius.

Τορδύλιον, Diosc.
Seseli Creticum 2. *Tab.*
Caucalis maior.
Cretischer Sesel.
Annualis planta.
Semen latum, rotundum clypeoli speciem refert, odoratum ac nonnihil acre, Calidum & diureticum est. Augusto maturescit.

Tordylium minus.

Seseli Creticum 1. *Tabern.*
Tordylium, *Dodon.*
Caucalis minor.
Candischer Sesel.
Semen calefac. siccat, aperit, vrinas prouocat.

Tragon.

Tragus, *Mattiol.*
Τράγος ἢ σκορπίος.
Meerstachelkraut.
Scorpion kraut.
Crithmi Salicornij s. Kali congener planta.
Ad vsum Acetariorum seritur. Venenis aduersatur.

Tragopogon Purpureum.

Barbula hirci 2. *Mattiol.*
Tragopogon, *Dodon.*
Braun Bocksbart.
Kleiner Morgenstern.
Radices rec. hyeme in acetarijs vtiles. Succus dulcis cohibet, firmat, & modicè adstringit.

Trifolium bituminosum.

Τρίφυλλον ἀσφάλτιον, Diosc.
Trifolium Asphalthæum s. bituminosum.
Trifolium odoratum Plin. *Aduers.*

Bartz-

Hartklee.

Vniuersa planta odorem bituminis Iudaici spirat.

Menses trahit & partus. Venenatorum morsibus succurrit.

Trifolium vesicarium.

Trifolium halicacabum.

Blasenklee.

In horto Dom. Laurent. Scholtzij.

Trifolium acetosum corniculatum.

Oxys flore luteo, *Cl. P.*

Oxys lutea corniculata repens.

Geeler gehörnter Sawerklee.

Eiusdem cum Acetosa triphylla facultatis.

Triticum hybernum.

Πυρὸς, Diosc.

Triticum, *Dodon.*

Siligo spica mutica, *Lobel.*

Robus, *Colum.*

Weitzen.

Winterweitzen.

Solum amat pingue & lætius, minimè vliginosum, magis in planis quàm montosis campis, vbi plurimum degenerat in Secale.

Triticum omne firmissimi est alimenti, succumque admodum crassum gignit.

Excalefacit ordine 1. siccat, humectat non manifeste, quiddam lentoris habet & obstruentis naturæ.

Panis Triticeus, ἄρτος πύρινος.

Weisbrod. Weitzenbrod.

Semmel/ vulgo.

Plus nutrit quàm cibarius, laudabile ac plurimum nutrimenti corpori suggerit.

Viuimus arte, fouet nos omni tempore Panis,
Nec sapiunt lauta, si sine Pane dapes.

Cereuisia Triticea, Weitzenbier.

Ex Malto, additis paucioribus Lupulis quàm in Hordeacea, per integrum annũ in vniuersa Silesia coquitur.

Plus calefacit & magis nutrit, quàm Hordeacea, minus penetrat, & si nõ probè defæcata fuerit, crassos flatus gignis & ventrẽ inflat.

Omnium præstantissima Vratislauiensis, quæ vulgò Schöps appellatur: dein Suidnicensis, Stregomiensis, Lignicensis, Fridbergensis, &c.

Fermentum excalefacit, trahit, callos pedum, & furunculos cum sale, & tubercula concoquit & aperit.

Fæces Triticeæ cereuisiæ illitæ

illitæ ambustis medentur certo experimento.

Triticum æstiuum.

Triticum trimestre.
Olyra, *Dodon.*
Πυρὸς τειμηνιαῖος.
Πυρὸς τρίμηνος, *Diosc.*
Setanium *Colum.*
SommerWeitzen.
Mansum & illitum canum morsibus prodest.
Panis leuiorē cibum præbet, & qui facilè in membra demandatur.

Triticum typhinum.

Triticum aristis circumvallatum, *Lobel.*
Typha cerealis, *Dodon.*
Gebarter Weitzen.
Welscher Weitzen.

Triticum multiplici spicâ aristis circumvallatum.

Triticum multiplici spica, *Lobel.*
Römischer Weitzen.
Vieljährichter Weitzen.
In horto meo.

Triticum lucidum.

Triticum lucidum Gallobelgarum.
Triticū lora Gallobelgis.
Himmelkorn/ *vulgò*
Semen est longiusculum, lucidum. Spectaculi potius quàm vtilitatis causa seritur.

Triticum Indicum aureum.

Triticum Bactrianū, *Cord.*
Milium Indicum Plin. *Lob.*
Mais Occidentalium.
Indianisch Korn.
Türckisch Weitzen/ *vulgò.*
Maio satum maturat Septembri.
Colitur in hortis magis oblectationis quàm panificij causâ.

Triticum Indicum rubrum.

Maizum Indicum rubrum.
Türckisch Korn.
Semen ex America primùm allatum. In nutriendo omnibus triticeis ipsoque Secali & Hordeo longè est inferius.

Tulipa lutea I.

A Dalmatico pileo, cuius formam referre patens flos videtur.
Ἀνεμώνη λειμωνία, *Theoph.*
Narcissus 6. *Mattiol.*
Lilionarcissus luteus, *Lob.*
Café, Lalé, id est, flos cafæ.
Geeler Tulipan.
Gelbe Türckische Narcissen.
Ex Thra-

Ex Thracia ad nos translata, Aprili floret.

Tulipa lutea II.

Tulipa lutea polyanthos.
Geler Tulipan mit vielen blumen.

Tulipa purpurea pracox.

Lilionarcissus sanguineus puniceusúe 8. *Lobel.*
Leibfarbener Türckischer Tulipan.

Tulipa pracox rubra.

Tulipa rubra.
Narcissus 5. *Mattiol.*
Lilionarcissus purpureus sanguineus.
Lilionarcissus puniceusúe 5. *Lobel.*
Roter Türckischer Tulipan.

Tulipa rubella candidis oris.

Lilionarcissus rubellus, nitidus, candidis oris, *Lobel.*
Roter Tulipan mit weissen spitzen.

Tulipa Bononiensis.

Narcissus 9. *Matt. Cam.*
Lilionarcissus *Bononiensium.*
Tulipa minor lutea Italica.
Welsch geel Narcissen Lilie.

Tulipa Bulbifera.

Lilionarcissus bulbum ferens. In horto meo.

Valeriana maior.

Νάρδος ἀγρία.
Φοῦ, *Diosc.*
Phu ponticum s. maius.
Valeriana domestica.
Nardus syluestris seu agrestis, *Trag.*
Theriacaria *Theoph. Paracelſ.*
Grosser Baldrion.
Spickwurtz.
Zehrkraut/ *Sil.*
S. Georgen kraut.
Augenwurtz.
Wilder Nardus.

Pasim in hortis vberrimè luxuriat radice supra terram eminente. Humectis gaudet. Floret Iunio, Iulio.

Suaue olet nardum, sed tantillum grauitatis mixtum prodit.

Calefac. & siccat 2. aperit, attenuat, concoquit, prouocat, vrinas & menses ciet.

Miscetur Antidotis, quòd venenatis bestijs & pesti resistat. Pectoris vitijs medetur.

Oculorum claritatem adiuuat, si aqua eius oculis instilletur.

Additur vulnerarijs potionib⁹ contra tabem vulgi experimentum.

Va[illegible].

Phu [illegible] peregrinum [illegible]

[illegible] cœruleo flore.

[illegible]er Baldrian.

[illegible]rum exornat margines, in quibus plurima æ[illegible] floret.

Valeriana rubra.

Been rubrum Herbar. *Dod.*

Ocimastrum Valerianthon, *Lobel.*

Polemonij 2. species.

Roter Baldrion.

Radix acris est, & odorata.

Veronica recta.

Veronica assurgens maior.

Lysimachia cœrulea hortensis, *Lobel.*

Lysimachia Cœrulea, *Dod.*

Auffrecht stehender Ehrenpreiß.

Iulio flores cœruleos spicatos egerit.

Viribus vulgari inferior.

Parcioris & rarioris vsus.

Viola Mariana.

Γογγύλη ἀγρία.

Medium, *Mattiol. Cam.*

Rapum sylu. Diosc. *Lugdun.*

Weis / braun Marienglöcklin.

Radix naturæ est frigidæ & siccæ cum adstringendi vi.

Æstate floret.

Viola Martia plena purpurea.

Ἴον διπλόφυλλον.

Viola Martia flore multiplici.

Viola purpurea multiplex.

Volle blawe Veilathen.

Viuacissima est & radicibus sese propagat in hortis.

Vere & Autumno floret.

Minus odorata est & viribus syluestri inferior.

Viola Martia plena albo flore.

Volle weisse Mertzen Violë.

In horto meo.

Vitex.

Ἄγνος καὶ λύγος, *Diosc.*

ἐλαίαγνος, Theoph. *Aduers.*

Agnus castus, *Officin.*

Salix Americana.

Keuschbaum.

Keuschlamb.

Mönchepfeffer.

Pfefferbaum.

Semen ijs, qui se à venereis puros conseruare cupiunt, accommodum. Lienosis & venenatis ictibus auxiliatur.

Calefacientis & siccantis naturæ.

Vitis vinifera.

Ἄμπελος οἰνοφόρος, Diosc.
Vitis mansueta s. cultiua.
Weinräbe.
Weinstock.
In Silesia inferiori circa Crossenam, alibi minus frequens ob cœlum algidius.
Folia refriger. adstringunt potenter, acidum sapiunt. Aduersus hæmorrhagiam, Alui fluores, dysenterias, stomachi ardores commendantur.
Florum odor, cor & cerebrum recreat.
Cinis sarmentorum, τέφρα, Diosc. Räb asche / ex contrarijs qualitatibus constat. Vrendi vim habet; ad cauteria vsurpatur lixiuiũ, & contra fungorum venena valet.
Gigarta, γίγαρτα, vinacea Lat. nuclei acinorum, Körnlein in Weinbeeren.
Siccant, adstringunt, dysentericis & stomacho resolutis prosunt.
Stemphyla, στέμφυλα, vinacea Nonn. Träbern.
Recrementa sunt ab vuis expressis reliqua, membranosi videlicet acinorum folliculi & vinacea seu nuclei cum scapis.
Adstrictoriæ sunt facultatis, mammis inflammatis & turgentibus imponuntur, fotu podagricos iuuant. Decoctum dysentericis, cœliacis & diarrhœâ laborantibus infunditur.
Vuæ immaturæ, acerbæ sunt & austeræ; refrigerant, siccant, aluum sistunt, appetitum excitant, præsertim calido ventriculo, sanguinem crudum & frigidum generant.
Omphacium, Agresta Offic. Agrest / succus vuæ acerbæ, in condiendis obsonijs commodus & salubris. Ori, ventriculo gratus, nauseam ac cibi fastidium tollit, appetentiam excitat.
Æstuanti & sitibundo à bile stomacho aut Hepati mirè prodest. Calidis morbis magno commodo adhibetur.
Vuæ dulces, σταφυλαὶ, Süsse zeitige Weintrauben. Omnibus fugacibus magis nutriunt, laxam & flaccidam carnem gignunt. Aluũ subducunt, stomachum inflant, & capiti nocent.
Vuæ pensiles, innocentiores sunt, minus inflant, cæterisque faciliùs concoquuntur, confracta & trita recentibus ambustionib⁹ mirè prosunt.

Vinum.

Οἶνος.

Wein.

Calefacit 2. humectat, nutrit, sanguinem generat copiosum & purissimum: ocyssimè in alimentum vertitur, genuinum ac naturalem calorem refocillat. Cor exhilarat.

Modicè potum ad alimoniam corporis conseruationemque valetudinis maximè commodum.

Suaue Dei munus Vinum est: hominumq́, saluti
Conducit: præsit dummodò sobrietas.
Immodico sed si tibi proluat ora Lyao,
Pro dulci potas tetra aconita mero.

Lora.

Lorea.

Δευτερία, Græcis.

Potio secundaria, Vinum operariorum, Lauer.

Sic dicta à lotis acinis. Fit ex maceratis aqua vinaceis post Mustum acinis expressum.

Vrtica Romana.

Ἀκαλύφη, κνίδη, *Diosc.*

Vrtica sylu. semine Lini, *Lobel.*

Vrtica vera, *Fuchs.*

Römische Nesseln.

Welsche Nesseln.

Semen lini ferè in pilulis rotundis fert.

Digerentis facultatis est, & tenuium partium, Thoracem expurgat, & aluũ soluit.

FINIS LIBRI SECVNDI.

Πάντοτε δόξα Θεῷ.

Fossi-

Fosſilium Sileſiæ
CATALOGVS,

OMNIS GENERIS MINERALIA, METALLICA, METALLA, SVCCOS, TERRAS, LAPILLOS, FONTES medicatos & Thermas continens:

Concinnatus opera & ſtudio

CASPARI SCHVVENCKFELT, Phyſici Hirſbergenſis.

Hiobi 28. verſ. 1, 2. 6.

Habet Argentum venarum ſuarum principia: & eſt locus Auro quod liquant Metallarij. Ferrum è ſtricturis ſeu glebis venaque ferraria ſumitur: & lapide æroſo funditur Æs. Terræ eius lapides loco Sapphiri; Pulueres verò ſunt illi.

Anno
M. DC.

MAGNIFICO, STEMMATIS ANTIQVITATE, AMPLITVDINE, ERVDITIONE ATQVE VIRTVTE Clarissimo viro Dn. CONRADO ab HOHBERG. in Fürstenstein, Freiberg, Friedland, Gotsberg, &c. Domino ac Mœcenati suo, S. D.

ANNVS IAM AGITVR QVINTUS, *Vir Magnifice, ex quo primùm in Arcem tuam, antiquitate & Principum olim sede claram, Fürstenstein, ob vlcera Crurum, quibus summè molestabatur M. T. diuturna dysepulota, curatu difficilia, in consilium vocatus veni. Quæ quum ex membris superioribus excrementa sua eò impellentibus, foueri, conseruari & augeri aduerterem: persistente cacochymia & viscerum principalium δυσκρασίᾳ, nullo modo à Chirurgo solis topicis perfectè curari & consolidari posse prædixi. Cui meæ sententiæ M. T. facilè acquiescente, corporeq́ per conuenientia medicamenta, venæ incisionem, victumq́ rectè institutum & seruatum, à prauis humoribus liberato, periculum quod ex inflammatione imminebat, studio & industria Chirurgi facilè repressum & vlcera diuturna, quæ anteà consolidationem respuebant, mox, accedente vsu Thermarum Hirsbergensium, sponte coaluerunt. Quoniam verò pòst, Crura iterum, (vt frequenter in corporibus fieri assolet) ob neglectam diætam, exercitationes ac solitam Euacuationem intermissas, accedentibus curis domesticis exulcerarentur, Natura aggrauata consueto modo sese exonerante & prauos humores ad pedes iam imbecilliores impellente, omnino necessarium fore monui, vt præter exactam ac probam victus rationem, purgetur & sæpius expurgetur corpus, præcipuè verò instante vere & autumno, antequam mouere ad debiliorem locum excrementa incipiant. Ante biennium cùm venæ sectioni præessem, inter alia colloquia, pagi cuiusdam M. T. vulgò* der Saltzbrunn *fit mentio. De etymo*

inqui-

inquirens, a fonte salso illic scaturiente nomen accepisse intellexi: mox aquâ (quam M. T. apportandam curauit) degustata rem ita se habere deprehendi: & paulò post, cùm pagum ab arce P. M. III. circ. distantem adyssem, fontis origine diligentiùs perspectâ, Aquam eius non simplicem, sed mineralibus imbutam ex colore, odore, sapore & decoctione exploraui, ac certò didici. Quapropter, vir magnifice, Earum rerum, quæ Terra Silesiaca patriæ nostræ visceribus innata & fibris infixa vel sponte effluunt vel arte effodiuntur, Obseruationes seu potius Catalogum, Amicorum hortatu & impulsu congestum M. T. inprimis, Antiquorum consuetudinem æmulatus nuncupare libuit. Cùm, quod singulari eruditione præditus bonas literas earumq́; cultores semper magni feceris ac promouere soleas: tum quòd Territorium M. T. Metallicis plurimis sit refertum. Gottesbergum enim Metallicorum priuilegijs gaudens oppidulum, Argenti, Æris, Plumbi nigri metallis vtitur: inprimis Lithanthrace seu fossili Carbone abundat, qui plurimus à Fabris ferrarys vicinis, vbi ligna desunt, alunde deuehitur. Extra Freibergum etiam ad radicem Arcis situm oppidum Ditionis M. T. Saxum Calcarium, fragmentis Carbonum fossilium aliàs reiectis & inutilibus, nouo inuento hodie vtitur. Quem breuem tractatum, Vir Magnifice, qualemcunq;, vt T. M. in me beneuolentiæ testimonium, quâ me soles vultus serenitate suscipe. Oro æternum DEVM *animi, corporisq; ἀρχίατρον, vt M. T. & nobilissimam familiam tuam quàm diutissime florentem & benè ac rectè valentem seruet, tegat, gubernet. Vale. Dabantur Ceruibergomi, Anno Salutis recuperatæ 1600.*

M. V.

A.

Caspar Schvvenckfelt
Medic.

In Fos-

IN FOSSILIA SILESIÆ, CASPARI SCHVVENCKFELDI Med. D. ac Physici Hirsberg. Ordin.

EFfodiuntur opes, delectamenta bonorum,
E varijs terræ visceribus variæ.
Cuiq; suæ dotes terræ sunt, vnde triumfet,
Quærat, & vnd nouum nomen in orbe sibi.
Hæc ferrum, argentum tellus fert illa vel aurum,
Hæc alias; alias illa ministrat opes.
Quas Tu Slesia opes gignas, quâ laude nitescas,
Obscurum proauis, Miq; Tibiq; fuit.
Ecce patet cuiuis. Schwenckfeldius ille medentûm
Sidus, in exiguo monstrat habetq; libro.
Hic vnus reparat Tibi Slesia nobile nomen,
Et quo præcellas munere, sola docet.
Qui tantas Tibi monstrat opes, dignusue sit ille,
Quem rursum his opibus muneribusq; bees.

DE FOS-

FOSSILIVM GENERALIS TABVLA.

- *Mineralia, seu Fossilia generaliter sumto vocabulo vel*
  - *Effodiuntur*
    - *Sicca, quæ exiguo humore & magna ex parte, terrea crassitie constăt suntq; vel*
      - *Friabilia, vt Terra quæ vel*
        - *Simplices, quæ cum nulla re fossili neq; cũ aliquo liquido succo sunt permista. Hæ vel*
          - *Inutiles & differunt*
            - *Colore*: *Pulla, Cinerea, Rubra, Flaua, &c.*
            - *Alijs qualitatibus*: *Sicca, densa, Soluta, rara, macra, pinguis, arenosa, calculosa, &c.*
          - *Vtiles, quæ vel*
            - *à Mechanicis expetũtur, vt*: *Argilla, Rubric. fabr., Lutum, Minium.*
            - *Medicatæ vt*
              - *Marga*: *rubra, candida, cinerea.*
              - *Sigillata*: *Strigon., Lignic.*
        - *Composita seu Mixta: & continent aut*
          - *Succos Concretos, vt*: *Bituminosa, Atramentosa, Aluminosa, Sulphurea, Aeruginosa, Cæruleo tincta.*
          - *Lapides, vt*: *Saxosa, Lapidosa, Sabulosa, Arenosa, Calculosa, Marmorosa.*
          - *Metalla, vt*: *Chrysitis, Chalcitis, Molybditis.*
      - *Frangibilia, vt Lapides. Vide A.*
    - *Humida, quæ à siccis crassitie & humiditate discrepant, vide B.*
  - *Sponte effluunt, vt Aqua, vide C.*

A. Frangibilia, vt Lapides

- *Rudes, & simpliciter Lapides vocantur, vt*
  - *Rupes,*
  - *Saxum,*
    - *Arenarium,*
    - *Calcarium,*
    - *Fissile,*
    - *Cornutum,*
    - *Spathum, &c.*
  - *Quartzum.*
  - *Fluores, quorum magna varietas. Excoctoribus Metallorum ad liquanda Metalla vtiles.*
- *Nobiliores*
  - *Minus, vt*
    - *Marmor*
      - *Zotense,*
      - *Porphyrium.*
    - *Lapides nobiliores sui generis, vt*
      - *Aetites,*
      - *Belemnites,*
      - *Ceraunias,*
      - *Astroites,*
      - *Haematites,*
      - *Iudaicus.*
  - *Magis, vt Gemmae seu Lapilli preciosi, ex succo purissimo prognati. Qui vel sunt*
    - *Translucidi, vt*
      - *Adamas,*
      - *Crystallus,*
      - *Rubinus,*
      - *Hyacinthus,*
      - *Chrysolithus, &c.*
    - *Opaci, vt*
      - *Achates,*
      - *Iaspis,*
      - *Turcosia.*

Humi

- **B. Humida, vt**
  - Succi Minerales, qui sunt
    - Macri
      - Cum Metallo, vt
        - Chrysocolla,
        - Cœruleum,
        - Ferrugo.
      - sine Metallo, vt
        - Aphronitrum,
        - Atramentum sutorium,
        - Alumen, &c.
    - Pingues, vt
      - Succinum fossile,
      - Gagates,
      - Lithanthrax,
      - Sulphur,
      - Cinnabaris seu Minium natiuum.
  - Non Succi & dicuntur vel
    - Metalla, ἀπὸ τῶ μεταλλᾷν. Eaq; vel
      - Vera
        - Principalia à Natura in terræ visceribus & fibris ad perfectionẽ excocta statim sua pura, vt
          - Aurum,
          - Argentũ,
          - Aes,
          - Plumbum,
          - &c.
        - Cruda succis, terris, lapidibus permista, nondum excocta, vt Vena Metallorum.
      - Sui generis & impropriè Metalla dicuntur, vt
        - Stibium,
        - Plumbum cinereum,
        - Mercurius.
    - Metallica, quæ vel
      - Iuxta Metalla reperiuntur,
        - Pyrites,
        - Minium natiuum, &c.
      - fiunt ex Metallis dum liquantur, vt
        - Diphryges,
        - Scoriæ,
        - Pompholyx, &c.

C. *Sponte effluunt, vt* Aquæ, *quæ vel*

- *Noxiæ, vt*
  - *Aquæ Strumas procreantes potæ.*
  - *Aquæ foßilibus seu Metallis infectæ, quales circa Schatzlarium.*
- Vtiles,
  - *Fontes, qui vel*
    - *Potabiles. Horum infinita multitudo in Sudetis montibus exoritur.*
    - *Medicati*
      - *frigidi, vt*
        - *Acidulæ.*
        - *Salsulæ.*
      - Calidi,
        - *ad primum gradum vt Thermæ Hirsbergenses.*
        - *tepidi, vt*
          - *Landecenses,*
          - *Fons D. Iohannis.*
  - *Fluuij*
    - *Vulgares & minores, vt*
      - *Riuuli,*
      - *Torrentes.*
    - *Primarij, & vel oriuntur in*
      - *Sudetis vt*
        - *Albis*
        - *Boberus*
        - *Quissus*
        - *Cattus*
        - *Oupa*
        - *Isera, &c.*
      - *Carpathi radicibus, vt*
        - *Vistula*
        - *Viadrus.*
  - *Lacus*
    - *Montium*
      - *Maior,*
      - *Minor.*
    - *Regionis. Plurimi piscibus optimis referti.*

FOSSI-

FOSSILIVM SILESIAE,

Liber tertius,

Achates.

AB Achate fluuio Siciliæ eiuſdem nominis.

Achatſtein/ Achat.

Lapis eſt varijs coloribus conſtans & ſe inuicem intercurſantibus zonis lineisq́; adeò vt quandoque varias effingant imaginum formas naturæ penicillo.

Aliquot genera in montanis ad ripas fluuiorum inter glareas inueniuntur.

Iaſpiachates ſihet aus wie ein Jaſpis.

Leucachates frequentior; per quem venæ albæ tranſeunt, ein weisſtreiffiger Achat.

Kerachates Agat wie ein Horn.

Sardachates, Sardæ modo rubet.

Hæmachates. Hunc ſanguineæ venæ pingunt, Ein blutſtreiffiger Achat.

Omnem Achatem venenis peſtiferis, Araneorum atq; Scorpionum ictibus aduerſari fertur. Geſtatur contra Quartanam & febrile incendium.

Acidulæ.

Seurlinge.

Bierbrunnen Sil.

Bini exiſtunt fontes intra Sudetes ad Sileſiorum fines, in angulo occidentali Luzatiam verſus, acidum quiddã reſipientes qui ob colorem & guſtum Cereuiſiæ ſecundariæ, ab Accolis Fontes Cereuiſiarij nominantur.

Prior non procul à Quiſſo fl. ad dextram, quâ itur ad pratum Iſeræ, iuxta pagum Fegesbeutel vnterm Hohwalde vdo ſcaturit ſolo, tribus in locis, vix pedem vnum atq; alterum à ſe inuicem diſtantibus: ſcatebra fonticuli Quiſſum verſus cum ſonitu & murmure quodam veluti aqua feruens ebullit.

Aqua in fonte purpurea apparet, ex vitro Vini Vngarici veteris flauum repræsentat colorem: Pota acidulum sapit, linguam acrimoniâ tantillum feriens, schmecket wie geringe scharff Tisch-bier / quæ tamen mox deperditur.

Per decoctionem dulcescit & rubicundum prorsus acquirit colorem Zythi ex Hordeo decocti instar; residentia exigua fuligini fornacum similis, ingrati amariusculi saporis.

Saporem & colorem mutat, turbido ac pluuioso cœlo; Hyeme sapidior, limpidior quàm Aestate: forsan quòd vligo ab externo frigore densata, aquam sordibus minus inficere possit.

Agricolæ vicini hanc salubriter bibunt. Deportatur etiam fictilibus in vicina loca ad Aegros, maximè febricitantes & calidioribus Morbis affectos. Sitim enim delet, appetentiam lapsam mirificè reuocat & famelicos reddit: non inflat ventrem, facile penetrat, aperit, roborat, abstergit. Cholericis auxiliatur pota. Calidiori ventriculo Cibumq; fastidienti salutaris.

Narrant Accolæ turbari aquam, si à desperatis hauriatur.

Alter longo ab hoc milliari in pago Liebwerda territorij Friedlandensis Generosi ac Magnifici Dom. Melchioris à Redern, prodit perspicuus, clarus: gustu suaui acidiuscule priori gratior & præstantior. Muro circundatus est.

Der Liebwerder Bierbrunnen vulgo.

Eiusdem cum superiori facultatis & effectus. Deferri aqnam doliolis Dresdam curauit Augustus Saxoniæ Elector.

Adamas.

Adamas Bohemicus.

Ἀδάμας.

Ein Demuth / Demant / Diamant / Böhmischer Demuth.

Plurimus reperitur ad castrum Kynast in agris, piscinis, per quas riuuli ex montibus decurrunt: in prato Iseræ: prope Gryphibergam, Gusmansdorff & alijs plerisque locis Riphæorum montium. Aliquando matricula Oui gallinacei & anserini magnitudine includuntur.

Silesiaci Adamantis expoliti co-

liti colore & nidore Indicis adeo respondent, vt eos vix nisi duritie discernere queas. Annulis inseruntur ad ornatum potius quam vsum Medicum. Amuletum contra venena vulgatum. Brachio sinistro vt carnes tangat alligatus, nocturnos inhibet timores. Cardan.

Aeris vena.

Kupffergänge.

Aeris mons, vulgo Cupferbergum intra Riphæos montes adBoberum fl oppidulum metallicũ vetustum; olim Aeris venis ditissimis celeberrimum; ex puteis ac Cuniculis in montem actis profundiss. coniectari licet. Ferunt vltra septuaginta officinas, in quibus Aes fuit excoctum, in valle, quæ à scorijs nomen retinuit der Schlackengrund extitisse: quod & ingentia scoriarum agmina ad Bober. fl. coniecta demonstrant. Hinc ei nomen cessit der Kupfferberg. Vnica superest hodie.

Goldbergæ in Lygijs, ad Brusnitium & Haselam.

Altstadij Ducatus Nissensis. In Zuckmantela.

Gotsbergo.

Schmotsleifien pago territorij Hirschbergensis.

Gieren, Querbach, ad fontes Quissi fl. auff der Kupfferzeche vnd S. Vriban.

Schatzlarij, in Crönsdorff ad fontes Boberi. In Hermansseiffen sub monte nigro versus Bohemiam.

Aes purum fossile statim suum.

Gediegen fein Kupffer.

Kupffer Euglin.

In Pyrite, ex vena D. Vrbani zum Gieren, item in vena ab Aere seu Cupro denominata, etiam in altera, quæ à litibus nomen habet die Haderzeche, inter lapides Plumbi candidi zwischen den Zihnzwittern, Aeris natiui sui coloris granula emicant. In Quartzo circa Lehnum opp. territorij Leobergensis.

Aeris bracteæ tenuissimæ amplectuntur Saxum cornutum intercursantibus venulis rubeis in Crönsdorff.

Aeris venulæ vel fibræ in lapide rubro & spatho.

Kupffer Euglin in einem roten Spath.

Lauantur grana Goldbergæ, Kupffer Körner so Gold halten.

Aes

Aes rude sui coloris.

Gediegen KupfferErtz/rot KupfferErtz / rote Kupfferblumen.

Braun beschlagener Kupferkys.

In Metallis Kupferbergi.

Aes rude plumbei & violacei coloris.

Kupfferglas Ertz.

Reich violbraun Kupferkyß.

Ibidem.

Aeris vena Ferri particeps.

Eisenschüssig KupfferErtz.

Cupferbergi.

Aeris vena Chrysocolla & cæruleo tincta.

Kupfer Ertz mit angeflogenem Berggrün und Lazur.

Goldbergæ, Cupferbergi & Schatzlarij.

Aeris ferax Pyrites aurei coloris.

Schöner Goldgeeler Kupferkyß.

In Gieren & Kupferberg.

Aeris vena in lapide fissili.

Kupferertziger Schiefer.

In Hermansleiffen ad thermas D. Iohannis.

Aeris vena in Marmore & Pyrite.

KupfferErtz in einem spatigen Kyß/ welcher auch Silber helt.

Gottesbergi & in Zischdorff.

Aes.

Χαλκὸς.

Cuprum.

Kupfer / rot Kupfer. Ertz in Biblijs.

Excoquitur hodie Cupferbergi & Gabelæ: olim Goldbergæ in Lygijs.

Acria, salsa, acetosa, pinguia, dulcia præparata in vasis æneis prorsus incommoda sunt naturæ, maxime si in ijs morentur, siue potentur siue comedantur.

Aes vstum.

Χαλκὸς κεκαυμένος. Diosc.

Gebrand Kupfer.

Eligitur rubrum, quod tritum calore Cinabarin imitatur, Officinis & Chirurgis notum.

Adstringit, siccat, reprimit, acre est, absumit.

Aeris recrementum.

Χαλκοῦ σκωρία.

Kupffer-

Kupfferschlacken.

Ex Aeris scorijs balnea fiunt seu inse[illegible] Schlackenbäder Cupferbergi contra scabiem, pustulas vlceraq; maligna.

Appetitum restaurant & Articulis robur addunt.

Aeris flos.

Χαλκοῦ ἄνθος *Diosc.*

Kupferkörnlin.

Grana sunt minutissima Milij effigie, quæ aquâ frigidissima Aeris candenti massæ affusâ, derepentè exiliunt ac erumpunt.

In officinis vbi æs liquant Metallarij.

Aeris squama.

Χαλκοῦ λεπὶς *Diosc.*

Kupfer Hammerschlag.

Duplex est. Crassior Grob Hammerschlag: Tenuior, Aeris squama purissima Kupferbraun/ Kupfferstaub. Hâc Chirurgi & Figuli ad vasa viridi colore tingenda vtuntur. Apud Aerarios reperitur.

Aerugo fossilis liquida.

Grün Bergschmer *vulgò.*

Viriditas huic remissior, liquida prorsus & instar pultis fluida.

Ante quadriennium aliquot Centumpondia ex puteo deserto Cupferbergi, Metallici extraxerunt. Exiccata pallet Aere non prorsus carens.

Abstergit, siccat, Lichenes & vlcera inueterata sanat, Carnemq; putridam exedit, facto experimento.

Aerugo natiua rasilis.

Ἰὸς ξυστὸς *Diosc.*

Aerugo natiua in Pyrite ærario *Kentman.*

Kupfergrün an einem Kupferkyß.

Cupferbergi in metallis ærarijs ex Pyrite efflorescit.

Aeris est crassarum partium. Mordet, non tamen vehementer, detrahit, liquat, digerit, siccat.

Aetites.

Ἀετίτης λίθος.

Adler Stein.

Aetites mas.

Rotundus est lapis vt galla concauus alium in se lapidem continens Coallimum dictum; qui ex parte Crystalli colorem pellucidum, ex altera nubilum cœruleum ostentat.

Glareosis ad ripam Bobe-

ri repertum vidi. Partum accelerare femori adalligatum vulgi persuasio.

Aetites femina.

Erdstein/ Klapperstein.

Varius est. 1. Fuscus, aliquando rotundus, interdum latiusculus compressus, bolum luteum subtilissimum continens; qui commodè præparatus datur vt Sigillata, Dysentericis, Alui profluuio laborantibus & contra venena.

Ad pagum Schmotsseiffen territorij Leobergensis eruitur.

2. Puteus, inæqualiter rotundus, oblongus, argillam candidam includens Klapperstein mit weisser Erden.

Ibidem.

3. Ferrugineus Aetites nothus.

Drüsen.

Lapis concauus ferrei seu ferruginei coloris. Binas, ternas, quaternas cauitates habet, quarum alia Ochra ferruginea, altera Aëre repleta cernitur.

Ad Goldbergam in Lygijs.

Aluminis venæ.

Pyrites aluminosus In Schreiberaw ad Zacum in Zischdorff ad Boberum.

Terra nigra aluminosa in Leussersdorff prope Goldbergam: in Seifersdorff territorij Hirschberg.

Sunt & venæ Aluminis in Comitatu Glocensi.

Alumen.

Στυπτηρία.

Alaun.

Olim coquebatur in Leussersdorff & Schreiberau.

Crassarum est partium. Calefacit, adstringit, abstergit, expurgat, extenuat, vlcera putrida emendat, humida exiccat, pruritum tollit, scabiem sanat, vlceribus cicatricem inducit.

Alumen vstum.

Gebrandter Alaun.

Exiccat vehementer, Carnem supercrescentem coërcet, & humida vlcera corrigit.

Amethystus.

Amethystus Bohemicus.

Ἀμέθυστος.

Hyacinthus *Agricol.*

Deutscher Amethyst.

Böhmischer Amethyst.

Ad Gigantæum montem reperitur.

Visum

Visum coloris suauitate reficit.

Ammochrysos.

Gold glimmer.

Geeler glimmer.

Katzengold.

Arena potius quam lapis, Auro colore simillima, nihil tamen auri in se continet. Passim in metallis, ad ripas Zaci fl. & in piscinis nonnullis sub castro Kynast.

Aphronitrum.

Spuma Nitri.

Schaum Niter / Mauer Niter.

Salpeter an den Felsen vnd Mauern.

Exudat passim ex parietibus vetustis Murorum.

Nitrum ex hoc fit factitium.

Aphroselinus obscurus.

Specularis lapis obscurus.

Glacies D. Mariæ Plebeis.

Graw/tunckel Frawen Eis.

Marien Eis.

Lapis est vitri modo translucens: facilè in tenues finditur laminas.

In Lygijs circa Brusnitium multus ad riuulum.

Candidus Epilepticis, dysentericis, difficulter parturientibus pprinatur, siccat Hæmorrhoides & fistulosis vlceribus carnem generat. Miscetur dentifricijs.

Crucis aut cordis figura infantibus aduersus Comitialem morbum appendit plebecula.

Aqua strumas procreans.

Aqua Pyrite infecta, *Metallicis.*

Kiessige Wasser.

Kropffbrunnen.

Circa Schmiedeberg & in Hermansseiffen limpidi scaturiunt fontes saporis & odoris expertes, qui poti strumas seu hernias Gutturis procreare solent.

Aqua per decoctioné absumta limum dabat flauescentem subtilem Ochræ ferrugineæ non absimilem, qué circulus ambiebat pinguis subnigricans acerrimi saporis, Nitri modo acrimoniâ penetrante linguam feriens.

Aquæ Sulphureæ.

Schwefflichte wasser.

Plerisq; locis Riphæorum montium. In Neundorff prope Leobergam.

Thermæ Hirsbergenses.

Arena.

Ἄμμος.

Sand.

Arena fossilis candida subtilissima, Schöner weisser subtieler känlin Sand / Grieß sand.

Passim. In Ducatu Glogouiensi, prope Gryphibergam & alijs multis locis.

Ad vasa Plumbi candidi expurganda vtilis.

Arena fossititia lutea seu flaua. Schön kleiner geeler Sand.

Extra Gryphibergam in tumulo arenario.

Arena fluuiatilis, Wasser Sand.

Ad riuos & amnes notissima: quædam à vitrarijs ad vitri confectioně colligitur.

Arena crassior fluuiorum, Sabulum vocatur, idq; vel durum quod mas; vel molle quod femina appellatur.

Glarea, fragmenta sunt Tophi, Silicis, Saxi non adeò magna.

Argenti vena.

Silbergänge/Silber Bergwergk.

Silberbergum, Silberberg opp. Duc. Mönsterbergensis, ab Argento nomen accepit, quod olim venæ Argentariæ illic fuerint celebres.

Bythonia opp. vetustum metallicum ad radices Carpathi.

Goldberga, vbi olim lauabatur. Tarnouitium.

Gotsbergum, Gottsberg.

Reichesteinum.

Dietmansdorff prope Suidnicium.

Iseræ pratum.

Smotsciffen.

Zischdorffium.

Gabela, die Gabel / pagus ad Landeshuttum. Argenti venis ditissimis hodie celebratur.

Gigantæus mons, der Riesenberg.

Argentũ rude candidum in Marmore, Gediegen weis Silber Ertz in einem Spath. Weis güldin Ertz.

In Gabela. Centumpondio octo, noně, decem marcæ argenti insunt.

Argenti vena in Cadmia metallica, Silber in einem harten Cobalt.

In valle Gigantum & Smotsciffen.

Argentum in Plumbario lapide.

Bleyglantzig silber Ertz.

In Reichestein, Gotsberg, Dietmansdorff, Smotsciffen, Tarnouitz.

Argentum continent lapides, ex quibus plumbum.

bum candidum excoquitur.

Zwitter so Silber halten.

Im Gieren.

Argentum purum ſtatim ſuũ, Gediegen fein Silber/hactenus in Sileſia vſpiam fuiſſe in propria vena repertum, non memini. Ante quadraginta circiter annos, bracteæ puriſsimi Argenti in montanis non procul à Quiſſo fluuio cum inſtrumentis Monetalibus inuentæ,& ad Nobiliſs. Dn. Iohannem Gutschium, Dom. in Greiffstein & Kynaſt delatæ fuére. Credibile Monetarium propè, Argenti puri ſtatim ſui proprias venas nouiſſe.

Argentum.

Argentum excoctum.

Ἄργυρος, ἀργύριον.

Silber/ geſchmeltzt ſilber.

Metallum poſt Aurũ precioſiſsimum. Olim excoquebatur in Silberberg, Dietmansdorff, Ziſchdorff. Hodie Gabelæ. Hoc in bracteolas lateſcit & foliatum redditur, aliàs laminatum, Argentum foliatum, Blatt Silber / geſchlagen Silber.

Vel in ſcobem abraditur & vocatur Scobs.

Limatura ſeu Ramentum Argenti.

Silberfeil.

Argentum proximum ab Auro bonitatis locum obtinet, cuius vires quodammodo imitatur. Refrigerat 2. gradu. Roborantibus Medicinis ad cerebrum & Cor præſcriptis miſcetur. Melancholicis, Cordis tremori & oris fœtori confert.

Argenti ſcoria.

Ἀργύρου σκωρία, *Dioſc.*

Ἑλκυσμα, Galen.

Silber Schlacken.

Recrementum eſt Argentariæ venæ, quando excoquitur.

Molybdænæ vim habet & Emplaſtris exiccatoriæ facultatis, quæ cicatricem obducunt, commiſceri poteſt.

Argenti ſpumæ ſimilis foſſilis Res.

Mispickel in Zwittergruben auffm Gieren.

Argilla.

Ἄργιλλος.

Than/ Don.

Terra figularis, viſcida & lenta eſt, vaſis figulinis formandis apta.

Huius varia genera varijs coloribus diſtincta paſsim reperiuntur.

Argillia candida, weisser Thon.

Nigra, kohlschwartz Thon. Foditur in sylua extra Hirsbergium; ex qua vasa, in fornace cocta fiunt candida.

Lutea, gelber Thon.

Cinerea, Aschgrauer Thon.

Puniceа seu rubea, roter Thon.

Refrigerat, repellit, Mammarum tumores imposita reprimit. Cum Oui albumine permista, Ceruici imposita, Hæmorrhagiam Narium compescit.

Vasa figulina, Thon gefesse/ præ cæteris bonitate cōmendantur Boleslauiensia; in Luzatia, Gorlicensia; in Misnia VValdeburgica.

Armenium.

Λίθος Ἀρμένιος, *Diosc.*

Ἀρμενιακὸν, *Gal.*

Lapis Armenius.

Blaw grüne Erde.

Blaw Berggrün.

Lapis est seu terra coloris viridis cum Cœruleo communis, facile friabilis: à quo, modico candore differt.

In Lygijs ad Goldbergam in fossis & puteis vetustis Aeris: Cupferbergi cum Pyrite.

Efficaciter purgat. Atrabile vexatis maxime confert, ijs vomitum & aluum ciet, etiam parua quantitate.

Abstergit, & cum Ophthalmicis miscetur: subtiliter tritum Palpebrarum pilos auget.

Astroites.

Ἀστροίτης.

Lapis stellatus, victorialis.

Lapis est non gemma, stellulis distinctus ac pictus, rarior inuentu. Nonnulli pro stellis habent quosdam linearum ductus vndarum ferè æmulos.

Venena suspensus arcere creditur & Caduco morbo correptis prodesse.

Aurivena.

Goldgenge.

Aurimons, der Goldberg/ opp. nobile Ducatus Legnicensis ab Auro denominatum, ad Cattum fluuium, schola celeberrimum. Claruit Metallis tempore Heinrici Pij Ducis Silesiaci, qui cum congrederetur cū Tartaris ex Asia per Poloniam in Silesiam irruentib⁹, quingentos Metallicos sub signis habuit.

Zuckmantela der Zuckmantel opp. olim Auri venis clarum,

clarum, ite dictum, quòd Latrones ibi Viatoribus pallia detrahere soliti sunt.

Reichenfleina Reichenstein oppidulum Metallicum Ducatus Munsterbergensis.

Leoberga olim claruit Auri fodinis, In der Zeche.

Strigonium vrbs Ducatus Suidnicensis. Restant fodinæ Auri veteres.

Vallis Gigantum Der Riesengrund/ Goldgrund.

Langenouia Langenaw pagus districtus Hirschbergensis.

Grünau pagus extra vrbem Hirschbergam: pertinet ad Senatum amplissimũ Hirsbergensem.

Smotzsseiffen.

In Schvvartzenthal seu Neudorff versus Boiemiam.

Freihet opp. vicinum Thermis D. Iohannis ad Oupam fluu.

Aurum purum putum
ἄπυρον.

Aurum statim suum, ignẽ non expertum, Gedigen fein Gold.

Aurum purum statim suum Iuglandis ferè magnitudine Silici candido implicitum.

Klar gediegen fein Gold an einem weissen Kys eines Nus gros.

In Zuckmantela ante paucos annos frustum puri auri Quartzo candido inuolutum libras vij pendens fuit effossum aliquando Pyri magnitudine, etiam minori quantitate sæpe reperitur.

Aurum purum statim suum Quartzo adnatum Auellanæ ferè magnitudine.

Ein fein rein gediegẽ Goldstueflin an einem Quartz.

Habeo ex pago Mauos sub Hirsberga ad Boberum fluuium.

Aurum lotum.

Gewaschen Gold.

Innumeris lauatur locis.

Auri puri grana.

Auri ramenta grauiora.

Körnicht Gold / Gold Körner.

In Zuckmantela auff der weichen Zeche Goldbergæ, Leobergæ, Langenouiæ, in Schmotsseiffen, Voysdorff.

Auri puri ramẽta leuiora.

Ψήγματα χρυσοῦ.

Flemmicht Gold.

Gediegen Goldflemlin.

Goldflemlin.

Ad fontes Albis, beim Hirsch-

[illegible] Auri[illegible] [illegible] Zeche [illegible]

[illegible] ex montibus [illegible] Auri ramenta [illegible], Albis, Bobe[illegible], Cattus, Isera, [illegible] prope Gryphi[illegible], S. Georgenbach [illegible] Hirschbergam. Taceo innumeros torrentes & loca Ducatuum Legnicensis, Iauranis, Suidnicensis & Nissensis, vbi etiam hodie puri Auri ramenta lauantur.

Auri arena.

Ψάμμος χρυσίτης.

Goldgrimille/Goldschlich.

Passim in riuulis iam citatis ocurrit.

Aureus Dens.

Ein güldener Zahn.

Anno 1593. in pago VVeigelsdorff. Ducatus Suidnicensis pueroRustico Christophoro Mullero cùm septimo ætatis dentes ossei cecidissent, ac tales renati essent, vnus eorum nimirum vltimus molaris in sinistra parte inferius productus fuit Aureus, splendens perpulchrè, alter penultimus, ne secundo qui[illegible] anno redijt.

In Truttis, quæ ob id Auratæ dicuntur, aliquando reperiri Aurum fertur: at in alio quocunq; Animali nullo minus Homine innatum Aurum fuisse à condito Mundo nullum extat exemplum.

Aurum rude.

Ertz das Gold in sich helt.

Pyrites coloris cinerei & Galenæ, ein grauer vnd bleyeglantziger Ryß/ welcher Gold helt.

In Reichenstein.

Silex durus Auri ferax ein Güldiger Ryß oder Quartz.

Goldbergæ, Leobergæ in der Zeche.

Aurum rude in Quartzo & Spatho, ex quo interdum lucent Auri scintillæ.

Goldreicher Quartz vnnd Spath / in welchen zuweilen sichtig Gold gespüret wird.

In Schvvartzonthal vulgò Neudorff.

Pyrites ferri Aurum continens, Eisenmann so Gold helt.

Auff der Freyheit ad Oupam fluu.

Aurum coctum.

Χρυσός.

Aurum sincerum probè excoctum.

Geschmel[illegible]

Geschmeltzt Gold.

Non ignobilius est Hungarico. Aurum ex quacunq; vena sit effusum, modò rectè sit repurgatum, æquè perfectum in vna Mundi plaga ac altera, nulla habita temperaturæ loci, calidæ aut frigidæ, siccæ aut humidæ ratione.

Aurum laminatum, Aurifolia.

Geschlagen Gold / blat Gold / fein Gold.

Aurum limatum, Auri scobs.

Gefeilet Gold.

Ad Medicinæ vsum præfertur à multis id quod naturâ statim suum purum est.

Aurum in omnibus suis partibus æquale & temperatum, saporis & odoris expers.

Valet ad robur Naturæ & Ventriculum exolutum reficit. Medetur Cardiacis, Syncopi, Melancholicis & animi mœroribus. Venenis resistit.

Eius scobs antidotum est Arsenici. Auri folium cum vino rubro plebeij homines ad Morbillorum expulsionem frequenter exhibent

In cauterijs actualibus præstat cæteris Metallis.

Belemnites.

Dactylus Idæus *Plin.*
Lapis Lyncis *Offic.*
Albschoß.
Donnerkeil vulgo.

Lapis est teres, oblongus in turbinem desinens. Falsum est, ex vrina Lyncis nasci.

Ad ripas fluuiorum & in agris.

Exiccatoriæ est facultatis. Arenulas expurgat & calculosis medetur.

Contra nocturnas suppressiones & noctis ludibria valere vulgus credit.

Belemnites ferrugineus.

Binos ad me misit doctus & perindustrius Dom. Dominicus Heintz pharmacopœus Suidnicensis piæ memoriæ, inter Rhodiæ radices ex Riphæis montibus ad eum delatos repertos. Maior teres, oblongus, digitum minimum crassus, medio terram continens.

Alter gracilior vtrinq; in acutum desinit nuclei Dactyli magnitudine.

Vterq; ferruginea Ochra quasi inuolutus videtur, grauis odoris.

Bolus.

Rubrica sinopica.
Roter Bolus / rote Erde.
G[illegible] in Lygijs.
Siccus est & moderate [illegible], obstruit, astringit. Hæmorrhagiam Narium & Vteri cohibet Dysenterieis vtilis. Chirurgis in vsu.

Longè præfertur Tokai[illegible], qui copiosè ad nos affertur coloris russi instar butyri in ore dilabitur & omnes fere notas Boli Armeni habet.

Brontia.

Βροντίας.
Lapis Bufonum maior.
Groser Krötenstein/ Albstein/ Pygmæerstein.

Figura huic ferè dimidiati globi, rarò oblonga, varij etiam coloris. Alius subfuscus, alius subrubens, alius subluteus. Aliquibus sunt bini circuli q. quidam moduli; à quorum superiori quinæ lineæ eminentes, æqualibus inter se spacijs diuisæ, procedunt ad inferiorem, quorum singulæ striam habent.

Ad ripas fluuiorum; aliquando aratro excinditur.

Venenis aduersari & fulmine tacta restinguere, Plinius autor est.

Cadmia metallica

Cadmia Metallaris Argenti ferax.
Cobaltum Metallicis.
Κάδμεια Græcis.
Kobelt.

Lapis est non multum à Pyrite diuersus, sihet aus wie ein weisser Kyß.

In valle Gigantum, alias vocatur Zincken Ertz in Schmotsseiffen: itē Cupferbergi, da er bricht neben einem glantz / vnd sihet einem weisgülden Ertz nit vngleich.

Erodendi vim habet & Argentum in igni absumit. Er raubet im fewer das silber.

Cadmia fornacum.

Hüttenrauch.

Gignitur in fornacibus ærarijs, fuligine flatu egesta.

Venenum habet pernicíosissimum. Eapropter intra corpus haud sumenda. Mures necat. Oculorum medicamentis vtilis. Additur Emplastris & collyrijs.

Calcarius lapis.

Ἀσβεστος. Diosc.
Saxum Calcis.
Kalckstein.

Calcario lapide totus ille tractus Riphæorum circa Kauffungam, ac [illegible]

Kalckland, Sentendorff, & Breitdorff abundat. vbi fornaces Calcariæ plurimæ, in quibus vritur, indeq; Vratislauiam & alia vicina loca deuehitur. Nouo inuento ad Freibergum oppidulum Carbone fossili coquitur.

Calx viua.

Vngeleschter Kalck.

Candidißima in Alpendorff ad Gigantæum montem vstulatur ex saxo candido Alabastrum æmulante: cuius bonitas & candor in dealbandis parietibus præ alijs commendatur.

Vis Calci ineſt ignea, mordens, adurens,& cruſtas inducens. Eapropter discutit, extrahit, consumit. Ad Cauteria potentionalia eligitur.

Calx lota.

Gewaschener Kalck.

Siccat valenter absque morsu. Ad contumacia vlcera prodeſt.

Carbones foſſiles.

Ἄνθρακες γεώδεις Theoph.

Λιθάνθρακες.

Carbones bituminoſi duri. Bitumen nigrum induratum.

Stein Koln / Pech Stein Koln.

Bitumen sunt induratum & coctum sub terra Pietissmile, friabile, facile ignem concipiens.

Effodiuntur ad Gottsbergum, & Schatzlarium prope Koberi fontes.

Præferuntur Gottsbergij vt puriores, à fabris ferrarijs, qui ijs loco Carbonum vtuntur: quòd multò diutiùs durent: sed quoniam sua pinguitudine inficiunt ferrum & fragile faciunt, ad subtilia opera minus valent.

Carniolus.

Carneolus,
Sarda.
Carneol.

Gemma vulgaris Minij colore, sublanguido tamen, ceu videl. in humanam carnem perſpicuitas ſua ſit.

Varij coloris paſsim reperiuntur. Alius inſignis rubedinis; alius remiſsior pellucidus carni humanæ ſimilis; alius inſignitus candidis pinnulis; alius candidis lineis; alius luteus pallidus.

Nota eſt propter Pala Annulorum, quæ crebro ex illis fiunt.

Sanguinē mitigare, Menſes

ſes, Hæmorrhoides & immodicum Narium fluxum ſiſtere, amuleto Gemmarij tradunt.

Ceraunia.

Κεραυνίας Geſn.

Lapis Bufonum maior.

Groſſer glatter Krötenſtein.

A brontia differt, quòd careat ſtryis & lineis: læuis eſt, & nunc rotundus, nunc oblongus: modò clauam, modò cuneum, modò pyramidem repræſentans, modò ſecurim.

1. Coniformis, pyramidem refert, in conum acutus, læuis, varij coloris inſtar Iaſpidis, verùm ſubobſcuri ex rubro fuſci & viridis.

Ein Donnerkeil vulgo.

2. Oui Anatis magnitudine eſt, oblongus, inferiori parte planus, ſuperiori rotundus ſeu concauus ex fuſco cœrulei coloris, læuiſsimus, duriſsimus, grauiſsimus quem lima non tangit.

Ein Schlangenſtein.

3 Coloris eiuſdem oblongus, teres, Crus ferè repræſentans.

In agris latomijs & fluuijs, quamuis rariſsimè, inueniuntur.

Pyramidalis notior, quo Mulierculæ, neſcio, qua ratione, ad Hernias infantium ſanandas vtuntur, cum in balneo ſupponentes, ſeu loco affecto alligantes.

Chalcanthi Venæ.

Kupfer Waſſergänge.

Cupferbergi.

In Gigantum valle.

In Schreiber Au.

Zuckmantela.

Ziſchdorff.

Glocenſi Comitatu.

Chalcanthum natiuum viride.

Χάλκανθος χλωρόν.

Atramentum ſutorium foſsile ſtillaticium.

Natürlich ſelbſtwachſend Kupferwaſſer.

In Cuniculis deſertis Gigantei montis, è ſaxorum ſeu pyritis atramentoſi commiſſuris exudat viride cubi ſpecie.

Chalcanthum natiuum lanuginoſum.

Atramentum ſutorium candidum tenue Agricol.

Vitriolum natiuum plumoſum.

Wollecht ſelbſtwachſend Kupferwaſſer. Kupferwaſſer blume.

Ex

Ex Pyrite & Melanteria in Riesengrund & Zuckhdorff effloreſcit inſtar lanuginis ſeu capillorum.

Sapore Vitriolũ imitatur.

Chalcanthum viride factitium.

Χάλκανθες ἐφθὸν, *Dioſc.*

Atramentum ſutoriũ, *Offic.*

Vitriolum.

Grün Kupfferwaſſer.

Ante aliquot annos decoquebatur ex Pyrite atramentoſo in Rieſengrund, Schreiberau Cupfferbergi & in Zuckmantel.

Adſtringit vehementiſſ. cruſtas inducit inſigniter calefaciens & ſiccans. Guſtantibus linguam vellicat, aſpero adſtringentique ſapore. Aluum irritat vomitumque concitat modicè potum.

Chalcanthum vſtum.

Caput mortuum, *Officin.*

Colcotar.

Gebrandt Kupfferwaſſer.

Todtenkopff.

Fit ex Chalcantho vſto. Multò mitius & moderatius crudo. Adſtringit, ſiccat, ſanguinem ſiſtit.

Chalcitis dura cum Pyrite.

Χαλκίτις ὁ λίθος.

Atramentum rubrũ, *Offic.*

Pyrites æroſus.

Hart rot Atrament.

Lapis rubicundus, ex quo ipſum Æs conflatur. Recentioribus eſt vitriolum ab Aëre alteratum. Eius loco officinæ quædam vitriolo Romano probe purificato in Compoſitis vtuntur.

Cupfferbergi.

Chelonites.

Βατραχίτις.

Crapodina, *Geſn.*

Myexis.

Kleiner Krottenſtein.

Grawer Krottenſtein.

Lapis eſt figuræ hemiſphæricæ cauus intus, foris conuexꝰ coloris in candido fuſci. Interdum notulis candidis ſeu liuentibus notatur.

Ex Rana Rubeta & lapide nominatur: quòd nonnullis perſuaſum fuerit, ipſum in capite huius beſtiæ venenatæ ex ſucco lapideo, dum lambit terram, naſci. Alij in mineris procreari affirmant.

Vires eius expertæ ſunt, quòd geſtatus tollat Renum dolores etiam antiquos, & calculi prohibeat generationem. Venenatis ictibus haud paruum affert auxilij.

ses, Hæmorrhoides & immodicum Narium fluxum sistere, amuleto Gemmarij tradunt.

Ceraunia.

Κεραυνίας Gesn.

Lapis Bufonum maior.

Grosser glatter Krötenstein.

A brontia differt, quòd careat stryis & lineis: læuis est, & nunc rotundus, nunc oblongus: modò clauam, modò cuneum, modò pyramidem repræsentans, modò securim.

1. Coniformis, pyramidem refert, in conum acutus, læuis, varij coloris instar Iaspidis, verùm subobscuri ex rubro fusci & viridis.

Ein Donnerkeil vulgo.

2. Oui Anatis magnitudine est, oblongus, inferiori parte planus, superiori rotundus seu concauus ex fusco cœrulei coloris, læuissimus, durissimus, grauissimus quem lima non tangit.

Ein Schlangenstein.

3 Coloris eiusdem oblongus, teres, Crus ferè repræsentans.

In agris latomijs & fluuijs, quamuis rarissimè, inueniuntur.

Pyramidalis notior, quo Mulierculæ, nescio, qua ratione, ad Hernias infantium sanandas vtuntur, eum in balneo supponentes, seu loco affecto alligantes.

Chalcanthi Venæ.

Kupfer Wassergänge.
Cupferbergi.
In Gigantum valle.
In SchreiberAu.
Zuckmantela.
Zischdorff.
Glocensi Comitatu.

Chalcanthum natiuum viride.

Χάλκανθον πρασινόν. (?)

Atramentum sutorium fossile stillaticium.

Natürlich selbstwachsend Kupferwasser.

In Cuniculis desertis Gigantei montis, è saxorum seu pyritis atramentosi commissuris exudat viride cubi specie.

Chalcanthum natiuum lanuginosum.

Atramentum sutorium candidum tenue Agricol.

Vitriolum natiuum plumosum.

Wollecht selbstwachsend Kupferwasser. Kupferwasser blume.

Ex

Ex Pyrite & Melanteria in Riesengrund & Zischdorff effloreſcit inſtar lanuginis ſeu capillorum.

Sapore Vitriolũ imitatur.

Chalcanthum viride factitium.

Χάλκανθον ἑφθὸν, *Dioſc.*

Atramentum ſutoriũ, *Offic.*

Vitriolum.

Grün Kupfferwaſſer.

Ante aliquot annos decoquebatur ex Pyrite atramentoſo in Rieſengrund, Schreiberau Cupfferbergi & in Zuckmantel.

Adſtringit vehementiſs. cruſtas inducit inſigniter calefaciens & ſiccans. Guſtantibus linguam vellicat, aſpero adſtringentiq́ue ſapore. Aluum irritat vomitumq́ue concitat modicè potum.

Chalcanthum vſtum.

Caput mortuum, *Officin.*

Colcotar.

Gebrandt Kupfferwaſſer.

Todtenkopff.

Fit ex Chalcantho vſto. Multò mitius & moderatius crudo. Adſtringit, ſiccat, ſanguinem ſiſtit.

Chalcitis dura cum Pyrite.

Χαλκίτις ὁ λίθος.

Atramentum rubrũ, *Offi.*

Pyrites æroſus.

Hart rot Atrament.

Lapis rubicundus, ex quo ipſum Æs conflatur. Recentioribus eſt vitriolum ab Aëre alteratum. Eius loco officinæ quædam vitriolo Romano probe purificato in Compoſitis vtuntur.

Cupfferbergi.

Chelonites.

Βατραχίτις.

Crapodina, *Geſn.*

Myexis.

Kleiner Krottenſtein.

Grawer Krottenſtein.

Lapis eſt figuræ hemiſphæricæ cauus intus, foris conuex⁹ coloris in candido fuſci. Interdum notulis candidis ſeu liuentibus notatur.

Ex Rana Rubeta & lapide nominatur: quòd nonnullis perſuaſum fuerit, ipſum in capite huius beſtiæ venenatæ ex ſucco lapideo, dum lambit terram, naſci. Alij in mineris procreari affirmant.

Vires eius expertæ ſunt, quòd geſtatus tollat Renum dolores etiam antiquos, & calculi prohibeat generationem. Venenatis ictibus haud paruum affert auxilij.

Suo enim contactu & blando attritu Inflammationes à venenatis bestijs illatas discutit, ac virus omne elicit.

Chrysocolla natiua.

Viride montanum.

Berggrün.

Metallum est Aeris putrefactum, & fit vel aqua aliaue liquore acidulo fluente in venam Metalli.

Chrysocolla globosa Aeris ferax. Berggrün körner/ so da kupffer halten.

Goldbergæ in Lygijs.

Chrysocolla Pyriti ærario adhærens, quæ abrasa arenæ similitudinem gignit.

Berggrün an ein kupffer-kyß.

Cupfferbergi.

Chrysocolla in lapide ærario cornuto.

Berggrün an einem Hornstein.

Cupfferbergi & ad Schatzlarium.

Chrysocolla in spatho, Berggrün an einem Spaht.

Ad Brufnitium in Lygijs.

Chrysocolla in lapide fissili ærario. Angeflogen Berggrün an einẽ kupfferschieffer.

In Hermansteiften sub Nigro monte.

Chrysocolla herbacea ad pyritem ærosum adhærens, Schieffergrün.

Cupfferbergi.

Chrysocolla aluum soluit & vehementer vomitũ concitat, valenter digerentis & siccantis facultatis. Intra corpus non tuto sumitur.

Pictores ea vtuntur: præfertur Hungarica.

Cinis montanus.

Weid asche/ *vulgò.*

Bergasche / Steinasche.

Fit ex cœruleis seu cinerei coloris duris fluoribus, qui in montanis passim ad flumina inueniuntur.

Comminuti cum cinere ex antiqua Abiete permisti in furno coquuntur: veluti in Pittersdorff ad Zacum fl.

Infectoribus lanarum vtilis ad pannorum infecturas.

Cinnabaris natiua.

Ἄνθραξ. Vitruu.

Cinnabaris metallica, Minium natiuum.

Berg Zinober.

Selbstwachsener Zinober, Zum Schlegel.

Lauatur etiam ad Albipolim Boiemiæ cum auri ramentis. Insultus Epilepticos inhibet.

Chemicis vtilis. Ex Boiemico

mice per descensum extrahitur Mercurius.

Cinnabaris artificialis.

Cinnabrium factitium.

Gemachter Zinober.

Ex Argento viuo & Sulphure ab Alchymistis paratur. Pictoribus nota.

Deleteriæ est naturæ. Vnguentis contra vlcera gallica miscetur.

Citrina gemma.

Crystallus luteo Citrij fulgore splendens.

Ein Citrin/Gemmarijs.

In agris Suditorum territorij Hirsberg. aliquando magna frusta aratro exscinduntur.

Cæruleum natiuum.

Lapis Lazuli vel Azulí, *Offic.*

Κύανος λίθος, Diosc.

Κυάνιον.

Berg blaw/ Lazurblaw.

Blawe Erde/*vulgò.*

Gleba est metallica seu lapis cærulei coloris, scintillis seu stellis aureis aliquando distinctus. Generatur cum salsus & acidus humor corroserit materiam metallicam.

Lapis stellulis micans aureis cum cæruleo.

Lazurstein mit güldenen sternlin.

Cupfferbergi in ærarijs.

Cæruleum natiuum cum Chrysocolla.

BergLazur mit angeflogenem Berggrün.

Chrysocolla adeò gaudet cæruleo, vt hi duo succi concreti frequentissime simul nati, vni eidemque glebæ metallicæ.

Cupfferbergi & in vetustis puteis ærarijs Lygiorum ad Haselam.

Cæruleum natiuum cum lapide rudi candido. Lazur an einem Quartz. Ibidem.

Sapor huic mistus, acris & parum adstringens.

Vehementis est purgationis & timorosæ, tam per secessum, quàm per vomitum.

Aduersus Melancholicos affectus, Maniam, Melancholiam, Quartanam, Cancrum, efficax.

Cos.

Ἀκόνη ναξία, Diosc.

Wetzestein/ Schleiffstein.

Saxum est durum & asperum, siue Lapis Marmori proximus, quo cultri & alia ferramenta acuuntur.

Aquaria seu Rotaria geralis,

ratilis, quæ in gyrum agitatur, Schleiffstein.

In latomijs Leobergæ, Goldbergæ & Naumburgi ad Quissum.

Quod exacuendo ferro deteritur, vulgô Schliff/ Schlich / refrigerat, Alopecias ad pilum reducit, virginum Mammas cohibet: contra Colicâ, vulgi medicina.

Cos Lydia.

Χρυσίτης λίθος.
ἡ λυδὴ, *Theoph.*
Coticula.
Probirstein.
Goldstein/ Strichstein.

Cotis est species, colore vt plurimum nigerrimus & læuore insigni, duritie ferri, Aurifabris nota.

Ad ripas fluuiorum glareosas legitur.

Probatur nigra & sulphuris expers.

Contra suffusiones Oculorum cum lacte teritur in coticulis.

Crystallus.

Κρύσταλλος.
Crystallum, *Plin.*
[illegible]
Ein Crystall.

Gemma est candida & limpida suam naturalem habens figuram, id est, sexangulam perspicuitate sua Adamanti similis.

In præruptis Montiû scopulis superficietenus cohærentes passim inueniuntur. Plures interdum parui simul nascunturChœradû seu strumarum instar, magnitudine inæquales. Sæpe in agris; aliquando in latomijs occurrunt.

Siccat, refrigerat, veneno Arsenici resistit & contra Mercurium epotum singulare antidotum. Aqua frigida humectata & sub lingua detenta, in febribus sitim restinguit.

Dentifricijs miscetur puluis.

Amuleto vertigini resistereGemmarij ex vulgi persuasione affirmant.

Diphryges.

Διφρυγὶς.

Aliud est perfecti æris quasi subsidens fæx cohærens imæ fornacum parti.

Vnter Ofenbruch in Kupfer Ofen.

Aliud fit ex pyrite Chalcâtholo, multos dies, vt Calx, cremato, donec rubescat, vt Rubrica, vulgô Todtenkopff rote farbe. Etiam lutei existit

stit coloris Ochram fere repræsentans.

In Schreiberau ad Zacum fl. iuxta ligneos lacus vbi paucis ab hinc annis coquebat vitriolum.

Luteo vtuntur Pictores & Arcularij: Rubro architecti tegulas inficiunt.

Easdem cum Chalcitide vsta viris obtinet.

Abstergit, adstringit, & veluti caustica virtute fluorem omnem comprimit. Ad putrescentia oris vlcera cum Melle vtile.

Dryites.

Eichenholtz zu Stein worden.

Lignum est quercinum in lapidem duratum.

In vetustis Argenti fodinis Zischdorffij ad Boberum reperta est Quercus Anno 1597. lapidis duritie, Melanteria & Pyrite Atramentoso quasi inuoluta.

Ebenum fossile.

ERdstöcklin.

Lignum est nigricans seu purpurascens in lapidem mutatum.

In scrobe argillacea extra Hirsbergam.

Elatites.

Dannenholtz in Stein verwandelt.

Habeo Vratislauia à D. Hieremia Gesnero Medico Gryphibergensi.

Exhalationes ardentes.

Würteringen / wenn zu Nacht Fewer aus der Erden scheusset.

In montanis ad Sudetum radices Autumno frequentes. Aestate etiam nocturno tempore visui nostro occurrunt, ijs plerunq; locis vbi Metallorum venæ latent. Huc pertinent Ignes volantes & saltantes Irrwisch qui noctu sæpe Viatores à via abducunt.

Ferri Metalla.

Schmiedberg oppidulum ad latera Gigantæi montis situm à fabrorum frequentia, ac si diceres Fabrorum Montem, denominatum, venis ferri celeberrimum.

Venæ diuites Pyritis ferrei puri nigricantis Rein gediegen Eisenstein/ bricht gemein auff Schmiedeberg am Eisenberg.

Albipolis oppidulum vs Schmiedeberg Boiemiam versus ad Albim fluu. pri-

mum, ferri metallis niter vulgo HohElbe.

In Rauschengrunde.

Querbach.

In Kalenberg circa fontes Quisi.

Lapis ferri puri, Gediegen Eisenstein/ Eisengraupen.

In Oupa fluu. legitur nullis apparentibus venis.

Lapilli rubentes ferri feraces.

Rötlichte Körner so Eisen halten.

Lauantur in SchreiberAu ad Zacum fluu. Aurum continere Peregrini quidam mihi retulerunt.

Terra rubra pratensis ferrugine quadam infecta.

Wiesen Eisenstein.

Ad Sagam Vrbem & in Giesmansdorff, alijsq; vicinis locis, vtpote syluis vastis Gorlicensibus magna in copia eruitur, fossis ad altitudinem tripedaneam actis. Ea decennio renata rursus foditur.

Vena Ferri ærosa Eisenschüssig KupferErtz / Küpfriger Eisenschuß.

Cupferbergi.

Ferrum.

[illegible]

Eisen/ geschm[illegible]lzt Eisen.

Ferrum tenax d[illegible]e.

Zäh / weich schmeidig [illegible] Schmiedebergisch Eisen.

Ex hoc fiunt opera [illegible] & subtilia Schmidebergi.

Ferrum durum fragile.

Hart Eisen.

Hammer Eisen.

Quale circa Saganum [illegible] Heiden cuditur.

Ferrú refrigerat, adstringit, siccat, digerit scirrhos & Lienis tumores.

Vinum aut aqua in qua candens ferrum sit restinctum, potu Cœliacis, Dysentericis, Spleneticis, Cholerâ laborantibus & dissolutis Stomacho, vel vrinam continere non valentibus auxiliantur.

Ferri squamma.

Eisen Hammerschlag.

Latum est illud & tenue quod ferro excidit, dum percutitur.

Imposita calceis siccat pedes humidos odore graues.

Ferri scobs.

Limatura Ferri.

Rasura Ferri.

Eisenfeile.

Eiusdem cum Ferro facultatis.

Ex hac fit Cr[illegible]cus M[illegible]

[illegible]

& Electuariū quod Cachecticis commendatur.

Ferri scoria.

Σκωρία σιδήρου *Diosc.*

Zunder/ Eisenschlacken.

Calefacit, siccat, attenuat, digerit valide. Puluis ex aceto acerrimo decoctus Aures purulentas sanat.

Balneum ex Ferri scorijs Schlackenbad adstringit, incrassat, sistit Menses superfluos, fluxumq; Hæmorrhoidum; roborat Ventriculum laxum, cohibet vomitum & diarrhœam. Medetur Lienosis, tumores pedum Oedematosos resoluit, Articulos roborat,

Ferri rubigo.

Ἰὸς σιδήρου *Diosc.*

Ferrugo.

Eisenrost.

Ferri vitium est situs, generatur per putrefactionem Ferri.

Egregiè restringit & siccat erosionis expers. Illita sacris Ignibus & Papularum eruptionibus medetur.

Fluores.

Flüsse.

Translucidorum & opacorum fluorum varietatem passim Metallici norunt.

Galena frugifera.

Λίθος μολυβδοειδὴς *Diosc.*

Lapis Plumbarius.

Bley Ertz. Bleyglantz.

Bleyschweiff. Glas Ertz.

Vena est vel Plumbi tantùm, vel Plumbi & Argenti simul.

Plumbago simplex seu diues Kleinspeisigen Glantz.

Plumbago globosa Grobspeisiger Glantz.

Turnouitij.

Gotsbergij.

Gabelæ.

In Dietmansdorff.

Vis ei refrigerans & condensans. Cætera cum Argenti spuma paria habet.

Galena sterilis inanis.

Blende.

Ein weisser tauber Glantz.

Colore non absimilis frugiferæ: sed prorsus est sterilis, omnis Argenti & Plumbi expers. Læuore facilè deprehenditur.

In Grounau ad Hirsbergam alijsq; Metallorum venis interdum ocurrit.

Gemmahuia.

Charcedonius candidus non perspicuus.

Speckstein.

Gamelchen Gemmarijs.

Gemma minus dura, colore candida pinguior sedimento nigro & cinereo.

In Ducatu Nissensi reperitur.

Ad Ectypas sculpturas aptatur.

Granatus.

Rubinus nigricans.

Granat/ Granatlin.

Rubra est gemma perlucida similis colore Balaustijs, obscurior Carbunculo.

Lauatur in Iseræ prato, plurimisque Suditorum riuulis.

Amuleto Cor confortat, Atræ bilis symptomata, hoc est, tristitiam timoremq; demulcet.

Granati sylu. non perspicui.

Matrices Granatorum.

Wilde rohe Granaten.

Granaten Mütterlin.

In metallis plumbi candidi & ferri.

Nullius quod sciam vsus.

Gypsum.

[illegible]

G[illegible] vena.

Gyps/ [illegible]pat-Kalck.

Saxum, Calcis parens est, vt lapis specularis excrementas videtur gypsi.

In Lygijs.

Terrenæ est substantiæ. Vis eius siccans, adstringens, obstruens, emplastica.

Sanguinis eruptiones sudoresq; cohibet & Menses ac Dysenteriam sistit.

Potum, quia alligat & obstruit venas, spiritum intercludendo interimit.

Halinitrum.

Ἀλίνιτρον.

Sal petrinus factitius.

Salpeter/ Salniter.

Coquitur ex terra pura salsuginosa è stabulis eruta.

Valde tenuium est partium, saliuam ex alto prouocat & aluum subducit: attenuat crassos humores, viscidos incidit.

Hæmatites verus.

Λίθος αἱματίτης.

Rechter Bluttstein.

Refrigerat, adstringit, extenuat, excrescentia reprimit. Contra omnem Hæmorrhagiam vtile remedium.

Vnicum habeo in cella Cereuisiaria Hirsbergæ repertum, in propria vena nondum-

nondum in Silesia deprehendi.

Hæmatites spurius.

Bluttstein.

Braunstein / Braunfarbe Figulis.

Non procul ab arce Lehnensi ad Boberum fl.

Vsus crocum Martis colore & effectu refert: ad sanguinis eruptiones compescendas vtile remedium.

Figuli Hirsbergij eo tingunt fictilia.

Hyacinthus.

Ὑάκινθος.

Amethystus *Nonn.*

Ein Jazinth / Goldstein.

Gemma est fulua seu flaui coloris.

Ad Iseram fluu. & torrentem Georgij prope Hirsbergam.

Hyacinthus citrina.

Hyacinthus aurea.

Ein gelblichter Hyacinth.

Ad Electri colorem inclinat.

Iisdem natalibus gaudet.

Hyacinthus imbecillitatem pellere fertur & contra pestiferæ contagionis noxas maximopere commẽdatur.

Hyacinthus aquea.

Ein Bleicher oder wässeriger Hyacinth.

In flauo albescit.

Ibidem.

Vilis est & effœtarum virium.

Iaspis.

Ἴασπις idem *Diosc.*

Ein Jaspis.

Jeschke vulgo.

Gemma, Antiquis summo in precio habita, multarum specierum.

Iaspis viridis.

Ein grüner Jaspis.

In Sudetis.

Oculorum aciem suo virore reficit.

Iaspis viridis guttis sanguineis aspersus, siue rutilis punctis stellatus.

Ein grüner Jaspis mit eingesprengten roten Blutstropffen.

In agro inter arandum Kempnicij repertus.

Aduersus venena vsurpatur, sanguinem vndecunque manantem gestat' coercet.

Iasponyx.

Jasponychel.

In vna sui parte est Iaspis, in altera Onyx.

Iaspis

Iaspis ruber.

Ein roter Jaspis.

Iaspis ruber spurius.

Ein roter bastart Jaspis.

Hunus ingentia frusta ad Kauffungam pagum vidisse memini.

Iaspis variè coloratus.

Geferbeerter Jaspis.

In Suderis Boiemiam versus am Irschkenberg.

Multi annulis Iaspidem inserunt, scalpuntque in eo Draconis seu Scorpionis effigiem, Sole versante sub signo Scorpionis. Quem â Calculo præseruare & ventriculo languido robur addere, summopere prædicant.

Iolithos.

Ἰόλιθος.

Lapis violaceus.

Violenstein / Steinblüten *Sil.*

Lapis est cinereus seu potius Muscus subrubeus, qui accrescit saxis firmiter ac si lapides efflorescerent, odorem Violæ Martiæ spirans.

In petrosis Suditorum superciliis.

Odor Cordi familiaris ac gratus.

Reponitur ad vestimenta, vt ijs odorem conciliet & a tineis præseruet.

Iudaicus lapis.

Λίθος Ἰουδαϊκὸς *Diosc.*

Τηκόλιθος.

Jüdenstein / steinerne Oliuen / Oliuenstein.

Lapis est oliuæ penè specie subrotundus, seu glandis effigie.

Lineis inter se æqualibus velut torno factis distinguitur.

Non solùm in Iudæa nasci hunc lapidem, verumetiam in Silesia, hactenus deprehendi.

Calculosis & difficulter mingentibus commendatur. Puluis cum sacch. Candi infantibus Calculosis à feminis exhibetur.

Lapilli nigri splendidi.

Globuli nigri lapidei.

Schierle / schwartzer Schierle.

Differunt magnitudine, figura, colore.

Lauantur ad Iseram fl. & torrentem D. Georgij.

Ab Italis expetuntur ad fluores zum Schmeltzwercke. non vt inde Aurum eliciant, ex vulgi persuasione. Carent enim Metallo.

Lapis

Lapis fissilis sterilis.

Fissile nigrum sterile.
Tauber schiefer.

Lapis fissilis ærosus.

Kupfer Schiefer.
Grawer Kupfer Schiefer.
In cinereo candicat. In Hermansseiffen circa Arnobium generos. Baronis Hannibalis a VValtstein.

Lapis fissilis plumbo candido fertilis.

Schiefer Zwitter.
Zihn Schiefer.
In Gieren ad Quissum fl.

Lapides tophacei fistulosi.

Ad thermas D. Iohannis & in riuulo pagi Schönvvalde.

Lapis in viridi cæruleus ærosus.

Ein schöner glatter blawgrüner Hornstein / sihet aus wie ein Türckis.
In ærarijs Cupferbergi.

Lateres.

Ziegelstein.
Ex terra pingui & arena formantur & in furno coquuntur ad rubedinem.
Candentes aceto acerrimo extincti Linteo inuoluti impositi, Lienis duritiès resoluunt.
Chirurgi puluer. in Emplastris ad fracturas miscent.
Oleum ex his confractis, quod vulgo Philosophorum vocant, paratur.

Lithargyrium.

Λιθάργυρος.
Argenti spuma.
Glette / Silber Glette.
Silberschaum.
Nihil aliud est quam Plūbum Auri vel Argenti vaporibus commistum. Fit dum ab Argento Plumbum separatur.
Ilkusij & Tarnouitij.
χρυσῖτις, Lithargyrium Aureum, ob coloris similitudinem. Rubet enim.
GoldGlette / Rörlichte Glette.
Ἀργυρῖτις, Lithargyrium Argenti, Silber glette.
Μολυβδῖτις Diosc. Lithargyrium Plumbi.
Bleyglette/ Bleyschaum.
Chrysitis omnium optima præcipuè quæ foliata.
Siccat sine manifesto calore aut frigore, modicè adstringit & terget; mollit, caua explet, excrescentia in carne reprimit, ad cicatricem du-

cem ducit, refrigerat & occludit. Ad intertrigines Femorum prodest.

Figuli ea incrustāt fictilia.

Magnes.

Λίθος μαγνῆτις.

Siderites, Lapis Hercule⁹.

Ein Magnet/Magnetstein.

Lapis est ferrei coloris nō admodum grauis, attrahens ferrum.

Ad fontes Albis, & riuulum, den Hirschbrunnen eruitur: item Cupfferbergi.

Reseruatur obrutus ferri squama.

Hæmatitis modo adstringit.

Marga.

Λιθάργυρος.

Mergel.

Terra est pinguis & spissa.

Marga candida pinguis mollis.

Marga liquida, Medulla Saxi.

Weisser flüssiger Mergel.

Flüssiger Steinmarck.

Marga candida crustacea.

Lithomarga alba.

Weisser schirblichter Steinmarck.

In latomijs & saxorum commissuris.

Contra Epilepsiam & Dysenteriā albam dictam, Den weissen wehe vulgi medela.

Marga candida friabilis.

Meel Erde.

Substantia seu terra quædam est fungosa, alba, leuissima, farinæ instar, saporis & odoris expers.

In Lygijs ad Brusnitium.

Aquæ mixta, albo Lactis colore eam inficit. Siccat sine morsu. Vlceribus desiccandis inspergitur. Intertriginem & ambusta sanat.

Marga rubra.

Roter Steinmarck.

Eius natales saxorum fibræ sunt in Lygijs.

Easdem vires cum Bolo Armeno habet.

Prodest ruptis, ex alto deuolutis, Hæmoptoicis, Dysentericis. Medetur fracturis osium, venenis morbisque pestilentibus resistit.

Marga lutea, geeler Steinmarck.

In Grode lapide.

Marga Cinerea lapidosa.

Aschefarber harter Steinmarck.

In Lygijs.

Margaritæ fluuiatiles.

Μαργαρῖται.

Queis Perlen.

Inter

Inter arenas Quissi fl. prope Gryphibergam lauantur pauca ... magnitudine, rotundæ, teretes, oblongæ. De his inter Aquatilia, Deo dante.

Marmor Metallicorum.

Spathum Metallicis.
Sparh.
Saxum est politius, densius, in Metallorū venis obuium. Colore variat.

Marmor porphyrium rubrum.

Ein roter Marmel.
In Arnsdorff prope Arnobium.

Marmor Zotense varium.

Marmel am Zottenberg.
Marmor est subcinereum venulis nigricantibus & albidis ex luteo virescentibus.
Ad Zabothum montem eruitur.
Fiunt ex hoc Epitaphia, Mortaria & porphyrij lapides.

Marmor nigrum.

Βάσανος, Misenus.
Bisaltes, *Agric.*
Siderites, *Gesn.* à ferri colore & duritie.

Ein Meisnischer probierstein.
Ein Meisnischer harter Eisenfarbiger Marmel.
Crescit forma & magnitudine ligni mediocris, singularis quidem, sed copiosus atque ita iunctus coaptatusque, veluti ab Arcuario arte commissus esset: septem, sex, quinque nonnunquam; sed rarius quatuor angulorum, omninò figura trabis erectæ, foris læuis & tactu minimè asper, ferrugineus, duritie Adamantina.
Extra Laubam ad Quissum fl. Im Steinbruch vorm Brüder Thor.
In pago VVise ad Gryphimontium. Greiffenstein arx super eiusmodi saxum extructa est, quamuis paululum degeneret. His lapidibus arx Stolpa Misniæ cum adiunctis ædificijs insistit.
Fabri ferrarij, bractearij (qui Aurum cudunt) & Librorum colligatores ad artificia sua incudis vice, Stolpensi vtuntur. Verùm prius ad vsum aptari necesse est.

Melanteria.

Μελαντηρία.
Atramentum nigrū, Off.
Schwartz Atrament.

Vena est Chalcanthi pura non cocta.

In Zi[illegible]dorff, & ad Gigan[illegible]æum montem. Ex hac sæpe Atramentum sutorum Capillorum seu lanuginis instar effloreſcit.

Sapore adstringit vt vitriolum.

Mica.

Sterile nitidum.

Steinglimmer / Sand-glimmer.

Eisenglimmer.

Varia est, coloris aurei, argentei, galenæ, res aliàs nullius momenti.

In lapidibus, arenis, metallis lucet, vt his adnata separari non posſit.

Morion.

Fluor nigricans pellucidus, *Agric.*

Ein schwartzer durchsichtiger Stein.

Color ei aut nigerrimus aut cum nigro mixtus est alius color, nempe vel Carbunculi vel Sardæ vel Hyacinthi. Videtur radix esse istarum gemmarum.

In agris & propria vena reperitur.

Onychites.

CHalcedonius

Ὄνυξ, Onyches.

Ein Charcedonier / [illegible]donier / Onychel.

Gemma est vulgaris [illegible] sco & albo composita, [illegible] pallescens, humanum [illegible]guem colore subliuido [illegible] rens durior Crystallo.

Onyx candidus pellucidus, Ein reiner Charcedonier.

Onyx impurus, ein trüber Charcedonier.

Onyx cornei coloris lacteis zonis distinctus, Ein Charcerdonier mit weissen strichen.

Sculptoribus vtilis.

Libidinem coercere & agitationes phantasticas ex Melancholia subortas pellere, nonnulli tradunt.

Ophthalmici.

Augensteinle.

Lapilli sunt læuisſimi lubricique Chelidoniarum instar, incertæ figuræ & inæqualis magnitudinis. Quidam rotundi, alij oblongi teretes instar seminis Lini, alij Milij magnitudine; quidam Lenticulis pares: [illegible] maiores. Color eis vt plurimum lucidus Crystalli; nonnullis fuscus. Durities [illegible], splendor ceu oleo inu[illegible]

La

In sc turi ine Thermarum Hirsbergensium.

Oculos expurgant, si quid in eos inciderit.

Osteocollus.

Ψαμμόστεον, ὀλόστεον.

Stein Beinwelle / Bruchstein.

Lapis est fistulosus candidi & cinerei coloris, ex sabulo ossium specie prognatus. Varia ei figura.

Nascitur in fonte limpidissimo pagi Schönwalda.

Siccat, adstringit sine acrimonia, sistit, linguæ leuiss. adhærent eius frustula.

Ossa fracta p aliquot dies sumtus & extrinsecus Emplastris additus mirificè consolidat.

Dentibus nitorem conciliat.

Plumbi candidi venæ.

Zihn Bergwerck.

Venæ, plumbi candidi feraces sunt in tractu isto Suditorum, vbi Quissus exoritur: veluti in Gieren, Querbach, Vlrichsdorff, &c. ditionis generosi Domini Christophori Gutschij.

Plumbum candidum natiuum purum in lapillis cinereis & fuscis.

Zihn greupln.

Gediegen zihngraupen.

Granula parua fusca lauantur ad Gigantæum, vbi Albis exoritur: quæ si Carbonibus candentibus injiciantur, Stannum purum finum reddunt.

Seiffen Zihn.

Plumbum candidum.

Stannum germanicum.

Κασσίτερος.

Zihn.

Coquitur ex lapide fissili, Quartzo & alijs solidis lapidibus, auffm Gieren.

Ex hoc parantur omnis generis stannea vasa.

Plumbum nigrum.

Μόλυβδος.

Bley / schwartz Bley.

Liquatur Tarnouitij & Ilkusij ad fines Silesiæ, ex terra flaua.

Plumbum refrigerat admodum & adstringit.

Charta plumbea, ἔλασμα μολύβδου, Bleyblech / Lumbis instrata Geniturae fluorem per insomnia prohibet insigniter refrigerans, Gangliumq; dissipat [illegible].

Mortarium fit e plumbo in vsum Medicum ad [illegible] uis liquores [illegible] in ea

 [illegible]

ducendos vt cra[illegible]icant se-ipsosque fr[illegible]idiores euadant.

Plumbum [illegible]ſtum.

Μόλυβδος κεκαυμένος, *Diosc.*
Bley aſche.

Miſtas habet vires. Refrigerat, ſiccat, attenuat. Vlcera rebellia, cancroſa, carne implet ac cicatrice tegit.

Plumbi recrementum.

Σκωρία μολύβδου, *Diosc.*
Abſtrich / Abzug / Bley-ſchlacken.

Pars eſt terrea & lapidoſa venæ plumbi, eliquata ſimul cum plumbo.

Maiorem habet vim adſtringendi & ſiccandi quàm plumbum vſtum.

Pramnion.

Schwartzer Cryſtall/*vulgò.*

Gemma eſt nigerrima radice & mucrone.

Cryſtalli figurâ ſexangulâ.

In propria vena poſt arcem Kynaſt.

Puluis tormentarius.

Puluis pyrobolus.
Büchſen puluer.

Paratur ex Carbone Tiliæ, Nitro, Sulphure & aceto acerrimo.

Con[illegible] peſtem & Vngaricam [illegible] à Quibuſdam

bibitur. Scabiem Capitis ſanat contagioſam.

Pyrites.

Πυρίτης λίθος.
Marchaſita, *Arabum.*
Ein Kyß/ Marchaſit

Lapis eſt varij coloris [illegible] plurimum ænei.

Foditur omnium Metallorum ferè fodinis genere & colore diuerſus; plerunque tamen aureis ſcintillis vel argenteis ſeu galenæ reſperſus.

Pyrites prorſus aurei coloris.

Marchaſita aurea.
GoldKyß/ Goldgeeler Kyß.
Schöner geeler Kyß / wie ein Gold.

Eſt propriè Pyrites Aeris & propria Arabum Marcha[ſ]ita, vnde æs conflatur.

Frequens in æraria Cop[-]ferbergi.

Miſta ei vis ſec Aerium. Excalefacit, ſiccat, abſtergit, inſigniter ea, quæ coiecerunt in aliqua Corporis parte, diſcutit.

Collo Infantum appenſus, Lemures & Lamias non timere, ſuperſtitioſè Arabes ſcripto prodiderunt.

Pyrites coloris aurei argentoſi.

Gold

Geeler Kyß / der eine farb hat wie ein Hüpsch Gold oder Messing.

In Metallis Plumbi candidi zum Zieren / auff der Kupferzeche, & æris, Cupferbergi.

Pyrites argentarius.

Marchasita argentea.

Ein Wasser Kyß.

Ein Weisser wässriger Kyß

In Risegrund & alijs pleris; locis. Sulphureus est & Metalli expers.

Pyrites similis Galenæ.

Kisum Metallicis.

Pyrites Reichensteinius.

Ein glantziger Kyß.

Colore Galenæ ferè est. Vena communis Argenti, Auri, Plumbi nigri Tarnouitij, Reichensteini, Gotsbergi & in Dietmansdorff.

Pyrites cineraceus.

Ein grawer Kyß.

Ex hoc Aurum & Argentum Reichēsteini & Aldenbergi excoquitur.

Pyrites coloris ferrei.

Pyrites ferreus.

EysenKyß/Eysenstein/EisenErtz.

Opacus est, minimè lucidus. Ex hoc ferrum conflatur in Schmiedeberg tenax & tenue.

Pyrites atramentosus.

Lapis Atramenti sutorij plenus.

AtramentKyß.

Kupferwasser Kyß.

Cupferbergi in Zornmantela, in Rielegrund, Schreiberau.

Conflatur ex hoc Atramentum sutorium.

Pyrites innatus Dryitæ, ex quo Atramentum tenue lanuginosum efflorescit

Kupferwässriger Kyß / in einer verfallener Zeche so zu Stein worden.

Qui in Schreiberau effoditur, Aluminis & Atramenti sutorij ferax est.

Pyrites rotundus glebosus.

HodenKyß Metallicis, à testium similitudine, Marckesitt.

In Querbach.

Pyrites quadratus tesseris similis.

Ein würfelter Kyß / Viereckecter Kyß.

Schmiedebergi in metallis ferri. Ferrum rubedine inficit & fragile facit.

Pyrites Cubicus.

Ein lenglichter Wasserkyß.

In Lygijs, sterilis est & metalli expers.

Quartzum.

Silex Metallicis.

Ein Quartz / Ein Kiesel-stein.

Species Marmoris Nonnullis. Candidus est, subluteus & subcæruli coloris.

Rubinus.

Carbunculus ruber paru⁹.

Spinellus, Espinella Lapidar.

Ein Rubin / Spinell.

Color huic egregiè ruber fulgorque sed plerunque paruus.

In Iseræ prato, riuulis & torrentibus Montium inter arenas lauatur, vbi & Aurum plerunq; inuenitur.

Aduersus pestilentem Aërem pro insigni amuleto portatur.

Rubinus candicans.

C[illegible]rbuncul⁹ candicās *Agric.*

[illegible]us.

[illegible]n Wese.

[illegible]sser schieler Rubin.

[illegible]o visu nubilum quid[illegible], aliquantulum [illegible]-

Rubinus gil[illegible]us.

Lignitis *Agric.*

Carbunculus remi[illegible]

Ein gelblichter Rubin.

Salsula.

Ein Saltzbrunnen.

Paruo milliari ab arce antiqua & celebri Fürstenstein, sub monte qui vulgo der Hochberg nominatur, in pago zum Saltzbrunnen ad ripam torrentis arenoso solo emanat Aqua pura, clara, limpida, quæ ob prædominantem salsedinē der Saltzbrunnen nuncupata fuit.

Cingitur muro quadrato, in cuius medio, doliolo in terram defosso fons includitur.

Sulphuris exigui est particeps: Ochræ etiam ferr[illegible]nosæ, Aluminis, maximè Salis materiam habet.

Ochra rubra ferruginei coloris ad latera & canalem adhæret: insuper sulphureum quiddam aut Oleagineum telæ araneæ simile coloris varij innatat. Odoratu grauem fumum ex sulphure obijcit. Sal³ copiosum permixto Alumine ex decoctione & destillatione deprehenditur.

Sapor

Sapore[illegible] aliquantulum [illegible]ens.

Potu gratissimus est & vicinis Agricolis notus, qui Æstate & Messis tempore ad potum quotidianum summopere desideratur.

Sitim enim restinguit, appetitum excitat, ventriculum laxum roborat & à prauis humoribus liberat, sine Abdominis seu Intestinorum inflatione.

Siccat, aperit, abstergit, consumit, roborat, Ventriculo relaxato & pituita referto subuenit. Cruditates emendat, concoctionē promouet, & Mesaraicas venas reserat. Renum, Vesicæ obstructiones tollit, diureticus est, Calculos pellit. Ventris dolores & tormina vt Colicam potu aufert.

Ferunt Hydropicos, Tabidos & Cachecticos eius frequenti vsu fuisse pristinæ sanitati restitutos.

Potum in Bobus Lactis copiam augere gens rustica affirmat: Ob id frequenter Boues ad scaturiginem aquam sorbentes accurrunt.

Sapphirus.

[illegible]

Σα[illegible]ρ[illegible] λίθος, *Diosc.*

Ein Saffier.

Sapphirus mas cæruleus.

Ein blawer Saffier.

Passim Goldbergæ, Leobergæ, Boleslauiæ, Hirschbergæ in torrentibus & [illegible] lauantur Sapphiri; magni & pulcerrimi in prato minore Iseræ, qui expoliti sæpe pro orientalibus veneunt.

Additur præparatus Cardiacis & Antidotis, quæ aduersus venena & pestiferos affectus parantur.

Eadem præstare amuleto Gemmarij asserunt. Terrores etiam vanos & Melancholicos tollere & atræ bili aduersari idem confirmant.

Oculorum vires reficit, tranquillos reddit, & si tangat sæpius, à variolis ne infestentur, præseruat.

Aliud genus Sapphiri opaci non perspicui nigricantis splendidi loco citato vbertim per lotionem colligitur & pharmacopœis passim pro veris obtruditur.

Gar kleine schwartzlichte Saffier von der Iserwiese.

Num recte & tuto veri Sapphiri in medicamentis locum suppleant, docti Medici dijudicent.

Sapphi-

Sapphirus candidus.

Sapphirus candidus.
Cyanus subcandicans.
Ein weisser Saffier.

Notior est viliorq;, Adamantem admixtione candidi coloris interdum ita æmulatur, vt nonnullos plerunque fefellerit.

Sardonyx.

Sardonyches.
Partim Carneol / Partim Onychel.
Sardonychel.

Mixtum habet è Sarda & Onyche nomen. Rubro enim Sardæ corpori candidum Onychis sternitur.

Aduersus venena & animi fastum valere creditur.

Saxum arenarium.

Sandstein / Werckstein.

1. Candidissimum, ex tenuissima arena cõstat, quod scalptura efficitur æquale.
Schleimstein.
Naumburger Werckstein.
In lato[mi]js Naumburgi ad Quissum.
Fiunt ex hoc Epitaphia, Columnæ & alia.

2. Candidum, arenam habet [illegible] : quale est Leobergense.
Lemberger Werckstein.

Durius est & cra[illegible]

3. Cinereum, cui arena est crassissima & Saxum vocatur molare.
Μυλίτης λίθος.
Grob Sandstein / Mülstein.

Eruitur in Grunou a[illegible] Hirsbergij, ad Lehnum in VVundschendorff, in Gasmansdorff & alibi.

Ad ædificia præstat cæteris, cùm Aëris iniurias cæteris faciliùs ferat.

Lapidis Molaris feruefacti & aceto acerrimo extincti vapor naribus exceptus, præstantiss. remedium Hæmorrhagiâ laborantibus.

Saxum cornutum.

Lapis corneus.
Silex.
Hornstein / Kißlingstein.
Fewerstein.

Ad flumina, in agris, cuniculis calculorum notissimum.

In sternendis vijs & igni vsum præbet.

Saxum.

Grindstein.

Saxum vile quod ex scabie nomen accepit ex diuersa materia compositum.

Schisti nodi.

Glasckôpffe. Metal.

In ve-

In venis Metalli, ... Schlegel Hoc t. Nist.

Stannum.

Plumbum candidum argentosum.

Zihn / welcher Silber helt.

Plumbum est candidum, cui Argentum est immixtũ.

Zum Gieren. Separandi modus nondum innotuit.

Stibium.

Antimonium, *Officin.*

στίμμι, Diosc. ...

Spießglas / Spießglantz.

Metallica res est, seu metallum sui generis, colore nonnihil simile plumbario lapidi: sed magis nitet & candidius est.

Huius venæ Aldestadij, vbi etiam excoquitur. Vis eius vsto Plumbo similis. Resiccat, adstringit, reprimit, meat⁹ obstruit, excrescentia in carne cohibet, vlcera ad Cicatricẽ perducit; sordes & oculorum vlcera expurgat.

Stibij vitrum.

Stibium Hyalinum.

Antimoniũ præparatum.

Spießglas.

Modum liquandi Chemici norunt.

Vim deiectoriam sortitur vehementissimam, quam à maligna seu venenata qualitate, quâ Naturæ humanæ aduersum est, consequitur. Copiose enim per aluum, per os & per poros insensibiliter expurgat, maxima cum virium iactura.

Veteres hoc non vtebantur ad purganda Corpora. Hodie apud Empiricos & Tonsores nihil vulgatius, qui eo sine iudicio aduers⁹ quosuis Morbos, non ad purganda Corpora, sed ad iugulandos homines abutuntur.

Stiria æruginosa.

Grünlechte Zapfen in Kupfergruben gewachsen.

In puteis vetustis Cupferbergi stiriæ nascuntur oblongæ, teretes, pollicem crassæ, ex vna parte in acumen desinentes, intrinsecus ferruginei coloris, in superficie virides Chrysocolla quasi tinctæ; aliquando concauæ.

Stiriæ lapideæ.

Λίθος σταλακτικός.

Stein Zapffen.

Lapis est stiriæ instar oblongus, albus seu cinereus, grauis, durus, ex petris & subterraneis antris stillans.

Passim in montanis occurrunt.

Valent ad ossa fracta

Succinum aureum fossile.
Χρυσοήλεκτρον.
Succinum fulnũ in rubro.
Goldgeeler Agstein.
Rotgelber Börnstein.
A Pruttenico nec colore, nec odore & perspicuitate differt.
Sub arce Greiffenstein ad pagum Rabsau eruitur.
Pestem & omne Venenorum genera arcet, eiusdem cum Pruttenico facultatis.

Succinum nigrum.
Λίθος γαγάτης Diosc.
Ampelitis terra.
Schwartzer Börnstein.
Schiferichte Steinkolen.
Piceæ Carbonibus est simile assulatim subscissile, bituminosæ substantiæ.
Vim habet dissipandi.

Sulphur viuum.
Θεῖον ἄπυρον Diosc.
Schwefel.
Sulphuris venæ passim in Eckersdorff Comitatus Glocensis: Cupferbergi ex Pyrite purum statim suum efflorescit: in Gerardsseiffen & alibi.
Calefacit, siccat, extrahit, terget, discutit & celeriter concoquit.

Sulphur factitium.
Θεῖον πεπυρωμένον.
Getödter Schwefel.
Kramer Schwefel.
Leprã, Lichenes, scabiem, vngues scabros cum Terebinthina auffert illitum.
Pruritus Corporis c[illegible] Nitro detersum sedat.

Sulphur sublimatum.
Sulphuris flores.
Schwefelblumen.
Cal. Linctu prosunt tussientibus, sudores propellunt & valde siccant.
Dantur Asthmaticis, Hydropicis, Phthisicis.

Terra.

ΓΗ.
Erde.
Terrarum variæ sunt species; quædam simplices, a[illegible]æ compositæ.
Simplices variant colore: Alia rubra, candida, pulla, cinerea, fulua, nigra.
Sapore: Alia pinguis, dulcis, salsa, amara, adstringens.
Alijs qualitatibus: Alia sicca, densa, soluta, arenosa, calculosa.
Composita est, quæ [illegible]re fossili vel aliquo succo [illegible]t permista; vel lapidibus, succis concretis aut [illegible]
Omnis Terr[illegible]

di vsum recepta summam & primam vim habet refrigerandi, meatusq; obducendi, occludendiq;: sed specie distat, cum alia adiunctis quibusdam ad alia sit vtilis.

Terra figulorum albißima.

Weisse Erde.
Weisser Malthon.

Terra est albissima, quæ tactu pinguis deprehenditur in aqua mox diffluens.

Ad ripas Boberi fl. infra Leobergam colligitur.

Figuli hac pingunt fictilia, Pictores in Officinis Vitrarijs, vitra.

Terra violacei coloris.

Violbraun Erde.
In Lygijs.

Terra figulorum flaua.

Terra crocea Boleslauiensis.
Geele Erde.
Braunfarbe Figulis.

Terra est flaua Ochræ ferè similis; quâ Figuli Boleslauienses fictilia inficiunt, quæ vsta purpureum acquirunt colorem.

Terra variegata.

Gefarbierte Erde.

Mixti est coloris partim candidi, partim lutei & violacei, strijs rubris intercurrentibus.

Circumforanei hanc magnarum virium & ex remotissimis locis allatam prædicant.

Admisto Vitriolo stirias parant oblongas, Vlceribus putridis & malignis conueniens iactantes remedium.

Eruitur circa Brusnitium in Lygijs.

Terra Sigillata Stregomiensis.

Terra sigillata Slesiaca.
Terra sigillata germanica.
Sigillum Stregomiense.
Axungia Solis *Chemicorum.*
Striegische gesiegelte Erde.
Schlesische Sigillata.
Geele Terra sigillata.

Terra est flaua, pinguis & viscosa, instar butyri in aqua vel ore diffluens.

Generatur in Auri fodinis montis Acuti seu D. Georgij ad Stregomium oppidum Duc. Suidnicensis, inter durissimas rupes. Inde eruitur, & summa diligentia, ordinatione Magistrat⁹ præparatur & in formam orbiculorum, impresso sigillo vrbis redigitur.

Naturæ est Solaris & veluti Extractum Auri in visce-

ribus terræ densatur. E genere est Alexiteriorum. Inprimis aduersatur toxicis, philtris, ac venenis crudelissimis ac robustissimis, aut cuiusq; generis per os assumptis; eaque per vomitum expeditissimè ac felicissimè reijcit, si vel antè vel statim post hausta venena sumatur: sin aliquanto tardius per sudorem eadem expellit.

Eadem Naturæ, admiranda facultate crudelissimo & horrendo Pestis contagio resistit; non solùm ab hoc præseruando tutos reddens eos qui hac vtuntur; sed iam infectos & semimortuos ab Orci faucibus & præsentissima Morte, miraculosa celeritate reuocando.

Non dissimili virtute omnium ferè venenatorũ Animalium & Insectorum morsibus, ictibus aut punctionibus, itidem vulneribus ab infectis & venenatis armis, quocunque modo illatis, si quid aliud, promtissimè medetur.

Singularem & suauem quandam amicitiam & admirabilem sanè sympathiam cum vitalibus humani corporis partibus habere compertum est, ita vt mirum in modum Cor ipsum confortet, Cerebrum reficiat, & alijs quibuscunq; viscerum malis strenue aduersetur. Hinc omnem fere Cephalalgiam demulcet, Cardialgiam remouet, palpitationem Cordis sedat, Oculorum vulnera & læsiones, inflammationes, lippitudines ac fluxiones curat. Itidem in Testium & Cerebri vulneribus, inflammationibus ea remedia præstare hanc nobilissimam Terram Experientia docuit, quæ vix vlla alterius generis medicina vel promittere, vel exercere possit.

Contra omnem Hæmorrhoïam, siue ex venis siue ex arterijs ipsis vel ex quacunque tandem Corporis parte sanguis effluat, nullum præstantius aut fortius remedium.

Simili quoq; ratione Catarrho, Rheumati, Coryzæ ac grauidini medetur.

Dysenteriam, Lienteriam, Diarrhœam atq; omne Ventris molestum profluuium non minùs feliciter, quàm commode curat & omnẽ hypercatharsin sistit.

Ambustis vel ab igne vel ab aqua feruente, vel liquefactis

factis Metallis peroptimè succurrit, tū prohibendo ne ascendant pustulæ, tum partes oblæsas citissime restituendo.

Vulnera recētia & vlcera inueterata ac maligna pulcerrime sanè ac maturè curat.

Contra Anginam & aliarum partium internarum inflammationes præsentissimum est remedium.

Contra pruritum, scabiem fœdam ac curatu difficilimam commodissimè hæc Terra vsurpatur.

Omnibus Morbis, qui per sudores expelli queunt, propulsandis conuenientissima.

Hæmoptoicis, Phthisicis, exiccando vlcus Pulmonum & alijs Pulmonum vitijs multum vtilis.

Tandem optimum præseruatiuum aduersus aërea subterraneaq; venena. Eapropter fossoribus Metallorum vtilissima. Attrahit enim omnem Aërem noxium ad se venenatumq; vnde excellentissimum Bezoarticū.

Sigillata hæc Slesiaca, studio & industria Iohan. Montani Medici clariss. detecta, Viris magnis ac eruditis multo nobilior & præstantior censetur adstipulante Experientia, quàm vetus illa Lemnia, quæ rarò in Officinis legitima habetur. Cuius locum rectè & tutò supplere potest.

Pharmacopœi sibi diligenter caueant ab Impostorum Sigillata, quæ potius lutum aut argillaceū quiddam in formam placentularum affabrè affictum & varijs notis insignitum passim credulæ plebeculæ obtruditur, magno sæpe Aegrotantium incommodo.

Genuinam iusto precio quiuis habere poterit à Senatu ampliss. vrbis Strigomiensis.

Terra Sigillata candida.

Bolus candidus Legnicensis.

Terra sigillata Goldbergensis.

Axungia Lunæ Chemicis.

Weisse Sigillata.

Lignische gesiegelte Erde.

Ad Goldbergam in Lygijs & Stregomium.

Colore alba est & ex Argento oritur.

Agnatam & ingenitam cum Argento vim & Virtutem in medendo sortitur vnde ad ea, quibus argenteæ medicinæ condūcunt, vsui.

Aurea minus æstimatur.

Omnes Capitis dolores mulcet & mitigat. Cerebro familiaris. Ad Diarrhœam, Dysenteriam, albumque Menstruorum fluorem apprimè vtilis.

Terra Sigillata prassina.

Terra sigillata ex luteo virescens.

Axungia Veneris Chemicis.

Geelgrüne Sigillata.

Pinguis est terra ex luteo virescens.

In puteis & venis ærarijs Cupferbergi & Goldbergæ ad Haselam pagum inuenitur.

Aeris & Aeruginis naturam imitatur sed minus acris. Siccat, abstergit, extenuat, expurgat. Vlcera putrida & maximè à Lue venerea suborta curat Chirurgis vtilis intra Corpus minimè sumenda.

THERMAE HIRSBERGENSES.

Der warme Brunn.

Das Hirschbergische warme Bad.

Hæ ab Hirsberga regali oppido parui milliaris itinere, intra Sudetes eleganti planitie ad Zacum fluuium Meridiem versus scaturiunt.

Loca quæ Balneis destinantur, duo sunt exiguo interuallo à se diuisa: vtrisq; scaturigo colligitur in scrobe effossa, quælibet in propria. Quarum altera quæ ligneo pariete asseribus continetur, Balneum ligneum seu Egenorum, Das hölzerne Bad / der armen Leute Bad appellatur: Quæ verò lapidibus quadratis foris circundata est, intus verò asseribus, Lapidearum nomen habet, Das steinerne Bad/ primæ auctoritatis hominibus saltem dicatum.

Lapideis contiguum est Sudatorium, in quo decimo quarto quoq; die solent sudare & scarificare, præsente Balneatore ex Frideberga oppido cum Incolæ tum peregrini.

E latere occasum versus ædes sunt duplices lapidibus extructæ, hypocaustis, cubiculis, cellis ad lauantium vsum distinctæ. Quæ Thermis annexæ, spectant ad Gen. Dom. Christophorum Gurschium, & lauantibus commodissimæ sunt,

Deo

des Herrn Gutschen Haus: paulo remotiores sunt, ad Z..um fl. quæ vulgo der Probsthof ad Abbatem Gr..oniensem pertinent.

Plurimæ circumcirca Rusticorum casæ, quæ etiam hospitium peregrinis præbent.

Pagi ad Zacum fluu. & in Montium conuallibus frequentes.

In monte præcelso montana versus Castrum probè munitum, nobiliss. Domm. Gutschiorum familia celebre conspicitur, horarum duarum itinere, der Kynast.

Balneum lapideum seu Diuitum.

Prosilit ex saxo durissimo, excauato, ab ortu meridionali.

Aqua vltra primum gradum calida, adeò vt etiam manui in scaturigine detentæ caloris excessu nonnullam inferat molestiam.

Alueus in saxum excisus longus & latus pedes circiter quinq; angulos ferè æquales habens, qui sensim deorsum ad scaturiginem coangustatur, vt homines bini & quidem incuruati absq; Cutis exulceratione vix possint immorari, nullo stratus pauimento. Cum repletur, profunditate quinq; cubitus non excedit.

Color aquæ balneum ingredientibus apparet thalassinus illi persimilis, quo Mare, altum æquor nauigantibus tinctum cernitur, accedente summa claritate & perspicuitate. Ex vitro pellucido Sapphirum album colore repræsentat ad cœruleum nonnihil vergens.

Tactu temperatè sunt calidæ, Corpori nostro conuenientes, vnctuosæ nonnihil, Odor sulphureus. Accedentibus enim mox halitu graui fœtido sulphureo Nares percellit & insidentibus Caput replet.

Gustata subdulcis est, tantillum adstrictionis & acredinis in lingua relinquens. Ore detenta per foramina palati etiam odorem Cerebro comunicat sulphureum.

Hinc manifestum fit, Aquas has, medicatas maximè sulphuratas esse; quod à prætereuntibus etiam citò deprehenditur. Halitibus verò sulphureis præcipuè abundant, qui longa coctione deperduntur & euanescunt. Prætereà emolliunt, discu-

discutiunt, scabiem sanant, Caput aggrauât & replent.

Pyritem Aluminis & Chalcanthi feracem attestantur odor fœtidus grauis; color venetus: sapor in fine tantillum adstrictionis & acrimoniæ linguæ imprimens.

Effectus, quoniam mordicat, abstergit, adstringit, Ventriculum roborat, vlcera sanat manantia. Addo vicinos Montes abundare venis Pyritis Aluminosi & Chalcanthosi.

Ferrum ex ramentis ferrei pyritis in cœno & arena latentis colligitur. Vicinæ sunt diuites Ferri fodinæ in Schmiedeberg. Insuper contrahunt, consolidant, Articulis robur addunt.

Bitumen, aquæ superficies vnctuosa & læuis confirmat. Aggrauat Caput, calefacit Cerebrum, offendit Oculos & emollit insigniter omnes totius Corporis partes.

Cinerem tandem vehit, qui à lauantibus facile conspicitur, aquæ innatans. In fundo seu scaturigine lapilli, scrupi, Calculi, & glarea tenuissima cum cœno pingui & vnctuoso.

Natura & facultates.

Thermarum vires e suis mineris pendent. Sulphuris ratione calefaciunt, exsiccant, aperiunt, emolliunt, extenuant, trahunt à centro ad superficiem, digerunt, discutiunt, Caput lædunt.

Ob Bitumen eodem modo sensim calefaciunt, emolliunt partes vniuersi Corporis, etiam tendines scirrhosas, Caput aggrauant & fumis opplent, Oculos lædunt.

Propter Chalcanthum & alumen calefaciunt, abstergunt, constringunt, desiccant, vlcera purgant, consolidant.

Caussa ferri siccant, adstringunt, roborant, consolidant, fluxiones reprimunt.

Hinc ob mixturam dictorum facultates Aquarum thermalium resultant contrariæ partim aperientes, emollientes & resoluentes, partim constringentes ac meatus coarctantes.

Calefaciunt ergò temperatè vel ad primum gradum. Emolliunt, resoluunt, aperiunt, maturant, a[illegible]gunt, aluum soluunt, v[illegible] pellunt, rare[illegible], [illegible]

nuant

nuant per insensilem transpirationem digerunt, tumores Oedematosos & scirrosos discutiunt.

Vsus in Balneis.

IN triplici habentur vsu: ad potum, stillicidium & balneum.

In Balneis, & quidem frequentissimè, salutares sunt maximè frigidis & humidis malis vniuersi Corporis, Catarrhis & Destillationibus, Capitis frigidis affectibus, Cephaleæ, Hemicraniæ, Sibilo, Aurium susurro & tinnitui, earumque fluxionibus & doloribus. Purgant enim & corroborant Caput & Cerebrum refrigeratum, Catharrum exiccant, fluxiones absumunt. Dentium dolores, nisi à corrosione sint, auferendo caussam tollunt. Saliuationi & Gingiuæ affectibus opitulantur. Ventriculo inprimis conducunt, cùm eius laxas fibras constringere potenter valeant, eius humidam & frigidam intemperiem sanant, humores p. n. in eo exiccant, absorbent. Cibi fastidium auferunt & appetentiam excitant, concoctionem promouent, dolorem mitigant, vomitiones pituitosas compescunt.

Obstructiones viscerum tollunt. Intemperiem Intestinorum frigidā corrigunt, flatus interiores crassos resoluunt, discutiunt. Ea propter Colicâ morbo ex frigida causâ maximè diuexatis magno sunt præsidio.

Renes à saburra & arenulis expurgant, Vreterum obstructiones amoliuntur, Calculum atterunt deijciuntq;, Lumborum ac Dorsi, etiam Laterum cruciat⁹ resoluunt, gonorrhœam percurant.

In Matricis humidis & frigidis Morbis admodum efficaces. Vterum impurum expurgant, frigidum excalefaciunt, lubricum & humidum exiccant, roborant, sterilem fœcundum reddunt ac conceptioni idoneum. Menses retentos prouocant, nimium fluentes reprimunt, inordinatos corrigunt. Albos fœminarum fluxus futuros promouent, præsentes discutiunt. Matrici peruersæ, tumenti & induratæ conferunt. Contra Vteri strangulationem eiusq; procidentiam & Ani prolapsum proficuæ. Abortui obnoxijs admodum salubres. Ex morbo longo & diuturno conuale-

ualeſcentes ac imbecilles reficiunt, iuuant Quartanarios & Quotidiana diuturna afflictos.

Refrigeratos Neruos & tendines emolliunt, calefaciunt, dolores ſedant, frigidosque eorum affectus inſigniter iuuant.

Vnde Neruorum & Muſculorum doloribus, Articulorum imbecillitati, immobilitati, Arthriditi à frigida fluxione, Chiragræ, Podagræ, Coxendicum dolori intolerabili auxiliantur.

Neruis item frigidis eorumq; Reſolutionibus, Induratis, contractis, tremulis, diſtortis tenſisq; & duris, vt Hemiplexiæ, Tremori, Stupiditati.

Tumores duros & tubercula diſſoluunt, Oedemata Crurum emolliunt, reſoluunt Articulos ex Colica reſolutos & immobiles ferè breui reſtituunt.

Vagos Brachiorum & Crurum dolores die lauffende Gicht / mitigant, tollunt.

Inſuper Impetiginem, vitiliginem, Pruritum, ſcabiem ſanant, Cutis maculas abſtergunt, aliaq; eius vitia emendant. Tandem vlcera humida, rebellia, curatu difficilia ex affluxu humorum rectè curant: ſiccant, ad cicatricem perducunt.

In his ij tantum lauant, qui non ſunt de infima plebe & quidem certis ſolummodo horis. Neq; enim quemlibet Erronem ſcabie ſcatentem vlcera ſua inferre ſinunt. Et inſident in alueum illum homines ad ſummum [illegible], ob loci anguſtiam. Si qui ſupra hunc numerum ſe ingerunt, ijs ſtandum eſt toto lauationis tempore, niſi aliquibus egreſsis ſuccedant.

In Stillicidio.

Per inſtillationem ſeu embrocham frigidam & humidam Capitis intemperiem corrigunt, Aurium ſtrepitū, ſurditatem, Linguæ Paralyſin, tremorem Articulorum & alia diuturna ac inueterata mala curant.

Quoniam verò facilè Caput afficiunt & lædunt, præſtat incoquere herbas exiccantes & roborantes Cerebrum, vt ſunt Roſmarinus, Betonica, Saluia, Stachas Arabum, Lauandula, Lilium Conuallium, Nux moſchata, Agaricus & ſimilia.

A Stillicidio abſtinere ſuaſerim eos, quibus Caput temperamento calidius & humi-

humidius ac Oculi debiles.

In Potu.

Minùs sunt vtiles & commodæ. Cùm quòd Ventriculum nauseabundum reddant, Aluum inflent, doloremq́; & febres retentæ concitent; tum quòd male & sinistrè vtantur ijs Aegri, nulla habita ratione præparationis, temporis, mensuræ & aliarum circumstantiarum, quæ ad Potum aquarum medicatarum necessariò requiruntur. Frequenter in sorbitionibus ad ignem concalefactis addito pane & butyro haurire solent; qua ratione vis medica deperditur.

Nec tamen prorsus inutilem & noxium earum potum dixerim, maximè si fiat secundum rationem & Medici præscriptum. Experientia enim edoctus, Multis eximiam contulisse opem in grauiorib. Morbis, vt in Colica, Nephritide, Scabie & Hystericis affectibus.

Nota.

Obsunt Hirsbergenses Thermæ calidis & biliosis Naturis, Morbisq́; ex simili causa prognatis, febricitantibus, acutis Morbis; Asthmaticis, phthisicis, Tabidis, viscerum inflammationibus, Hydropicis, Maniacis, Melancholicis, Grauidis, Lue venerea infectis, Vlceribus serpentibus, Infantibus, senio confectis & aliis.

Balneum Egenorum.

Das hölzerne Bad.

Thermæ ligneæ publicæ sunt & cuiuis patent, Pauperi plebeculæ destinatæ A lapideis exiguo interuallo distant. Nulla istic ingens structura, sed solum exiguum tuguriolum, in quo quilibet vestes exuere potest, & inde alueum ingredi.

Puteus longior est, minùs profundus, vndequaq; tabulis ligneis cinctus: paulmentum asseribus perforatis stratum, hinc exitus patet aquæ quibusdam bullulis candidis emergenti.

Scaturiunt non vt Lapideæ dictæ, ex saxo, verùm ex argilla seu cœno lento pingui copioso arena & glarea permixtis sensim promanant. Demtis tabulis in fundo aqua prorsus turbida redditur.

Minùs calidæ sunt quàm Diuitum, quod calor, aliarum frigidarum affluxu, ob-

tundatur : ſed grauius ſulphur redolent. Cætera paria habent præter argillam, quæ in his maximè abundat, ſubadſtringens & Emplaſtica.

Frigidiores licet aliquantulum, multò tamen efficaciores ab omnibus vno Ore prædicantur. Mediocriter calefaciunt, emolliunt, exiccant validè, abſtergunt, roborant, cohibent, ſiſtunt.

Caloris exceſſu minus offendunt Hepar & Renes. Ex alto trahunt, digerunt, diſcutiunt, & ſimiles ferè cum Lapideis ſortiuntur vires.

Exiccant Capitis Catarrhos & fluxiones: Achores, Serpiginẽ Den Haarwurm/ Morphæam.

Neruos diu induratos & immobiles inſigniter extenſibiles reddunt.

Artuum dolores pertinaces curant & præcauent: vagos profligant.

Articulorum Contracturæ, Reſolutioni, Contuſionibus, immobilitati, tremori ſaluberrimæ.

Menſes immodicos, qui nullis medicamentis cohiberi potuerunt, reſtringunt. Ad vlcera chronica χειρώνια, d[illegible]pulcta, Vulnera inſanabilia, Scabiem malignam inueteratam, Lepram [illegible]corum, Pſoram, Lentiginem, Pruritum, ſunt efficaciſ[illegible]. Humores enim vitioſos [illegible]cutaneos abſumunt, val[illegible] ſiccant & abſtergunt.

Tandem Cachecti[illegible] & omnibus alijs quibus [illegible] Corpus vel vna aliqua p[illegible] exiccatione indiget, apprimè vtiles.

THERMAE D. IOHANNIS.

Fons calidus S. Iohannis. Der Johannis Brunnen.

Ad fines Sileſiæ intra Sudetes Meridiem verſus ſub monte nigro dicto in ſylua denſiſsima Aquæ proſiliunt medicatæ ſubtepidæ, limpidiſsimæ, omnis odoris & ſaporis expertes, quæ à D. Iohanne cui olim erant dicatæ, nomen acceperunt.

Omni carent metallo præter ſuccum lapideum & calcarium lapidem, quo totus ille Mons vnde promanant, refertus eſt. Vaporis quidam fuliginoſi & exuſti, habentes odorem ſulphuris, Nares percellunt.

Lapides in his naſcuntur poroſi & fiſtuloſi [illegible] ſpongiarum inſtar.

Calefit Aqua lap[illegible] ignitis in lauacra & [illegible]

ie[illegible]

iectis: & hac ratione balneis idonea redditur. Vnde sunt, qui vim lapidibus potius quàm aquæ tribuant.

Potu & balneis salubres.

Frigidis affectibus, defluxionib⁹, Asthmaticis, Artheticis medentur. Ventriculum frigidum & laxum firmant. Intestina frigidiora calore reficiunt. Renes arenulis & calculo liberant. Colicæ opitulantur & ex ea paralysin emendant. Matricis ex frigida caussa prognatos affectus expugnant. Tusa, luxata, conuulsa restituunt, Tophos & callos ex pituita collectos emolliunt, resoluunt, dissipant. Podagricis conuenientissimæ.

Boiemi ad has frequenter confugiunt & quidem circa solstitium seu festum D. Iohanni sacrum, ea persuasione ducti, tunc temporis esse saluberrimos.

THERMAE LANDECENSES.

Aquæ medicatæ Landeciæ.

Fons S. Georgij.

Landecker Bad.

S. Georgen Brunnen.

In Comitatu Glocensi ad Landecium oppidulum aliæ exiliunt Thermæ Anno 1501. renouatæ & restauratæ beneficentia Illustriss. Principp. Alberti, Georgij & Caroli frat. Elect. Imperij Rom. Duces Monsterberg. & Comites Glocenses; Dom. à Constadio & Poidebrada. Cerussa cal. Sulphure, Alumine, Sale & ære imbutæ, colore subuirides, multis in balneo salutares. Et has, quia multùm frigent, ad ignem calefacere necesse est.

Calefaciunt, siccant, extenuant, abstergunt Neruos roborant frigidos & Articulos resolutos: ob id ijs qui ad Apoplexiam, Hemiplexiam, Paralysin procliues & dispositi sunt, prophylacticum egregium. Opitulantur Contracturæ, Spasmo, Conuulsioni, Podagræ, Chiragræ, alijsq; à frigida caussa subortis morbis. Aurium sonitum & susurrum resoluunt, discutiunt.

Oculorum dolores mulcent & visum exacuunt. Pectus excalefaciunt ac Thoracem, Catarrhos exiccant.

Medentur ventris torminibus & Colico dolori.

Præcipuè feminas ex vteri frigiditate steriles solantur. Vasa enim genituræ inseruientia, frigore lan-

guentia calore reficiunt.

Iecinori, Lieni & reliquorum viscerum oppilationes adaperiunt. Hydropi incipienti & bilis suffusioni commodæ. Renes & vesicam excalefaciunt, appetitum prostratum erigunt, Lumbricos & tineas ventris enecant.

Cutim ábstergunt, Scabiem, Impetiginem, Lichenes, maculas delent.

Vlcera inueterata, putrida, manantia purgant, exiccant & ad cicatricem perducunt.

In summa ad omnes frigidiores, tam internos quàm exteriores affectus apprimè conueniunt.

Topazius.

Τοπάζιον.

Ein Topas / Topazier.

Gemma est, cuius fulgor in Auri colorem exit.

Pasim in montibus ad lacum maiorem, in agris etiam ad Schildauuium, alijsque multis locis.

Valet aduersus sanguinis eruptiones, contra phrenesin & tristitiam, collo suspensus & tritus diligenter, medicinis ad eosdem affectus præscriptis permixtus.

Turchesia.

Ἴασπις ἀερίζουσα.

Turchoides.

Ein Türckis.

Gemma est Aëri & cœlo matutino Autumnali simili, hoc est, viridis siue cœrulea lacteq; suffusa, non perspicua neq; subtilis, sed saturata.

Alia in cœruleo albicat, alia dimidia sui parte viridis; alia sereno cœlo cœrulea.

Reperitur ad Strigomum vrbem, in prato Iseræ, & alijs montium riuulis lauatur.

Cor & Oculos recreat. Ferunt, si annulo gestetur, Hominis cadentis ictum excipere, & seruato homine disrumpi.

Veneficijs aduersari Gemmarij prædicant.

Vasa fictilia.

Ollæ, vrnæ fossiles.

ErdTöpffe / Gewachsene Töpffe.

Zwerg Töpffe.

Horum collum plerunq; est angustum, venter tumidus. Quædā ansas habent singulares, alia binas, partim ternas. Nonnulla operculis tecta; alia non item. Quædam cinerei sunt coloris; alia flaua

flaua sunt aut rubent. In summa, quantitate & forma multum differunt.

Plerisque locis ad Gubenam, Sorauium, Sommerselt & alibi effodiuntur, propè madida, mollia & terrena; mox paululum in Aërem sublata & detenta indurescunt & subduriora redduntur.

Vulgus in terra natas opinatur. Multi Nanos his ipsis vsos credunt. Eruditi coniectantur istic olim sepulturas Gentium fuisse; qui cùm vrnis carerent, ollas interim cum cinere, igne, fauilla & reliquis instrumentis, ex rogo relictis in signum pietatis collegerunt condentes tumulo, mediaq; inhumarunt arena.

Vitrum.

Ὕαλος.

Glas.

Opus est artis pyrotechnicæ, quale naturæ, Gemmæ: vnicum fragilitatis humanæ exemplum.

Materia translucida, quæ coquitur ex succis quibusdam concretis, & sabulo, arena, sale, vi ignis & arte subtili exprimitur.

In Schreiberau, supra Zacum fluuium. Probantur vitra maximè quæ candida & pellucida sunt.

Puluis Mures enecat, & Emplastris aduersus vlcera serpiginosa miscetur.

Vitri fel.

Aphrouitrum.

Vitri spuma, recrementum.

Glaßgalle/ Glaßschaum.

Cum Vitri materia igni liquescit, agit spumas, quæ de ea verriculo, tanquam recrementum de Argento detrahuntur, mox verò concretæ in panes candidos coguntur.

Sapor huic mixtus, magis tamen amarus, quàm salsus.

Aurifices ad Argenti scobem, cum ex ea massam conflare volunt, addunt, vt citiùs igni liquescat.

FINIS LIBRI TERTII.

Soli Deo gloria.

INDEX
MORBORVM REMEDIA, ET ALIA IN HOC OPERE NOTATV DIGNA CONTINENS.

A.

Fff Apo-

B.

C.

Fauci-

G.

H.

Insom-

Memo-

P.

FINIS.

ERRATA GRAVIORA SIC REPONITO.

Pagina 2. linea 15. lege Fegopyron, Pimpinella ib. lin. 16. adde, vt Millegrana, Sedum minimum &c. ib. lin. vlt. nascuntur, vt Quercus, Absinthium vulgare, Artemisia, Petroselinum &c. pag. 5. b. l. 27. Hidroticum est. Sudoriferis & pedum lotionibus additur. p. 11. b. l. 11. Salenæ. p. 13. b. l. 24. Crateuæ p. 17. b. l. 22. solo culto ac læto. p. 24. b. l. 19. Kleber *Sil.* p. 25. a. l. 16 facultatis p. 35. b. l. 11. ad aggeres viæ regiæ circa Vratislauiam, & ad arcem Lehnhaus pag. 41. a. l. 10. Benedix *Sil.* p. 45. b. l. 31. Oelbaum *Sil.* p. 52. a. l. 31. locis. Ad arcem Lehnhaus & alibi pag. 56. a. l. 19. Nieseskraut / klein Flöhkraut p. 56. b. l. 34. Schiesbeeren dele p. 57. b. l. 32. Ziegenbeine p. 61. a. l. 3. Aconitum Mattiol. *Cratoni* ib. post lineam 15. adde. Aconitum Matthioli nostri hic (Vratislauiæ) reperi. Radix è terra exempta Alabastri modo splendet & caudam Scorpij imitatur. sicca, qualis sit apparet. Primo vere colligitur, atq; tunc tanquam *ἄρχις* emittit caulem floribus purpureis. . . exeunte Aprili perit, itaq, radix amplius reperiri nequit. De folijs nihil dum certi potui cognoscere. Nam superstitiosè ante Georgij diem radicem effodiunt & destillato illius, magno sanè successu, vt ipse de fide dignis hominibus cognoui, contra Epilepsiam vtuntur. Certè plus hoc destillatum prodest quam Caniceri puluis de Gemmis atq; crystallo. *Crato in epistola sua inscripta ad Con. Gesnerum* p. 62. a. l. 25. wild Dorant / Nieseskraut ib. b. l. 11. Zinziber putatum *Rhizotomis Silesiæ*. p. 65. b. l. 16. Geeler Wasser p. 79. b. l. 7. Rhelinge p. 82. a. l. 1. Walstroh

ſtroh p. 83. b. l. 20. Oupam p. 84. b. l. 8. autumnalis p. 86. b. l. 18. inſtar, at. p. 87. a. l. 2. ἔγχαιμον. p. 115. b. l. 12. naſcitur cæduis ad montem arcis Furſtenſtein. Iulio exerit ſpicam purpuraſcentē p. 122. a. l. 15. weiſſe Hirſchwurtz/Weyrauchkraut/Hirſchwurtz/ Sil. p. 124. a. l. 15. Darrkraut *Vratiſl.* Iulio viget. Aduerſus tabem multæ commendationis pag. 127. b. l. 16. tota p. 133. b. l. 19. perpetuò p. 140. a. l. 14. caneſcentes p. 143. a. l. 14. Ziegentod / *Sil.* p. 144. a. l. 25. floſculis Maio prata exornat, ib. b. l. 2. gros Habichskraut p. 162. b. l. 33. Filtzkraut Sil. pag. 175. b. l. 2. Sieben Fingerkraut p. 178. b. l. 11. langer Waſſer-Hanenfuß p. 183. b. l. 12. ſubrubentis genera, magna Maio gliſcit copia p. 184. b. l. 27. Rubiola p. 186. a. l. 25. *Rubus Idæus fructu candido* weiſſe Hindbeeren. Eiuſdem odoris & ſaporis eſt, colore ſaltem, qui prorſus candidus, differens. Rarius occurrit in montanis territorij Hirsbergenſis ib. l. 19. calore, ad intinctus.

Reliqua σφάλματα, ſi quæ occurrent, quia propter temporis inopiam conquiri & conſignari non potuerunt, Lectori æquo tollenda relinquuntur.

LIPSIÆ,

IMPRIMEBAT MICHAEL LANTZENBERGER

Anno M. DC.